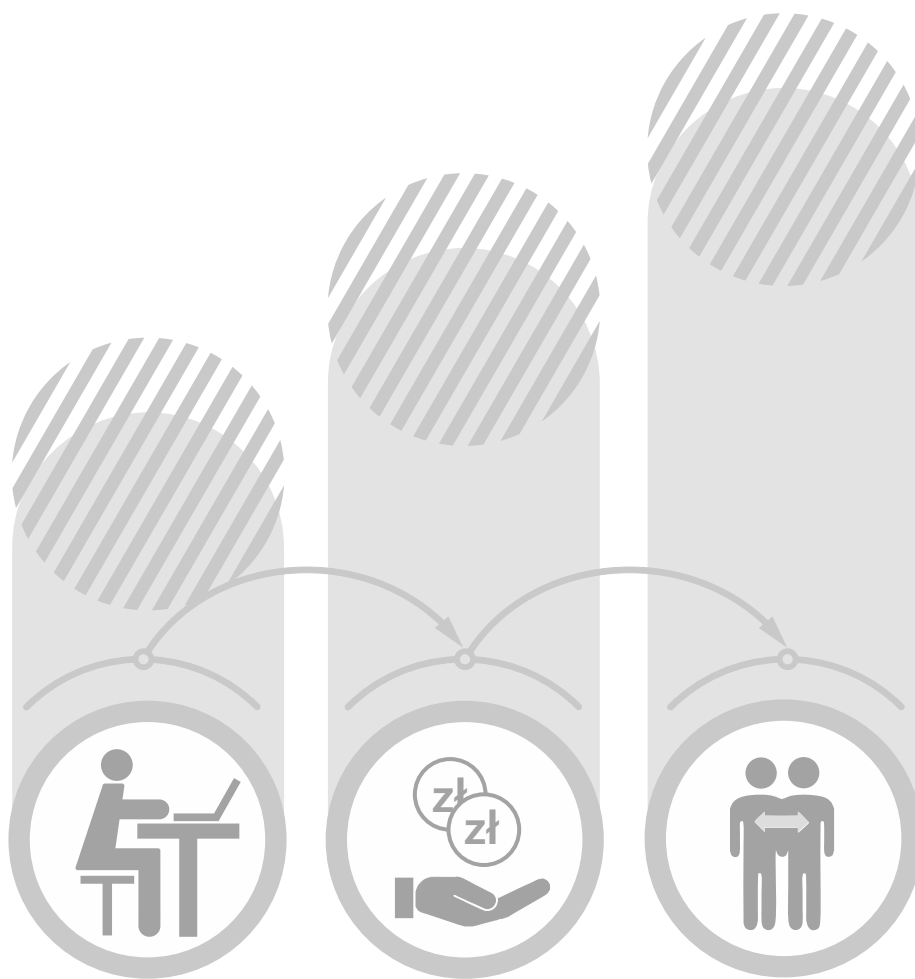

Rynek pracy w 2017 r.

Labour market in 2017

Rynek pracy w 2017 r.

Labour market in 2017

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Rynku Pracy
Statistics Poland, Labour Market Department

Zespół autorski

Editorial team

Radosław Antczak, rozdziały 2.4, 4, 5.1; Konrad Jankowski, rozdział 5.2.; Jacek Nowicki, rozdział 5.3.;
Agnieszka Zgierska, rozdziały 1, 2.1, 2.2., 2.3., 3.

Współpraca

Cooperation

Katarzyna Derucka, Małgorzata Garnuszek, Aneta Kuchta, Iwona Pasierowska, Małgorzata Potocka, Renata Strużyńska,
Hanna Strzelecka, Teresa Żelazny

Kierujący

Supervisor

Agnieszka Zgierska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Danuta Niwińska, Andrzej Kajkowski

ISBN 978-83-7027-712-3

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208.

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji — tel. (22) 608 32 10, 608 38 10
Zam. 461/2019/nakł. 180

Przedmowa

Niniejsze opracowanie „Rynek pracy w 2017 r.” stanowi nową pozycję cyklicznego prezentowania raportów analitycznych opisujących sytuację na polskim rynku pracy.

Praca jest jednym z kluczowych filarów życia człowieka, dlatego też obserwujemy duże zapotrzebowanie na dane statystyczne dotyczące tej dziedziny życia. Rynek pracy w Polsce charakteryzuje się swoją własną dynamiką i dlatego badanie trendów, wyciąganie wniosków określających całość sytuacji na rynku pracy i dostarczanie tych obserwacji szerokiej grupie odbiorców jest tak ważnym zadaniem statystyki publicznej. Przedstawiane dane nie są jedynie informacjami odzwierciedlającymi miniony stan faktyczny, na ich podstawie można także przewidywać kierunek przyszłych zmian.

Co roku publikowanych jest wiele danych i analiz dotyczących rynku pracy, zazwyczaj prezentowane są one jednak w odrębnych opracowaniach, dedykowanych poszczególnym tematom, np. aktywność ekonomiczna ludności, pracujący w gospodarce narodowej, bezrobocie rejestrowane, wynagrodzenia, czy koszty pracy. Niniejsza publikacja stawia sobie za cel zebranie najważniejszych tematów w ramach statystyki rynku pracy, uzupełnionych komentarzem analitycznym.

Publikacje z tego cyklu będą się ukazywać co roku, za każdym razem opisując najważniejsze fakty i tendencje charakterystyczne dla danego roku.

Przekazując Państwu publikację Rynek pracy w 2017 r. prosimy o wszelkie uwagi i sugestie, które mogą przyczynić się do ulepszenia i wzbogacenia treści kolejnych wydań.

Dyrektor Departamentu
Rynku Pracy

dr inż. Agnieszka Zgierska

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, marzec 2019 r.

Preface

The publication "Labour Market in 2017" is a new proposal for periodical presentation of analytical reports describing the situation on the Polish labour market.

For a very long time, work has been one of the key pillars in human life, therefore we do observe a high demand for statistical data regarding this domain of life. The labour market in Poland has its own dynamics, hence examining tendencies, drawing conclusions defining the overall situation on the labour market and providing these observations to a wide group of users, poses such an important task for the official statistics. The presented data do not only comprise the information reflecting the actual past state, they may provide the base for predictions concerning the direction of the future changes.

Each year, numerous analyses concerning the labour market are published, albeit they are usually presented in separate papers dedicated to particular topics, e.g. economic activity of the population, employment in national economy, registered unemployment, wages and salaries, or costs of labour. This publication is targeted at gathering the most important topics within the scope of the labour market statistics, supplemented with analytical comments.

The publications within this cycle will be published annually, each time presenting the most important facts and tendencies specific for a given year.

Presenting the publication "Labour Market in 2017" we would like to ask you for any comments and suggestions which may facilitate improvement and enrichment of the contents of the successive publication issues.

Director of Labour Market
Department

Agnieszka Zgierska, Ph.D.

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, Ph.D.

Warsaw, March 2019

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
<i>Preface .....</i>	<i>4</i>
Spis treści	5
<i>Contents .....</i>	<i>5</i>
Spis tablic	7
<i>List of tables .....</i>	<i>7</i>
Spis wykresów	9
<i>List of charts .....</i>	<i>9</i>
Spis map	14
<i>List of maps .....</i>	<i>14</i>
Objaśnienia znaków umownych i skróty	15
<i>Symbols and abbreviations .....</i>	<i>15</i>
Wstęp	17
<i>Introduction .....</i>	<i>18</i>
Synteza	19
<i>Executive summary .....</i>	<i>20</i>
Rozdział 1. Zasoby pracy, podaż pracy	21
<i>Chapter 1. Labour resources, labour supply .....</i>	<i>21</i>
1.1. Zasoby pracy w Polsce	21
<i>1.1. Labour resources in Poland .....</i>	<i>21</i>
1.2. Zróżnicowanie podstawowych kategorii ludności na rynku pracy w Polsce	27
<i>1.2. Diversity of basic categories of people on the labour market in Poland .....</i>	<i>27</i>
1.3. Wykorzystanie zasobów pracy według miejsca zamieszkania	36
<i>1.3. Utilisation of the labour resources by place of residence .....</i>	<i>36</i>
Rozdział 2. Pracujący i miejsca pracy	43
<i>Chapter 2. Employed persons and jobs .....</i>	<i>43</i>
2.1. Pracujący	44
<i>2.1. Employed .....</i>	<i>44</i>
2.2. Pracujący w gospodarce narodowej (na podstawie sprawozdawczości)	64
<i>2.2. Employed in national economy .....</i>	<i>64</i>
2.3. Zatrudnieni (na podstawie sprawozdawczości)	71
<i>2.3. Employees .....</i>	<i>71</i>
2.4. Zajęte, nowoutworzone i zlikwidowane miejsca pracy	76
<i>2.4. Occupied, newly created and liquidated jobs .....</i>	<i>76</i>
Rozdział 3. Niewykorzystana podaż pracy	83
<i>Chapter 3. Unutilised labour supply .....</i>	<i>83</i>
3.1. Bezrobotni	83
<i>3.1. Unemployed .....</i>	<i>83</i>
3.2. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	98
<i>3.2. Unutilised potential labour resources .....</i>	<i>98</i>

Rozdział 4. Niezrealizowany popyt na pracę	103
<i>Chapter 4. Unrealized demand for labour .....</i>	<i>103</i>
4.1. Wolne miejsca pracy	103
4.1. <i>Vacancies .....</i>	<i>103</i>
4.2. Wolne nowo utworzone miejsca pracy	111
4.2. <i>Newly created jobs .....</i>	<i>111</i>
4.3. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy	115
4.3. <i>Job vacancy rate .....</i>	<i>115</i>
Rozdział 5. Wynagrodzenia i koszty pracy	119
<i>Chapter 5. Wages and salaries and labour costs .....</i>	<i>119</i>
5.1. Przeciętne wynagrodzenia	120
5.1. <i>Average salary .....</i>	<i>120</i>
5.2. Struktura wynagrodzeń	125
5.2. <i>Structure of wages and salaries .....</i>	<i>125</i>
5.3. Koszty pracy	136
5.3. <i>Labour costs .....</i>	<i>136</i>

Spis tablic

List of tables

Tablica 1.1. Aktywność ekonomiczna ludności w latach 2010–2017 (dane średnioroczne)	25
<i>Table 1.1. Economic activity of the population in the years 2010–2017 (annual averages) .....</i>	<i>25</i>
Tablica 1.2. Ludność w wieku 15 lat i więcej w miastach oraz ludność wiejska według związku z gospodarstwem rolnym, płci i aktywności ekonomicznej w IV kwartale 2017 r.	38
<i>Table 1.2. Population aged 15 and more in urban areas and in rural areas by connection with agricultural farm, sex and economic activity in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>38</i>
Tablica 2.1. Pracujący według statusu zatrudnienia i wybranych rodzajów działalności głównego miejsca pracy (sekcje PKD) w IV kwartale 2017 r.	48
<i>Table 2.1. Employed by employment status and selected kind of activity (NACE sections) in main job in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>48</i>
Tablica 2.2. Pracujący według statusu płci i wybranych grup zawodów wykonywanych w głównym miejscu pracy w IV kwartale 2017 r.	50
<i>Table 2.2. Employed by sex and selected occupational groups in main job in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>50</i>
Tablica 2.3. Pracujący w więcej niż jednym miejscu pracy według płci, wieku i poziomu wykształcenia w IV kwartale 2017 r.	53
<i>Table 2.3. Employed having more than one job by sex, age and level of education in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>53</i>
Tablica 2.4. Pracujący w więcej niż jednym miejscu pracy według sektorów ekonomicznych głównego i dodatkowego miejsca pracy w IV kwartale 2017 r.	55
<i>Table 2.4. Employed having more than one job economic sectors of the main and additional place of work in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>55</i>
Tablica 2.5. Pracujący według rzeczywistej liczby godzin przepracowanych w badanym tygodniu w głównym miejscu pracy, płci i wybranych rodzajów działalności głównego miejsca pracy (sekcje PKD) w IV kwartale 2017 r.	56
<i>Table 2.5. Employed by number of hours actually worked in the reference week in main job, sex and selected kind of activity (NACE sections) in main job in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>56</i>
Tablica 2.6. Pracujący, w tym pracownicy najemni według rodzaju zawartej umowy w ramach pracy głównej w IV kwartale 2017 r.	61
<i>Table 2.6. Employed persons, of which employees by type of concluded contract in the main job in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>61</i>
Tablica 2.7. Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów własności, statusu zatrudnienia i płci. Stan w dniu 31 XII 2017 r.	65
<i>Table 2.7. Employed persons in national economy by ownership sectors, employment status and sex. As of 31 XII 2017 .....</i>	<i>65</i>
Tablica 3.1. Bezrobotni według okresu poszukiwania pracy, wieku i płci w IV kwartale 2017 r.	87
<i>Table 3.1. Unemployed by duration of job search, age and sex in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>87</i>
Tablica 3.2. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według deklaracji rejestracji w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotni, w IV kwartale 2017 r.	90
<i>Table 3.2. Economic activity of population aged 15 years and more by registration in labour offices as unemployed, in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>90</i>
Tablica 3.3. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych i stopa bezrobocia w końcu roku w latach 2010–2017	91
<i>Table 3.3. Unemployed registered in employment offices and unemployment rate as of the end of years 2010–2017 .....</i>	<i>91</i>

Tablica 3.4. Płynność bezrobocia rejestrowanego kobiet i mężczyzn	93
<i>Table 3.4. Registered unemployment flow of women and men .....</i>	<i>93</i>
Tablica 3.5. Bezrobotni zarejestrowani według płci, poziomu wykształcenia i wieku (stan w końcu 2017 roku)	94
<i>Table 3.5. Registered unemployed by sex, education level and age (at the end of the 2017) .....</i>	<i>94</i>
Tablica 4.1. Wolne miejsca pracy (przeciętnie rocznie) według sekcji PKD	107
<i>Table 4.1. Vacancies (annual average) by NACE sections .....</i>	<i>107</i>
Tablica 4.2. Wolne miejsca pracy według grup zawodów w II półroczu 2017 r. zgłoszone do urzędów pracy	109
<i>Table 4.2. Vacancies by occupation groups in the 2nd half of 2017, submitted to labour offices .....</i>	<i>109</i>
Tablica 4.3. Wolne miejsca pracy według wybranych zawodów i specjalności w II półroczu 2017 r. zgłoszone do urzędów pracy	110
<i>Table 4.3. Vacancies by selected occupation in the 2nd half of 2017, submitted to labour offices .....</i>	<i>110</i>
Tablica 5.1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sekcji gospodarki narodowej oraz zmiana w stosunku do ubiegłego roku	122
<i>Table 5.1. Average monthly gross wages and salaries by sections of national economy and the change versus previous year .....</i>	<i>122</i>
Tablica 5.2. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w październiku 2016 r. pracowników zatrudnionych według sekcji PKD	128
<i>Table 5.2. Employees' average gross earnings by sections (NACE rev. 2) for October 2016 .....</i>	<i>128</i>
Tablica 5.3. Odsetek pracowników (w danej „wielkiej” grupie zawodów) otrzymujących wynagrodzenia miesięczne ogółem brutto co najwyżej równe przeciętnemu wynagrodzeniu w październiku 2016 r. w gospodarce narodowej (tzn. ≤ 4346,76 zł)	130
<i>Table 5.3. Population of employees receiving in October 2016 gross individual earnings not higher than the average gross earnings in the national economy (i.e. ≤ 4346.76 zł) .....</i>	<i>130</i>
Tablica 5.4. Średnie miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto pracowników zatrudnionych według wielkich grup zawodów od 2002 do 2016 roku	131
<i>Table 5.4. Median monthly gross earnings of paid employees by "major" occupational groups in the years 2002–2016 .....</i>	<i>131</i>
Tablica 5.5. Średnie miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w październiku 2016 r. pracowników zatrudnionych według sekcji PKD	132
<i>Table 5.5. Median monthly gross earnings of paid employees by sections (NACE rev. 2) for October 2016 .....</i>	<i>132</i>
Tablica 5.6. Wskaźnik różnicowania wynagrodzeń kobiet i mężczyzn w październiku 2016 r. według sekcji PKD7	135
<i>Table 5.6. Gender Pay Gap by sections (NACE rev. 2) for October 2016 .....</i>	<i>135</i>
Tablica 5.7. Podstawowe mierniki kosztów pracy (szacunek) według rodzajów działalności w roku 2017	144
<i>Table 5.7. Basic labour costs measures (estimation) by NACE sections in 2017 .....</i>	<i>144</i>

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1.1. Ludność według ekonomicznych grup wieku w wybranych latach	22
<i>Chart 1.1. Population by age group in selected years .....</i>	<i>22</i>
Wykres 1.2. Ludność w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy w IV kwartale 2017 r.	23
<i>Chart 1.2. Population aged 15 and more by the labour market status in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>23</i>
Wykres 1.3. Liczba pracujących i wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15 lat i więcej według płci w latach 2010–2017	27
<i>Chart 1.3. The number of the employed and employment rate for persons aged 15 years and more by sex in the years 2010–2017 .....</i>	<i>27</i>
Wykres 1.4. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia według płci w latach 2010–2017	28
<i>Chart 1.4. The number of unemployed persons and the unemployment rate by sex in the years 2010–2017 .....</i>	<i>28</i>
Wykres 1.5. Wskaźniki rynku pracy kobiet i mężczyzn według wieku w IV kwartale 2017 r.	30
<i>Chart 1.5. Labour market indicators for women and men by age in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>30</i>
Wykres 1.6. Kobiety i mężczyźni według statusu na rynku pracy i grup wieku w IV kwartale 2017 r. ...	31
<i>Chart 1.6. Women and men by the labour market status and age groups in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>31</i>
Wykres 1.7. Struktura biernych zawodowo według wieku i wybranych przyczyn bierności w IV kwartale 2017 r.	32
<i>Chart 1.7. Structure of economically inactive persons by age and selected reasons for inactivity in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>32</i>
Wykres 1.8. Struktura kobiet i mężczyzn biernych zawodowo według wybranych przyczyn bierności w IV kwartale 2017 r.	33
<i>Chart 1.8. Structure of economically inactive women and men by selected reasons for inactivity in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>33</i>
Wykres 1.9. Wskaźniki rynku pracy kobiet i mężczyzn w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia w IV kwartale 2017 r.	34
<i>Chart 1.9. Labour market indicators for women and men aged 15 years and more by level of education in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>34</i>
Wykres 1.10. Kobiety i mężczyźni w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy i poziomu wykształcenia w IV kwartale 2017 r.	35
<i>Chart 1.10. Women and men aged 15 and more by the labour market status and level of education in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>35</i>
Wykres 1.11. Liczba pracujących i wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15 lat i więcej według miejsca zamieszkania w latach 2010–2017	36
<i>Chart 1.11. Employed and employment rate for persons 15 and more by place of residence in 2010–2017 .....</i>	<i>36</i>
Wykres 1.12. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia ludności w wieku 15 lat i więcej według miejsca zamieszkania w latach 2010–2017	37
<i>Chart 1.12. Unemployed and unemployment rate for persons 15 and more by place of residence in 2010–2017 .....</i>	<i>37</i>
Wykres 1.13. Liczba pracujących i wskaźnik zatrudnienia ludności wiejskiej w wieku 15 lat i więcej według związku z gospodarstwem rolnym w latach 2010–2017	39
<i>Chart 1.13. Employed and employment rate of persons 15 and more in rural areas by connection with agricultural farms in 2010–2017 .....</i>	<i>39</i>

Wykres 1.14. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia ludności wiejskiej w wieku 15 lat i więcej według związku z gospodarstwem rolnym w latach 2010–2017	39
<i>Chart 1.14. Unemployed and unemployment rate of persons 15 and more in rural areas by connection with agricultural farms in 2010–2017 .....</i>	<i>39</i>
Wykres 2.1. Pracujący według kryteriów międzynarodowych (na podstawie BAEL, IV kwartał)	45
<i>Chart 2.1. Employed by international criteria (on the LFS basis, 4th quarter) .....</i>	<i>45</i>
Wykres 2.2. Pracujący w gospodarce narodowej. Stan na koniec roku	45
<i>Chart 2.2. Employment in national economy. End of the year .....</i>	<i>45</i>
Wykres 2.3. Struktura pracujących kobiet i mężczyzn według statusu zatrudnienia w głównym miejscu pracy w IV kwartale 2017 r.	46
<i>Chart 2.3. Structure of employed women and men by status of employment in main job in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>46</i>
Wykres 2.4. Struktura pracujących według płci w wybranych rodzajach działalności głównego miejsca pracy (sekcje PKD) w IV kwartale 2017 r.	49
<i>Chart 2.4. Structure of employed by sex in selected kind of activity (NACE sections) in main job in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>49</i>
Wykres 2.5. Struktura pracujących według płci w wybranych grupach zawodów wykonywanych w głównym miejscu pracy w IV kwartale 2017 r.	51
<i>Chart 2.5. Structure of employed by sex in selected occupational groups in main job in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>51</i>
Wykres 2.6. Pracujący według sektorów ekonomicznych głównego miejsca pracy	52
<i>Chart 2.6. Employed by economic sectors in main job .....</i>	<i>52</i>
Wykres 2.7. Mężczyźni i kobiety pracujący w niepełnym wymiarze czasu według przyczyn w IV kwartale 2017 r.	57
<i>Chart 2.7. Men and women employed part-time by reasons in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>57</i>
Wykres 2.8. Udział pracowników najemnych na podstawie umowy na czas określony w ogólnej liczbie pracowników najemnych według płci i wieku w IV kwartale 2017 r.	59
<i>Chart 2.8. Share of employees with limited duration contract in total number of employees by sex and age in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>59</i>
Wykres 2.9. Udział pracowników najemnych na podstawie umowy na czas określony w ogólnej liczbie pracowników najemnych według płci i poziomu wykształcenia w IV kwartale 2017 r.	60
<i>Chart 2.9. Share of employees with limited duration contract in total number of employees by sex and level of education in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>60</i>
Wykres 2.10. Pracujący w gospodarce narodowej. Stan w dniu 31 XII	66
<i>Chart 2.10. Employed in national economy. As of 31 XII .....</i>	<i>66</i>
Wykres 2.11. Struktura pracujących i zatrudnionych w gospodarce narodowej według wielkości jednostek. Stan w dniu 31 XII 2017 r.	71
<i>Chart 2.11. Structure of the employed and employees in national economy by the size of establishments. As of 31 XII 2017 .....</i>	<i>71</i>
Wykres 2.12. Zatrudnieni w gospodarce narodowej według sekcji PKD. Stan w dniu 31 XII 2017 r.	72
<i>Chart 2.12. Paid employees in the national economy by sections. As of 31 XII 2017 .....</i>	<i>72</i>
Wykres 2.13. Przyjęcia do pracy i zwolnienia z pracy pracowników pełnozatrudnionych	74
<i>Chart 2.13. Structure of hires and terminations of full-time paid employees .....</i>	<i>74</i>
Wykres 2.14. Struktura przyjęć do pracy pracowników pełnozatrudnionych według źródeł rekrutacji w 2017 r.	75
<i>Chart 2.14. Structure of hires of full-time employees by sources of inflow in 2017 .....</i>	<i>75</i>
Wykres 2.15. Struktura przyjęć do pracy pracowników pełnozatrudnionych według sekcji PKD w 2017 r.	76
<i>Chart 2.15. Structure of hires of full-time employees by sections in 2017 .....</i>	<i>76</i>

Wykres 2.16. Struktura zajętych miejsc pracy według sektorów własności w IV kwartale 2017 r.	77
<i>Chart 2.16. The structure of occupied jobs by ownership sectors in 4th quarter of 2017</i>	77
Wykres 2.17. Struktura nowo utworzonych miejsc pracy według sektorów własności w 2017 r.	77
<i>Chart 2.17. The structure of newly created jobs by ownership sectors in 2017</i>	77
Wykres 2.18. Struktura zlikwidowanych miejsc pracy według sektorów własności w 2017 r.	77
<i>Chart 2.18. The structure of liquidated jobs by ownership sectors in 2017</i>	77
Wykres 2.19. Struktura zajętych miejsc pracy według wielkości jednostek w IV kwartale 2017 r.	78
<i>Chart 2.19. The structure of occupied jobs by the size of entity in 4th quarter of 2017</i>	78
Wykres 2.20. Struktura nowo utworzonych miejsc pracy według wielkości jednostek w IV kwartale 2017 r.	78
<i>Chart 2.20. The structure of newly created jobs by the size entity in 2017</i>	78
Wykres 2.21. Struktura zlikwidowanych miejsc pracy według wielkości jednostek w IV kwartale 2017 r.	78
<i>Chart 2.21. The structure of liquidated jobs by the size of entity in 2017</i>	78
Wykres 2.22. Zajęte miejsca pracy w IV kwartale 2017 według sekcji PKD	79
<i>Chart 2.22. Jobs in 4th quarter of 2017 by NACE sections</i>	79
Wykres 2.23. Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy w 2017 roku według sekcji PKD	80
<i>Chart 2.23. Newly created and liquidated Jobs in 2017 by NACE sections</i>	80
Wykres 2.24. Zajęte miejsca pracy według wielkich grup zawodów w IV kwartale 2017 r.	81
<i>Chart 2.24. Occupied jobs in 4th quarter of 2017 by occupations</i>	81
Wykres 3.1. Bezrobotni według kryteriów międzynarodowych (na podstawie BAEL, IV kwartał)	84
<i>Chart 3.1. Unemployed by international criteria (on the LFS basis, 4th quarter)</i>	84
Wykres 3.2. Bezrobotni zarejestrowani w urzędach pracy (na podstawie danych PUP, stan w końcu okresu)	84
<i>Chart 3.2. Unemployed registered in labour offices (on the data powiats labour offices basis, end of the period)</i>	84
Wykres 3.3. Bezrobotni według kategorii źródła bezrobocia i płci w IV kwartale 2017 r.	85
<i>Chart 3.3. Unemployed persons by categories and sex in 4th quarter 2017</i>	85
Wykres 3.4. Bezrobotni uprzednio pracujący według wybranych przyczyn zaprzestania pracy i płci w IV kwartale 2017 r.	86
<i>Chart 3.4 Unemployed previously in employment by selected reasons for leaving last job or business in 4th quarter 2017</i>	86
Wykres 3.5. Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	88
<i>Chart 3.5. Percentage of the long term unemployed persons in the whole population of the unemployed</i>	88
Wykres 3.6. Bezrobotni według płci i metod poszukiwania pracy w IV kwartale 2017 r.	89
<i>Chart 3.6. Unemployed by sex and methods of job search in 4th quarter 2017</i>	89
Wykres 3.7. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych i stopa bezrobocia w latach 2013–2017. Dane według stanu na koniec okresu	91
<i>Chart 3.7. Unemployed registered in employment offices and unemployment rate in 2013–2017. As of the end of period</i>	91
Wykres 3.8. Napływ i odpływ bezrobotnych (w okresie sprawozdawczym)	92
<i>Chart 3.8. Inflow and outflow of unemployed (in a reporting period)</i>	92
Wykres 3.9. Bezrobotni zarejestrowani według wieku (w końcu 2017 r.)	95
<i>Chart 3.9. Unemployed registered in labour offices by age (end of 2017)</i>	95
Wykres 3.10. Bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia (w końcu 2017 r.)	95
<i>Chart 3.10. Unemployed registered in labour offices by education (end of 2017)</i>	95

Wykres 3.11. Podstawowe kategorie statusu osób na rynku pracy uwzględniające dodatkowe zbiorowości tworzące potencjalne zasoby pracy (dane średnioroczne za 2017 r.)	100
<i>Chart 3.11. Basic categories of the status of people on the labour market including additional sub-populations creating potential labour resources (annual averages 2017) .....</i>	<i>100</i>
Wykres 3.12. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy w Polsce według płci w 2017 r. (dane średnioroczne)	101
<i>Chart 3.12. Unutilised potential labour resources by sex in 2017 (annual averages) .....</i>	<i>101</i>
Wykres 3.13. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy w Polsce w latach 2010–2017 (dane średnioroczne)	102
<i>Chart 3.13. Unutilised potential labour resources in 2010–2017 (annual averages) .....</i>	<i>102</i>
Wykres 4.1. Wolne miejsca pracy na 1000 pracujących według sektorów własności, IV kwartał 2017 r.	104
<i>Chart 4.1. Vacancies per 1000 employed by ownership sectors, 4th quarter of 2017 .....</i>	<i>104</i>
Wykres 4.2. Wolne miejsca pracy na 1000 pracujących według wielkości jednostek, IV kwartał 2017 r.	104
<i>Chart 4.2. Vacancies per 1000 employed by size of entities, 4th quarter of 2017 .....</i>	<i>104</i>
Wykres 4.3. Wolne miejsca pracy w IV kwartale 2017 r. według sekcji PKD	105
<i>Chart 4.3. Vacancies in 4th quarter of 2017 by NACE sections .....</i>	<i>105</i>
Wykres 4.4. Wolne miejsca pracy w gospodarce narodowej w podziale na kwartały	106
<i>Chart 4.4. Vacancies in national economy by quarters .....</i>	<i>106</i>
Wykres 4.5. Wolne miejsca pracy w IV kwartale 2017 r. według wielkich grup zawodów	108
<i>Chart 4.5. Vacancies in 4th quarter of 2017 by occupations .....</i>	<i>108</i>
Wykres 4.6. Wolne nowo utworzone miejsca pracy na 1000 pracujących w IV kwartale 2017 r. według sektorów	112
<i>Chart 4.6. Vacancies – newly created per 1000 employees in 4th quarter of 2017 by ownership sectors .....</i>	<i>112</i>
Wykres 4.7. Wolne nowo utworzone miejsca pracy na 1000 pracujących w IV kwartale 2017 r. według wielkości jednostek	112
<i>Chart 4.7. Vacancies – newly created per 1000 employees in 4th quarter of 2017 by size of entities .....</i>	<i>112</i>
Wykres 4.8. Wolne nowo utworzone miejsca pracy w IV kwartale 2017 r. według sekcji PKD	113
<i>Chart 4.8. Vacancies – newly created in 4th quarter of 2017 by NACE sectors .....</i>	<i>113</i>
Wykres 4.9. Wolne nowo utworzone miejsca pracy w IV kwartale 2017 r. według wielkich grup zawodów	114
<i>Chart 4.9. Vacancies – newly created in 4th quarter of 2017 by occupations .....</i>	<i>114</i>
Wykres 4.10. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy w IV kwartale 2017 r. według sekcji PKD	116
<i>Chart 4.10. Job vacancy rate in 4th quarter of 2017 by NACE sections .....</i>	<i>116</i>
Wykres 4.11. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy w IV kwartale 2017 r. według zawodów	117
<i>Chart 4.11. Job vacancy rate in 4th quarter of 2017 by occupations .....</i>	<i>117</i>
Wykres 5.1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto i jego zmiana w porównaniu do roku ubiegłego	120
<i>Chart 5.1. Average monthly gross wages and salaries and its change versus previous year .....</i>	<i>120</i>
Wykres 5.2. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw i w sferze budżetowej	121
<i>Chart 5.2. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector and in budgetary sphere .....</i>	<i>121</i>
Wykres 5.3. Wskaźniki przeciętnych wynagrodzeń realnych w sektorze przedsiębiorstw i w jednostkach sfery budżetowej	122
<i>Chart 5.3. Indices of gross real wages and salaries in enterprise sector and in budgetary sphere units .....</i>	<i>122</i>

Wykres 5.4. Odchylenia względne przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto od przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej według sekcji w 2017 r.	124
<i>Chart 5.4. Relative deviations of average monthly gross wages and salaries from the average wages and salaries in national economy by sections in 2017</i>	124
Wykres 5.5. Przeciętne i środkowe wynagrodzenia brutto za październik	126
<i>Chart 5.5. Average and median gross earnings in October</i>	126
Wykres 5.6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w październiku 2016 r. pracowników zatrudnionych według wielkich grup zawodów	127
<i>Chart 5.6. Average monthly gross earnings of paid employees by "major" occupational groups in October 2016</i>	127
Wykres 5.7. Rozkład zatrudnionych według krotności przeciętnego wynagrodzenia ogółem brutto (PW = 4 346,76 zł) dla gospodarki narodowej w październiku 2016 r.	129
<i>Chart 5.7. Distribution of the employees by multiplicity of average total gross earnings (PW, i.e. average = 4 346,76 zł) in national economy in October 2016</i>	129
Wykres 5.8. Przeciętne miesięczne koszty pracy na 1 zatrudnionego według rodzajów działalności w 2016 r.	137
<i>Chart 5.8. Average monthly labour costs per 1 employee by NACE sections in 2016</i>	137
Wykres 5.9. Struktura kosztów pracy w gospodarce narodowej według składników w 2016 r.	138
<i>Chart 5.9. The structure of labour costs in national economy by components in 2016</i>	138
Wykres 5.10. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego w gospodarce narodowej w latach 2012–2016 w wybranych rodzajach działalności	141
<i>Chart 5.10. Average monthly labour costs per 1 employee in national in the years 2012–2016 economy in selected NACE sections</i>	141
Wykres 5.11. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego według sektorów własności	142
<i>Chart 5.11. Average monthly labour costs per 1 employee in national economy by ownership sectors</i>	142
Wykres 5.12. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego według wielkości jednostek	142
<i>Chart 5.12. Average monthly labour costs per 1 employee in national economy by size of units</i>	142
Wykres 5.13. Indeks kosztów zatrudnienia ogółem Polska w kwartałach	143
<i>Chart 5.13. Labour costs index – Poland, by quarters</i>	143
Wykres 5.14. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego w gospodarce narodowej (szacunek) w latach 2015 i 2017 według rodzajów działalności	145
<i>Chart 5.14. Average monthly labour costs per 1 employee in national economy (estimation) in 2015 and 2017 by NACE sections</i>	145

Spis map

List of maps

Mapa 1.1. Współczynnik aktywności zawodowej według województw w IV kwartale 2017 r.	40
<i>Map 1.1. Activity rate by NUTS2 region in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>40</i>
Mapa 1.2. Wskaźnik zatrudnienia według województw w IV kwartale 2017 r.	41
<i>Map 1.2. Employment rate by NUTS2 region in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>41</i>
Mapa 1.3. Stopa bezrobocia według województw w IV kwartale 2017 r.	41
<i>Map 1.3. Unemployment rate by NUTS2 region in 4th quarter 2017 .....</i>	<i>41</i>
Mapa 2.1. Pracujący na 1000 ludności. Stan w dniu 31 XII	68
<i>Map 2.1. Employed per 1000 persons. As of 31 XII .....</i>	<i>68</i>
Mapa 2.2. Struktura pracujących według sektorów działalności zakładu pracy. Stan w dniu 31 XII	70
<i>Map 2.2. Structure of employed persons by activities of the workplace. As of 31 XII .....</i>	<i>70</i>
Mapa 3.1. Stopa bezrobocia według województw. Stan w końcu grudnia 2017 r.	97
<i>Map 3.1. Unemployment rate by voivodship. As of the end of December 2017 .....</i>	<i>97</i>
Mapa 3.2. Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy według województw. Stan w końcu grudnia 2017 r.	98
<i>Map 3.2. Unemployed per one job offer by voivodship (NUTS 2). As of the end of December 2017 .....</i>	<i>98</i>
Mapa 4.1. Wolne miejsca pracy w IV kwartale 2017 r.	111
<i>Map 4.1. Vacancies in 4th quarter of 2017 .....</i>	<i>111</i>
Mapa 4.2. Wolne nowo utworzone miejsca pracy w IV kwartale 2017 r.	115
<i>Map 4.2. Vacancies – newly created in 4th quarter of 2017 .....</i>	<i>115</i>
Mapa 4.3. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy w IV kwartale 2017 r.	117
<i>Map 4.3. Job vacancy rate in 4th quarter of 2017 .....</i>	<i>117</i>
Mapa 5.1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w październiku 2016 r.	133
<i>Map 5.1. Average monthly gross earnings in October 2016 .....</i>	<i>133</i>
Mapa 5.2. Średnie miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w październiku 2016 r.	134
<i>Map 5.2. Median monthly gross earnings in October 2016 .....</i>	<i>134</i>
Mapa 5.3. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego według województw w 2016 r.	139
<i>Map 5.3. Average monthly labour costs per 1 employee by voivodships in 2016 .....</i>	<i>139</i>
Mapa 5.4. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 godzinę opłaconą według województw w 2016 r.	139
<i>Map 5.4. Average monthly labour costs per 1 hour paid by voivodships in 2016 .....</i>	<i>139</i>
Mapa 5.5. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 godzinę przepracowaną według województw w 2016 r.	140
<i>Map 5.5. Average monthly labour costs per 1 hour worked by voivodships in 2016 .....</i>	<i>140</i>

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol <i>Symbol</i>	Opis <i>Description</i>
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło <i>magnitude zero</i>
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych <i>data not available or not reliable</i>
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe <i>not applicable</i>

Skróty

Abbreviations

Skrót <i>Abbreviation</i>	Znaczenie <i>Meaning</i>
BAEL <i>LFS</i>	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności <i>Labour Force Survey</i>
DP	Departament Rynku Pracy <i>Labour Market Department</i>
ESS	Europejski System Statystyczny <i>European System Statistical</i>
Eurostat	Urząd Statystyczny Unii Europejskiej <i>Statistical Office of the European Union</i>
GUS	Główny Urząd Statystyczny <i>Statistics Poland</i>
ICLS	Międzynarodowa Konferencja Statystyków Pracy <i>International Conference of Labour Statisticians</i>
ISCE	Międzynarodowa Klasyfikacja Statusu Zatrudnienia <i>International Classification of Status in Employment</i>
MOP <i>ILO</i>	Międzynarodowa Organizacja Pracy <i>International Labour Organization</i>
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności <i>Polish Classification of Activities</i>
UE	Unia Europejska <i>European Union</i>

	sekcje PKD <i>section of the NACE</i>
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę <i>Electricity, gas, steam and conditioning supply</i>	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych <i>Electricity, gas, steam and conditioning supply</i>
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja <i>Water supply; sewerage, waste management and remediation activities</i>	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją <i>Water supply; sewerage, waste management and remediation activities</i>
Handel; naprawa pojazdów samochodowych <i>Trade; repair of motor vehicles</i>	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle <i>Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles, including motorcycles</i>
Zakwaterowanie i gastronomia <i>Accommodation and catering</i>	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi <i>Accommodation and food service activities</i>
Obsługa rynku nieruchomości <i>Real state activities</i>	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości <i>Real state activities</i>
Administrowanie i działalność wspierająca <i>Administrative and support service activities</i>	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca <i>Administrative and support service activities</i>

Wstęp

Podejmując się kompleksowej oceny sytuacji na rynku pracy przeanalizować należy istniejące „zasoby” zarówno po podażowej jak i popytowej stronie „rynku”, a także stopień ich wykorzystania i dopasowania do siebie. Stronę podażową (ściśle uwarunkowaną sytuacją demograficzną w kraju), tworzą ludzie oferujący swoje zaangażowanie i czas, który chcą poświęcić na pracę zawodową, uzyskując w ten sposób wynagrodzenie lub dochód z pracy. Natomiast popyt to stanowiska (miejsca) pracy tworzone przez pracodawców i osoby samozatrudnione, których celem jest osiągnięcie dochodu/zysku z prowadzonej działalności.

Do opisu sytuacji na rynku pracy w 2017 r. generalnie posłużono się danymi z końca 2017 r. (stan na koniec roku lub w ostatnim kwartale, zależnie od źródła danych, co zostało za każdym razem zaznaczone), natomiast zmiany w czasie uwzględniają dane roczne i kwartalne, a retrospekcja (z reguły nie dłuższa niż od 2010 r.) zależy od rodzaju zjawiska i punktu zwrotnego w trendach, który należało zdaniem autorów zaakcentować.

Analiza zasobów pracy (podażowej strony rynku pracy) oparta została na wynikach badania aktywności ekonomicznej ludności, a w przypadku oceny stopnia (nie)wykorzystania zasobów pracy – w analizie uwzględniono także dane bezrobocia rejestrowanego, pochodzące z powiatowych urzędów pracy. Natomiast analizę popytowej strony rynku pracy oparto w dużej mierze na wynikach sprawozdawczości podmiotów dotyczącej charakterystyki rynku pracy, zarówno odnośnie danych o pracujących w gospodarce narodowej (popyt zrealizowany), wolnych i zlikwidowanych miejscach pracy (popyt niezrealizowany), jak i wynagrodzeniach. W przypadku wolnych miejsc pracy uwzględniono także dane zgłaszane do powiatowych urzędów pracy.

Układ poszczególnych rozdziałów publikacji ma na celu scharakteryzowanie obu stron rynku pracy i pokazanie efektów zachodzących procesów dostosowawczych. W pierwszym rozdziale omówiono szeroko rozumiane zasoby pracy i stopień ich wykorzystania. W rozdziale drugim przedstawiono pracujących oraz obsadzone miejsca pracy, będące rezultatem bieżącego dopasowania do rynku pracy. Rozdziały trzeci i czwarty poświęcone są niedopasowaniom na rynku pracy. W trzecim omówiono populację bezrobotnych i jej zróżnicowanie, a także dodatkowo zbiorowości tworzące łącznie niewykorzystane potencjalne zasoby pracy. Czwarty rozdział dotyczy niezrealizowanego popytu na pracę, czyli wolnych, nieobsadzonych miejsc pracy. Rozdział piąty poświęcony jest kwestii wynagrodzeń oraz kosztów pracy. Dane na ten temat pochodzą z różnych źródeł, prezentowane są też różne miary wynagrodzeń. W rozdziale tym zamieszczono również informacje na temat indeksu kosztów zatrudnienia.

Introduction

When attempting a comprehensive assessment of the situation on the labour market, the existing "resources" on the both sides of the "market", the supply and the demand one, should be analysed, as well as the extent of their usage and matching. The supply side (closely determined by the country's demographic situation) is consisting of persons offering their commitment and time which they want to devote to paid work thus obtaining remuneration or income from work. Whereas demand comprises work positions (jobs) created by employers and self-employed persons whose objective is generating income/profit from the conducted activity.

To present the situation on the labour market in 2017, generally the data from the end of 2017 were used (the state at the end of the year or in the last quarter, depending on the source of data, which was indicated in each case), then the changes over time take account of the annual and quarterly data, while retrospection (basically no earlier than from 2010) depends on the type of phenomenon and the turning point in the tendencies which according to the authors' opinion should be underlined.

The analysis on labour resources (the supply side of the labour market) was based on the results of the labour force survey, while in case of the assessment of the extent of labour (non-)utilisation – the analysis includes also the data on registered unemployment obtained from the Powiat Labour Offices. The analysis on the demand side of the labour market was to a large extent based on the labour market surveys of the Statistics Poland, in respect to both the data on employment in national economy (realised demand), vacancies and liquidated jobs (unmet demand), as well as earnings. In case of vacancies there were also included the data submitted to the Powiat Labour Offices.

The setting of particular chapters of the publication is targeted at characterising the both sides of the labour market and presentation of the effects of the ongoing adjustment processes. The first chapter discusses the widely understood labour resources and the extent of their usage. Chapter two presents employed persons and occupied jobs, which result from the current adjustment to the labour market. Chapters three and four are dedicated to mismatching on the labour market. In the third chapter, the unemployed population and its differentiation, as well as, additionally, populations which jointly create unused potential labour resources is described. Chapter four concerns unmet demand for labour, i.e. free, unoccupied jobs. Chapter five is devoted to the issue of earnings and labour costs. The data regarding this topic come from different sources; there are also presented various measurements of wages and salaries. The chapter also contains the information regarding indices of the employment costs.

Synteza

Rok 2017 charakteryzował się nasileniem pozytywnych trendów na rynku pracy, obserwowanych już od co najmniej kilku lat. W ostatnich latach systematycznie zwiększa się liczba pracujących, zmniejsza liczba bezrobotnych. W IV kwartale 2017 roku wśród ludności w wieku 15 lat i więcej było 56,2% aktywnych zawodowo, spośród których 95,5% to osoby pracujące. Stopa bezrobocia wyniosła 4,5% i był to najniższy poziom tego wskaźnika od początku pomiaru, czyli od lat 90-tych. Najmniejsza jest też liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy (nieco ponad 1 mln na koniec 2017 r.).

Do pozytywnych zjawisk zaliczyć można też najwyższą od 2010 roku liczbę wolnych miejsc pracy (choć może to też wynikać z niedopasowania podaży do potrzeb pracodawców) – wyniosła ona ok. 118 tys. (głównie w przetwórstwie przemysłowym, handlu, budownictwie). Obserwujemy również systematyczny wzrost wynagrodzeń. W IV kwartale 2017 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie wyniosło blisko 4 520 zł i było o 7,1% wyższe niż rok wcześniej i ok. 25% wyższe niż w 2013 r. Należy jednak zauważyć, że rozkład wynagrodzeń jest mocno asymetryczny - analiza indywidualnych wynagrodzeń (na podstawie badania struktury wynagrodzeń) pokazuje, że 66% pracowników otrzymywało wynagrodzenie niższe od przeciętnego. Stąd istotne jest uzupełnienie opisu wynagrodzeń o analizę wynagrodzenia środkowego, czyli mediany.

Dobry, ogólny obraz sytuacji na rynku pracy nie jest pozbawiony zagrożeń. Należy do nich przede wszystkim utrzymująca się znaczna różnica między aktywnością zawodową kobiet i mężczyzn. W IV kwartale 2017 r. wskaźnik zatrudnienia mężczyzn wyniósł 62,2%, a wśród kobiet zaledwie 45,8%. Proporcje te (mimo wzrostu obu wskaźników) utrzymują się od lat. Istnieją również wyraźne różnicowania w aktywności zawodowej w zależności od wieku, wykształcenia i miejsca zamieszkania.

Dwie najliczniejsze grupy bezrobotnych to osoby, które straciły pracę (37% ogółu bezrobotnych) oraz osoby, które wracają do pracy po przerwie (34%). Pomimo, że udział bezrobotnych poszukujących pracy dłużej niż rok był na niskim poziomie, to od początku 2017 r. zaczął nieznacznie rosnąć. Bariery rozwoju rynku pracy mogą być też niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (grupa licząca ponad 660 tys. osób): wielkość tej zbiorowości zmniejsza się nieznacznie, pomimo że liczba bezrobotnych w ostatnich latach spada szybko.

Najistotniejszą barierą w rozwoju rynku pracy w Polsce jest z pewnością struktura demograficzna ludności. W 2017 r. odsetek osób w wieku produkcyjnym wyniósł 61,2% i choć był wyższy niż w latach 90. XX wieku, to zmniejszył się w porównaniu do 2010 r. (64,4%). Od lat w Polsce rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym, a maleje – w wieku przedprodukcyjnym. W następnych latach będą więc wchodzić na rynek pracy coraz mniej liczne roczniki. Oznacza to, że naturalny zasób siły roboczej będzie się zmniejszał.

Executive summary

The year 2017 was characterized by the intensification of positive trends in the labour market, observed for at least several years. In recent years, the number of employees has been systematically increasing, and the number of unemployed is decreasing. In the last quarter of 2017, among people aged 15 and more, 56.2% were economically active, of which 95.5% were employed. The unemployment rate was 4.5% and it was the lowest level of this indicator since the beginning of the measurement, i.e. from the 90's. The lowest is also the number of unemployed registered in labour offices (slightly more than 1 million at the end of 2017).

Positive phenomena also include the highest number of vacancies since 2010 (which may also be the result of mismatch between supply and employers' requirements) – it amounted to around 118 thousand (mainly in manufacturing, trade, construction). We also observe a systematic increase in wages. In the fourth quarter of 2017, the average monthly salary amounted to nearly PLN 4,520 and was 7.1% higher than a year earlier and about 25% higher than in 2013. It should be noted, however, that the distribution of wages and salaries is very asymmetrical - an analysis of individual remuneration (based on research on the structure of salaries and wage) shows that 66% of employees received a lower salary than the average. Therefore, it is important to supplement the description of remuneration with the analysis of the middle remuneration, i.e. the median.

A good, general picture of the situation on the labour market is not devoid of threats. One of them is primarily the persisting significant difference between the economic activity of women and men. In the fourth quarter of 2017, the male employment rate was 62.2%, and among women only 45.8%. These proportions (despite the increase in both indicators) have been maintained for years. There are also distinct variations in economic activity depending on age, education and place of residence.

The two largest groups of the unemployed are people who lost their jobs (37% of the total unemployed) and people who return to work after a break (34%). Although the share of unemployed jobseekers who have been looking for a job for more than a year has been low, it started to grow slightly since the beginning of 2017. A barrier to labour market development may also be unused potential labour resources (a group of over 660,000 people): the size of this group is falling slightly, despite the fact that the number of unemployed in recent years has been falling fast.

The most important barrier in the development of the labour market in Poland is certainly the demographic structure of the population. In 2017, the share of people of working age was 61.2%, and although it was higher than in the 1990s, it decreased compared to 2010 (64.4%). For years, the number of people in post-working age in Poland has been growing, and it is decreasing in the pre-working age. In the following years, the size of the cohorts entering labour market will drop. This means that the natural resource of the workforce will decrease.

Rozdział 1

Chapter 1

Zasoby pracy, podaż pracy

Labour resources, labour supply

1.1. Zasoby pracy w Polsce

1.1. Labour resources in Poland

Zasoby pracy, w tym podaż pracy, są ściśle uwarunkowane sytuacją demograficzną. Na rynku pracy, tak jak na każdym innym rynku, nieustannie zachodzą procesy dostosowawcze pomiędzy dwoma jego stronami – podażową i popytową, które w tym wypadku kształtowane są przez ludzkie działania i wybory. Rynek pracy jest dodatkowo skomplikowany przez to, że ludzie nie tylko są jego uczestnikami realizując swoje preferencje, lecz także sami są obiektem dostosowań na rynku, gdyż przedmiotem „gry rynkowej” jest w tym przypadku ludzka praca, nierozzerwalnie związana z człowiekiem jako jej nośnikiem. Ponadto rynek pracy różni od innych (np. konsumenckiego, finansowego) także to, że w rzeczywistości składa się z wielu sub-rynków, a dzieląc rynek na segmenty uwzględnia się m.in. dostępność pracy dla poszukujących, charakter podmiotu zatrudnienia, strukturę społeczno-zawodową pracowników, natomiast popyt na pracę kieruje się tylko do wybranych kategorii osób, różnych pod względem wykształcenia, zawodu, miejsca wykonywania pracy itp. (rynek pracownika *versus* rynek pracodawcy, rynek ludzi młodych *versus* starszych/doświadczonych, rynek lekarzy, rzemieślników, krajowy i lokalne rynki pracy, etc.). Zmiana cech osób zainteresowanych pracą, a więc i dopasowanie do popytu na pracę, może być całkowicie lub tylko częściowo możliwa (np. zmiana wykształcenia, zmiana miejsca zamieszkania) lub całkowicie niemożliwa (np. w przypadku cech demograficznych – wiek, płeć).¹

Z demograficznego punktu widzenia ludność w wieku pozwalającym na podjęcie zatrudnienia (uwzględniając tylko dolną granicę wieku) stanowi globalne, natomiast ludność ograniczona do wieku produkcyjnego – potencjalne zasoby pracy². W rzeczywistości jednak nie wszystkie osoby są aktywne na rynku pracy, nawet przy zawężeniu populacji do wieku produkcyjnego. Wynikać to może z różnych względów: stanu zdrowia, kontynuacji nauki szkolnej, pełnienia „na pełen etat” ról opiekuńczych (wobec dzieci lub osób dorosłych wymagających opieki) lub posiadania innych źródeł utrzymania, które powodują, że dana osoba może pozwolić sobie na niewykonywanie pracy zarobkowej. Z drugiej strony aktywnymi na rynku pracy mogą być osoby w wieku przed- lub poprodukcyjnym, tj. zarówno młodociani, jak i osoby, które formalnie przekroczyły już górną granicę wieku emerytalnego i pobierają należne świadczenia. W związku z powyższym wyróżnia się odrębną kategorię – realnych zasobów pracy stanowiącą jednocześnie podaż pracy (inna stosowana terminologia to: aktywni zawodowo, siła robocza). Jednak niezależnie od tego, która kategoria zasobów pracy jest brana pod uwagę, to istotna jest zarówno jej liczebność, jak i struktura demograficzno-społeczna i zawodowa (odnosząca się do danej grupy ludności tworzącej dany zasób).

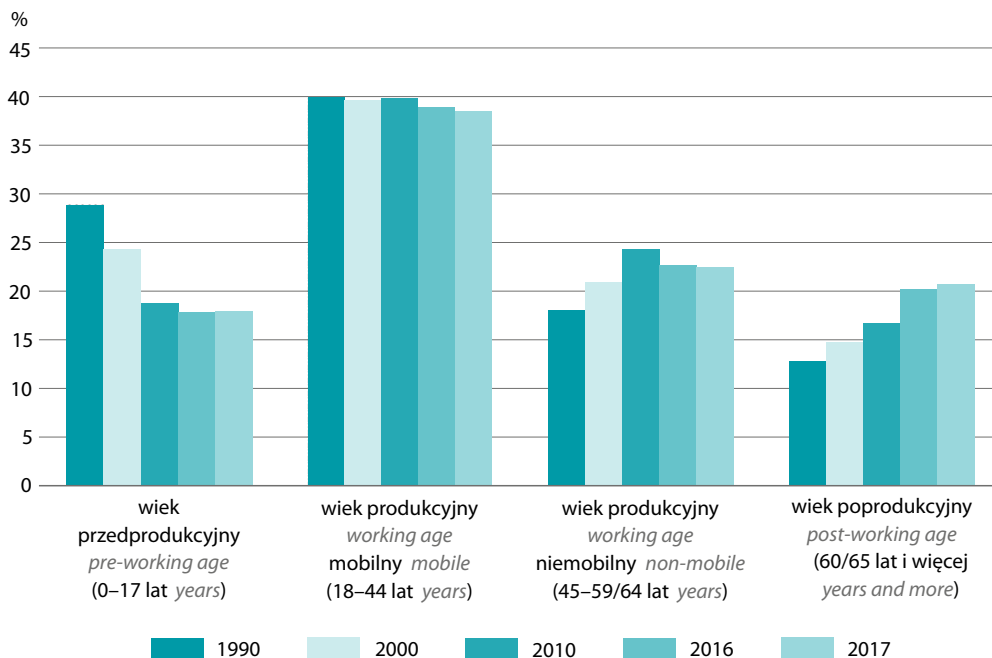
¹ Na podstawie m.in.: M. Góra, U. Sztanderska, Wprowadzenie do analizy lokalnego rynku pracy. Przewodnik. MPiPS, Warszawa 2006, s.9 i 11; E. Kryńska, E. Kwiatkowski, „Podstawy wiedzy o rynku pracy”, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013, s.11, 16; Encyklopedia PWN, wydanie internetowe.

² W Polsce od strony prawnej dolną granicę wieku umożliwiającą podjęcie pracy określa Kodeks Pracy (18 lat; z możliwością zatrudniania także w określonych warunkach osób młodocianych, tj. obecnie osób w wieku 15–17 lat – wiek ten związany jest ściśle z systemem edukacyjnym i długością lat nauki w szkole podstawowej i do niedawna gimnazjum), nie ma natomiast formalnych ograniczeń odnośnie do górnej granicy wieku, w której osoby mogą być aktywne na rynku pracy (w tym również łącząc pracę z emeryturą, chociaż także w tym przypadku przepisy prawne zmieniały się w czasie). Jako produkcyjny w Polsce przyjmuje się wiek od 18. roku życia do prawnej granicy wieku przejścia na emeryturę, obecnie to 18–59 lat dla kobiet i 18–64 lata dla mężczyzn.

W końcu 2017 r. liczba ludności Polski wyniosła 38,4 mln osób, z tego 32,6 mln to osoby w wieku 15 lat i więcej, a 5,8 mln to dzieci w wieku poniżej 15 lat. Zbiorowość osób w wieku produkcyjnym liczyła 23,5 mln, z tego 14,86 mln w wieku mobilnym (18–44 lata) i 8,66 mln w wieku niemobilnym (od 45 r. życia do końca wieku produkcyjnego). Populacja osób w wieku poprodukcyjnym liczyła 8,00 mln.

Wykres 1.1. Ludność według ekonomicznych grup wieku w wybranych latach

Chart 1.1. Population by age group in selected years

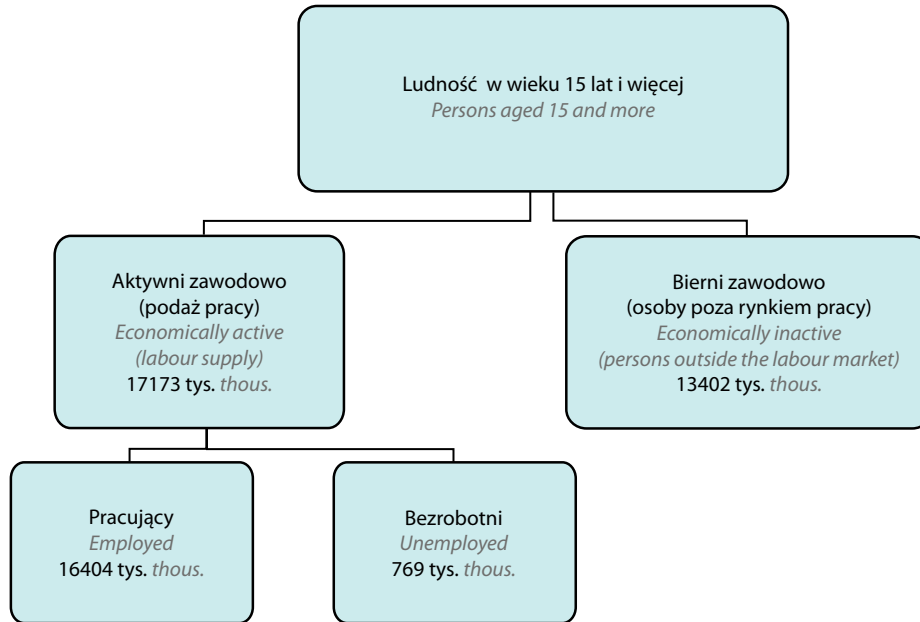
Zmiany w czasie w liczbie i strukturze ludności według wieku są wynikiem przemian w procesach demograficznych, a przede wszystkim trwającej od początku lat 90. ubiegłego wieku głębokiej depresji urodzeniowej (obserwowany do 2015 r. spadek liczby i odsetka dzieci w wieku poniżej 15 lat oraz nieprzerwany wzrost liczebności osób w wieku 65 lat i więcej). W latach 2000–2009 wśród ludności w wieku produkcyjnym obserwowano duże zmiany będące efektem wchodzenia w ten wiek osób urodzonych w okresie wyżu demograficznego z pierwszej połowy lat 80. ubiegłego wieku. Intensywnie rosła liczebność, jak i udział tej grupy w ogólnej liczbie ludności Polski. Od 2010 r. odsetek grupy osób w wieku produkcyjnym obniża się i w 2017 r. osiągnął poziom 61,2%, tj. 23,5 mln – o 250 tys. mniej niż rok wcześniej. Wynika to z procesu przesuwania do grupy wieku poprodukcyjnego licznych roczników osób urodzonych w latach 50. XX w. oraz z coraz mniejszej liczebności 18-latków, wchodzących w wiek produkcyjny. Zahamowaniu uległ proces starzenia się potencjalnych zasobów pracy, co objawiało się malejącą liczbą, ale i odsetkiem, ludności w wieku niemobilnym (wyk. 1.1.). Zwrócić jednak należy uwagę na fakt, że jednocześnie obniża się także liczba i udział ludności w wieku mobilnym. Przyspieszeniu ulega natomiast proces starzenia się ogółu ludności Polski, na co wskazuje wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Jest to efektem wydłużania się trwania życia i niskiego poziomu dzietności³.

³ Por. Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2017 r. Stan w dniu 31 XII, GUS, 2018, s.13 i 14; Informacje o liczbie i strukturze ludności prezentowane w tej publikacji opracowano według krajowej definicji zamieszkania. Oznacza to, że bilans nie obejmuje osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy (bez względu na okres ich czasowego przebywania), natomiast ujmuje stałych mieszkańców Polski przebywających czasowo za granicą (bez względu na okres ich nieobecności).

Z punktu widzenia bezpośredniego powiązania z rynkiem pracy, którego kryterium jest praca (wykonywanie/posiadanie lub poszukiwanie i gotowość do jej rozpoczęcia) – ludność będąca w wieku umożliwiającym podjęcie zatrudnienia podzielić można na aktywne zawodowo (czyli wspomniane wcześniej realne zasoby pracy) i biernych zawodowo (tj. osoby pozostające poza rynkiem pracy). Wśród aktywnych zawodowo wyróżnia się pracujących i bezrobotnych. Każda z osób może znaleźć się tylko i wyłącznie w jednym z trzech stanów opisujących status osoby na rynku pracy (inaczej – aktywność ekonomiczną): praca, bezrobocie, bierność zawodowa, a wyznaczone w ten sposób zbiorowości są wobec siebie rozłączne (wyk. 1.2.)⁴.

Wykres 1.2. Ludność w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy w IV kwartale 2017 r.
Chart 1.2. Population aged 15 and more by the labour market status in 4th quarter 2017

⁴ Głównym, bieżącym źródłem danych o zasobach pracy i stopniu ich wykorzystania jest Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności – BAEL, prowadzone przez GUS w cyklu kwartalnym (innym źródłem jest narodowy spisy powszechny ludności i mieszkań, obejmujący całą ludność danego kraju, jednakże ze względu na rozmiar przedsięwzięcia, prowadzony jest co 10 lat, ostatnio w 2011 r.). BAEL, w odróżnieniu od danych spisowych, a także prezentowanych powyżej w odniesieniu do ogółu ludności i wg według ekonomicznych grup wieku (opartych na bilansach ludności), obejmuje tylko ludność zamieszkałą w gospodarstwach domowych i nieco inaczej ją definiuje. BAEL jest badaniem reprezentacyjnym, a wyniki z próby uogólniane są dla całej zbiorowości – w przypadku tego badania jest to ludność w gospodarstwach domowych będąca w wieku 15 lat i więcej, przebywająca w kraju przez okres co najmniej 12 miesięcy – uwzględniając okres faktyczny lub przewidywany (stąd wynika różnica w danych dla ogółu zbiorowości osób w wieku 15 lat i więcej uzyskiwanych na podstawie omawianych badań). Reprezentacyjny charakter badania ma też swoje ograniczenia, w postaci braku możliwości prezentowania danych dla małych zbiorowości, a analiza regionalna ogranicza się co najwyżej do ujęcia wojewódzkiego. Więcej w: Aktywność Ekonomiczna Ludności Polski, IV kwartał 2017, GUS, 2018 oraz Zeszyt metodologiczny. Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS, 2018.

Wyniki prowadzonego przez GUS badania aktywności ekonomicznej ludności⁵ wskazują, że w ostatnim kwartale 2017 r. zbiorowość aktywnych zawodowo w wieku 15 lat i więcej liczyła 17 173 tys. osób, tj. 56,2% ludności w tej grupie wieku (tak wyznaczany udział określany jest jako współczynnik aktywności zawodowej). Na zbiorowość tę składało się 16 404 tys. (95,5%) pracujących i 769 tys. (4,5%) bezrobotnych. Populacja biernych zawodowo w analogicznej grupie wieku wyniosła 13 402 tys. osób (wyk. 1.2).

Porównanie ze sobą powyższych liczebności pozwala ustalić, że w omawianym okresie wśród osób w wieku 15 lat i więcej na 1 000 osób pracujących przypadały 864 osoby bez pracy (łącznie bezrobotne i bierne zawodowo).

Wszyscy pracujący stanowili nieco ponad połowę ludności w wieku 15 lat i więcej, a określa to wskaźnik zatrudnienia, wynoszący w tym przypadku 53,7%.

DO PRACUJĄCYCH W BAEL zaliczane są wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia:

- wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,
- miały pracę, ale jej nie wykonywały:
  - z powodu choroby, urlopu macierzyńskiego, urlopu rodzicielskiego lub wypoczynkowego,
  - z innych powodów, przy czym długość przerwy w pracy wynosiła:
    - do 3 miesięcy,
    - powyżej 3 miesięcy, ale osoby te były pracownikami najemnymi i w tym czasie otrzymywały co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia.

Kolejnym ważnym wskaźnikiem jest stopa bezrobocia, niekiedy błędnie interpretowana jako udział bezrobotnych w odniesieniu do całej populacji ludności⁶. W analizowanym kwartale udział bezrobotnych wśród ludności w wieku 15 lat i więcej stanowił 2,5%, natomiast stopa bezrobocia wyniosła 4,5% (liczona jako udział bezrobotnych wśród aktywnych zawodowo w analogicznej grupie wieku). Im niższa stopa bezrobocia tym lepsze relacje wewnątrz zbiorowości aktywnych zawodowo na korzyść zwiększającego się udziału pracujących wobec bezrobotnych. Pamiętać jednak należy, że zmniejszenie się bezrobocia nie zawsze jest pozytywnym zjawiskiem, nie jest bowiem jednoznaczne z podjęciem pracy przez bezrobotnych. Wiązać się to może z dezaktywizacją zawodową, a tym samym zaliczeniem tych osób do biernych zawodowo. Dlatego – przeprowadzając analizę rynku pracy – monitorować należy także zmiany w zbiorowości biernych zawodowo z uwzględnieniem przyczyn bierności (jedną z nich może być zniechęcenie bezskutecznością poszukiwania pracy – w IV kwartale 2017 r. zbiorowość biernych zawodowo z ww. powodu liczyła 302 tys., z tego 272 tys., tj. 90% stanowiły osoby w wieku produkcyjnym). Więcej o przyczynach bierności zawodowej w dalszej części opracowania.

⁵ Badanie aktywności ekonomicznej ludności (BAEL), oparte na zaleceniach Międzynarodowej Organizacji Pracy i Eurostat, uwzględnia faktyczną sytuację osób na rynku pracy, niezależnie od ich statusu formalno-prawnego, tj. rejestracji w urzędzie pracy czy posiadanego źródła utrzymania. W przypadku pracujących liczy się fakt wykonywania lub posiadania pracy w badanym tygodniu. Do pracujących zalicza się zatem także osoby pracujące w szarej strefie, uczniów, studentów, emerytów, osoby zarejestrowane w urzędach pracy etc., jeżeli pracowali zarobkowo w okresie podlegającym obserwacji. Uwzględnia się tu minimalny wkład pracy osoby – minimum 1 godzinę pracy w tygodniu. Bezrobotnym może być natomiast także osoba, która poszukuje pracy bez pośrednictwa urzędu pracy. Może to być również uczeń, emeryt, ważne, aby była to osoba niepracująca, aktywnie poszukująca pracy, chcąca i gotowa tę pracę podjąć w krótkim okresie czasu. Więcej w: Zeszyt metodologiczny. Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS, 2018

⁶ Por. też „Pułapki w analizach zjawisk na rynku pracy, w: M.Góra, U.Sztanderska, Wprowadzenie do analizy lokalnego rynku pracy. Przewodnik. MPIPS, Warszawa 2006, s.77

DO BEZROBOTNYCH W BAEL zaliczane są osoby w wieku 15–74 lata, które spełniły jednocześnie trzy warunki:

- w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,
- aktywnie poszukiwały pracy, tzn. podjęły konkretne działania w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni – tydzień badany), aby znaleźć pracę,
- były gotowe (zdolne) podjąć pracę w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym.

DO BEZROBOTNYCH zaliczane są także osoby, które nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Analiza zmian w czasie dotycząca liczebności poszczególnych zbiorowości wyróżnionych ze względu na status na rynku pracy wskazuje na systematyczne zwiększanie się liczby pracujących w ciągu ostatnich kilku lat oraz zmniejszanie liczby bezrobotnych. Jednocześnie zmniejsza się populacja osób w wieku 15 lat i więcej pozostających poza rynkiem pracy (biernych zawodowo). Polski rynek pracy charakteryzuje się sezonowością zatrudnienia, co ma wpływ na liczebność poszczególnych zbiorowości, jak i na wskaźniki rynku pracy, o czym więcej m.in. w dalszej części rozdziału. W tym miejscu, dla pokazania kierunku trendu zmian w czasie, posłużono się danymi wyliczonymi jako średnioroczne (tabl. 1.1.).

LUDNOŚĆ BIERNA ZAWODOWO (pozostająca poza siłą roboczą) – są to wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące ani bezrobotne wg powyższych definicji.

Zmiany liczebności poszczególnych populacji mają także wpływ na relację osób niepracujących do pracujących, która poprawiała się w ostatnich latach (dla przykładu w 2010 r. na 1 000 osób pracujących przypadało 1 001 osób bez pracy, w 2014 r. wskaźnik ten wyniósł 953, a w 2017 r. – 863; dane średnioroczne).

Tablica 1.1. Aktywność ekonomiczna ludności w latach 2010–2017 (dane średnioroczne)

Table 1.1. *Economic activity of the population in the years 2010–2017 (annual averages)*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
w wieku 15 lat i więcej <i>aged 15 and more</i>								
Ogółem (w tys.) <i>Total (in thous.)</i>	30 955	31 003	31 038	31 037	30 985	30 962	30 703	30 595
Aktywni zawodowo (w tys.) <i>Economically active (in thous.)</i>	17 123	17 221	17 340	17 361	17 428	17 388	17 260	17 267
pracujący (w tys.) <i>employed (in thous.)</i>	15 473	15 562	15 591	15 568	15 862	16 084	16 197	16 423
bezrobotni (w tys.) <i>unemployed (in thous.)</i>	1 650	1 659	1 749	1 793	1 567	1 304	1 063	844
Bierni zawodowo (w tys.) <i>Economically inactive (in thous.)</i>	13 832	13 782	13 698	13 676	13 556	13 574	13 443	13 328
Relacja liczby niepracujących przypadających na 1000 pracujących <i>Relation of the number of persons not in employment per 1000 employed persons</i>	1 001	992	991	994	953	925	896	863
Współczynnik aktywności zawodowej (w %) <i>Activity rate (in %)</i>	55,3	55,5	55,9	55,9	56,2	56,2	56,2	56,4
Wskaźnik zatrudnienia (w %) <i>Employment rate (in %)</i>	50,0	50,2	50,2	50,2	51,2	51,9	52,8	53,7
Stopa bezrobocia (w %) <i>Unemployment rate (in %)</i>	9,6	9,6	10,1	10,3	9,0	7,5	6,2	4,9

Tablica 1.1. Aktywność ekonomiczna ludności w latach 2010–2017 (dane średnioroczne) (dok.)
 Table 1.1. Economic activity of the population in the years 2010–2017 (annual averages) (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
w wieku produkcyjnym (18–59/64 lata) in the working age (18–59/64 years)								
Ogółem (w tys.) Total (in thous.)	23 299	23 247	23 135	22 976	22 746	22 607	22 167	21 859
Aktywni zawodowo (w tys.) Economically active (in thous.)	16 691	16 767	16 873	16 883	16 911	16 833	16 659	16 585
pracujący (w tys.) employed (in thous.)	15 053	15 118	15 136	15 106	15 357	15 542	15 608	15 751
bezrobotni (w tys.) unemployed (in thous.)	1 638	1 649	1 737	1 778	1 553	1 291	1 051	834
Bierni zawodowo (w tys.) Economically inactive (in thous.)	6 608	6 480	6 262	6 093	5 836	5 774	5 508	5 274
Współczynnik aktywności zawodowej (w %) Activity rate (in %)	71,6	72,1	72,9	73,5	74,3	74,5	75,2	75,9
Wskaźnik zatrudnienia (w %) Employment rate (in %)	64,6	65,0	65,4	65,7	67,5	68,7	70,4	72,1
Stopa bezrobocia (w %) Unemployment rate (in %)	9,8	9,8	10,3	10,5	9,2	7,7	6,3	5,0

Skala i kierunki zmian liczebności poszczególnych kategorii osób znajdują odzwierciedlenie w podstawowych wskaźnikach opisujących stopień wykorzystania zasobów pracy. Wskaźnik zatrudnienia i współczynnik aktywności zawodowej powoli wzrastają (bardziej widoczne jest to w przypadku wskaźnika zatrudnienia), zmniejsza się natomiast stopa bezrobocia, która w 2017 r. osiągnęła najniższą wartość od początku prowadzenia BAEL w Polsce, tj. od maja 1992 r. (wskaźnik zatrudnienia powrócił do wartości notowanych w 1992 r., natomiast współczynnik aktywności zawodowej rządu 55–56% odbiega jeszcze od wartości notowanych na początku lat 90., kiedy to przekraczał 61%).

WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ jest to procentowy udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii (przez „kategorię” w tym przypadku należy rozumieć np. określoną grupę wieku, wykształcenia itp., jednakową w liczniku i mianowniku).

WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA jest to procentowy udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

STOPA BEZROBOCIA jest to procentowy udział bezrobotnych danej kategorii w liczbie aktywnych zawodowo danej kategorii.

W tablicy 1.1. przedstawiono także omawiane populacje oraz wskaźniki dla ludności ograniczonej do wieku produkcyjnego. Współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia są wyraźnie wyższe niż wyliczone dla zbiorowości osób w wieku 15 lat i więcej, co wynika przede wszystkim z faktu, iż w grupie osób po 64 roku życia dominują głównie osoby biernie zawodowo (im starsze roczniki, tym mniejszy odsetek pracujących, a liczba osób poszukujących pracy i gotowych do jej podjęcia jest marginalna). Analiza zmian w czasie omawianych wskaźników rynku pracy wykazuje podobne tendencje jak dla całej zbiorowości 15+, przy czym przyrosty/ubytki w wartościach wskaźników (liczone w punktach procentowych) są wyraźniejsze, także w przypadku współczynnika aktywności zawodowej.

1.2. Zróżnicowanie podstawowych kategorii ludności na rynku pracy w Polsce

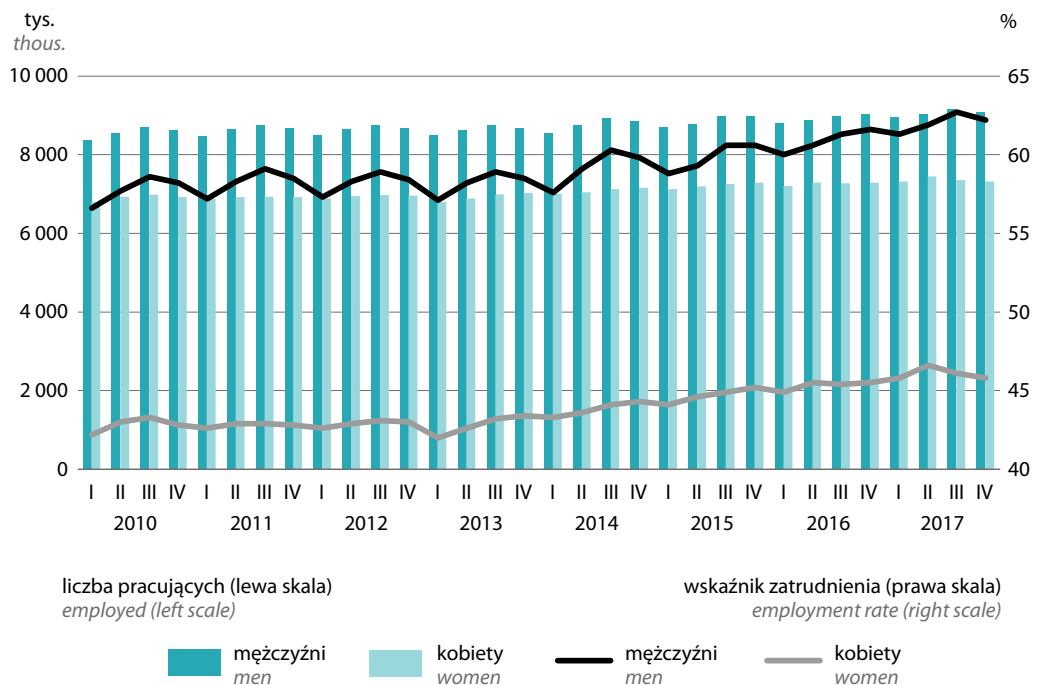
1.2. Diversity of basic categories of people on the labour market in Poland

Pomimo wzrastającego od lat udziału kobiet w rynku pracy, to nadal prawidłowością jest, że wśród pracujących więcej jest mężczyzn – w IV kwartale 2017 r. na populację pracujących w wieku 15 lat i więcej składało się 9 091 tys. mężczyzn i 7 314 tys. kobiet. Taka sama zależność dotyczy też całej populacji aktywnych zawodowo (odpowiednio 9 506 tys. wobec 7 667 tys.), w której pracujący są dominującą składową. Wskaźniki zatrudnienia i współczynniki aktywności zawodowej także są wyraźnie wyższe dla mężczyzn niż kobiet (dla populacji osób w wieku 15 lat i więcej omawiane wskaźniki w IV kwartale 2017 r. wyniosły odpowiednio: wskaźnik zatrudnienia: 62,2% wobec 45,8%; współczynnik aktywności zawodowej: 65,1% wobec 48,0%).

Pozytywne zmiany na rynku pracy związane ze wzrostem liczby pracujących i wskaźnika zatrudnienia widoczne są od 2014 r. – i dotyczą zarówno populacji mężczyzn, jak i kobiet. Warto zwrócić także uwagę na aspekt sezonowości zatrudnienia na polskim rynku pracy, który jednak wyraźniej dotyczy mężczyzn – zaobserwować to można zarówno analizując dane bezwzględne, jak i wskaźnik zatrudnienia, wyraźnie bardziej „pofalowane” dla mężczyzn niż kobiet, chociaż można też zauważyć inną prawidłowość, że efekt sezonowy nieco się spłaszcza w ostatnich dwóch latach wraz ze wzrostem liczby pracujących i analizowanego wskaźnika, co oznaczać może, że efekt zatrudnieniowy jest trwalszy (wyk. 1.3.).

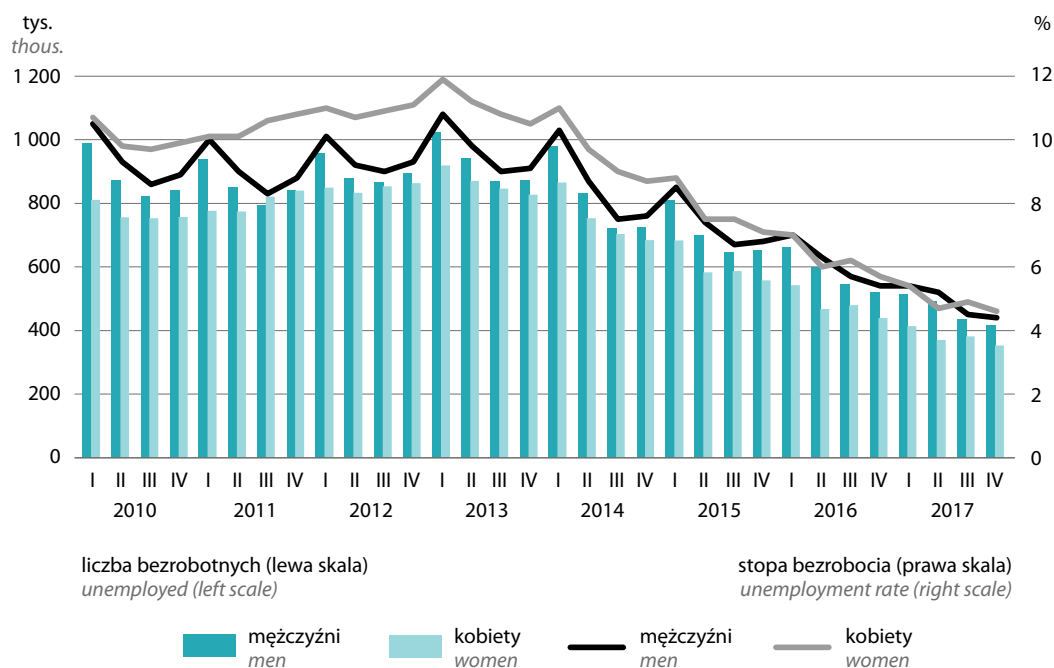
Wykres 1.3. Liczba pracujących i wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15 lat i więcej według płci w latach 2010–2017

Chart 1.3. The number of the employed and employment rate for persons aged 15 years and more by sex in the years 2010–2017

Wśród ogółu bezrobotnych liczniejszą zbiorowością także są mężczyźni (różnice według płci są jednak mniejsze niż w przypadku pracujących – 415 tys. bezrobotnych mężczyzn wobec 353 tys. bezrobotnych kobiet w IV kwartale 2017 r.), i ma to miejsce niezależnie od spadającego w ostatnich latach bezrobocia i efektów sezonowości rynku pracy. Odmiennie kształtuje się natomiast natężenie bezrobocia kobiet i mężczyzn, mierzone stopą bezrobocia. Do 2015 r. stopa bezrobocia kobiet była wyraźnie wyższa od stopy bezrobocia mężczyzn, wyjątkiem był z reguły I kwartał, kiedy to rozpiętość omawianego wskaźnika według płci wyraźnie się zmniejszała (najwyższa rozpiętość dotyczyła III kwartału, kiedy to dostępne były prace sezonowe, a zatrudnienie przy nich znajdowali głównie mężczyźni). W ostatnich dwóch latach, w efekcie wyraźnego obniżonego poziomu i natężenia bezrobocia do wartości wcześniej nieobserwowanych, stopa bezrobocia kobiet i mężczyzn bardzo się do siebie zbliżyła, a w ramach efektów sezonowych zaobserwować można również, że stopa bezrobocia mężczyzn przewyższa w II kwartałach stopę bezrobocia kobiet (wyk. 1.4.).

Wykres 1.4. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia według płci w latach 2010–2017
 Chart 1.4. The number of unemployed persons and the unemployment rate by sex in the years 2010–2017

Analizując z kolei dane o ludności według statusu na rynku pracy z uwzględnieniem grup wieku, łatwo zauważyć, że największy udział w rynku pracy mają osoby w środkowych grupach wieku, a niższy wśród osób młodszych, dopiero stopniowo wkraczających na rynek pracy, oraz osób starszych, wygaszających swoją aktywność zawodową (szczególnie widoczne jest to na przykładzie zbiorowości pracujących, a tym samym i aktywnych zawodowo, a także wskaźnika zatrudnienia i współczynnika aktywności zawodowej – wyk. 1.5. i 1.6.). Ma to związek z faktem, że osoby młode jeszcze kontynuują naukę, część z nich łączy naukę z pracą zawodową, część zaś aktywizuje się dopiero po zakończeniu nauki. Z kolei osoby u schyłku wieku produkcyjnego powoli wygaszają aktywność zawodową z różnych przyczyn, co znajduje odzwierciedlenie w statystyce w postaci malejących współczynników aktywności zawodowej i wskaźnika zatrudnienia wraz z rosnącym wiekiem tych osób. Uzyskanie uprawnień emerytalnych wiąże się zaś z istotnym obniżeniem aktywności zawodowej, co wyraźnie widoczne jest na zaprezentowanych wykresach – szczególnie przy porównaniu wskaźników dla obu płci, ze względu na odmienny w Polsce wiek emerytalny kobiet i mężczyzn, chociaż nie oznacza, że wszystkie osoby rezygnują automatycznie z pracy po przejściu na emeryturę. Jest to jednak istotna różnica, o której warto wspomnieć, gdy porównuje się

wskaźniki wyznaczane dla Polski z innymi krajami europejskimi⁷, w których obowiązują różne rozwiązania dotyczące wieku emerytalnego.

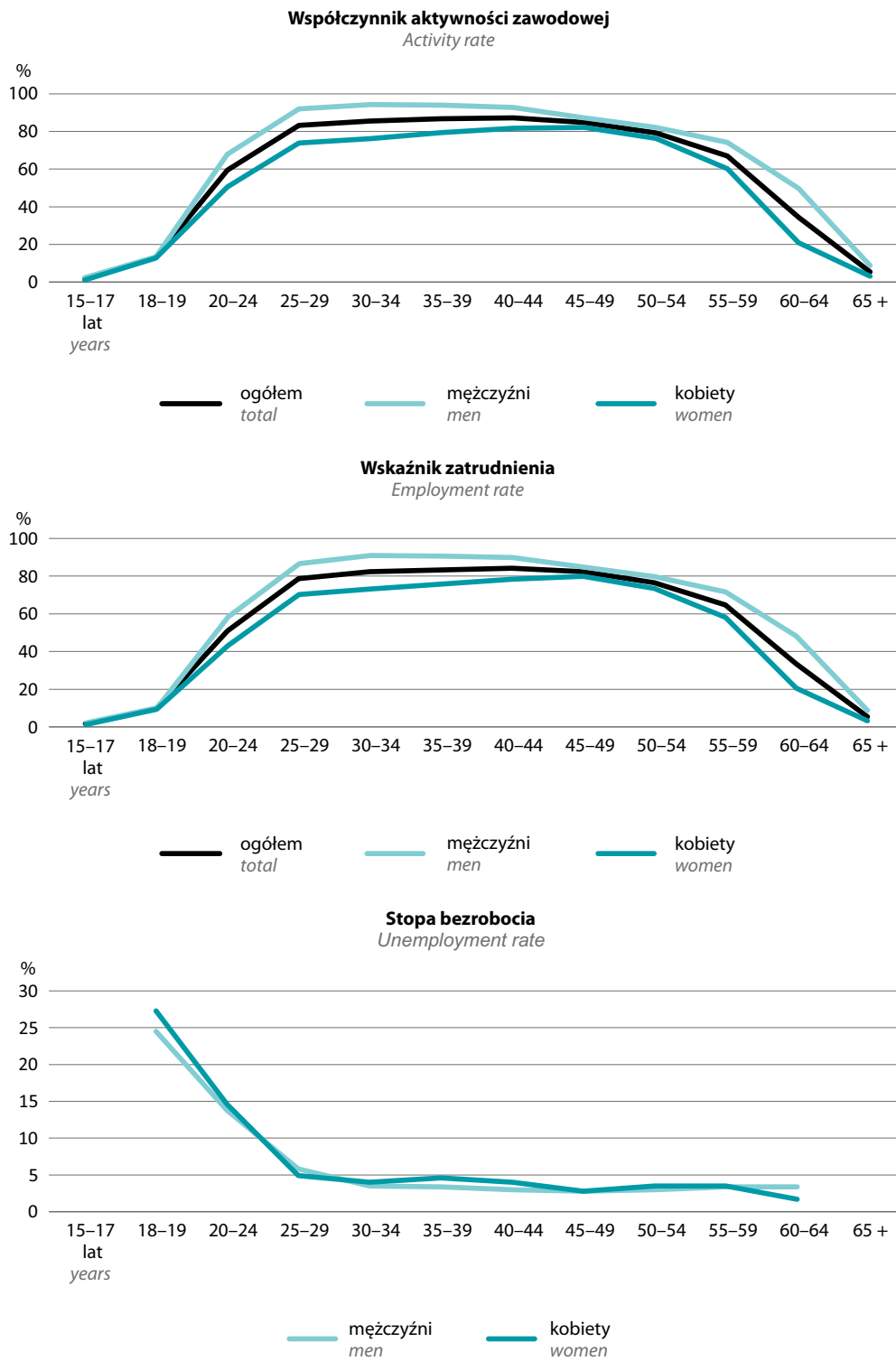
Ponadto, w przypadku kobiet (częściej niż mężczyzn) na aktywizację zawodową wpływ ma także decyzja o założeniu rodziny i posiadaniu dziecka. Część kobiet wchodzi na rynek pracy bezpośrednio po zakończeniu edukacji lub w jej trakcie i dopiero potem decyduje się na założenie rodziny i częściową dezaktywizację zawodową lub kontynuuje pracę zawodową bez przerw na urlop wychowawczy (osoby na urlopie macierzyńskich/tacierzyńskich są zaliczane w statystyce do osób pracujących). Część kobiet natomiast odracza moment wejścia na rynek pracy na okres po odchowaniu dzieci, bądź też część z nich rezygnuje z pracy zawodowej. Zależność tę wyraźnie widać przy analizie współczynnika aktywności zawodowej oraz wskaźnika zatrudnienia uwzględniających jednocześnie podział wg płci i wieku. W przypadku mężczyzn największy odsetek aktywnych zawodowo dotyczy osób w grupie wieku 25–44 lata, a więc praktycznie zaraz po zakończeniu ścieżki edukacji szkolnej ok. 90% mężczyzn wchodzi na rynek pracy. W przypadku kobiet w analogicznej grupie wieku aktywność zawodowa jest niższa, ale zwiększa się systematycznie wraz z wiekiem i w efekcie maksymalna aktywność zawodowa osiągnięta jest przez kobiety w wieku 45–49 lat.

Podobnie kształtuje się wskaźnik zatrudnienia kobiet i mężczyzn, chociaż jest on z reguły niższy niż współczynnik aktywności z uwagi na fakt, że nie wszystkie osoby aktywne zawodowo od razu znajdują zatrudnienie.

Odmienne niż współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia kształtuje się natomiast rozkład natężenia bezrobocia według wieku. Bezrobocie jest stanem naturalnym, oznacza bowiem czas realizacji decyzji związanej z chęcią podjęcia pracy i rozpoczęciem jej poszukiwania. Ważne, aby okres trwania w bezrobociu nie przedłużał się i pozwalał na płynne przejście do stanu związanego z wykonywaniem pracy, najlepiej takiej, która odpowiada oczekiwaniom – nie zawsze jednak te warunki są spełnione. Najbardziej narażone na bezrobocie są osoby młode, dopiero wchodzące na rynek pracy, bez doświadczenia zawodowego. Im starsze osoby, tym mniejsza zbiorowość bezrobotnych a także niższa stopa bezrobocia.

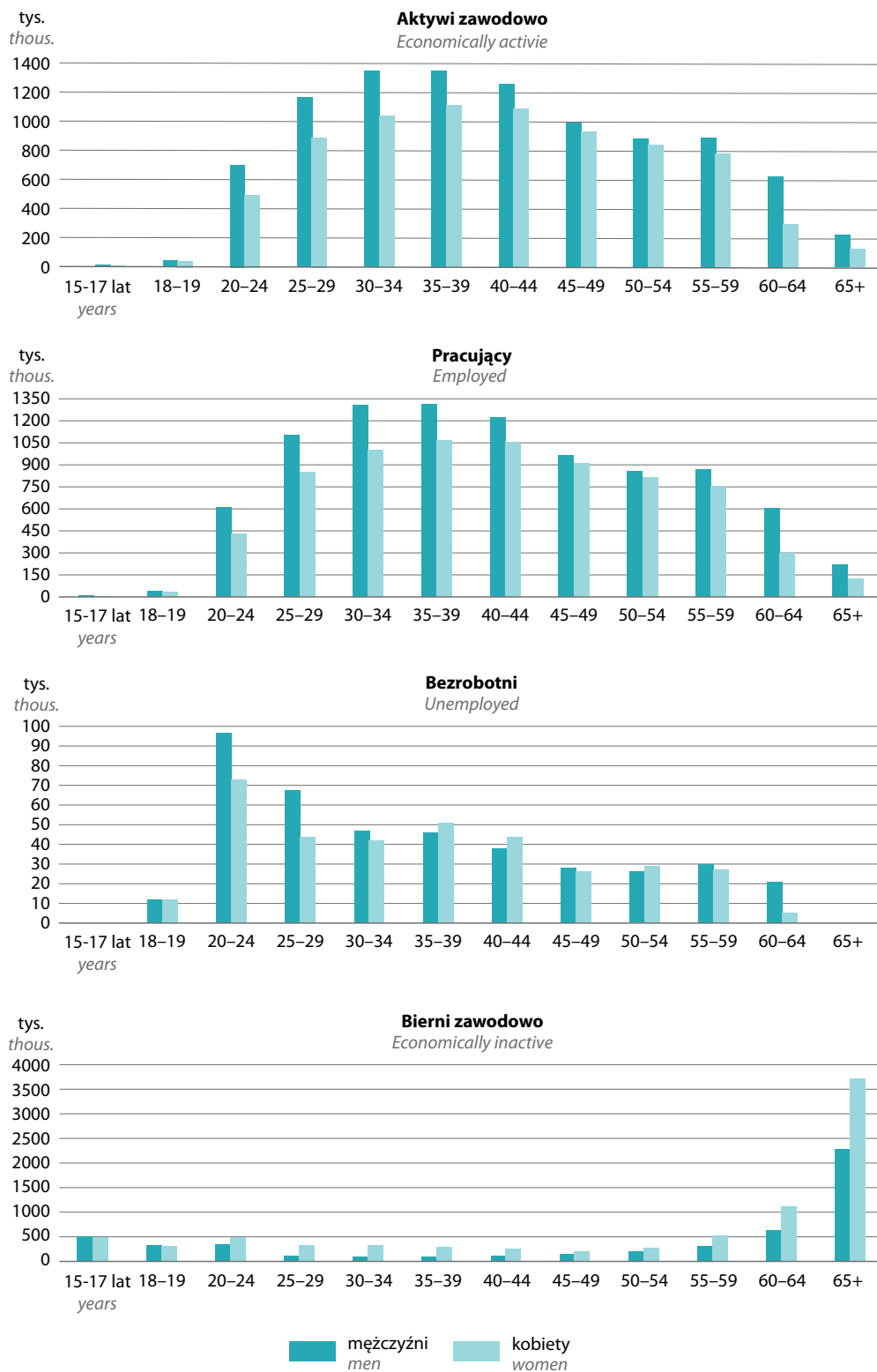
⁷ Por. np. A. Zgierska, Aktywność ekonomiczna ludności Polski na tle krajów Unii Europejskiej – aktualny stan, podstawowe tendencje oraz zróżnicowanie według głównych cech strukturalnych, w: Demograficzne i systemowe uwarunkowania polityki zatrudnienia, Rządowa Rada Ludnościowa, pod red. J. Hrynkiewicz, J. Witkowski, A. Potrykowska, Warszawa 2018.

Wykres 1.5. Wskaźniki rynku pracy kobiet i mężczyzn według wieku w IV kwartale 2017 r.
 Chart 1.5. Labour market indicators for women and men by age in 4th quarter 2017

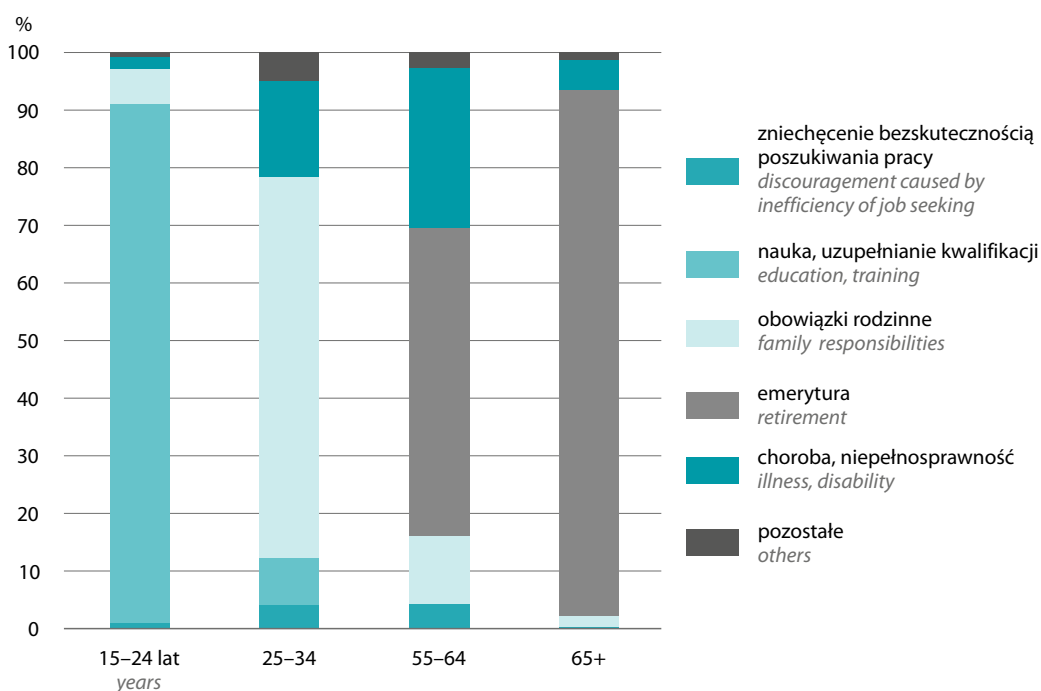

Wykres 1.6. Kobiety i mężczyźni według statusu na rynku pracy i grup wieku w IV kwartale 2017 r.
 Chart 1.6. Women and men by the labour market status and age groups in 4th quarter 2017

Charakteryzując zasoby ludzkie z punktu widzenia rynku pracy, większość autorów koncentruje się głównie na pracujących i bezrobotnych (i odpowiadających tym zbiorowościom wskaźnikom), co jest o tyle uzasadnione, że te dwie zbiorowości stanowią bezpośrednio bieżącą podaż pracy, konfrontowaną ze stroną popytową. Warto jednak przyjrzeć się w tym miejscu bliżej także osobom pozostającym poza rynkiem pracy. Bierni zawodowo to bardzo zróżnicowana zbiorowość, bowiem obejmuje zarówno osoby, które na rynek pracy dopiero wejdą, w dłuższej lub krótszej perspektywie czasu, jak i takie, które definitywnie zakończyły karierę zawodową (por. wyk. 1.7.). Do pierwszej zbiorowości należą głównie osoby młode, które jeszcze nie rozpoczęły poszukiwania pracy (m.in. ze względu na kontynuowaną edukację szkolną, a w części przypadków przechodzącą płynnie w podejmowanie obowiązków macierzyńskich z odłożeniem kariery zawodowej na później) oraz osoby, które „chwilowo” się dezaktywizowały, ale prawdopodobnie na rynek pracy powrócą (np. kobiety na urloпах wychowawczych). Do zbiorowości, które definitywnie opuściły rynek pracy należy np. ta część emerytów, którzy nie chcą lub z różnych przyczyn (np. zdrowotnych) nie mogą kontynuować pracy (choć część osób w wieku emerytalnym nadal pozostaje aktywna na rynku pracy, w tym łącząc także pobieranie świadczeń z pracą zawodową).

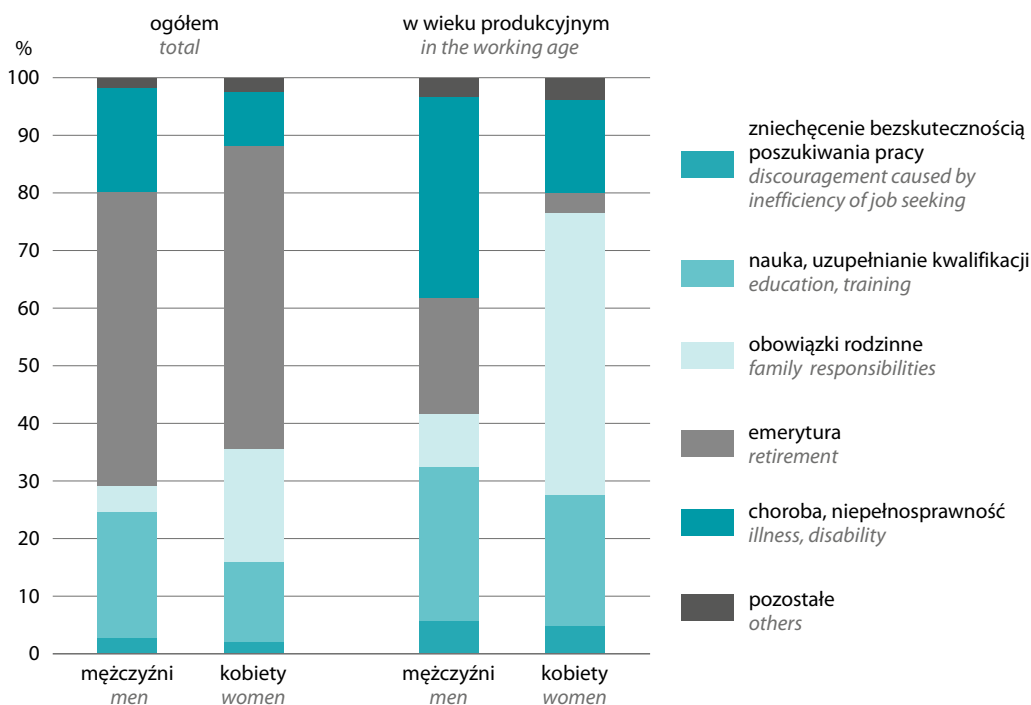
Wykres 1.7. Struktura biernych zawodowo według wieku i wybranych przyczyn bierności w IV kwartale 2017 r.
Chart 1.7. Structure of economically inactive persons by age and selected reasons for inactivity in 4th quarter 2017

Wśród biernych zawodowo przeważają kobiety (8 298 tys. wobec 5 104 tys. mężczyzn biernych zawodowo w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale 2017 r., por. też wykres 1.6. dla szczegółowszych grup wieku). Jest to konsekwencją wcześniejszego progu emerytalnego dla kobiet, a także wiąże się z dłuższym przeciętnym trwaniem życia kobiet niż mężczyzn. Ponadto kobiety częściej dezaktywizują się w trakcie przebiegu ich życia zawodowego, z uwagi na podejmowanie ról opiekuńczych, po czym z reguły wracają na rynek pracy. Wśród ogółu mężczyzn dominującymi przyczynami bierności zawodowej jest także emerytura (w tym wcześniejsza), ale także nauka i uzupełnianie kwalifikacji oraz problemy zdrowotne. Ta prawidłowość dotycząca różnicy w przyczynach bierności zawodowej kobiet i mężczyzn widoczna jest jeszcze bardziej przy ograniczeniu zbiorowości biernych zawodowo do osób w wieku produkcyjnym (2 945 tys. kobiet i 2 296 tys. mężczyzn) – wówczas wśród mężczyzn najważniejszą przyczyną jest choroba lub niepełnosprawność, a wśród kobiet – obowiązki rodzinne (wyk. 1.8.).

Wykres 1.8. Struktura kobiet i mężczyzn biernych zawodowo według wybranych przyczyn bierności w IV kwartale 2017 r.

Chart 1.8. Structure of economically inactive women and men by selected reasons for inactivity in 4th quarter 2017

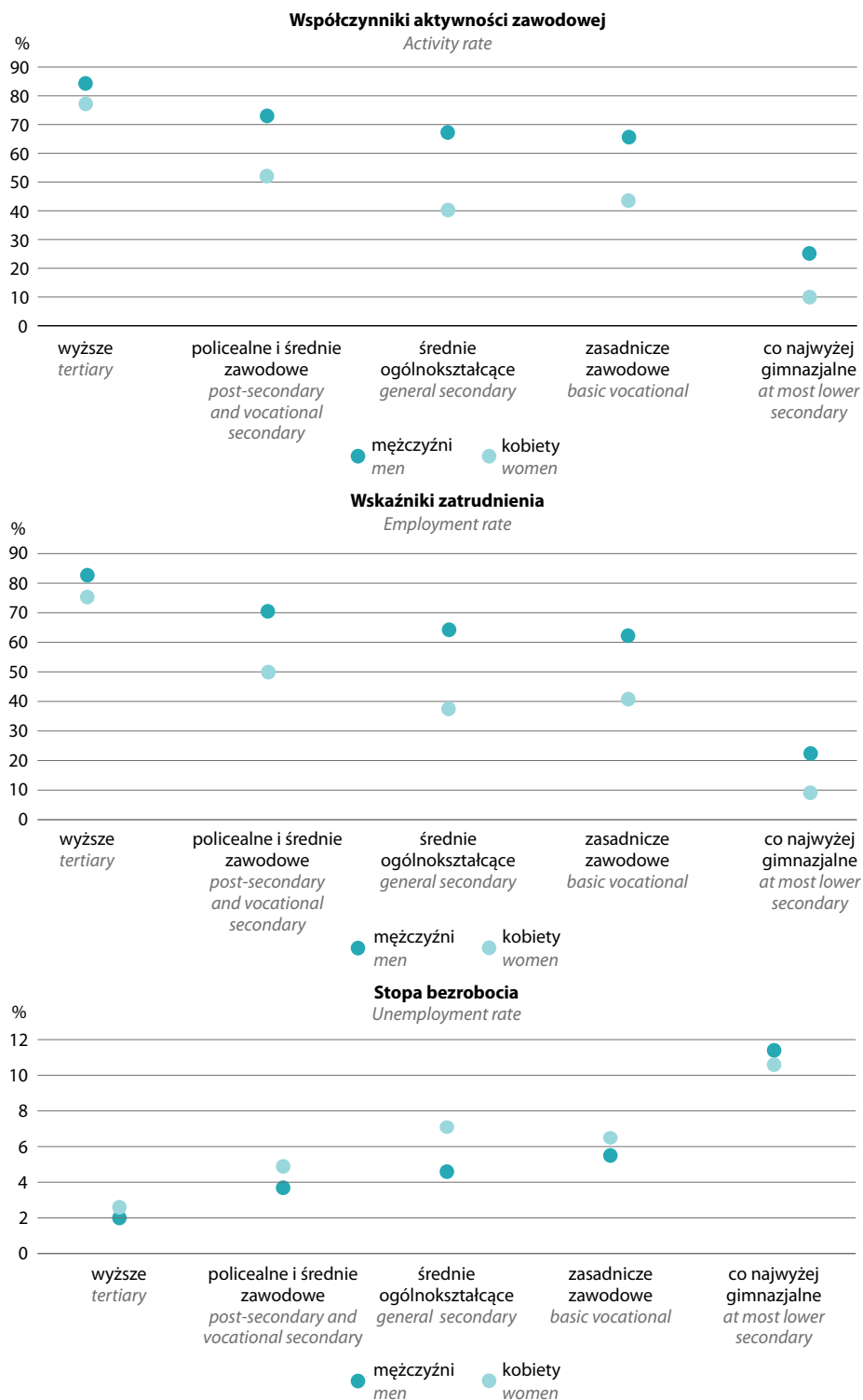

Analizując wpływ poziomu wykształcenia na aktywność ekonomiczną ludności, zauważyć można, że im wyższe wykształcenie, tym korzystniejsza sytuacja osób na rynku pracy, niezależnie od płci. Świadczą o tym zarówno wskaźnik zatrudnienia i współczynnik aktywności zawodowej – najwyższe w zbiorowości osób z wykształceniem akademickim, jak i stopa bezrobocia – najniższa właśnie wśród osób z tym poziomem wykształcenia (wyk. 1.9.). Wskaźnik zatrudnienia i współczynnik aktywności są wyższe dla mężczyzn niż kobiet, niezależnie od poziomu wykształcenia, jednakże dla osób po studiach rozpiętość między wskaźnikami wyznaczonymi dla obu płci jest najmniejsza.

W zbiorowości pracujących (i aktywnych zawodowo ogółem) mężczyzn dominują przede wszystkim osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, w następnej kolejności – policealnym i średnim zawodowym oraz wyższym, natomiast pracujące kobiety to w większości osoby z wykształceniem co najmniej średnim, w tym zdecydowanie więcej pracujących kobiet posiada wykształcenie wyższe. Warto też zauważyć, że kobiet z wykształceniem wyższym jest więcej niż mężczyzn – i to niezależnie od ich statusu na rynku pracy (wyk. 1.10.).

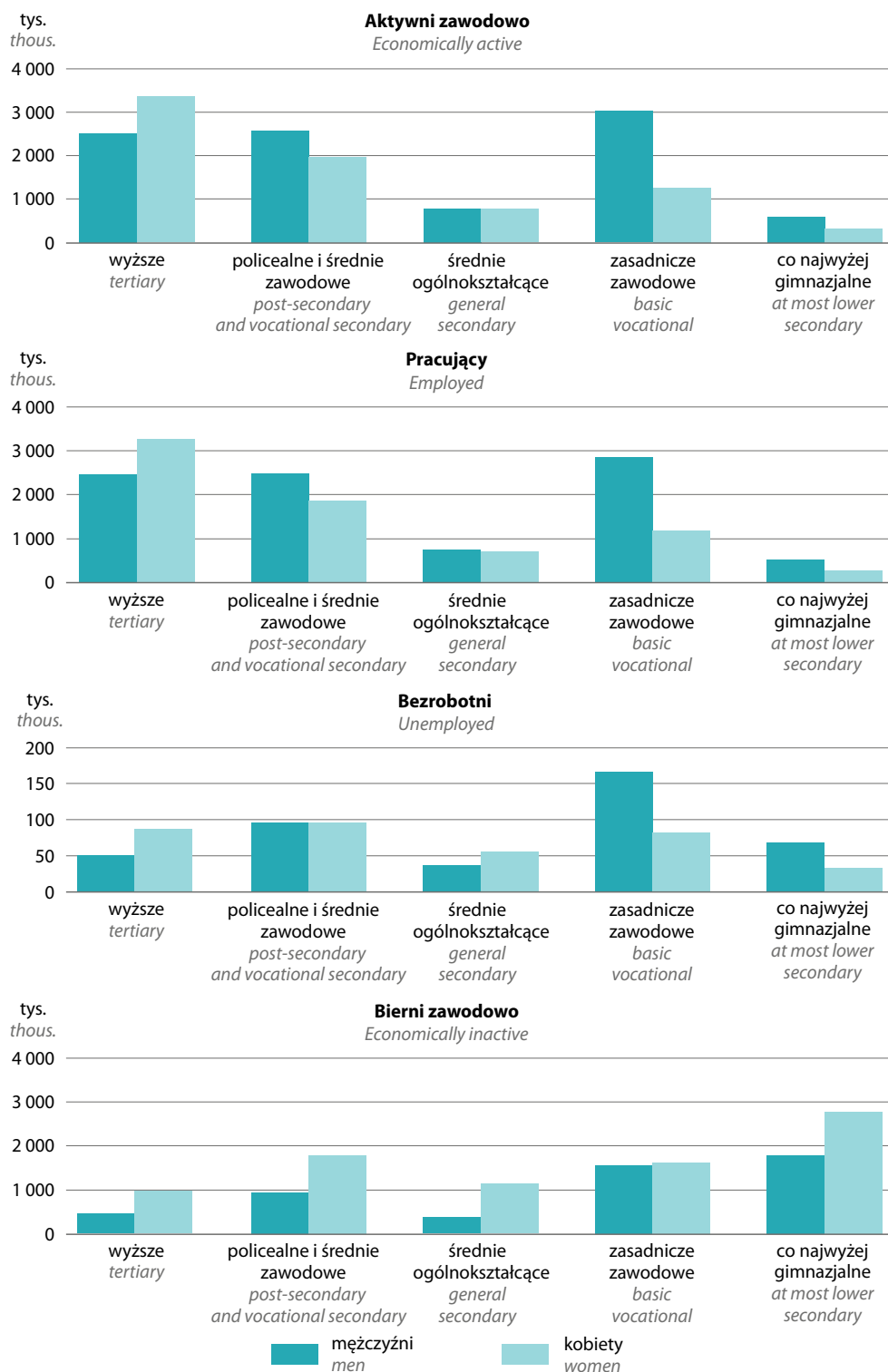
Wykres 1.9. Wskaźniki rynku pracy kobiet i mężczyzn w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia w IV kwartale 2017 r.

Chart 1.9. Labour market indicators for women and men aged 15 years and more by level of education in 4th quarter 2017

Wykres 1.10. Kobiety i mężczyźni w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy i poziomu wykształcenia w IV kwartale 2017 r.

Chart 1.10. Women and men aged 15 and more by the labour market status and level of education in 4th quarter 2017

1.3. Wykorzystanie zasobów pracy według miejsca zamieszkania

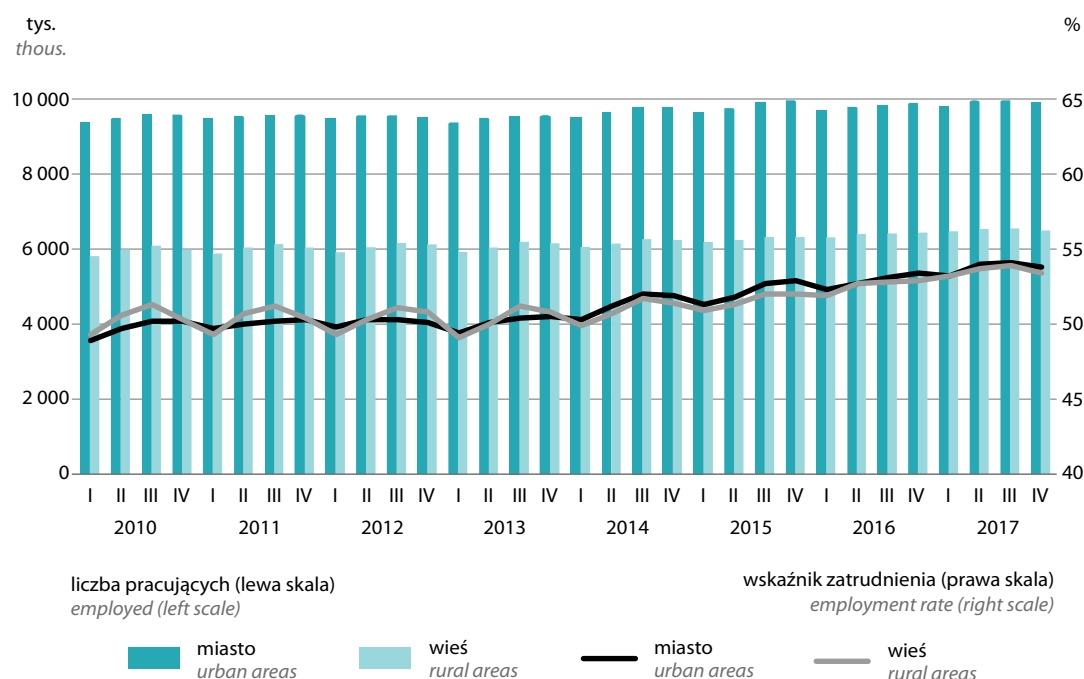
1.3. Utilisation of the labour resources by place of residence

Sytuacja osób na rynku pracy w Polsce jest zróżnicowana z uwagi na miejsce zamieszkania, zarówno jeżeli w analizie uwzględnić podział na miasta i wieś, jak i ujęcie wojewódzkie. Porównując liczebności poszczególnych zbiorowości wyróżnionych ze względu na miejsce zamieszkania oczywistym jest, że różnice pomiędzy miastem a wsią, a także pomiędzy województwami, uwarunkowane są w znacznej mierze liczbą ludności rezydującej na danym terenie, znacznie wyższą w przypadku miast niż wsi (por. wykresy poniżej, uwaga na różne skali na osi Y). Dlatego też w niniejszej analizie skupiono się przede wszystkim na wskaźnikach opisujących stopień wykorzystania zasobów pracy i ich natężenie, a nie na wartościach bezwzględnych. Nie mniej jednak, warto zwrócić uwagę na widoczną zarówno wśród mieszkańców miast, jak i wsi, sezonowość na rynku pracy oraz obserwowany od kilku lat trend związany ze wzrostem liczby pracujących przy jednoczesnym spadku bezrobocia, w tym ostatnim przypadku wyraźnie widać także zmniejszającą się rozpiętość pomiędzy liczbą bezrobotnych w mieście i na wsi (przykładowo: w IV kwartale 2010 r. wyniosła ona 414 tys., w analogicznym kwartale 2015 r. – 174 tys. a w 2017 r. – 59 tys.).

Analiza podstawowych wskaźników dotyczących sytuacji na rynku pracy ludności w wieku 15 lat i więcej w ujęciu dychotomicznym miasto-wieś wskazuje, że różnice są stosunkowo niewielkie, chociaż jest to zależne od sezonu. W IV kwartale 2017 r. w miastach i na wsi zanotowano zbliżony współczynnik aktywności zawodowej (56,1% wobec 56,3%) i wskaźnik zatrudnienia (odpowiednio 53,8% i 53,4%) oraz nieco większe różnice w przypadku stopy bezrobocia – wyższej wśród mieszkańców wsi (5,2% wobec 4,0% w miastach; warto tu odnotować, że przed 2011 r. sytuacja była odwrotna – stopa bezrobocia w miastach była wyższa niż na wsi, niezależnie od sezonu). Z punktu widzenia wahań sezonowych zauważyć można, że wskaźnik zatrudnienia jest zwykle wyższy w II i III kwartale każdego roku, co równocześnie powoduje, że w tych kwartałach stopa bezrobocia jest relatywnie niższa niż w pozostałych okresach, co w naszej strefie klimatycznej ma związek m.in. ze wzmożonymi pracami w budownictwie oraz rolnictwie. W przypadku stopy bezrobocia większe zmiany sezonowe są widoczne wśród mieszkańców wsi niż miast.

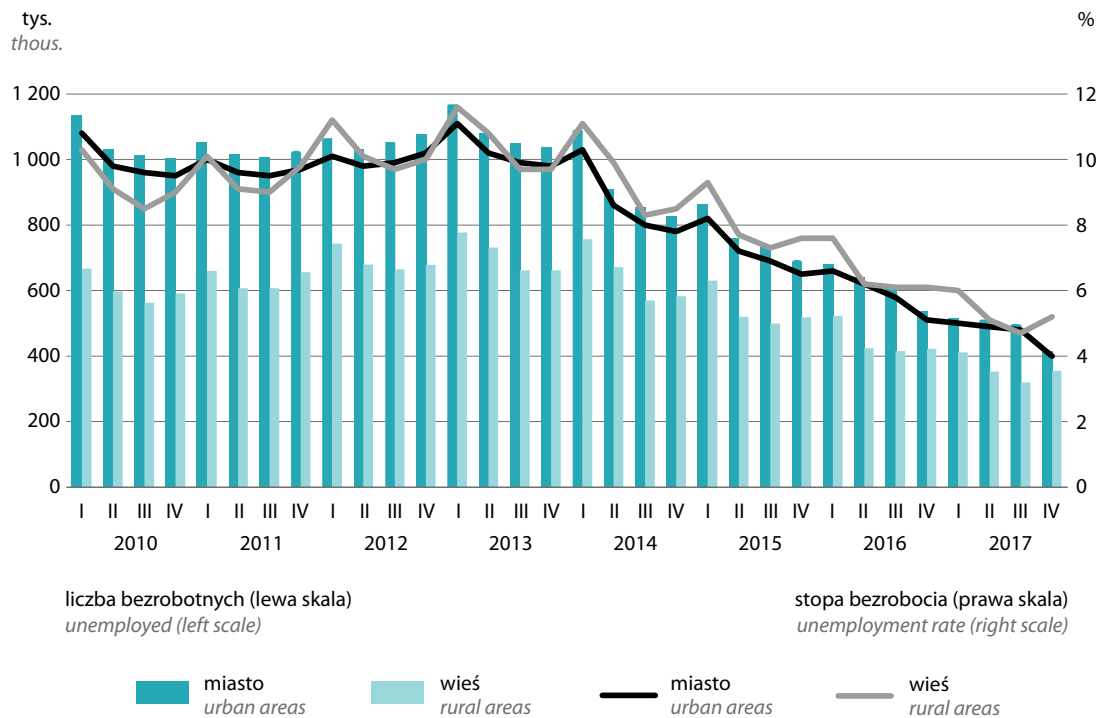
Wykres 1.11. Liczba pracujących i wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15 lat i więcej według miejsca zamieszkania w latach 2010–2017

Chart 1.11. Employed and employment rate for persons 15 and more by place of residence in 2010–2017

Wykres 1.12. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia ludności w wieku 15 lat i więcej według miejsca zamieszkania w latach 2010–2017

Chart 1.12. Unemployed and unemployment rate for persons 15 and more by place of residence in 2010–2017

Ponadto, analizując sytuację osób na rynku pracy w Polsce według miejsca zamieszkania niezwykle istotne jest także uwzględnienie w przypadku ludności wiejskiej jej związku z rolnictwem indywidualnym, rozumianym jako zamieszkiwanie (bądź nie) w jednym gospodarstwie domowym z użytkownikiem gospodarstwa rolnego. Ludność niezwiązana z gospodarstwem rolnym (inaczej bezrolna) znajduje się w gorszej sytuacji zawodowej niż ludność rolnicza (dotyczy to zwłaszcza kobiet), co wyraża się niższymi wartościami wskaźników aktywności zawodowej i zatrudnienia oraz wyższym natężeniem bezrobocia, i – na co także warto zwrócić uwagę – wskaźniki wyznaczone dla ludności bezrolnej są relatywnie gorsze niż dla mieszkańców miast. Przy porównaniu sytuacji osób na rynku pracy w ramach tych wyróżnionych 3 kategorii stosunkowo w najlepszej sytuacji są osoby tworzące gospodarstwa domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (por tablica poniżej). I tak dla ludności w wieku 15 lat i więcej – współczynnik aktywności zawodowej mieszkańców miast wyniósł w analizowanym kwartale 56,1%, ludności wiejskiej związanej z gospodarstwem rolnym – 67,6%, a dla ludności wiejskiej bezrolnej – 51,5%; wskaźnik zatrudnienia odpowiednio: 53,8%, 65,7%, 48,2%, natomiast stopa bezrobocia: 4,0%, 2,7% oraz 6,6%. Jeszcze większe dysproporcje są widoczne w przypadku włączenia do tej analizy przekroju według płci. W przypadku kobiet z gospodarstw domowych niezwiązanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego na uwagę zasługuje niezwykle niski współczynnik aktywności zawodowej – 41,9% oraz jeszcze niższy wskaźnik zatrudnienia – 39,2%, co w obu przypadkach oznacza, że tylko dwie na pięć kobiet z wiejskich gospodarstw domowych bez użytkownika gospodarstwa rolnego miało pracę w IV kwartale 2017 r. lub jej nie miało, ale jej aktywnie poszukiwało i było gotowe do jej podjęcia.

Tablica 1.2. Ludność w wieku 15 lat i więcej w miastach oraz ludność wiejska według związku z gospodarstwem rolnym, płci i aktywności ekonomicznej w IV kwartale 2017 r. Table 1.2. Population aged 15 and more in urban areas and in rural areas by connection with agricultural farm, sex and economic activity in 4th quarter 2017

Wyszczególnienie Specification	Miasta Urban areas			Wieś Rural Areas			Ludność związana z gospodarstwem rolnym Population connected with agricultural farm			Ludność niezwiązana z gospodarstwem rolnym Population not connected with agricultural farm		
	ogół- łem total	męż- czyźni males	ko- biety females	ogół- łem total	męż- czyźni males	ko- biety females	ogół- em total	męż- czyźni males	ko- biety females	ogół- łem total	męż- czyźni males	ko- biety females

w tys.
in thous.

OGÓŁEM TOTAL	18 402	8 578	9 824	12 172	6 031	6 141	3 618	1 893	1 726	8 554	4 139	4 416
Aktywni zawodowo Economically active population	10 321	5 512	4 809	6 852	3 994	2 858	2 444	1 434	1 009	4 409	2 560	1 849
pracujący employed	9 907	5 308	4 599	6 497	3 782	2 715	2 378	1 396	982	4 119	2 386	1 733
bezrobotni unemployed	414	204	210	355	212	143	66	38	28	289	174	116
Bierni zawodowo Persons economically inactive	8 081	3 066	5 015	5 320	2 037	3 283	1 175	459	716	4 145	1 579	2 567

w %
in %

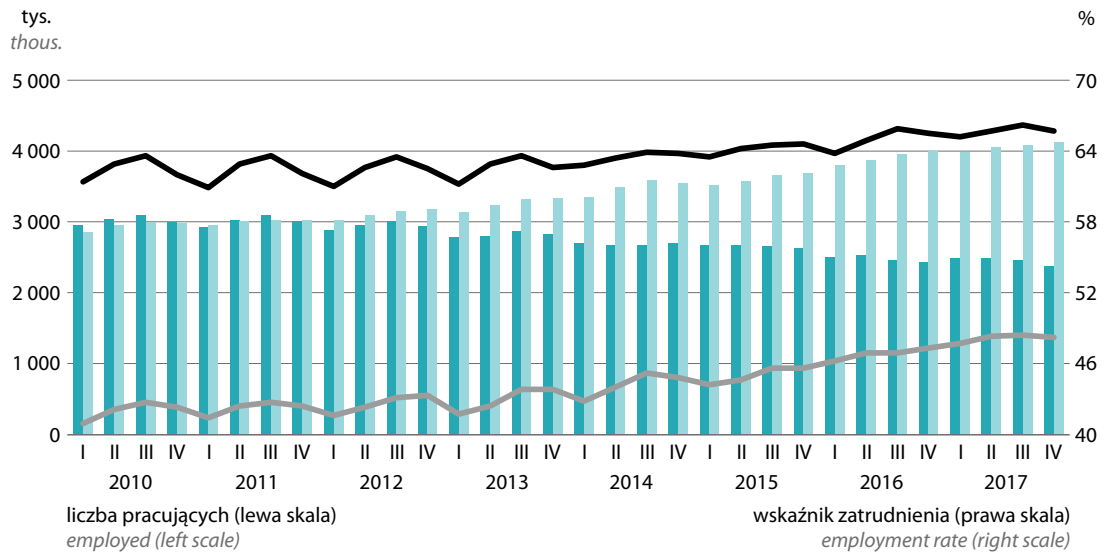
Współczynnik aktyw- ności zawodowej Activity rate	56,1	64,3	49,0	56,3	66,2	46,5	67,6	75,8	58,5	51,5	61,9	41,9
Wskaźnik zatrudnie- nia Employment rate	53,8	61,9	46,8	53,4	62,7	44,2	65,7	73,7	56,9	48,2	57,6	39,2
Stopa bezrobocia Unemployment rate	4,0	3,7	4,4	5,2	5,3	5,0	2,7	2,6	2,8	6,6	6,8	6,3

Co ciekawe, analiza zmian w czasie, przeprowadzona dla obu wyróżnionych grup ludności wiejskiej, wykazała wzrost liczby pracujących jedynie w przypadku ludności bezrolnej, wyraźnie ubywa natomiast pracujących we własnych (rodzinnych) gospodarstwach rolnych. Jeżeli chodzi o wskaźnik zatrudnienia, to wykazuje on tendencję rosnącą, niezależnie od związku z gospodarstwem rolnym, choć w ostatnich 3 latach jest on nieco intensywniejszy wśród pracujących-bezrolnych. Zmniejsza się tym samym rozpiętość wskaźników zatrudnienia wyznaczanych dla obu zbiorowości. W przypadku bezrobocia, to zarówno liczba, jak i stopa bezrobocia dla obu zbiorowości systematycznie maleją od 2014 r. natomiast dużo większą dynamikę tego spadku widać w przypadku ludności niezwiązanej z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Tym samym także w tym przypadku zmniejsza się dystans (rozpiętość) pomiędzy liczbą bezrobotnych, a także stopą bezrobocia, dotyczącymi ludności związanej lub niezwiązanej z gospodarstwem rolnym (wyk. 1.13. i 1.14., uwaga na różne skale na osi Y).

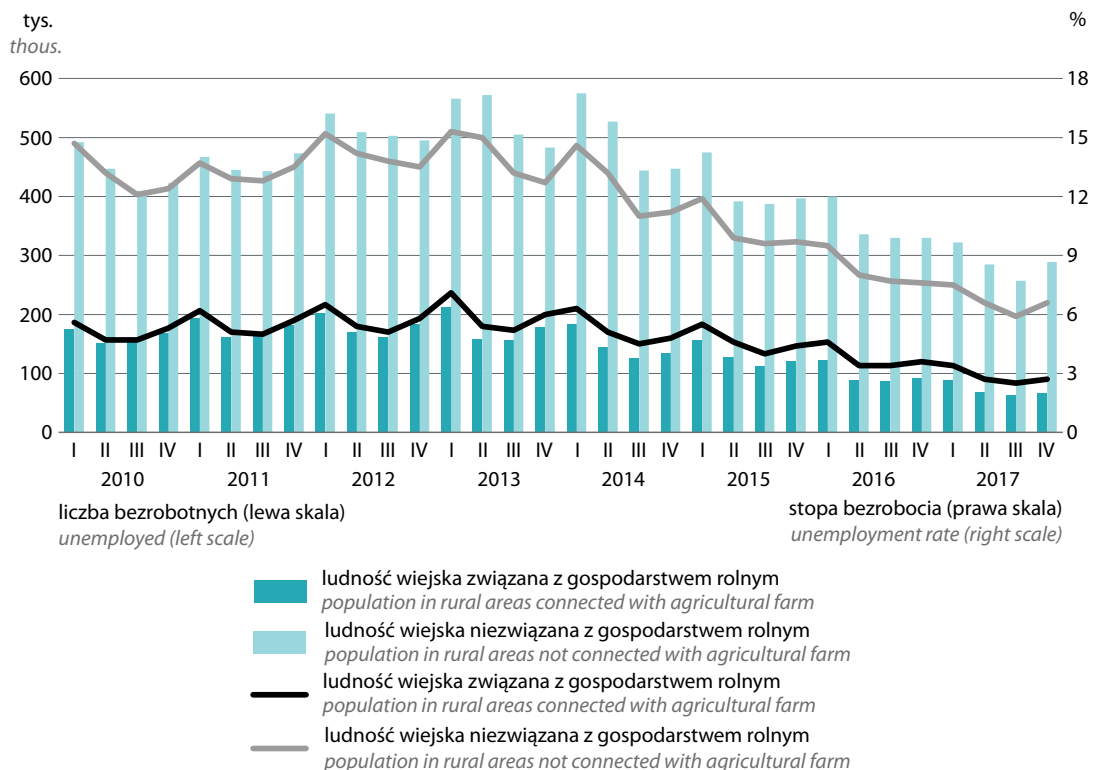
Wykres 1.13. Liczba pracujących i wskaźnik zatrudnienia ludności wiejskiej w wieku 15 lat i więcej według związku z gospodarstwem rolnym w latach 2010–2017

Chart 1.13. Employed and employment rate of persons 15 and more in rural areas by connection with agricultural farms in 2010–2017

Wykres 1.14. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia ludności wiejskiej w wieku 15 lat i więcej według związku z gospodarstwem rolnym w latach 2010–2017

Chart 1.14. Unemployed and unemployment rate of persons 15 and more in rural areas by connection with agricultural farms in 2010–2017

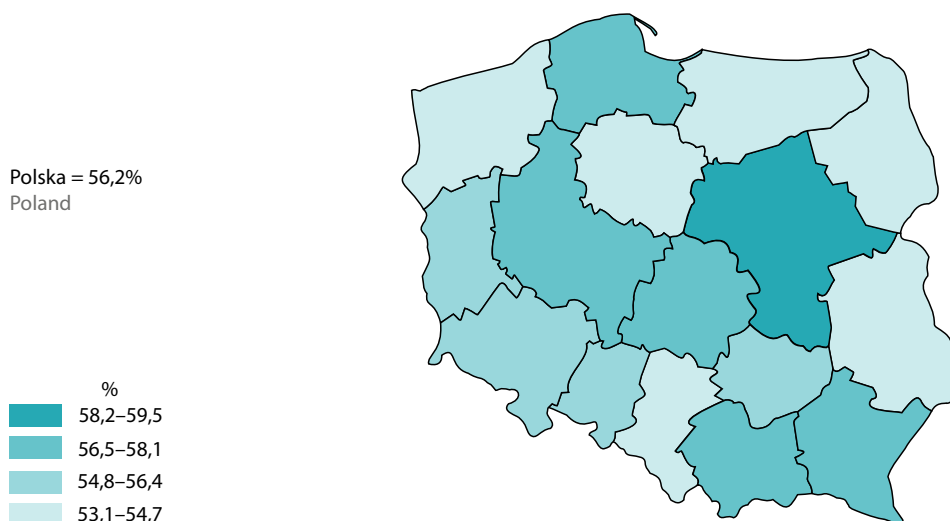

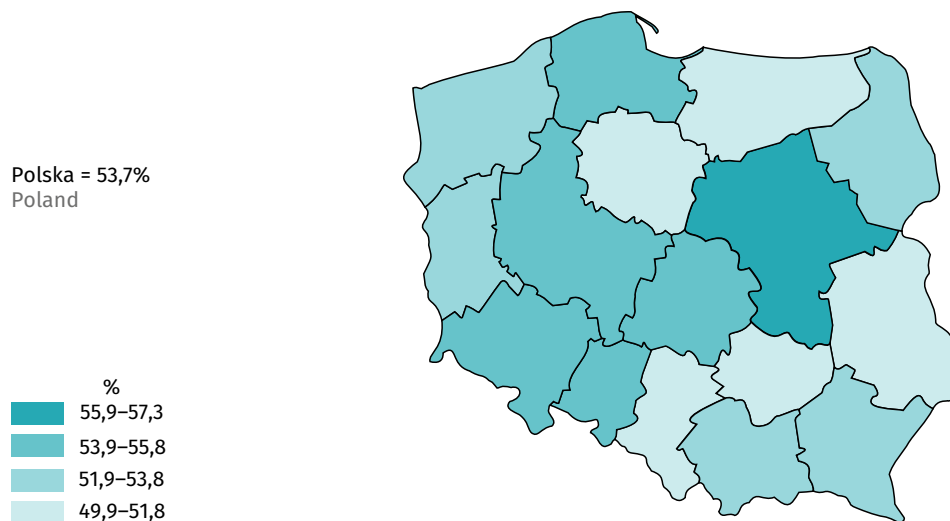
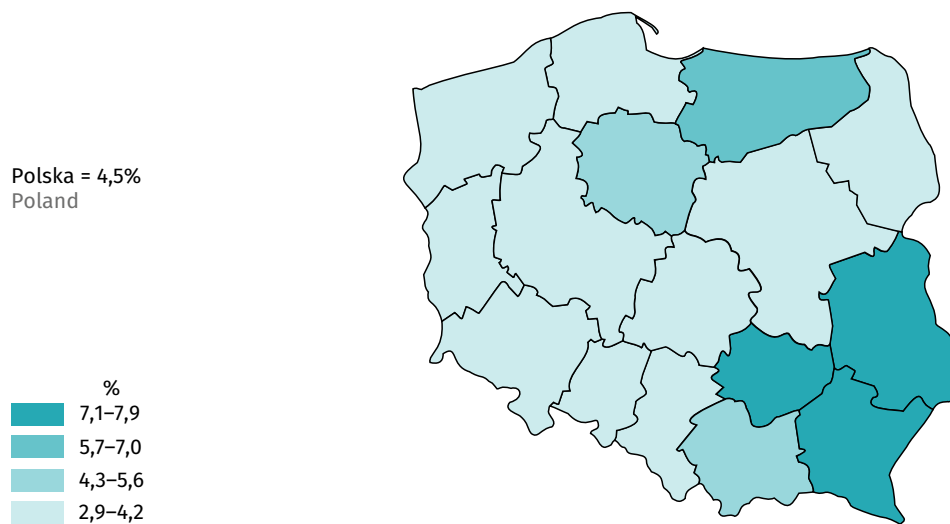
Jak wspomniano wcześniej, różnice w aktywności ekonomicznej ludności widać również w ujęciu regionalnym (mapy 1–3, przedstawiające wskaźniki wyznaczone dla ludności w wieku 15 lat i więcej). W przypadku współczynników aktywności zawodowej rozpiętość pomiędzy skrajnymi województwami wyniosła w IV kwartale 2017 r. 6,4 pkt. proc., od 53,1% dla województwa śląskiego do 59,5% dla mazowieckiego. Nieco większa rozpiętość – 7,4 pkt. proc – dotyczyła natomiast wskaźników zatrudnienia – od 49,9% dla warmińsko-mazurskiego do 57,3% dla województwa mazowieckiego.

W przypadku natężenia bezrobocia – najniższe odnotowano w województwie zachodniopomorskim – 2,9%, a najwyższe – w lubelskim – 7,9%, co oznacza, że rozpiętość, przy dużo niższych wartościach wskaźników, co warto podkreślić – wyniosła aż 5 pkt. proc. Poza lubelskim, jeszcze w trzech województwach stopa bezrobocia wyniosła co najmniej 7%: świętokrzyskim – 7,5%, podkarpackim – 7,3% oraz warmińsko-mazurskim – 7,0% (średnia dla Polski to 4,5%).

Mapa 1.1. Współczynnik aktywności zawodowej według województw w IV kwartale 2017 r.

Map 1.1. Activity rate by NUTS2 region in 4th quarter 2017

Mapa 1.2. Wskaźnik zatrudnienia według województw w IV kwartale 2017 r.*Map 1.2. Employment rate by NUTS2 region in 4th quarter 2017***Mapa 1.3. Stopa bezrobocia według województw w IV kwartale 2017 r.***Map 1.3. Unemployment rate by NUTS2 region in 4th quarter 2017*

Rozdział 2

Chapter 2

Pracujący i zajęte miejsca pracy

Employed and occupied jobs

W wyniku zderzenia podaży i popytu na pracę, tj. „spotkania się” z czasie i przestrzeni z jednej strony – osób, które podejmują działania, aby podjąć pracę, a z drugiej strony – miejsc pracy oferowanych przez pracodawców – następuje proces dostosowawczy, w wyniku którego część osób znajduje zatrudnienie, zajmując tym samym część z dostępnych na rynku stanowisk pracy (pewna część osób tworzy miejsca pracy dla siebie samych)⁸. Natomiast osoby, którym pomimo starań nie udało się podjąć pracy (bezrobotni) a także stanowiska pracy, na które nie było chętnych lub nie spełnili oczekiwań (vacaty) – to niewykorzystane zasoby, o których więcej w kolejnych rozdziałach.

Podstawowe informacje o pracujących, uwzględniające cechy demograficzno-społeczne i zawodowe (wiek, płeć, miejsce zamieszkania, poziom wykształcenia), przedstawiono wcześniej, przy okazji opisu zbiorowości wyróżnionych ze względu na status na rynku pracy, dlatego też w niniejszym rozdziale skupiono się na pozostałych charakterystykach osób pracujących oraz zajmowanych przez te osoby stanowiskach/miejscach pracy. Analizę skoncentrowano na omówieniu statusu zatrudnienia osób pracujących, wymiarze czasu pracy, rodzaju umów o pracę, pracy na jednym lub wielu stanowiskach (miejscach pracy), a także wykonywanych zawodach, rodzaju działalności miejsca pracy, wielkości jednostek. Przedstawiono także strumienie napływu do i odpływu ze zbiorowości pracujących. W ostatniej części została także przedstawiona ogólna informacja nt. liczby obsadzonych miejsc pracy w Polsce, w tym nowoutworzonych i zlikwidowanych w 2017 r.

Dla zobrazowania opisywanych zjawisk wykorzystano zarówno wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), jak i sprawozdawczość przedsiębiorstw i jednostek sfery budżetowej w zakresie rynku pracy.

---

⁸ Pracujący oraz zajęte/obsadzone miejsca pracy to, jak wspomniano, rezultat bieżącego dopasowania na rynku pracy. Statystycznie populacje te nie przedstawiają tożsamy wartości liczbowych, ponieważ jedna osoba może pracować na kilku „etatach”, a z drugiej strony – jedno miejsce pracy może być dzielone na kilka osób (praca na część etatu, „job-sharing”). Istotne jest zatem rozróżnienie pracujących w jednym *versus* wielu „miejscach” pracy, a w przypadku osób pracujących w kilku miejscach pracy – uwzględnianie tych osób tylko jeden raz w statystykach i dalsza charakterystyka według jednego, głównego miejsca pracy (sumowanie wprost liczby pracujących z różnych zakładów pracy mogłoby bowiem skutkować podwójnym liczeniem tych samych osób).

2.1. Pracujący⁹

2.1. Employed

Jak pokazano we wcześniejszym rozdziale na podstawie wyników BAEL, w kwartale kończącym 2017 rok populacja osób pracujących liczyła 16 404 tys., a przeciętnie w całym 2017 r. – 16 423 tys., i pomimo zmian sezonowych – od lat systematycznie się zwiększa (wykres 2.1.). Potwierdzają to także wyniki badań opartych o sprawozdawczość rynku pracy (wykres 2.2.), o czym więcej w dalszej części rozdziału.

Zgodnie z wynikami BAEL – zbiorowość pracujących w IV kwartale 2017 r. to suma 9 091 tys. mężczyzn (55,4%) i 7 314 tys. kobiet. Spośród ogółu pracujących – 60,4% mieszkało w miastach. Zdecydowana większość całej populacji pracujących to osoby w wieku produkcyjnym (96,0%). Wśród ogółu pracujących wykształcenie co najmniej średnie posiadało 70,4%, a uwzględniając jednocześnie podział według płci – udział ten w populacji kobiet był znacznie wyższy niż wśród mężczyzn (80,1% wobec 62,7%).¹⁰

Jedną z podstawowych klasyfikacji pozwalających na scharakteryzowanie populacji pracujących według cech opisujących rodzaj wykonywanej pracy jest – statusu zatrudnienia.

KLASYFIKACJA STATUSU ZATRUDNIENIA oparta została na Międzynarodowej Klasyfikacji Statusu Zatrudnienia (ICSE` 93) i wyróżnia następujące kategorie pracujących:

- pracujący na własny rachunek – osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą z tego:
  - pracodawca – osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą i zatrudnia co najmniej jednego pracownika najemnego,
  - pracujący na własny rachunek niezatrudniający pracowników – osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą i nie zatrudnia pracowników,
- pracownik najemny – osoba zatrudniona w jednostkach publicznych lub u pracodawcy prywatnego,
- pomagający bezpłatnie członek rodziny – osoba, która bez umownego wynagrodzenia pomaga w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej.

DO PRACOWNIKÓW NAJEMNYCH zaliczono również osoby wykonujące pracę nakładczą oraz uczniów, z którymi zakłady pracy lub osoby fizyczne zawarły umowę o naukę zawodu lub przyuczenie do określonej pracy, (jeżeli otrzymują wynagrodzenie). Natomiast do pracujących na własny rachunek zaliczono agentów we wszystkich rodzajach agencji.

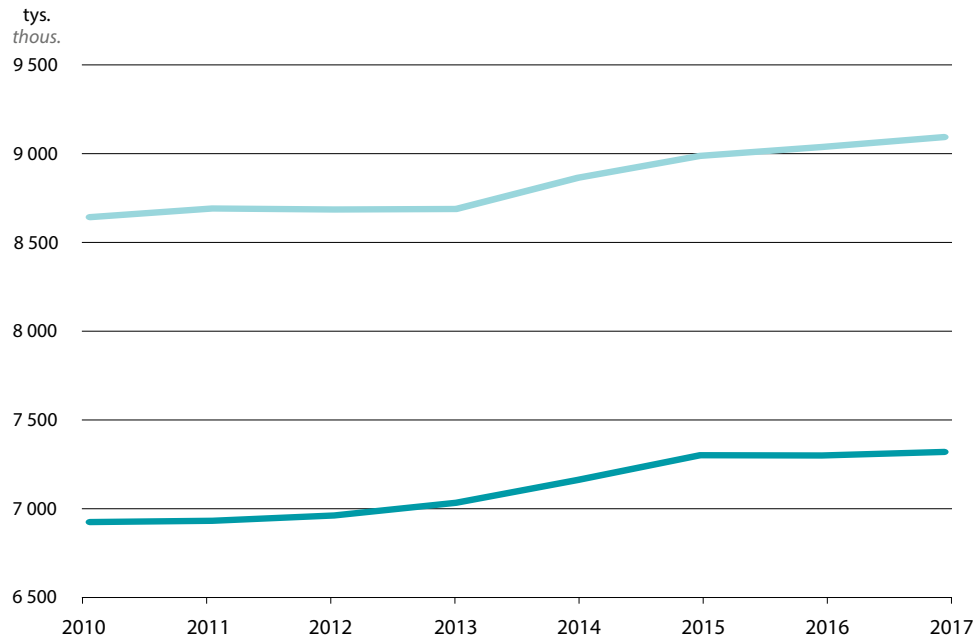
⁹ Porównując wyniki badań dotyczących pracujących warto pamiętać, że:

- BAEL uwzględnia wszystkich pracujących, niezależnie od rodzaju porozumienia pomiędzy pracownikiem a pracodawcą, a zatem również w ramach umów cywilno-prawnych i jako pracę podejmowaną nieformalnie, natomiast badania oparte o sprawozdawczość w dużej mierze opisują populację osób z zawartą umową o pracę, zgodnie z Kodeksem Pracy (dostępne są także dane o innych zbiorowościach, ale są one prezentowane jako informacja uzupełniająca, np. pracujący w ramach umów cywilno-prawnych czy zatrudnieni przez agencje pracy tymczasowej);
- BAEL przedstawia dane średnie w okresie (kwartale, roku), natomiast sprawozdawczość – na koniec okresu, narastająco w okresie lub jako przeciętne;
- BAEL prezentuje wyniki zgodnie z miejscem zamieszkania osób, a sprawozdawczość według siedziby miejsca pracy (według lokalizacji siedziby pracodawcy lub lokalizacji poszczególnych jednostek);
- BAEL pokazuje sytuację osób na rynku pracy widzianą od strony osób będących rezydentami naszego kraju (badanie reprezentacyjne realizowane poprzez gospodarstwa domowe, z zastosowaniem kryterium 12-miesięcznego okresu przebywania, nieuwzględniające jednak zamieszkałych w gospodarstwach zbiorowych), natomiast sprawozdawczość realizowana jest poprzez pracodawców i jako oficjalne statystyki przedstawia sytuację formalno-prawną.

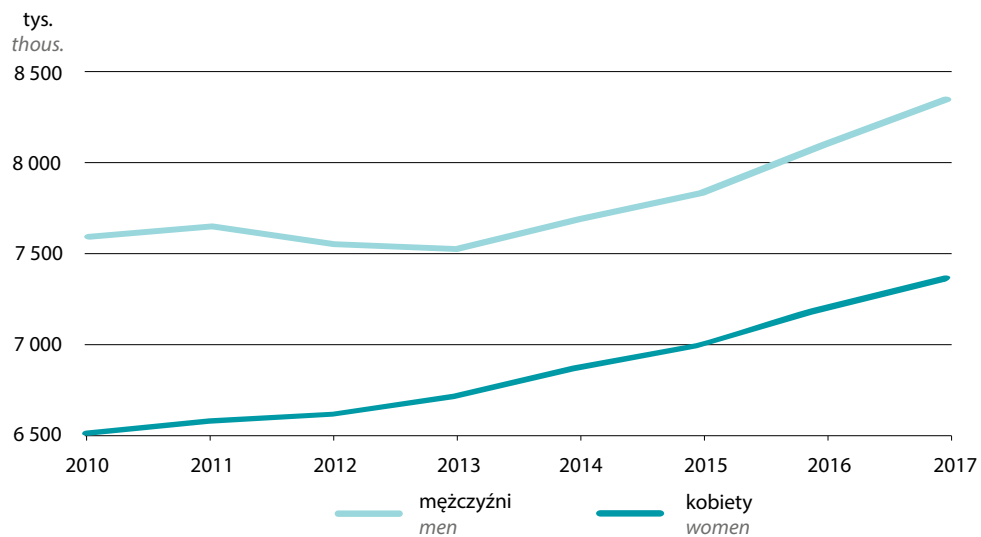
Więcej w „Zeszyt metodologiczny. Statystyka rynku pracy i wynagrodzeń”, GUS, Warszawa 2018 r. oraz w publikacjach z wynikami z poszczególnych badań GUS z zakresu rynku pracy, dostępnych także na stronie GUS: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/>

¹⁰ Pogłębioną charakterystykę pracujących z uwzględnieniem cech demograficzno-społecznych i zawodowych (wykształcenie) przedstawiono w rozdziale 1.

Wykres 2.1. Pracujący według kryteriów międzynarodowych (na podstawie BAEL, IV kwartał)
 Chart 2.1. Employed by international criteria (on the LFS basis, 4th quarter)

Wykres 2.2. Pracujący w gospodarce narodowej¹⁾. Stan na koniec roku
 Chart 2.2. Employment in national economy¹⁾. End of the year

¹⁾ w oparciu o sprawozdawczość przedsiębiorstw i jednostek sfery budżetowej; łącznie z prowadzącymi działalność z zakresu obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego oraz pracującymi w rolnictwie indywidualnym

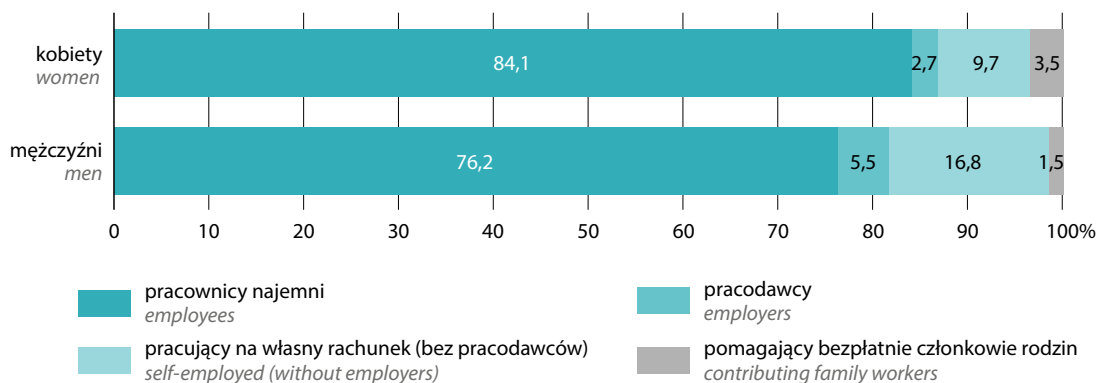
W BAEL GŁÓWNE MIEJSCE PRACY ustalane jest na podstawie subiektywnej oceny respondenta. W przypadku wątpliwości za pracę główną uznaje się tę, która zajmuje więcej czasu. Jeżeli prace respondenta zajmują taką samą ilość czasu, pracą główną jest ta, która przynosi wyższy dochód.

W IV kwartale 2017 r. w pracy głównej¹¹ w charakterze pracowników najemnych było zatrudnionych 13 081 tys. osób, tj. 79,7%, zbiorowość pracujących na własny rachunek liczyła 2 935 tys., tj. 17,9% (w tym 701 tys. to pracodawcy, co stanowiło 23,9% pracujących na własny rachunek i 4,3% ogółu pracujących), a populacja pomagających członków rodzin wyniosła 388 tys. osób, tj. 2,4% wszystkich pracujących (por. tabl. 2.1.).

Zatrudnianie się „u kogoś” (praca najemna) było najczęstszą formą wykonywania pracy, bez względu na płeć, natomiast mężczyźni zdecydowanie częściej niż kobiety pracowali na własny rachunek, niezależnie od tego czy sami byli pracodawcami czy też nie. Z kolei kobiety częściej niż mężczyźni wykonywały prace w charakterze pomagającego członka rodziny (por. też wyk. 2.3.).

Wykres 2.3. Struktura pracujących kobiet i mężczyzn według statusu zatrudnienia w głównym miejscu pracy w IV kwartale 2017 r.

Chart 2.3. Structure of employed women and men by status of employment in main job in 4th quarter 2017

PRACOWNICY W SEKTORZE PUBLICZNYM to osoby zatrudnione w jednostkach stanowiących własność państwową i samorządu terytorialnego.

DO PRACUJĄCYCH W SEKTORZE PRYWATNYM zaliczono pracodawców i pracujących na własny rachunek niezatrudniających pracowników, pomagających bezpłatnie członków rodzin i pracowników najemnych zatrudnionych u osób fizycznych oraz w pozostałych jednostkach sektora prywatnego.

¹¹ Jak wspomniano wcześniej, jedna osoba może pracować w jednym lub wielu miejscach/zakładach pracy. W przypadku charakterystyki populacji pracujących z uwzględnieniem cech opisujących rodzaj wykonywanej pracy przyjęto, że dotyczyć będzie to za każdym razem pracy zadeklarowanej jako główna (w przypadku pracujących tylko w jednym miejscu pracy – automatycznie będzie to opis tej „jedynej” pracy). Dotyczy to charakterystyki wykonywanego zawodu, statusu zatrudnienia, sektora własności, sektora ekonomicznego i rodzaju działalności miejsca pracy, rodzaju umowy o pracę, etc. W BAEL główne miejsce pracy ustalane jest na podstawie subiektywnej oceny respondenta. W przypadku wątpliwości za pracę główną uznaje się tę, która zajmuje więcej czasu. Jeżeli prace respondenta zajmują taką samą ilość czasu, pracą główną jest ta, która przynosi wyższy dochód.

Uwzględnienie sektorów własności głównego miejsca pracy wykazało, że spośród ogółu pracujących w IV kwartale 2017 r. – 3/4 tej zbiorowości miało pracę w sektorze prywatnym – 12 424 tys. (75,7%). Odsetek ten był wyraźnie wyższy wśród mężczyzn – 82,9% niż kobiet – 66,8%. Wśród pracowników najemnych odsetek w sektorze prywatnym wyniósł 69,6% (77,6% wśród mężczyzn; 60,6% wśród kobiet).

Z kolei analiza pracujących według sektorów ekonomicznych głównego miejsca/zakładu pracy wykazała, że w analizowanym okresie najwięcej osób pracowało w sektorze usługowym – 9 607 tys. osób, co stanowiło 58,6% wszystkich pracujących. Pracujący w sektorze przemysłowym (5 173 tys.) stanowili 31,5%, a w sektorze rolniczym (1 568 tys.) – 9,6% ogółu pracujących¹².

Uwzględniając nieco bardziej szczegółowy podział, tj. według sekcji PKD głównej działalności zakładu będącego głównym miejscem pracy – najwięcej osób pracowało w przetwórstwie przemysłowym – 3 389 tys. (20,7% ogółu pracujących), w drugiej kolejności w handlu, naprawie pojazdów samochodowych – 2 333 tys. (14,2%), a następnie w sekcji obejmującej rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 1 568 tys. pracujących (9,6%), ale w tym 1 378 tys. to pracujący w rolnictwie indywidualnym.

Wśród pracowników najemnych najliczniejsze zbiorowości to także pracujący w dwóch pierwszych ww. sekcjach, ale na trzecim miejscu znalazła się edukacja. Natomiast najwięcej pracujących na własny rachunek i pomagających bezpłatnie członków rodzin pracowało w sekcji obejmującej rolnictwo, właśnie głównie z uwagi na prace w rolnictwie indywidualnym (por. tabl. 2.1.).

INFORMACJE O RODZAJU DZIAŁALNOŚCI MIEJSCA/ZAKŁADU PRACY prezentowane są w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 – PKD 2007, wprowadzonej rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 roku (Dz. U. Nr 251, poz. 1885 z późn. zmianami). PKD 2007 opracowana została na podstawie międzynarodowej klasyfikacji NACE Rev. 2.

DANE WEDŁUG RODZAJU DZIAŁALNOŚCI można też pogrupować w 3 sektory ekonomiczne: sektor rolniczy obejmuje sekcje PKD: Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; sektor przemysłowy: Górnictwo i wydobywanie; Przetwórstwo przemysłowe; Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją; Budownictwo; sektor usługowy – pozostałe sekcje.

¹² Dane nie sumują się na ogółem, ponieważ nie obejmują nieustalonego rodzaju działalności.

Tablica 2.1. Pracujący według statusu zatrudnienia i wybranych rodzajów działalności głównego miejsca pracy (sekcje PKD) w IV kwartale 2017 r. Table 2.1. Employed by employment status and selected kind of activity (NACE sections) in main job in 4th quarter 2017

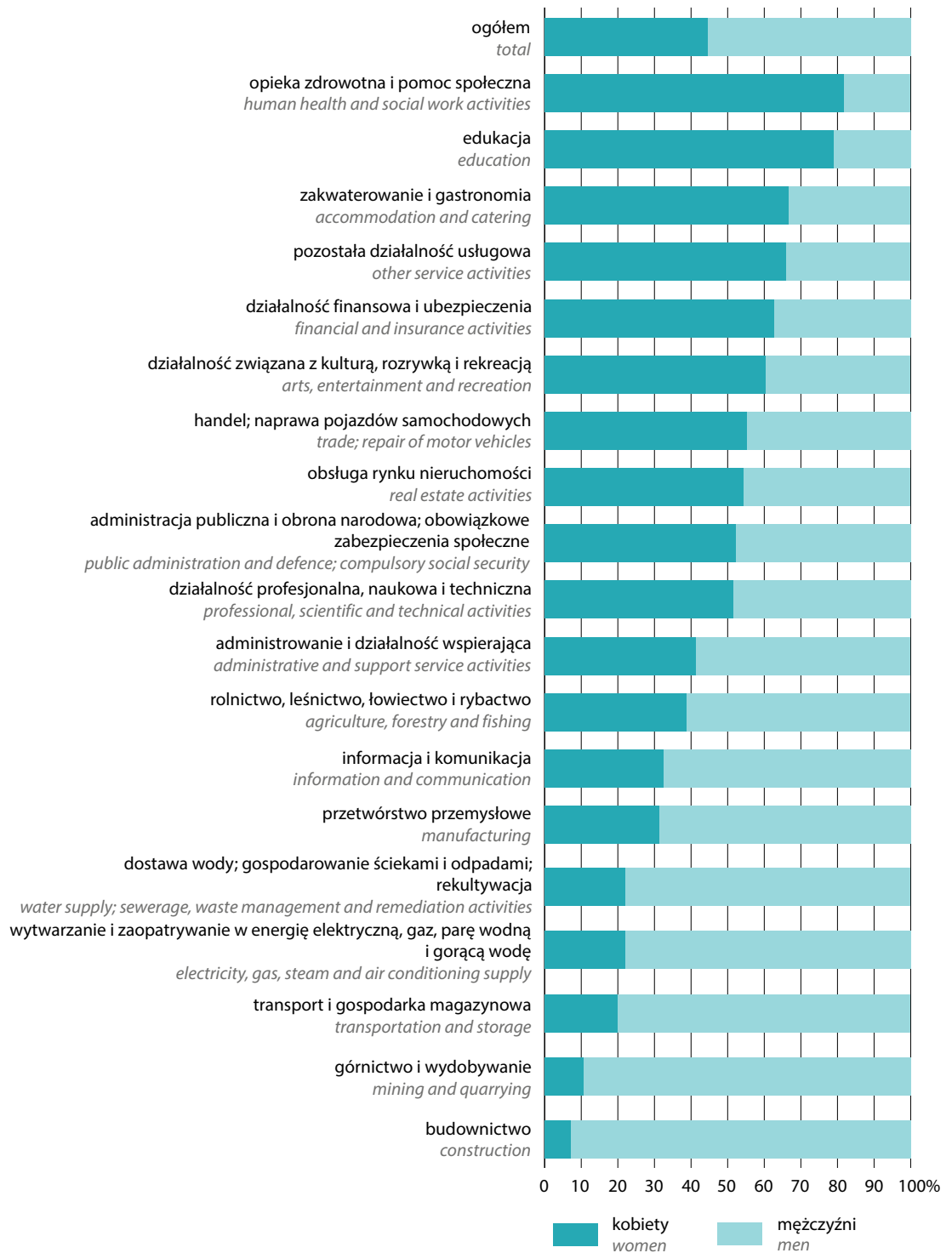
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Męż- czyźni Men	Kobiety Women	Z ogółem As of grand total						pomaga- jący bez- płatnie człon- kowie rodzin contri- buting family workers	
				pracownicy najemni employees			pracujący na własny rachunek self-employed		razem total		w tym praco- dawcy of which employers
				razem total	w sektorze in sector						
					publicz- nym public	prywat- nym private					
w tys. in thous.											
Ogółem Total	16 404	9 091	7 314	13 081	3 981	9 100	2 935	701	388		
Mężczyźni Men	9 091	x	x	6 931	1 555	5 376	2 027	502	133		
Kobiety Women	7 314	x	x	6 150	2 426	3 724	908	199	255		
Z ogółem wybrane sekcje: As of total selected sections:											
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i ry- bactwo <i>Agriculture, forestry and fishing</i>	1 568	958	610	220	45	175	1043	32	305		
Przetwórstwo przemysłowe <i>Manufacturing</i>	3 389	2 329	1 060	3 170	95	3 076	207	103	11		
Budownictwo <i>Construction</i>	1 233	1 145	87	902	15	886	324	132	7		
Handel, naprawa pojazdów samocho- dowych <i>Trade, repair of motor vehicles</i>	2 333	1 044	1 290	1 883	22	1 861	415	179	36		
Transport i gospodarka magazynowa <i>Transportation and storage</i>	1 022	817	205	878	240	638	141	47	.		
Edukacja <i>Education</i>	1 247	262	986	1 196	1 080	116	49	17	.		
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna <i>Human health and social work activities</i>	1 005	182	823	899	686	213	107	23	x		

Analizując jednocześnie płeć osób pracujących i rodzaj działalności ich głównego miejsca pracy można zauważyć, że najwięcej mężczyzn pracowało w przetwórstwie przemysłowym (25,6%), natomiast kobiet – w sekcji uwzględniającej działalność związaną z handlem (17,6%).

Najbardziej sfeminizowane rodzaje działalności (czyli te, w których wśród pracujących przeważają kobiety) to opieka zdrowotna i pomoc społeczna oraz edukacja (w każdej z nich ok. 80% pracujących to kobiety), a wśród sekcji z przeważającą liczbą pracujących mężczyzn na pierwszym miejscu znajdują się – budownictwo oraz górnictwo i wydobywanie (por. wyk. 2.4.).

Wykres 2.4. Struktura pracujących według płci w wybranych rodzajach działalności głównego miejsca pracy (sekcje PKD) w IV kwartale 2017 r.

Chart 2.4. Structure of employed by sex in selected kind of activity (NACE sections) in main job in 4th quarter 2017

Analiza pracujących według 9 wielkich grup zawodów wykazała, że w IV kwartale 2017 r. najliczniejszą zbiorowość stanowili specjaliści (19,9% ogółu pracujących), natomiast najmniej liczną – pracownicy biurowi (5,9%). Najwięcej mężczyzn pracowało jako robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (24,1%), najmniej jako pracownicy biurowi (4,1%) i wykonujący prace proste (4,3%). Wśród kobiet – najwięcej było specjalistów (27,3%), a najmniej operatorów i monterów maszyn i urządzeń (3,5%) oraz robotników przemysłowych i rzemieślników (3,8%), por. tabl. 2.2.

DANE DOTYCZĄCE WYKONYWANEGO ZAWODU przedstawiono w oparciu o Klasyfikację Zawodów i Specjalności 2014, wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 roku (Dz. U. 2014 poz. 1145 z późn. zm.).

Tablica 2.2. Pracujący według płci i wybranych grup zawodów wykonywanych w głównym miejscu pracy w IV kwartale 2017 r.

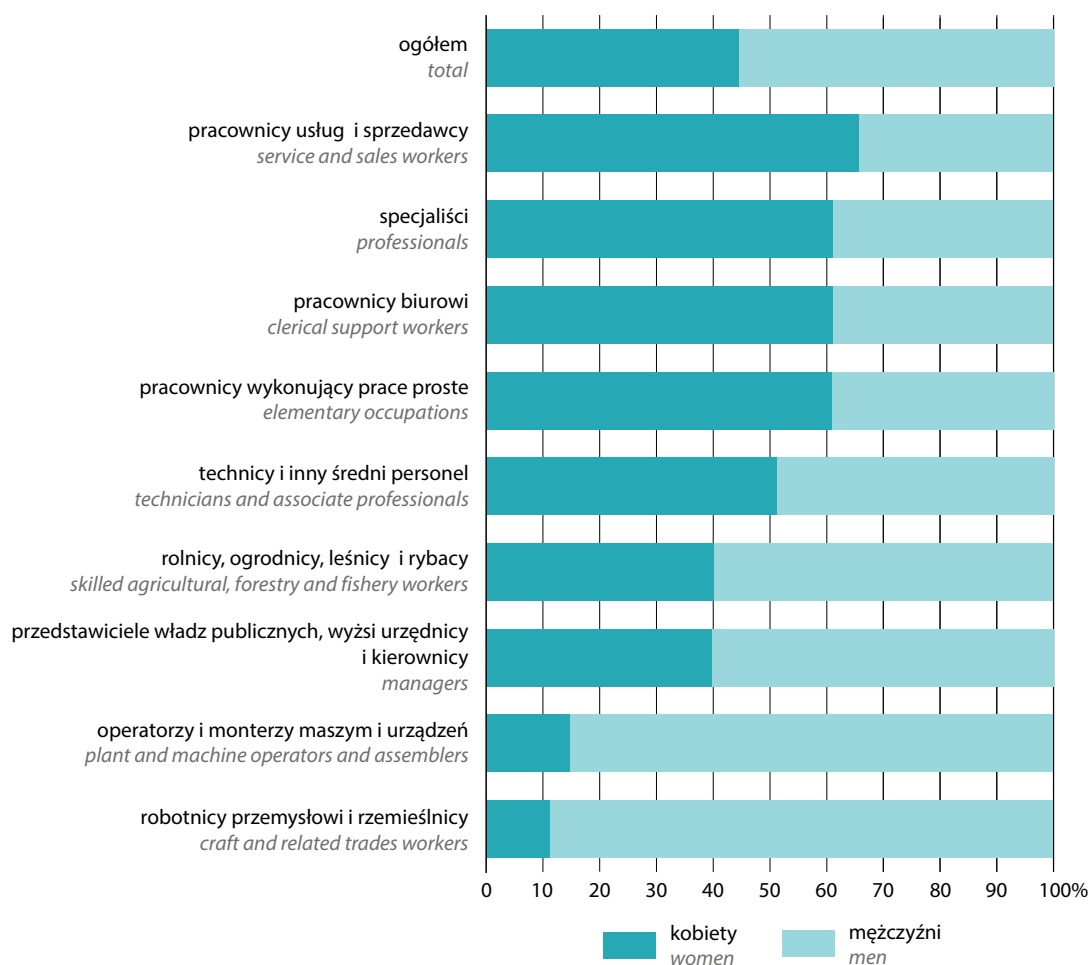
Table 2.2. Employed by sex and selected occupational groups in main job in 4th quarter 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>			Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących <i>Females share of total employment</i>
	ogółem <i>total</i>	mężczyźni <i>males</i>	kobiety <i>females</i>	
	w tys <i>in thous.</i>			w % <i>in %</i>
OGÓŁEM TOTAL	16 404	9 091	7 314	44,6
w tym : <i>of which:</i>				
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy <i>Managers</i>	1 052	633	419	39,9
Specjaliści <i>Professionals</i>	3 260	1 263	1 997	61,3
Technicy i inny średni personel <i>Technicians and associate professionals</i>	2 177	1 061	1 116	51,3
Pracownicy biurowi <i>Clerical support workers</i>	968	376	593	61,2
Pracownicy usług i sprzedawcy <i>Service and sales workers</i>	2 183	744	1 439	65,9
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy <i>Skilled agricultural, forestry and fishery workers</i>	1 401	838	563	40,2
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy <i>Craft and related trades workers</i>	2 470	2 190	280	11,3
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń <i>Plant and machine operators and assemblers</i>	1 699	1 445	254	14,9
Pracownicy wykonujący prace proste <i>Elementary occupations</i>	1 013	395	618	61,0

Najbardziej sfeminizowane wielkie grupy zawodowe, to pracownicy usług i sprzedawcy (65,9% pracujących w tej grupie zawodowej to kobiety), natomiast najmniejszy udział kobiet odnotowano w grupie zawodowej: robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (11,3%) oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (14,9%). W grupie przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników kobiety stanowiły 39,9%, zbliżony odsetek kobiety stanowiły też w grupie rolników, ogrodników, leśników i rybaków – 40,2% (por. wyk. 2.5.).

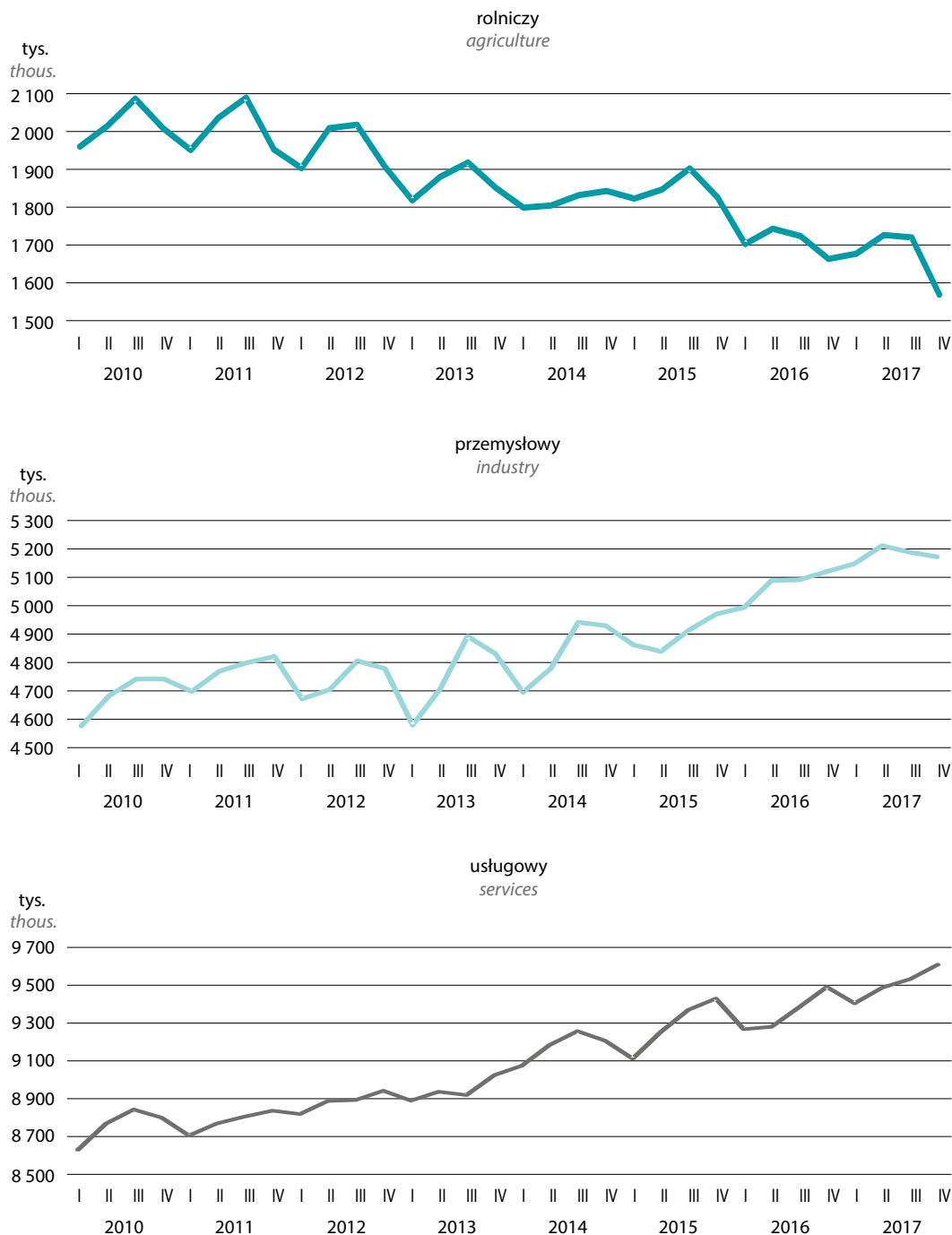
Wykres 2.5. Struktura pracujących według płci w wybranych grupach zawodów wykonywanych w głównym miejscu pracy w IV kwartale 2017 r.

Chart 2.5. Structure of employed by sex in selected occupational groups in main job in 4th quarter 2017

Zauważyć także należy, że polski rynek pracy charakteryzuje sezonowość zatrudnienia, która dotyczy głównie prac związanych z rolnictwem i budownictwem, co ma bezpośredni związek ze specyfiką prac uzależnionych m.in. od warunków atmosferycznych (wzrost liczby pracujących w miesiącach wiosennych i letnich, spadek w sezonie zimowym). Sezonowość widoczna jest także w branży turystycznej i szeroko rozumianym sektorze usługowym. Rzutuje to na liczebność, jak i strukturę pracujących w poszczególnych kwartałach (zarówno według rodzaju działalności miejsca pracy, jak i innych wyżej opisanych charakterystyk związanych z miejscem pracy). Na wykresie 2.6. przedstawiono zmiany liczebności pracujących w zależności od sektora ekonomicznego głównego miejsca pracy. W ostatnich latach systematycznie wrasta liczba pracujących w sektorze przemysłowym i usługowym (od 2015 r. zmiany sezonowe są bardziej widoczne w zbiorowości pracujących w usługach przy jednoczesnym złagodzeniu wcześniejszych „skoków” sezonowych w sektorze przemysłowym). Jednocześnie zmniejsza się zbiorowość pracujących w sektorze rolniczym (głównie w rolnictwie indywidualnym, por. też wyk. 1.13. w rozdz.1., a więc dotyczy to głównie pracujących na własny rachunek i pomagających bezpłatnie członków rodzin (jak wykazano wcześniej – są to dominujące formy statusu zatrudnienia w przypadku sektora rolniczego, por. tabl. 2.1.).

Wykres 2.6. Pracujący według sektorów ekonomicznych głównego miejsca pracy
Chart 2.6. Employed by economic sectors in main job

Pracujący w więcej niż jednym miejscu pracy

Employed in more than one job

Opisując populację pracujących warto także poświęcić nieco uwagi osobom pracującym w więcej niż jednym miejscu/zakładzie pracy. W IV kwartale 2017 r. zbiorowość ta liczyła 881 tys. osób, co stanowiło 5,4% wszystkich pracujących. Praca dodatkowa (druga, po pracy głównej¹³) wykonywana była najczęściej w ramach działalności zaliczanej do sekcji uwzględniającej rolnictwo (43,4% ogółu pracujących dodatkowo), a następnie w edukacji (9,5%) oraz w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (9,3%).

Pracę dodatkową częściej wykonywali mężczyźni niż kobiety (6,3% ogółu pracujących mężczyzn wobec 4,3% ogółu pracujących kobiet), a biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania – zjawisko to częściej dotyczyło mieszkańców wsi niż miast (odpowiednio: 7,5% i 4,0%). Pracę dodatkową stosunkowo częściej wykonywały osoby po 34 roku życia (ponad 5% ogółu pracujących w tej grupie wieku), w tym głównie w wieku 45–54 lata (6,7%). Analiza według poziomu wykształcenia wskazuje, że na kilku etatach stosunkowo częściej pracowały osoby, które ukończyły szkoły wyższe (7,0%) niż osoby z innym poziomem wykształcenia (por. tabl. 2.3.).

Tablica 2.3. Pracujący w więcej niż jednym miejscu pracy według płci, wieku i poziomu wykształcenia w IV kwartale 2017 r.

Table 2.3. Employed having more than one job by sex, age and level of education in 4th quarter 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>		W tym w pracy głównej <i>Of which in main job</i>			
	w tys. <i>in thous.</i>	w % ogółu pracujących w danej grupie <i>in % of total employment of each group</i>	pracujący na własny rachunek <i>self-employed</i>		pracownicy najemni <i>employees</i>	
			w tys. <i>in thous.</i>	w % ¹⁾ <i>in %¹⁾</i>	w tys. <i>in thous.</i>	w % ¹⁾ <i>in %¹⁾</i>
OGÓŁEM TOTAL	881	5,4	141	4,8	728	5,6
Mężczyźni <i>Men</i>	570	6,3	106	5,2	456	6,8
Kobiety <i>Women</i>	311	4,3	35	3,9	272	4,4
według grup wieku <i>by age</i>						
15–24 lata <i>years</i>	28	2,5	.	x	27	2,7
25–34	199	4,7	28	5,2	167	4,6
35–44	262	5,6	48	5,4	210	5,8
45–54	237	6,7	37	5,0	198	7,3
55 lat i więcej <i>years and more</i>	155	5,4	28	4,0	125	6,0

¹⁾ Ogółu pracujących w danej grupie.

¹³ W przypadku osób pracujących w więcej niż dwóch miejscach pracy, charakterystyka według statusu zatrudnienia oraz rodzaju działalności miejsca pracy dotyczy pracy wskazanej jako druga w kolejności po pracy głównej.

Tablica 2.3. Pracujący w więcej niż jednym miejscu pracy według płci, wieku i poziomu wykształcenia w IV kwartale 2017 r. (dok.) Table 2.3. Employed having more than one job by sex, age and level of education in 4th quarter 2017 (cont.)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>		W tym w pracy głównej <i>Of which in main job</i>			
	w tys. <i>in thous.</i>	w % ogółu pracujących w danej grupie <i>in % of total employment of each group</i>	pracujący na własny rachunek <i>self-employed</i>		pracownicy najemni <i>employees</i>	
			w tys. <i>in thous.</i>	w % ¹⁾ <i>in %¹⁾</i>	w tys. <i>in thous.</i>	w % ¹⁾ <i>in %¹⁾</i>
według poziomu wykształcenia <i>by level of education</i>						
Wyższe <i>Tertiary</i>	399	7,0	53	6,1	342	7,1
Policealne i średnie zawodowe <i>Post-secondary and vocational secondary</i>	197	4,5	39	5,0	153	4,5
Średnie ogólnokształcące <i>General secondary</i>	39	2,7	8	4,0	31	2,5
Zasadnicze zawodowe <i>Basic vocational</i>	209	5,2	37	4,1	169	5,6
Gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe <i>Lower secondary, primary and incomplete primary</i>	36	4,5	.	x	32	5,5

¹⁾ Ogółu pracujących w danej grupie.

W omawianym kwartale nieco częściej pracę dodatkową podjęły osoby, które w pracy głównej pracowały w charakterze pracowników najemnych (5,6%) niż jako pracujący na własny rachunek (4,8%).

Wśród pracujących „wieloletowców”, których główne miejsca pracy zaliczane było w IV kwartale 2017 r. do sektora usług (570 tys.) – także ich dodatkowe miejsca pracy najczęściej należało do tego samego sektora (360 tys., 63%), natomiast wśród pracujących głównie w sektorze przemysłowym (252 tys.) – dodatkowe miejsca pracy najczęściej stanowiła praca w rolnictwie (177 tys., 70%). Z kolei pracujący głównie w sektorze rolniczym, jeżeli w ogóle podejmowali pracę dodatkową, to była to praca najczęściej w usługach (26 tys. na 59 tys., 44%), por. tabl. 2.4.

Tablica 2.4. Pracujący w więcej niż jednym miejscu pracy według sektorów ekonomicznych głównego i dodatkowego miejsca pracy w IV kwartale 2017 r. Table 2.4. *Employed having more than one job economic sectors of the main and additional place of work in 4th quarter 2017*

Praca dodatkowa Additional job		Ogółem Total	Pracujący głównie w sektorze Working mainly in			W tym jako pracownicy najemni w sektorze Working mainly as employees			
			przemysłowy industry	rolniczym agriculture	usługowym services	razem total	przemysłowy industry	rolniczym agriculture	usługowym services
A – razem total									
B – w sektorze przemysłowym in industry									
C – w sektorze rolniczym in agriculture									
D – w tym w rolnictwie indywidualnym on private farms in agriculture			w tys. in thous.						
E – w sektorze usługowym in services									
OGÓŁEM TOTAL	A	881	252	59	570	728	229	14	484
	B	56	20	13	23	35	19	–	16
	C	382	177	19	186	329	162	14	153
	D	377	175	18	183	325	161	14	150
	E	442	55	26	360	363	48	–	315
Pracujący na rachunek własny Self-employed	A	491	175	33	284	402	159	12	231
Pracownicy najemni Employees	A	281	39	18	224	235	35	–	200
Pomagający bezpłatnie członkowie rodzin Contributing family workers	A	108	38	8	62	90	35	.	53
			w % in %						
W % ogółu pracujących danej grupy In % of total employment of each	A	5,4	4,9	3,8	5,9	5,6	5,0	6,5	5,9

Pracujący według czasu pracy

Employed by hours of work

W IV kwartale 2017 r. przeciętny tygodniowy czas pracy przepracowany łącznie we wszystkich miejscach pracy (głównej i dodatkowych) wyniósł niecałe 39 godzin (38,9). Kobiety pracowały przeciętnie o 3,5 godziny krócej niż mężczyźni (odpowiednio: 37,0 i 40,5 godzin). Przeciętny czas przepracowany tygodniowo tylko w ramach pracy głównej wyniósł 38,1 godzin (mężczyźni przepracowali 39,5 godziny, kobiety – 36,5 godziny), natomiast w dodatkowych pracach przeciętna liczba godzin przepracowanych w tygodniu przez osoby, które taką pracę wykonywały wyniosła 15,8.

W ramach pracy głównej więcej godzin tygodniowo przepracowano w sektorze prywatnym – 38,4 niż publicznym – 37,2. Uwzględniając status zatrudnienia średni godzinowy czas pracy w tygodniu układał się następująco: pracownicy najemni – 37,9 godziny, pracujący na własny rachunek – 39,8 (w tym pracodawcy 43,8, pozostali niezatrudniający pracowników najemnych – 38,6), pomagający bezpłatnie członkowie rodzin – 31 godzin. W ramach sekcji rodzaju działalności miejsca pracy, najdłuższej, bo ponad 40 godzin w tygodniu przepracowano w transporcie, gospodarce magazynowej – 41,1 godzin oraz budownictwie – 40,6 godzin, najkrócej zaś pracowali zatrudnieni przez gospodarstwa domowe – 34,4 godziny oraz pracujący w edukacji – 34,8 godzin. Spośród 9 wielkich grup zawodowych najdłużej pracowali przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy – 40,5 godziny w tygodniu oraz operatorzy i monterzy

maszyn i urządzeń – 40,4 godziny, najkrócej - rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy – 35,6 oraz pracownicy wykonujący prace proste – 35,8 godzin. Wśród najliczniejszej grupy zawodowej jaką są specjaliści (3 260 tys. osób) przeciętny tygodniowy czas pracy wyniósł 37,0 godzin.

Analiza struktury pracujących według rzeczywistej liczby godzin przepracowanych w tygodniu w pracy głównej w ostatnim kwartale 2017 r. wykazała, że większość osób (62,1%) przepracowało 40–49 godzin (nieznacznie większy udział wśród mężczyzn niż kobiet), a dodatkowe 9,5% stanowili pracujący tygodniowo 50 godzin lub dłużej, w tym przypadku dotyczyło to ponad trzykrotne większego odsetka mężczyzn niż kobiet (tabl. 2.5.).

Tablica 2.5. Pracujący według rzeczywistej liczby godzin przepracowanych w badanym tygodniu w głównym miejscu pracy, płci i wybranych rodzajów działalności głównego miejsca pracy (sekcje PKD) w IV kwartale 2017 r.

Table 2.5. Employed by number of hours actually worked in the reference week in main job, sex and selected kind of activity (NACE sections) in main job in 4th quarter 2017

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total		Pracujący, którzy w badanym tygodniu Employed who during the reference week								Prze- cięt- na liczba godzin prze- prac- owa- nych w ty- godniu Average number of hours worked in the referen- ce week	
			nie praco- wali ale mają pracę did not work but had a job	przepracowali worked								60 godzin i więcej 60 hours and more
				1-9 godzin 1-9 hours	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	w % in %		
w tys. in thous.												
OGÓŁEM TOTAL	16 404	100,0	5,8	0,9	2,6	8,3	10,8	62,1	6,1	3,4	38,1	
Mężczyźni Men	9 091	100,0	3,9	0,6	1,8	6,7	9,6	63,6	8,7	4,9	39,5	
Kobiety Women	7 314	100,0	8,3	1,3	3,6	10,1	12,3	60,1	2,7	1,6	36,5	
Z ogółem wybrane sekcje: Of total selected sections:												
Rolnictwo, leśnictwo, łowiec- two i rybactwo Agriculture, forestry and fishing	1 568	100,0	2,9	3,8	7,7	12,8	15,0	38,1	11,2	8,5	35,8	
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	3 389	100,0	5,7	0,5	0,9	6,0	9,0	71,8	4,2	1,9	39,0	
Budownictwo Construction	1 233	100,0	6,1	0,5	1,1	6,0	7,5	57,1	16,4	5,3	40,6	
Handel, naprawa pojazdów samochodowych Trade, repair of motor vehicles	2 333	100,0	6,2	0,4	1,8	7,7	10,3	64,4	6,2	3,0	38,8	
Transport, gospodarka maga- zynowa Transportation and storage	1 022	100,0	5,8	0,3	1,0	5,3	9,7	60,4	10,2	7,3	41,1	
Edukacja Education	1 247	100,0	7,8	1,4	5,2	15,8	12,8	55,1	1,4	0,5	34,8	
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna Human health and social work activities	1 005	100,0	7,3	0,8	2,5	7,6	15,4	60,2	3,4	2,8	37,8	

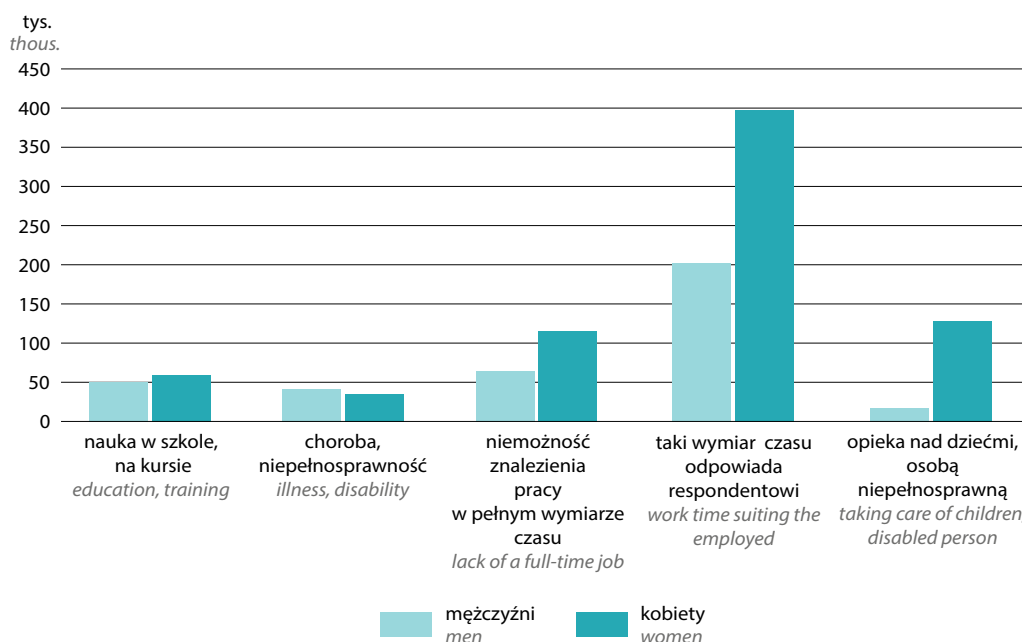
Rodzaj działalności „zakładu” pracy ma istotny wpływ na strukturę tygodniowego rozkładu czasu pracy. Przykładowo w analizowanym kwartale, w najbardziej licznej sekcji jaką jest przetwórstwo przemysłowe – 3/4 pracowników (78,0%) przepracowało w tygodniu 40 godzin lub więcej, przy czym 6,1% – 50 godzin lub więcej. W budownictwie – 78,8% pracujących wykonywało pracę przez co najmniej 40 godzin, ale 21,7% pracowało przez 50 godzin lub dłużej. Niejako na przeciwnym biegunie pod względem rozkładu czasu pracy jest edukacja, bowiem 6,6% pracujących w tej sekcji przepracowało mniej niż 20 godzin w tygodniu, 15,8% – 20–29 godzin, 12,8% – 30–39 godzin, 55,1% – 40–49 godzin, a 1,9% pracowało dłużej niż 40 godzin w tygodniu. Odmianą specyfiką charakteryzuje się też rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (w której to sekcji, jak wykazano wcześniej, większość pracujących to pracujący na własny rachunek) – tygodniowy rozkład godzin jest tam bardziej zróżnicowany (11,5% pracujących w tej sekcji przepracowało w tygodniu do 20 godzin, a jednocześnie 19,7% – pracowało przez 50 godzin lub dłużej).

Istotną w analizie rynku pracy jest też charakterystyka zbiorowości pracujących według wymiaru czasu pracy. W ostatnim kwartale 2017 r. wśród 16 404 tys. pracujących zdecydowaną większość (15 224 tys., tj. 92,8%) stanowili pracujący w pełnym wymiarze, niezależnie od tego jak ten wymiar był definiowany godzinowo przez poszczególnych respondentów. W niepełnym wymiarze czasu pracowało 1 180 tys. osób (7,2% ogółu pracujących), z tego 776 tys. kobiet i 404 tys. mężczyzn (tj. odpowiednio 10,6% ogółu pracujących kobiet i 4,4% ogółu pracujących mężczyzn).

Połowie zbiorowości zarówno kobiet, jak i mężczyzn pracujących w niepełnym wymiarze odpowiadał taki charakter pracy, ale jednocześnie po ok. 15% obu zbiorowości pracowało krócej bo nie mogło znaleźć pracy w pełnym wymiarze (115 tys. kobiet i 64 tys. mężczyzn). Przyczyną, która wyraźnie różnicuje kobiety i mężczyzn jest wykonywanie pracy w niepełnym wymiarze czasu z uwagi na konieczność godzenia wykonywania pracy z opieką nad innymi osobami – taka przyczyna dotyczy 128 tys. kobiet i 18 tys. mężczyzn (co stanowi odpowiednio 16,5% kobiet pracujących w niepełnym wymiarze wobec 4,5% w analogicznej populacji mężczyzn).

W BAEL, zgodnie z zaleceniami Eurostat, populacja osób pracujących w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy wyznaczana jest na podstawie deklaracji respondenta w odniesieniu do głównego miejsca pracy.

Wykres 2.7. Mężczyźni i kobiety pracujący w niepełnym wymiarze czasu według przyczyn w IV kwartale 2017 r.
Chart 2.7. Men and women employed part-time by reasons in 4th quarter 2017

Niepełnozatrudnieni

Underemployed

Wśród zbiorowości pracujących w niepełnym wymiarze czasu wyróżnić można subpopulację niepełnozatrudnionych, tj. osób, które czują się „niedotrudnione”, bowiem chciałyby i mogły pracować w większym wymiarze godzin niż obecnie. W IV kwartale 2017 r. zbiorowość ta liczyła 223 tys. osób, z tego 135 tys. kobiet i 88 tys. mężczyzn (przeciętnie w całym 2017 r.: 241 tys., z tego 157 tys. kobiet i 84 tys. mężczyzn)¹⁴. Udział niepełnozatrudnionych w ogólnej liczbie pracujących wyniósł zatem 1,4% (i jednocześnie 18,9% w stosunku do pracujących w niepełnym wymiarze). Analogicznie liczony udział wyniósł 1,9% w przypadku kobiet i poniżej 1% w przypadku mężczyzn.

Uwzględniając status zatrudnienia w analizie tej zbiorowości zauważyć można, że nieco większy udział niepełnozatrudnionych w ogólnej liczbie pracujących w danej kategorii dotyczył pomagających bezpłatnie członków rodzin (3,9% z 388 tys.) niż pozostałych kategorii (1,5% z 2 935 tys. pracujących na własny rachunek i 1,3% spośród 13 081 tys. pracowników najemnych).

NIEPEŁNOZATRUDNIENI (ang. : *time-related underemployment*)

– osoby w wieku 15–74 lata pracujące w niepełnym wymiarze czasu, które chciałyby pracować więcej godzin tygodniowo i byłyby gotowe do podjęcia pracy w takim wymiarze.

Pracujący poszukujący innej pracy

Employed looking for another job

W IV kwartale 2017 r. innej pracy niż obecnie wykonywana praca główna lub dodatkowa poszukiwało 225 tys. osób, co stanowiło 1,4% ogółu pracujących. Najważniejszą przyczyną poszukiwania pracy była chęć poprawy warunków finansowych. Powód ten wskazało 114 tys. osób, czyli 50,7% ogółu poszukujących innej pracy. Drugą pod względem wielkości grupę stanowiły osoby poszukujące lepszych warunków pracy innych niż finansowe – 25 tys. osób (11,1%), kolejną – osoby poszukujące pracy zgodnej z kwalifikacjami – 24 tys. osób (10,7%). Liczba osób pracujących zainteresowanych podjęciem pracy w krajach Unii Europejskiej wyniosła 23 tys. osób (10,2% ogółu poszukujących innej pracy).

Nieco ponad połowa (126 tys.; 56%) zbiorowości pracujących i jednocześnie poszukujących innej pracy niż obecnie wykonywana to osoby do 34 roku życia (co stanowi jednocześnie 2,3% ogółu pracujących w tym wieku). Im starsi pracujący, tym mniejszy odsetek poszukujących innej pracy niż obecnie wykonywana. Uwzględniając poziom wykształcenia – blisko połowa (101 tys.; 45%) analizowanej zbiorowości to osoby z wyższym wykształceniem (stanowiło to 1,8% ogółu pracujących z wyższym wykształceniem).

Analiza z uwzględnieniem rodzaju działalności miejsca/zakładu pracy wykazała, że najwyższy udział poszukujących innej pracy wśród ogółu pracujących w znaczących liczebnie sekcjach PKD dotyczył rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (1,8%; 28 tys.), działalności związanej z handlem i naprawa pojazdów (1,6%; 38 tys.) oraz budownictwa (1,5%; 18 tys.).

Pracujący według rodzaju umów o pracę

Employed by work contract

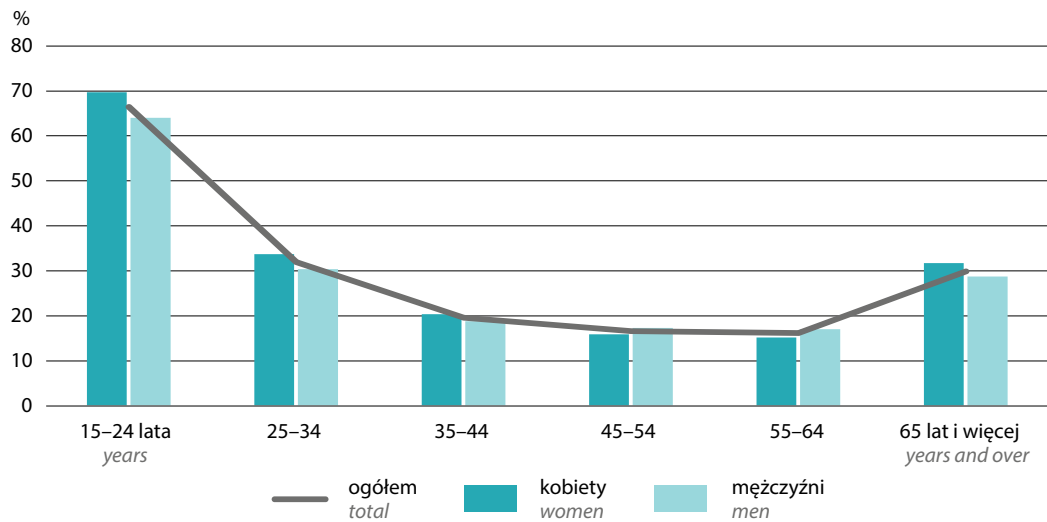
Jak wspomniano wcześniej, w IV kwartale 2017 r. populacja osób zatrudnionych w charakterze pracowników najemnych wyniosła 13 081 tys. Z tymi osobami pracodawcy musieli zawrzeć jakąś formę umowy określającej porozumienie i warunki podjęcia/powierzenia pracy.

¹⁴ Zbiorowość ta omówiona została także w rozdziale 3, w kontekście niewykorzystanej podaży pracy, którą tworzy w tym przypadku niewykorzystany czas pracy (godziny), jaki osoby mogłyby przeznaczyć na pracę zawodową.

Jedną z informacji, jaką można uzyskać w oparciu o wyniki BAEL, jest charakterystyka populacji pracowników według „trwałości” zawartej przez nich umowy – zatrudnieni w oparciu o umowę na czas nieokreślony lub określony). W IV kwartale 2017 r. zdecydowana większość, bo prawie 3/4 pracowników najemnych – 9 741 tys. osób posiadało umowę o pracę na czas nieokreślony. Umowę terminową miało zawartą 3 340 tys. osób, z tego nieco więcej mężczyzn – 1 757 tys. (52,6%) niż kobiet – 1 583 tys. (udział pracowników najemnych z zawartą umową terminową wśród ogółu pracowników najemnych był zbliżony w populacji mężczyzn i kobiet i wyniósł odpowiednio 25,3% i 25,7%). Umowa na czas określony zawierana jest najczęściej z osobami młodymi (66% pracowników najemnych w wieku 15–24 lata), a im starsi pracownicy, tym odsetek umów zawieranych na czas określony jest niższy (nieznacznie wzrasta ponownie w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym, ale jest to związane najczęściej z charakterem tych prac, podejmowanych jako dorywcze ponownie po przejściu na emeryturę), por. wyk. 2.8.

Wykres 2.8. Udział pracowników najemnych na podstawie umowy na czas określony w ogólnej liczbie pracowników najemnych według płci i wieku w IV kwartale 2017 r.

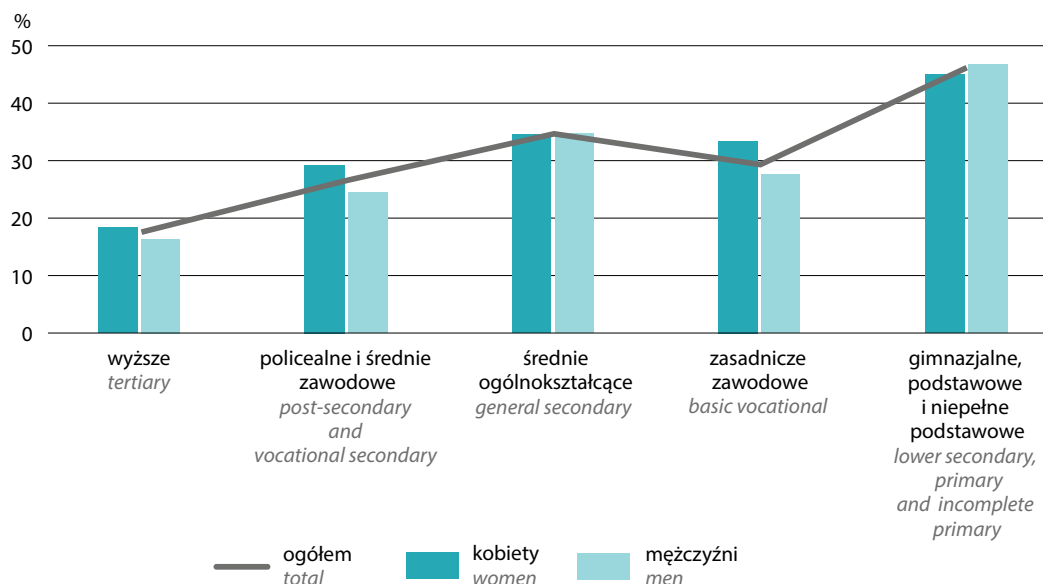
Chart 2.8. Share of employees with limited duration contract in total number of employees by sex and age in 4th quarter 2017

Uwzględniając poziom wykształcenia pracowników – częściej umowy na czas określony zawierane były z osobami o wykształceniu gimnazjalnym lub niższym (odsetek pracowników najemnych z zawartą umową terminową wyniósł 46,1%) lub średnim ogólnokształcącym (34,7%), a najrzadziej – z osobami z wykształceniem wyższym (17,6%), por. wyk. 2.9.

Wykres 2.9. Udział pracowników najemnych na podstawie umowy na czas określony w ogólnej liczbie pracowników najemnych według płci i poziomu wykształcenia w IV kwartale 2017 r.

Chart 2.9. Share of employees with limited duration contract in total number of employees by sex and level of education in 4th quarter 2017

Jak wskazują wyniki BAEL, w omawianym kwartale nieco ponad 97% pracowników najemnych miało zawarte umowy w formie pisemnej, nieco częściej w oparciu o taką umowę pracowały kobiety (97,9%) niż mężczyźni (96,7%), a biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania – nieznacznie częściej dotyczyło to mieszkańców miast (97,9%) niż wsi (96,1%), por. tabl. 2.6.

Uwzględniając wiek osób – nieznacznie niższy odsetek zatrudnionych w oparciu o umowę pisemną dotyczył najmłodszych, do 24 r. życia (95,7%), podczas, gdy w pozostałych grupach wieku odsetek ten wynosił ponad 97%. Nieco większe różnice widać w przypadku analizy uwzględniającej poziom wykształcenia, szczególnie wśród pracowników najemnych z najniższym poziomem wykształcenia (co najwyżej gimnazjalnym), dla których odsetek osób wykonujących prace w oparciu o pisemną umowę wyniósł w badanym okresie 90,4%, w przypadku osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym odsetek ten wyniósł 95,5%, a wśród zatrudnionych posiadających inne wykształcenie – 98%.

Tablica 2.6. Pracujący, w tym pracownicy najemni według rodzaju zawartej umowy w ramach pracy głównej w IV kwartale 2017 r. Table 2.6. Employed persons, of which employees by type of concluded contract in the main job in 4th quarter 2017

Wyszczególnienie Specification	Pracujący ogółem Employed total	Pracownicy najemni Employees			
		razem total	z umową zawartą w formie pisemnej w % pracowników najemnych (w danej grupie osób) share of persons with concluded written contract in group of employees (in a given group of people)	w tym według wybranych rodzajów zawartej umowy of which by the selected type of concluded contract	
				umowa o pracę employment contract	umowa-zlecenie order-agreement contract
				w % pracowników z umową zawartą w formie pisemnej (w danej grupie osób) in share of employees with concluded written contract (in given group of people)	
	w tys. in thous.		w % in %		
OGÓŁEM <i>TOTAL</i>	16 404	1 3081	97,3	96,4	3,1
Mężczyźni <i>Men</i>	9 091	6 931	96,7	96,7	2,6
Kobiety <i>Women</i>	7 314	6 150	97,9	96,0	3,6
15–24 lat <i>years</i>	1 121	1 017	95,7	88,0	11,3
25–34	4 248	3 625	97,1	97,1	2,4
35–44	4 640	3 653	97,8	97,9	1,6
45–54	3 537	2 716	97,4	97,7	1,9
55–59	1 617	1 228	97,0	96,9	2,8
60–64	898	648	97,4	94,6	4,8
65 lat i więcej <i>years and more</i>	343	195	98,5	82,8	13,5
Wyższe <i>Tertiary</i>	5 739	4 812	98,5	97,4	1,8
Policealne i średnie zawodowe <i>Post-secondary and vocational secondary</i>	4 358	3 437	98,0	96,6	3,1
Średnie ogólnokształcące <i>General secondary</i>	1 459	1 225	98,0	93,9	5,2
Zasadnicze zawodowe <i>Basic vocational</i>	4 041	3 014	95,5	96,2	3,4
Gimnazjalne, podstawowe i nie- pełne podstawowe <i>Lower secondary, primary and in- complete primary</i>	808	594	90,4	92,4	7,1

Biorąc pod uwagę wykonywane zawody, to mniejszy odsetek zatrudnionych w oparciu o pisemne umowy dotyczył zawodów z grupy rolników, ogrodników, leśników i rybaków (87,3%) oraz pracowników wykonujących prace proste (91,6%). Znajduje to też swoje przełożenie w przypadku analizy według rodzaju działalności miejsca pracy, bowiem najniższy odsetek zatrudnionych w oparciu o pisemną umowę wystąpił

w populacji pracowników najemnych w sekcji rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo (81%; pamiętać jednak należy, że w tej sekcji pracownicy najemni stanowią mniejszość), budownictwie (90%). W przypadku zatrudnionych przez gospodarstwa domowe umowę pisemną zawarło ok. 3/4 tej zbiorowości¹⁵.

Inną informacją dostępną w BAEL i związaną z umowami zawieranymi pomiędzy pracodawcą a pracownikiem, jest rodzaj zawartej umowy (umowy o pracę, umowy cywilno-prawne lub inne formy)¹⁶. Wyniki BAEL potwierdzają, że w zdecydowanej większości pracownicy są zatrudniani w wyniku nawiązania stosunku pracy w oparciu o umowę o pracę, w rozumieniu Kodeksu Pracy. W IV kwartale 2017 r. taki rodzaj umowy miało 96,4% pracowników najemnych z którymi zawarto umowę pisemną. Pozostali pracownicy wykonywali pracę głównie w oparciu o umowę-zlecenia – 3,1%, umowę o dzieło – 0,3%, a pracujący na podstawie innych form umów stanowili marginalny odsetek. Mężczyźni nieco częściej niż kobiety zawierali umowę o pracę, natomiast kobiety nieco częściej niż mężczyźni podejmowały pracę na podstawie umów zleceń. Większe zróżnicowanie jest widoczne w przypadku najmłodszych i najstarszych pracowników najemnych z pisemną umową, wśród których częściej niż co 10 osoba podjęła pracę w oparciu o umowę zlecenia. Wiąże się to też bezpośrednio z analizą uwzględniającą poziom wykształcenia, bowiem odsetek pracujących na umowach zlecenia jest nieco wyższy niż w pozostałych grupach wśród pracowników najemnych z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym (z pisemną umową), a w części są to właśnie osoby najmłodsze i najstarsze (por. tabl. 2.6).

Wykonywanie pracy w oparciu o umowę zawartą bez formy pisemnej (357 tys. w omawianym kwartale) sugerować może, że w jakiejś części jest to praca wykonywana w szarej strefie (jak wspomniano na początku tego rozdziału – w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności uwzględnia się każdy rodzaj pracy wykonywanej w badanym tygodniu, niezależnie od rodzaju umowy i tego, czy jest to praca zawarta z zachowaniem wszelkich formalności, czy wykonywana w szarej strefie, bez odprowadzania podatków od otrzymanego wynagrodzenia).

W IV kwartale 2017 r. przeprowadzono odrębne badanie modułowe BAEL dedykowane pracy nierejestrowanej. Celem było m.in. zdiagnozowanie populacji pracujących w szarej strefie, a okres referencyjny dotyczył w tym przypadku – całego roku. Zgodnie z wstępnymi wynikami tego badania pracę nierejestrowaną wykonywało w całym 2017 r. – 880 tys. osób (tj. 5,4% ogólnej liczby pracujących¹⁷), a z uwagi na wrażliwość tematu (respondenci byli pytani wprost, czy pracowali w szarej strefie) przyjmuje się, że jest to minimalna liczebność tej populacji.

Większość zbiorowości osób pracujących w szarej strefie stanowili mężczyźni – 61,3%, a uwzględniając miejsce zamieszkania – 50,6% to mieszkańcy wsi a 49,4% – osoby zamieszkałe na wsi. Dla 420 tys. osób wykonujących pracę nierejestrowaną w 2017 roku (tj. 47,7% wszystkich pracujących w „szarej strefie”) praca ta stanowiła pracę główną, a dla pozostałej części omawianej zbiorowości (460 tys.) praca nierejestrowana miała charakter pracy dodatkowej. Osoby pracujące nieformalnie średnio w roku przepracowały niespełna 30 dni, ale najliczniejszą grupę stanowiły osoby, które w ciągu roku przepracowały w „szarej strefie” do 5 dni

¹⁵ Wyniki te, podobnie jak w przypadku sekcji związanej z rolnictwem, należy jednak traktować jako przybliżone, z uwagi na małą zbiorowość pracowników najemnych, co ma znaczenie przy analizie wyników z badania reprezentacyjnego, jakim jest BAEL.

¹⁶ Od I kwartału 2016 r. do ankiety BAEL wprowadzono dodatkowe pytania dotyczące rodzaju zawartej umowy w głównym miejscu pracy (umowa o pracę, umowa zlecenie, umowa o dzieło, kontrakt menadżerski, umowa w formie mieszanej, inna umowa cywilnoprawna). Na pytania dotyczące rodzaju zawartej umowy odpowiadały osoby, które deklarowały, że są pracownikami najemnymi i mają zawartą umowę w formie pisemnej.

Uzyskane w badaniu wyniki dotyczące pracujących w ramach nietypowych form zatrudnienia (czyli innych niż umowa o pracę w rozumieniu Kodeksu Pracy), osiągają wartości niższe w porównaniu do szacunków prowadzonych przez GUS w oparciu o dane ze sprawozdawczości przedsiębiorstw oraz dane pochodzące z systemów administracyjnych. Przyczyną tego niedoszacowania jest specyfika BAEL, które oparte jest na próbie gospodarstw domowych, podczas gdy dane ze sprawozdawczości oraz źródła administracyjne pozwalają na uzyskanie informacji o umowach zawartych formalnie i zarejestrowanych (na tej podstawie możliwe jest jednak tylko pokazanie ogólnej liczby pracowników zatrudnionych w oparciu o umowę o pracę lub umowy cywilno-prawne, a nie ma natomiast możliwości głębszej charakterystyki tej populacji, co z kolei umożliwia BAEL). Na zaniżone wyniki BAEL mogła wpłynąć też trudność precyzyjnego rozróżnienia potocznego rozumienia „umowy o pracę” (każdy zatrudniony pracuje w oparciu o jakąś umowę o pracę) z umową o pracę w rozumieniu zapisów Kodeksu Pracy. Upředzając o tych niedoskonałościach zdecydowano się jednak przedstawić podstawowe wnioski z analizy danych BAEL w tym zakresie.

¹⁷ Za ogół wszystkich pracujących przyjęto w tym przypadku liczbę pracujących wyznaczoną jako średnia arytmetyczna dla tej zbiorowości z czterech kwartałów 2017 r. (dla zapewnienia zgodności z okresem odniesienia przyjętym w badaniu modułowym).

(244 tys. osób, tj. 27,7% omawianej zbiorowości). Wyniki badania wskazują, iż w „szarej strefie” najczęściej prowadzone były prace ogrodniczo-rolne. Wykonywała je co siódma osoba wykonująca pracę nierejestrowaną (15,0%). Dużą grupę osób pracujących w „szarej strefie” stanowiły również osoby zajmujące się remontami i naprawami budowlano-instalacyjnymi (11,4%), a także usługami budowlanymi i instalacyjnymi oraz opieką nad dzieckiem lub starszą osobą (po 9,1%)¹⁸.

Pracujący na własny rachunek – dodatkowe zagadnienia

Self-employed – additional issues

W II kwartale 2017 r. Główny Urząd Statystyczny przeprowadził badanie modułowe BAEL: „Pracujący na własny rachunek”. Głównym celem tego badania było uzyskanie informacji na temat sytuacji na rynku pracy osób pracujących na własny rachunek w kontekście zależności ekonomicznej i organizacyjnej od klienta/zleceniodawcy oraz warunków związanych z podjęciem i wykonywaniem pracy na własny rachunek. Oprócz tego w toku jego realizacji uzyskano także informacje dotyczące zadowolenia z pracy, wpływu na zakres i kolejność wykonywanych zadań oraz chęci zmiany formy zatrudnienia odnoszące się do wszystkich pracujących.

W II kwartale 2017 roku zbiorowość osób pracujących na własny rachunek liczyła 2 882 tys. Stanowiła ona 17,5% ogółu osób pracujących w Polsce wg kryterium stosowanego w BAEL (16 496 tys. osób). Większość tej populacji – 68,5%, stanowili mężczyźni. Uwzględniając natomiast miejsce zamieszkania częściej na własny rachunek pracowali mieszkańcy wsi (52,8%).

Najczęstszą przyczyną podjęcia pracy na własny rachunek było kontynuowanie lub przejęcie rodzinnej działalności gospodarczej (748 tys., tj. 26,0%). Był to powód wskazywany przede wszystkim przez mężczyzn (548 tys.) a biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania przyczyna ta częściej była wymieniana przez mieszkańców wsi (656 tys. osób). Wskazuje to na kontynuowanie rodzinnej działalności w rolnictwie.

Drugim w kolejności powodem podejmowania pracy na własny rachunek była chęć uzyskiwania wyższych dochodów (476 tys., tj. 16,5%). W przeciwieństwie do poprzedniej przyczyny, był to powód wskazywany głównie przez mieszkańców miast (319 tys.). Najbardziej występującym, ale bardzo istotnym z punktu widzenia oceny pełnego obrazu omawianej zbiorowości, powodem podejmowania pracy na własny rachunek, było wymaganie byłego pracodawcy, aby respondent podjął pracę w formie samozatrudnienia. Powód taki wskazało 85 tys. (tj. 2,9%) prowadzących własną działalność gospodarczą.

Ponadto podstawowe wyniki badania pokazują¹⁹, że:

- Osoby pracujące na ogół są zadowolone z wykonywanej pracy – duży stopień satysfakcji zadeklarowało 42,1% ogółu pracujących, średni – 46,5%. Wśród pracujących na własny rachunek 47,1% deklaruowało duży, a 41,2% średni stopień zadowolenia ze swojej pracy.
- Spośród całej zbiorowości osób pracujących na własny rachunek zdecydowana większość, bo aż 80,3%, chciałaby kontynuować pracę w takiej formie. Natomiast grupą, która w największym stopniu była skłonna do zmiany obecnej formy zatrudnienia na pracę najemną były osoby, które w ostatnich 12 miesiącach pracowały dla jednego klienta – 26,0% z nich wyrażało taką gotowość.
- Najważniejszą trudnością w prowadzeniu własnej działalności gospodarczej, wskazywaną najczęściej przez osoby pracujące na własny rachunek, był „brak wpływu na ustalanie cen wytwarzanych produktów lub świadczonych usług”.
- Zdecydowana większość osób pracujących na własny rachunek (78,3%) tworzyła jednoosobowe firmy, niezatrudniające pracowników najemnych.

¹⁸ Więcej nt. wstępnych wyników badania szarej strefy można znaleźć w informacji sygnałnej GUS z 24.10.2018 r. „Praca nierejestrowana w 2017 r. (na podstawie wstępnych wyników badania modułowego BAEL)”. Przygotowywana jest publikacja GUS z wynikami tego badania, planowana do opublikowania w I kwartale 2019 r. (por. też publikacje z wcześniejszymi edycjami tego badania, dostępne pod adresem: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/>)

¹⁹ Więcej informacji: Pracujący na własny rachunek w 2017 roku, GUS, 2017

2.2. Pracujący w gospodarce narodowej²⁰

2.2. Employed in national economy

W poprzednich częściach tego rozdziału dokonano charakterystyki populacji pracujących w oparciu o informacje uzyskane od samych pracowników²¹ (źródło: BAEL, realizowane przez gospodarstwa domowe), natomiast poniżej zaprezentowano dane pochodzące w dużej mierze od pracodawców (w tym jednostek, w których pracodawcą jest Państwo). Źródłem danych jest w tym przypadku sprawozdawczość przedsiębiorstw i jednostek sfery budżetowej, organizacji, fundacji i związków, a w celu zbilansowania informacji dla całej gospodarki narodowej – uzupełniona danymi o duchownych, agentach i pracujących w rolnictwie indywidualnym łącznie z członkami ich rodzin, osób wykonujących prace nakładczą, członków spółdzielni produkcji rolniczej, a także danymi o pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Jak szerzej opisano na początku rozdziału 2, porównując wyniki obu typów badań warto pamiętać m.in. o tym, że: BAEL uwzględnia wszystkich pracujących, niezależnie od rodzaju porozumienia pomiędzy pracownikiem a pracodawcą, a zatem również w ramach umów cywilno-prawnych i jako pracę podejmowaną nieformalnie. Z kolei prezentowane w dalszej części wyniki badań oparte w większości o sprawozdawczość – w przypadku pracowników najemnych (zatrudnionych) opisują populację osób z nawiązanym stosunkiem pracy w oparciu o umowę o pracę, zgodnie z Kodeksem Pracy i uzupełniane są informacjami o pracujących na własny rachunek²². Dostępne są także dane o innych zbiorowościach, np. pracujący w ramach umów cywilno-prawnych – ale w oficjalnej statystyce dane te są prezentowane jako informacje uzupełniające i nie są wliczane do podstawowej populacji pracujących w gospodarce narodowej czy też zbiorowości osób zatrudnionych²³.

W 2017 r. w gospodarce narodowej pracowało 15 710,8 tys. osób z tego 7 363,0 tys. kobiet (46,9%). Nieco więcej niż 3/4 ogółu zbiorowości to pracujący w sektorze prywatnym (12 339,5 tys. 78,5%). Wśród ogółu pracujących w tym sektorze większość stanowili pracownicy najemni (osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy) – 8 209,5 tys. (66,5%), a także pracujący na własny rachunek – 4 081,7 tys. (33,1%). Wśród 3 371,3 tys. pracujących w sektorze publicznym – 1 992,1 tys. osób. pracowało w sferze budżetowej.

Wśród ogółu pracujących w sektorze publicznym blisko 2/3 to kobiety (61%), natomiast w sektorze prywatnym przeważali mężczyźni, i to niezależnie od analizowanego statusu zatrudnienia, por. tabl. 2.7.

²⁰ Przez podmioty gospodarki narodowej rozumie się jednostki prawne, tj.: osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

²¹ Lub osób reprezentujących respondenta, jeżeli podczas wizyty ankietera realizującego BAEL nie zastano respondenta w wylosowanym mieszkaniu

²² Więcej na ten temat na początku rozdziału 2.1.

²³ Szacunkowa liczba osób, z którymi została zawarta umowa zlecenie lub umowa o dzieło, a które nie były nigdzie zatrudnione na podstawie stosunku pracy (bez osób, które pobierały emeryturę lub rentę) w 2017 r. wyniosła ok. 1,2 mln i porównaniu z analogicznym okresem ubiegłego roku zmniejszyła się o ok. 4%. Począwszy od 2014 r. obserwowany jest powolny spadek liczby osób, z którymi zawarto umowę zlecenie lub umowę o dzieło, a które nie były nigdzie zatrudnione na podstawie stosunku pracy (z wyłączeniem osób, które pobierały emeryturę lub rentę). W porównaniu z 2013 r. (kiedy zanotowano najwyższą wartość) liczba ta zmniejszyła się o ok. 14%. Obliczeń dokonano wykorzystując dostępne w statystyce publicznej dane, tj. zarówno informacje pozyskane w ramach badań prowadzonych przez GUS (w tym sprawozdawczość przedsiębiorstw oraz wyniki badań realizowanych przez gospodarstwa domowe), jak i dane pochodzące z systemów administracyjnych Ministerstwa Finansów i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Dane te opublikowano w informacji sygnałnej GUS z 28.12.2018 r. „Wybrane zagadnienia rynku pracy (dane dla 2017 r.)”

Tablica 2.7. Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów własności, statusu zatrudnienia i płci. Stan w dniu 31 XII 2017 r.

Table 2.7. Employed persons in national economy by ownership sectors, employment status and sex. As of 31 XII 2017

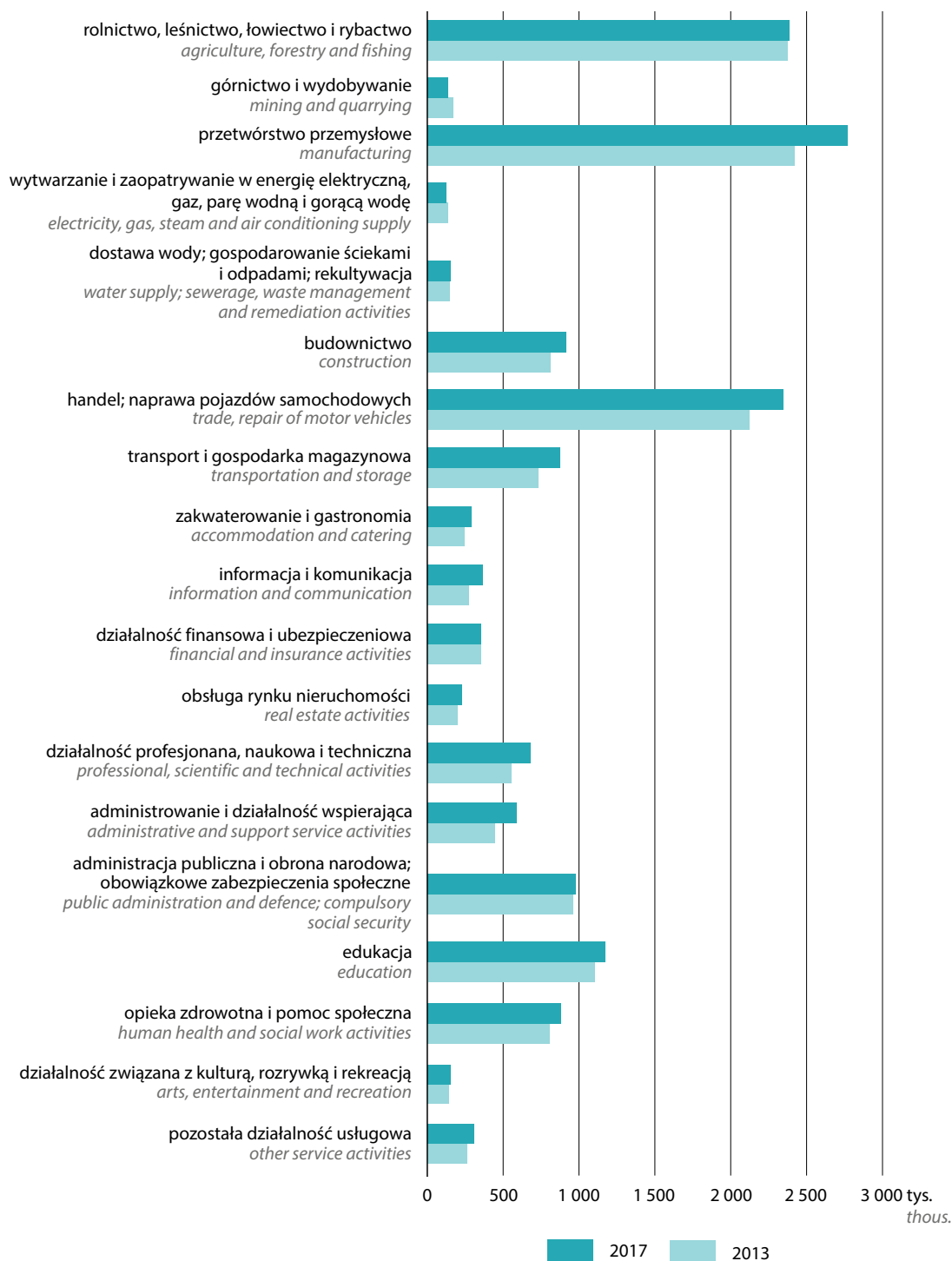
Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Grand total</i>	Sektor publiczny <i>Public sector</i>		Sektor prywatny <i>Private sector</i>			
		razem <i>total</i>	w tym <i>of which</i>	razem <i>total</i>	w tym <i>of which</i>		
			zatrudnieni na podstawie stosunku pracy <i>paid employees hired on the basis of employment contracts</i>		właściciele, współwłaściciele łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin <i>owners, co-owners including contributing family workers</i>	zatrudnieni na podstawie stosunku pracy <i>paid employees hired on the basis of employment contracts</i>	członkowie spółdzielni produkcji rolniczej <i>members of agricultural production co-operatives</i>
Ogółem <i>Total</i>	15710,8	3371,3	3371,3	12339,5	4081,7	8209,5	9,3
Mężczyźni <i>Men</i>	8347,8	1315,2	1315,2	7032,6	2332,1	4660,3	6,4
Kobiety <i>Women</i>	7363,0	2056,1	2056,1	5306,9	1749,6	3549,2	2,9

Podobnie jak w przypadku BAEL, również statystyka oparta w dużej mierze na sprawozdawczości wskazuje w ostatnich latach na zwiększanie się ogólnej populacji pracujących. W porównaniu z 2013 r. zbiorowość ta zwiększyła się o 1 466,6 tys., tj. o 10,3% (wśród pracujących kobiet – o 9,6 %). Zmiany miały nieco inny przebieg w zależności od sektora własności – w publicznym odnotowano minimalny spadek – o 0,1%, natomiast w sektorze prywatnym nastąpił wzrost o 13,5%.

Analiza zbiorowości pracujących według rodzaju działalności głównego miejsca pracy wykazała (podobnie jak w przypadku analizy wg BAEL), że najwięcej osób pracowało w sekcji przetwórstwo przemysłowe (w 2017 r. – 2 773,2 tys.), handel, naprawa pojazdów samochodowych (2 347,9 tys.) oraz rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo – (2 386,0 tys.), por. wyk. 2.10.

W porównaniu z 2013 r. największy wzrost liczby pracujących wystąpił w sekcjach: informacja i komunikacja (o 35,3%), administrowanie i działalność wspierająca (o 32,9%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 22,9%). Największy spadek zanotowano w sekcjach: górnictwo i wydobywanie (o 18,0%) oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 10,8%).

Wykres 2.10. Pracujący w gospodarce narodowej. Stan w dniu 31 XII
 Chart 2.10. Employed in national economy. As of 31 XII

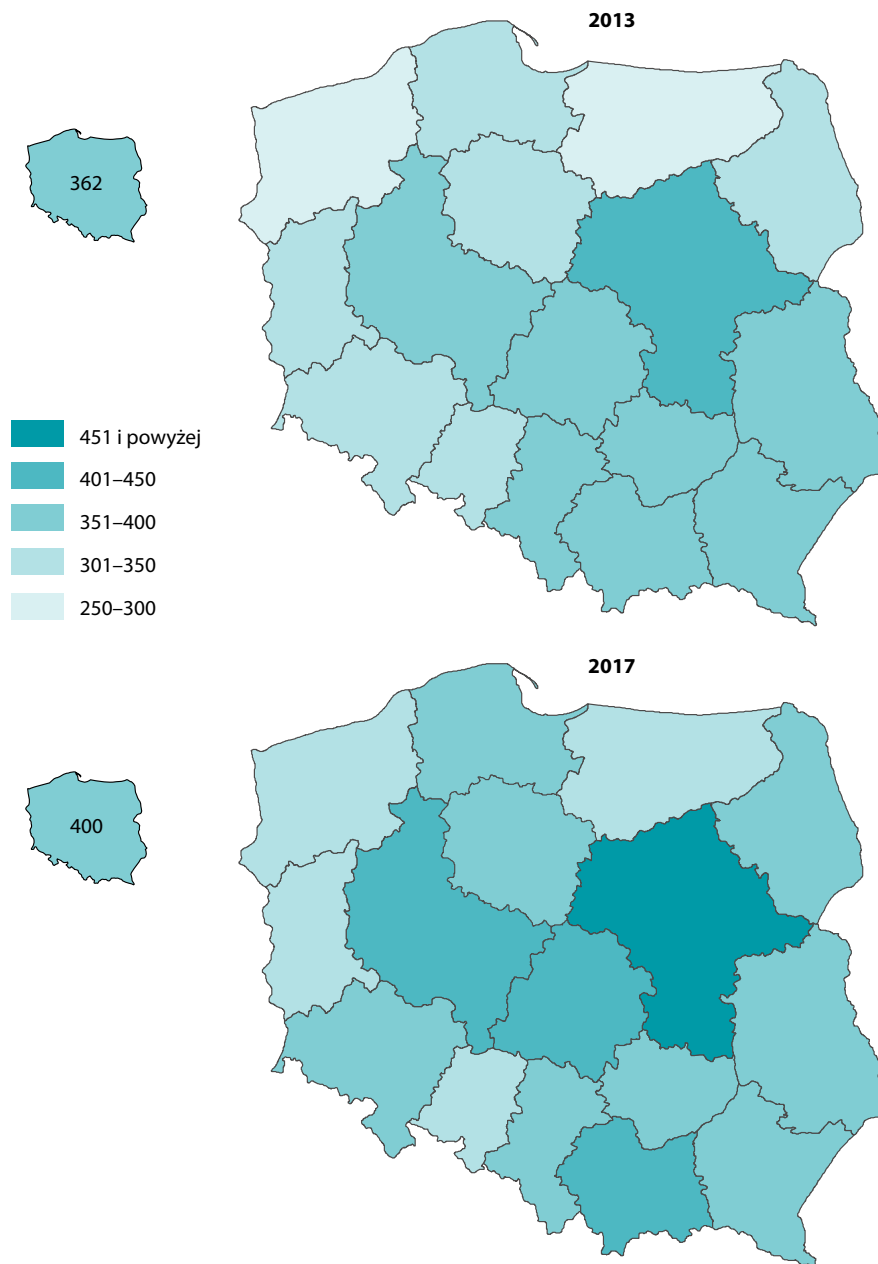
Dane na podstawie sprawozdawczości pozwalają w większym stopniu na analizy regionalne, chociaż należy mieć na uwadze, że podane w tym przypadku wartości liczbowe nie uwzględniają pracujących w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego²⁴. W 2017 r. najwięcej pracujących odnotowano w województwie mazowieckim – 2 617,7 tys. osób (co stanowiło 17,0% ogółu pracujących w Polsce), a także śląskim – 1 744,9 tys. i wielkopolskim – 1 541,7 tys. (odpowiednio 11,3% i 10,0%). Jest to oczywiście bezpośrednio związane z wielkością tych województw i dostępnymi tam miejscami pracy. Dlatego też różnice pomiędzy województwami, szczególnie w przypadku analizy zmian w czasie, lepiej oddaje wskaźnik: liczba pracujących w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców danego województwa (należy tu pamiętać, że w przypadku informacji opartych o sprawozdawczość, dane o pracujących dotyczą lokalizacji ich miejsca pracy). Najwyższy wskaźnik zanotowano w województwie mazowieckim, najniższy zaś w warmińsko-mazurskim (por. mapa 2.1.).

W 2017 r., w porównaniu z sytuacją sprzed 5 lat, zaobserwowano wzrost omawianego wskaźnika w każdym z województw. W 2013 r. tylko w jednym województwie wskaźnik przekraczał 400, podczas gdy w 2017 r. takich województw było już 4: poza mazowieckim, jeszcze wielkopolskie, małopolskie, łódzkie (a uwzględnić tu można jeszcze podkarpackie, dla którego w 2017 r. wskaźnik ten osiągnął wartość 400).

W 2013 r. do województw o najniższej relacji liczby pracujących do liczby mieszkańców należały warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie, gdzie omawiany wskaźnik wynosił odpowiednio 290 i 295. W 2017 r. nie było już województwa, w którym liczba pracujących na 1 000 mieszkańców byłaby niższa niż 300, chociaż nadal te same województwa charakteryzowały się najmniejszym natężeniem zatrudnienia, co ma jednak ścisły związek z inną strukturą rodzaju prowadzonej tam działalności i z faktem, że raczej nie są to województwa, które przyciągają dojeżdżających do pracy, tak jak ma to miejsce np. w przypadku województw, gdzie ulokowane są centrale dużych firm, a także duże ośrodki akademickie (po których ukończeniu duża część osób pozostaje i podejmuje prace)²⁵.

²⁴ Dane o pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego dostępne są tylko dla Polski ogółem.

²⁵ Por. publikacje GUS/US Poznań „Dojazdy do pracy w Polsce. Terytorialna identyfikacja przepływów ludności związanych z zatrudnieniem”, Poznań 2010 r. (kolejna edycja w przygotowaniu).

Mapa 2.1. Pracujący^a na 1000 ludności. Stan w dniu 31 XII*Map 2.1. Employed^a per 1000 persons. As of 31 XII*

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

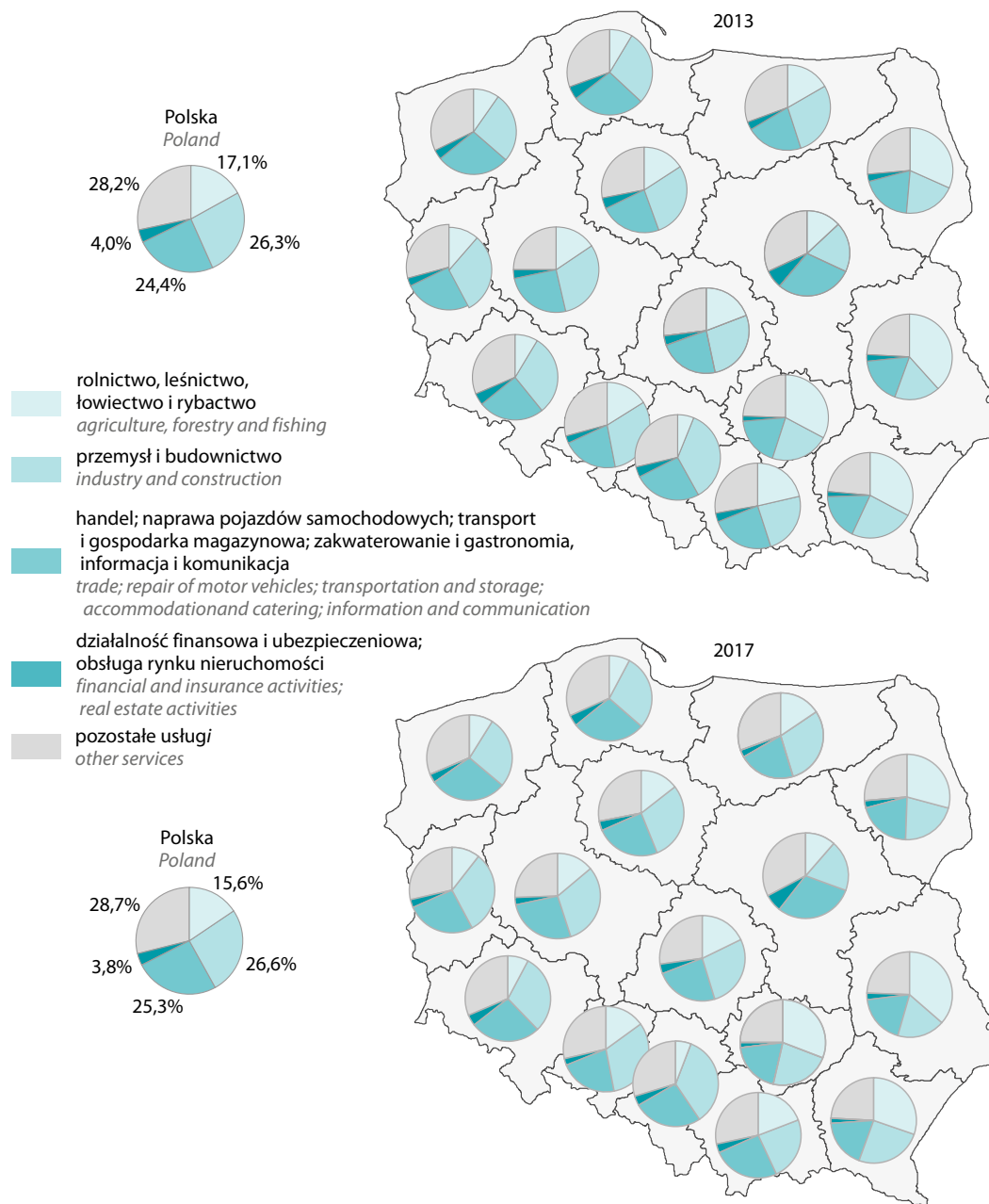
a By actual workplace and kind of activity, excluding budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety.

Analiza struktury pracujących według grup sekcji PKD w 2017 r. w poszczególnych województwach pozwoliła na opracowanie następujących wniosków (por. też mapy):

- województwem, w którym zanotowano największy odsetek pracujących w sektorze rolniczym było lubelskie – 36,6% (wysoki odsetek zanotowano także w świętokrzyskim, podkarpackim, podlaskim), natomiast najmniejszy odsetek pracujących w tym sektorze występuje w województwie śląskim – 5,9%;
- dokładnie odwrotna sytuacja miała miejsce w przypadku sektora przemysłowego, bowiem województwem z największym odsetkiem pracujących w tym sektorze było śląskie – 34,8%, a najmniej pracowało w tym sektorze w województwie lubelskim – 17,9%;
- w przypadku pozostałych grup sekcji PKD wchodzących do sektora usług – największy odsetek pracujących w tym sektorze zanotowano wśród pracujących w województwie mazowieckim, najmniejszy zaś – w podkarpackim:
  - handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia^Δ, informacja i komunikacja – mazowieckie – 30,1%, podkarpackie – 18,2%;
  - działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości^Δ – mazowieckie – 6,6% podkarpackie – 1,9%;
  - pozostałe usługi – mazowieckie 32,7%, podkarpackie – 24,1%.

W porównaniu z 2013 r. nie zaszły aż tak znaczące zmiany w ramach rodzajów działalności prowadzonych w poszczególnych województwach, aby wpłynęło to na przemieszczenia w strukturze pracujących.

Mapa 2.2. Struktura pracujących według sektorów działalności zakładu pracy^a. Stan w dniu 31 XII
Map 2.2. Structure of employed persons by activities of the workplace^a. As of 31 XII

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

^a By actual workplace and kind of activity, excluding budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety.

Uwzględniając wielkość jednostek/zakładów zatrudniających pracowników zauważyć można, że w 2017 r. najczęściej osób pracowało w jednostkach o liczbie pracujących do 49 osób, co stanowiło blisko połowę (47,3%) pracujących (nie uwzględniono tu pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie,

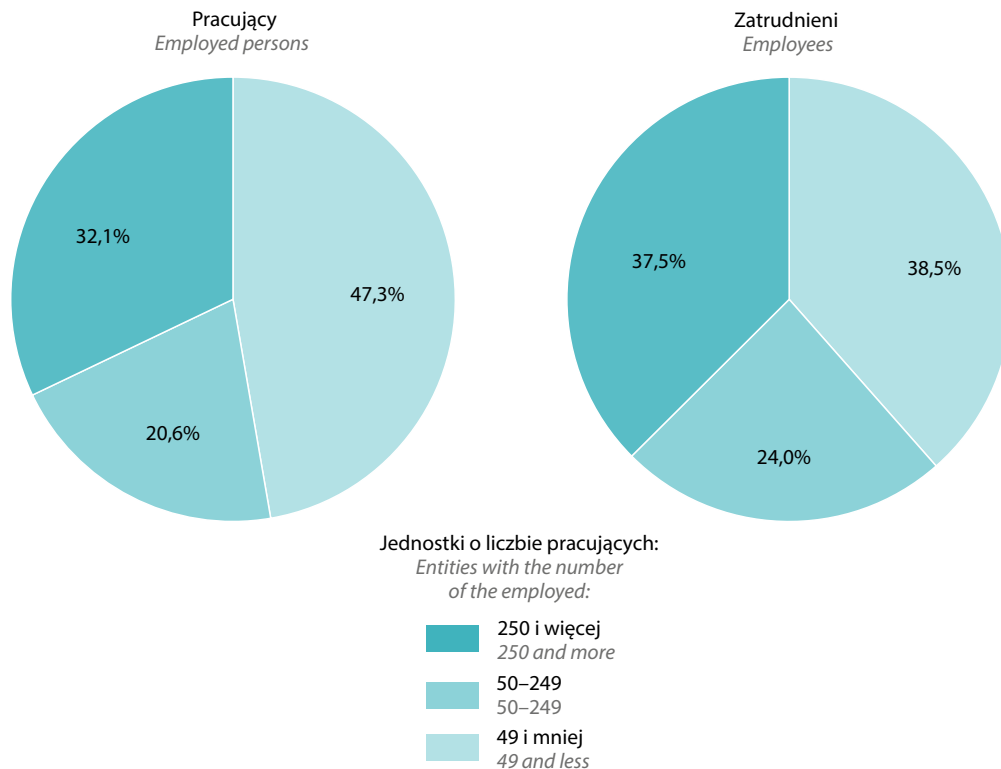

pracujących w fundacjach, jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego oraz duchownych). W przedsiębiorstwach o liczbie pracujących od 50 do 249 osób pracowało w badanym okresie 20,6% a w jednostkach o liczbie 250 i więcej osób – 32,1% omawianej populacji.

Nieco inaczej kształtowała się struktura zatrudnionych (pracowników najemnych) według wielkości jednostek. Mniejszy odsetek zatrudnionych niż w przypadku pracujących był w jednostkach do 49 osób (38,5%), a więcej w pozostałych dwóch zbiorowościach (odpowiednio 24,0% i 37,5%), por. wykres 2.10.

Wykres 2.11. Struktura pracujących i zatrudnionych w gospodarce narodowej według wielkości jednostek. Stan w dniu 31 XII 2017 r.

Chart 2.11. Structure of the employed and employees in national economy by the size of establishments. As of 31 XII 2017

2.3. Zatrudnieni (na podstawie sprawozdawczości)

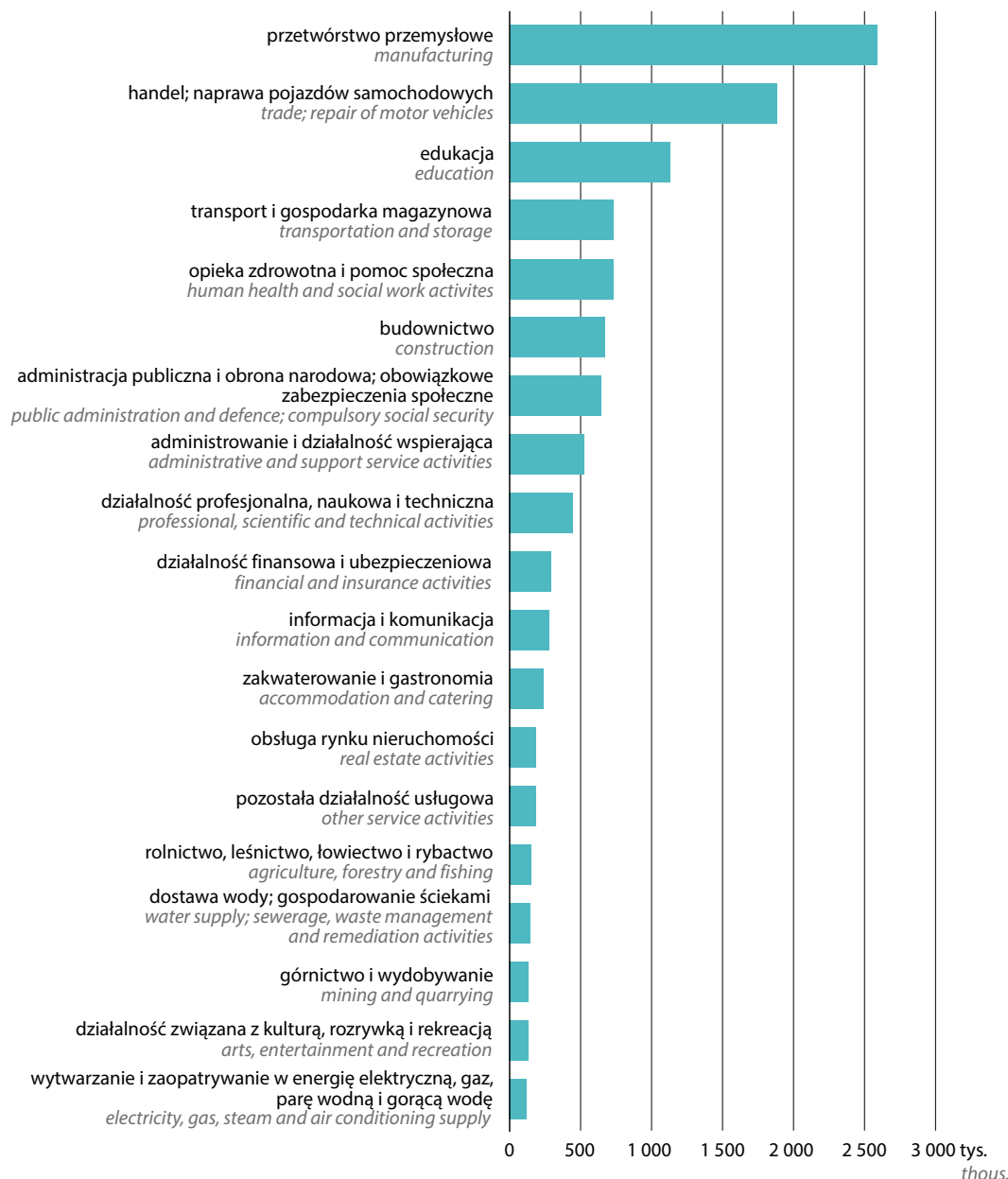
2.3. Employees

W końcu 2017 r. liczba zatrudnionych w gospodarce narodowej (bez zatrudnionych w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego) wyniosła 11 250,7 tys. osób (przy czym przeciętne zatrudnienie w całym 2017 r. to 10 411,2 tys., nie licząc uczniów zatrudnionych w celu przygotowania zawodowego).

Podobnie jak dla ogółu pracujących, także wśród zatrudnionych kobiety stanowiły nieco mniej niż połowę zbiorowości, jednak w przypadku zatrudnionych udział ten był nieco wyższy (49,2%). Większość zatrudnionych reprezentowała sektor prywatny (8 209,5 tys. osób, 73,0%).

Najwięcej zatrudnionych było w sekcji przetwórstwo przemysłowe (2 588,2 tys., co stanowiło 23,0% ogółu zatrudnionych), a najmniej w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^a (120,9 tys., tj. 1,1%).

Wykres 2.12. Zatrudnieni w gospodarce narodowej^a według sekcji PKD. Stan w dniu 31 XII 2017 r.
 Chart 2.12. Paid employees in the national economy^a by sections. As of 31 XII 2017

^a Bez osób zatrudnionych w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego oraz duchownych.

^a Excluding paid employees in the budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety and excluding clergy.

W końcu 2017 r. zdecydowaną większość omawianej populacji stanowiły osoby zatrudnione w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zakładzie pracy lub danym stanowisku (10 151,9 tys., tj. 91,0%, wobec 957 tys. pracujących w niepełnym wymiarze). Uwzględniając płeć – mężczyźni przeważali wśród pełnozatrudnionych (52,2%), kobiety zaś wśród zatrudnionych w krótszym wymiarze godzin (62,4%).

Dla zatrudnionych w pełnym wymiarze w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób - możliwe jest przesiedlenie ruchu zatrudnionych. Dane te dotyczą liczby przyjęć do pracy i zwolnień z pracy²⁶ (a nie liczby osób). Liczba przyjęć do pracy oraz zwolnień z pracy może być wyższa od liczby osób, ponieważ jedna osoba może kilkakrotnie zmienić pracę w ciągu roku.

W 2017 r. przyjęto do pracy 2 291,4 tys. osób, a zwolniono – 2 000,5 tys. Współczynnik przyjęć wyniósł 27,1% (29,4% wśród mężczyzn i 24,7% wśród kobiet). Ponad dwukrotnie wyższy współczynnik przyjęć dotyczył sektora prywatnego niż publicznego (32,9% wobec 15,1%).

Z kolei współczynnik zwolnień wyniósł w 2017 r. 23,5% (26,4% wśród mężczyzn i 20,5% wśród kobiet) i również był wyższy w sektorze prywatnym niż publicznym (28,7% wobec 12,8%).

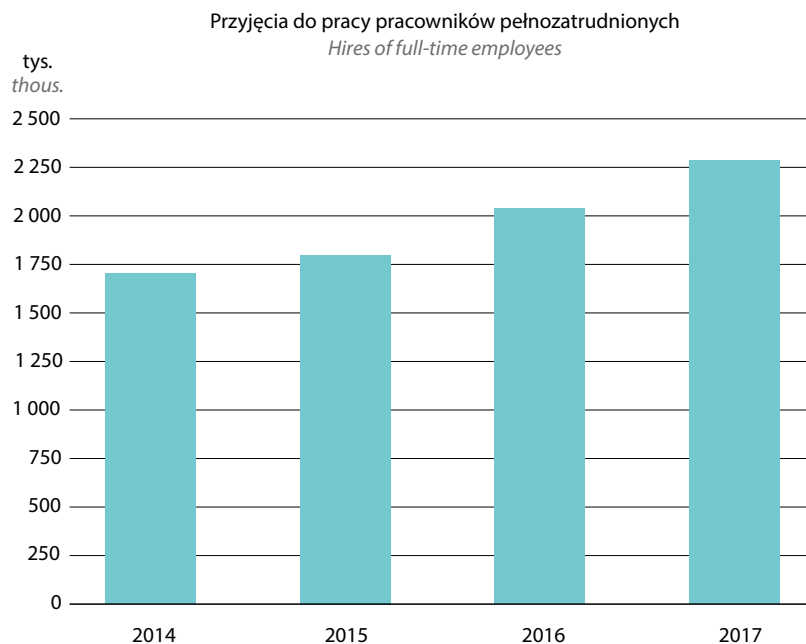
WSPÓŁCZYNNIK PRZYJĘĆ (ZWOLNIEŃ) obliczono jako stosunek liczby przyjęć pomniejszonej o liczbę osób powracających do pracy z urlopów wychowawczych (lub liczby zwolnień pomniejszonej o liczbę osób, które otrzymały urlopy wychowawcze) w roku badanym do liczby pełnozatrudnionych według stanu w dniu 31 XII z roku poprzedzającego rok badany.

Analiza w czasie wykazuje, że w ostatnich latach rośnie zarówno liczba przyjęć, jak i zwolnień z pracy (por. wyk. 2.13.).

Spośród ogółu przyjętych do pracy najliczniejszą grupę stanowiły osoby poprzednio pracujące – 62,8%. Odsetek osób, które podejmowały pracę po raz pierwszy (bez absolwentów) wyniósł 8,2%. Udział absolwentów, czyli osób, które podjęły zatrudnienie w okresie krótszym niż 12 miesięcy od zakończenia nauki wynosił 8,1%. Najmniejszy odsetek nowo przyjętych stanowiły osoby powracające z urlopów wychowawczych – 0,9%. Liczba przyjętych do pracy absolwentów w 2017 r. wyniosła 185,8 tys. Najczęściej przyjmowani do pracy byli absolwenci szkół wyższych (39,5%), a najrzadziej liceów ogólnokształcących (17,3%).

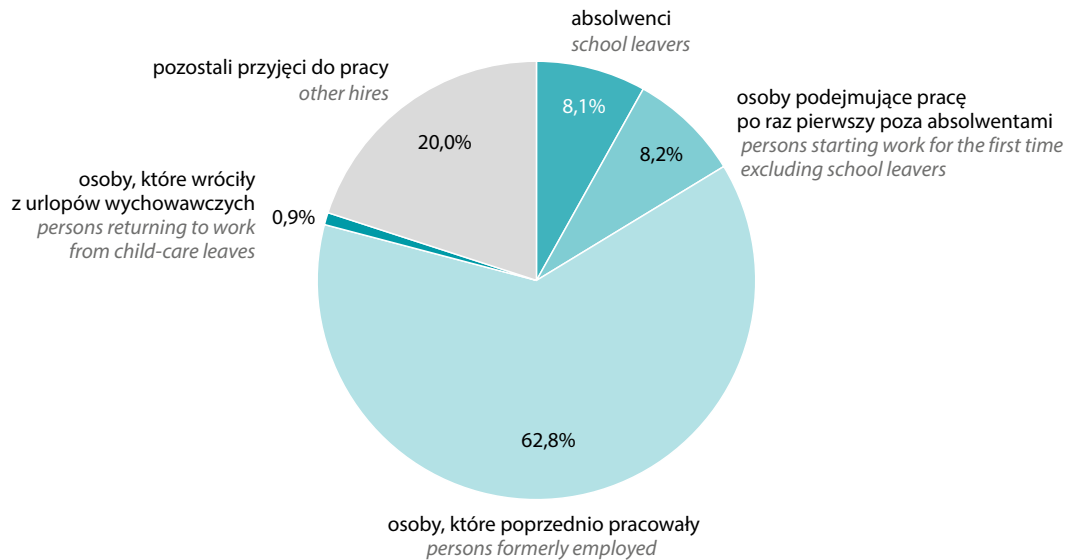
²⁶ Do liczby przyjętych do pracy zaliczono osoby podejmujące pracę po raz pierwszy i kolejny. Do liczby zwolnionych z pracy zaliczono osoby, z którymi rozwiązano umowę o pracę w drodze wypowiedzenia przez pracownika lub zakład pracy (łącznie ze zwolnieniami grupowymi), osoby, które przeniesiono na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, osoby, które porzuciły pracę, a także – ze względów ewidencyjnych – osoby zmarłe. Ponadto do liczby przyjętych do pracy lub zwolnionych z pracy zaliczono osoby przeniesione służbowo lub przyjęte z innego zakładu pracy na podstawie porozumienia między podmiotami, a także osoby powracające do pracy i odchodzące z pracy na urlopy wychowawcze, bezpłatne i rehabilitację.

Wykres 2.13. Przyjęcia do pracy i zwolnienia z pracy pracowników pełnozatrudnionych^a
Chart 2.13. Structure of hires and terminations of full-time paid employees^a

^a Bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób.
^a Excluding entities employing up to 9 persons.

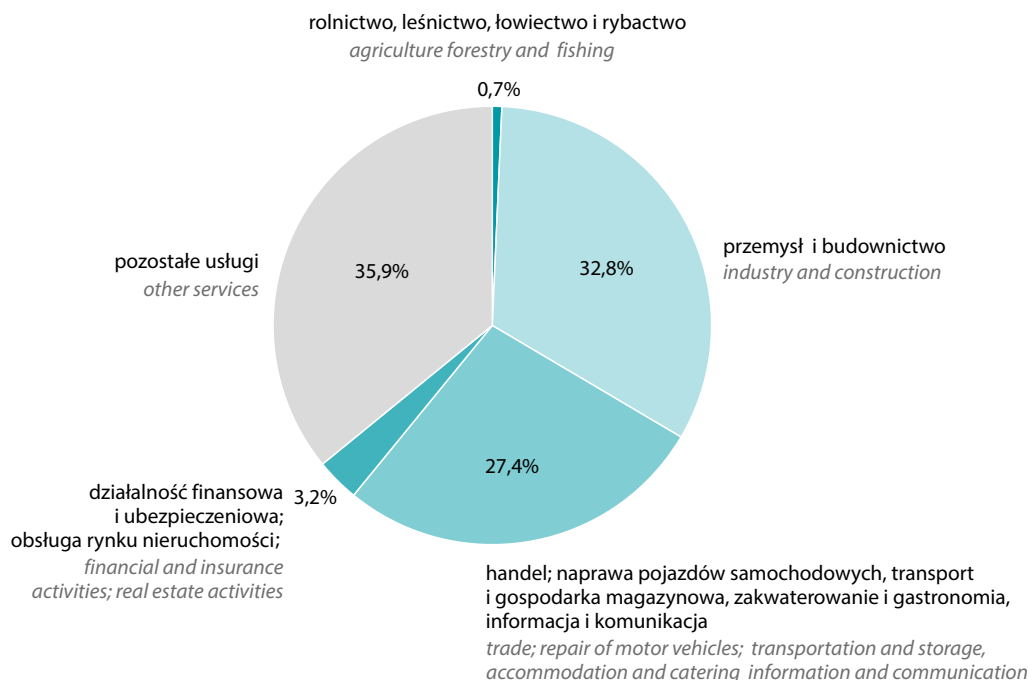
Wykres 2.14. Struktura przyjęć do pracy pracowników pełnozatrudnionych według źródeł rekrutacji^a w 2017 r.
 Chart 2.14. Structure of hires of full-time employees by sources of inflow^a in 2017

a Bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób.
 a Excluding entities employing up to 9 persons.

Analizując strukturę przyjęć do pracy w 2017 r. według grup sekcji zauważyć można, że największy ruch dotyczył szeroko rozumianych usług (ponad 2/3 wszystkich przyjęć miało miejsce w tym sektorze), przy czym 35,9% to przyjęcia w tzw. „pozostałych usługach”, 27,4% to przyjęcia w sekcjach handel; naprawa pojazdów samochodowych^a, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia^a, informacja i komunikacja. Przyjęcia w sektorze przemysłowym (wliczając tu budownictwo) stanowiły prawie 1/3 wszystkich przyjęć do pracy w 2017 r.

Wykres 2.15. Struktura przyjęć do pracy pracowników pełnozatrudnionych według sekcji PKD^a w 2017 r.
Chart 2.15. Structure of hires of full-time employees by sections^a in 2017

a Bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób.
a Excluding entities employing up to 9 persons.

W przypadku zwolnionych z pracy najliczniejszą grupę stanowiły osoby, które odeszły z pracy na mocy porozumienia stron – 34,5%, w dalszej kolejności znalazły się m.in.: zakończenie umowy na czas określony – 25,3%, rozwiązanie umowy w drodze wypowiedzenia przez pracownika (13,4%), wypowiedzenia przez pracodawcę – 8,9% (w tym w 40,5% z przyczyn nie dotyczących pracowników), przeniesienie na emeryturę – 6,4%.

2.4. Zajęte, nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy

2.4. Occupied, newly created and liquidated jobs

NOWO UTWORZONE MIEJSCA PRACY – to miejsca pracy powstałe w wyniku zmian organizacyjnych, rozszerzenia lub zmiany profilu działalności oraz wszystkie miejsca pracy w jednostkach nowo powstałych.

Liczba miejsc pracy w gospodarce narodowej szacowana jest na podstawie reprezentacyjnego badania popytu na pracę.²⁷ W IV kwartale 2017 roku łączna liczba zajętych miejsc pracy wyniosła 12 215 tys. i było to 0,4% mniej niż w tym samym kwartale 2016 roku.²⁸ W całym 2017 w polskiej gospodarce utworzono 694,1 tys. nowych miejsc pracy, a zlikwidowano 264,2 tys. Łącznie liczba miejsc pracy wzrosła więc o 400 tys.

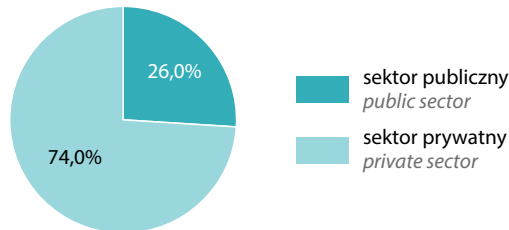
²⁷ Badanie popytu na pracę to reprezentacyjne badanie prowadzone przez Główny Urząd Statystyczny co kwartał wśród podmiotów gospodarki narodowej o liczbie zatrudnionych 1 i więcej osób. Więcej na temat badania w publikacji: GUS (2018), Popyt na pracę w 2017 r., dostępnej na portalu Głównego Urzędu Statystycznego, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/popyt-na-prace/popyt-na-prace-w-2017-roku,1,13.html>.

²⁸ Badanie popytu na pracę jest prowadzone wśród podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających przynajmniej 1 osobę.

Pierwsze analizowane zróżnicowanie miejsc pracy dotyczy sektorów własności. Blisko 3/4 wszystkich zajętych miejsc było w sektorze prywatnym. Wśród nowo utworzonych miejsc pracy, 89,5% stanowiły miejsca w sektorze prywatnym, a wśród zlikwidowanych – 90,7%. Oznacza to wysoką dynamikę sektora prywatnego, gdzie powstaje, jak i jest likwidowana zdecydowana większość wszystkich miejsc pracy.

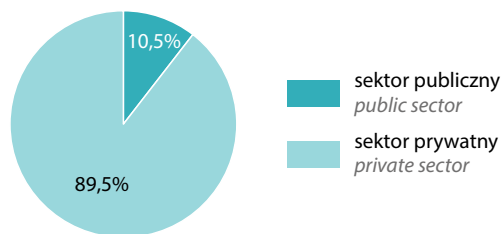
Wykres 2.16. Struktura zajętych miejsc pracy według sektorów własności w IV kwartale 2017 r.

Chart 2.16. The structure of occupied jobs by ownership sectors in 4th quarter of 2017

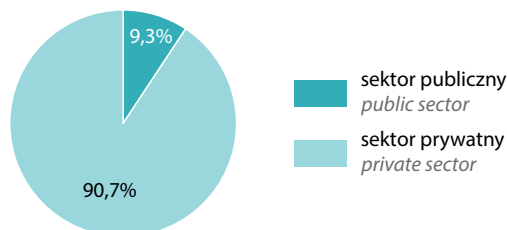
Wykres 2.17. Struktura nowo utworzonych miejsc pracy według sektorów własności w 2017 r.

Chart 2.17. The structure of newly created jobs by ownership sectors in 2017

Wykres 2.18. Struktura zlikwidowanych miejsc pracy według sektorów własności w 2017 r.

Chart 2.18. The structure of liquidated jobs by ownership sectors in 2017

Widoczne jest również zróżnicowanie w liczbie miejsc pracy ze względu na wielkość jednostek, w których te miejsca są tworzone. Pod koniec 4 kwartału 2017 r. najwięcej miejsc pracy znajdowało się w jednostkach o liczbie pracujących 50 osób i więcej. Ponad połowa wszystkich miejsc pracy znajdowała się właśnie w takich jednostkach. Kolejne 24,3% znajdowało się w jednostkach o liczbie pracujących pomiędzy 10 a 49 osób, a w jednostkach do 9 osób pracujących ulokowanych było 20,6% wszystkich miejsc pracy.

Wykres 2.19. Struktura zajętych miejsc pracy według wielkości jednostek w IV kwartale 2017 r.
 Chart 2.19. The structure of occupied jobs by the size of entity in 4th quarter of 2017

ZLIKWIDOWANE MIEJSCA PRACY – to miejsca pracy utracone w wyniku zmian organizacyjnych lub zmiany profilu działalności.

Inaczej prezentowała się sytuacja likwidowanych i nowo tworzonych miejsc pracy w całym 2017 roku. W tym czasie najwięcej miejsc pracy utworzyły (ponad 330 tys., czyli 47,7% wszystkich), ale też zlikwidowały (121,4 tys., czyli 46,0%) najmniejsze jednostki. Średniej wielkości jednostki zlikwidowały blisko 30,6% wszystkich miejsc pracy, a utworzyły 26,6% nowych miejsc. Największe jednostki utworzyły i zlikwidowały najmniejszą część miejsc pracy (odpowiednio 25,8% i 23,4%).

Wykres 2.20. Struktura nowo utworzonych miejsc pracy według wielkości jednostek w IV kwartale 2017 r.
 Chart 2.20. The structure of newly created jobs by the size entity in 2017

Wykres 2.21. Struktura zlikwidowanych miejsc pracy według wielkości jednostek w IV kwartale 2017 r.
 Chart 2.21. The structure of liquidated jobs by the size of entity in 2017

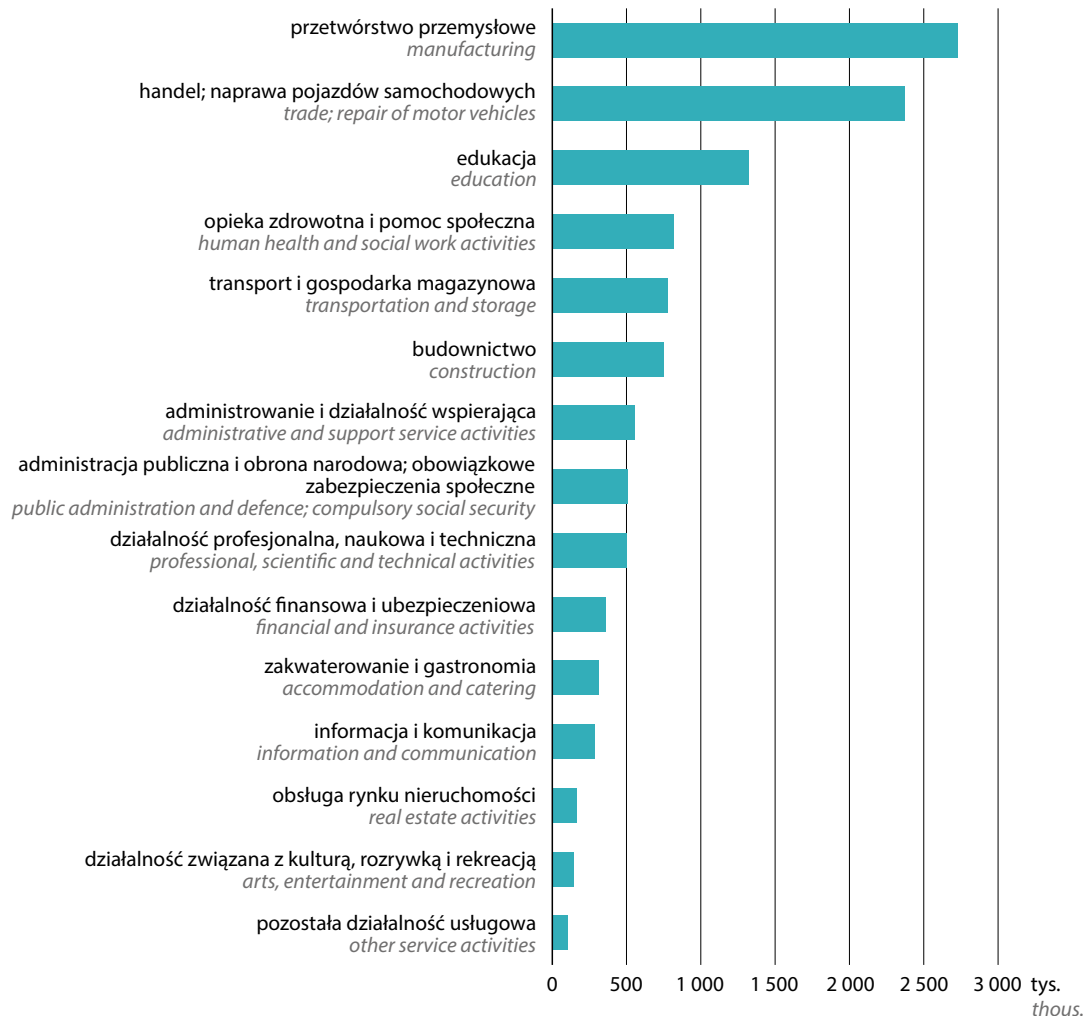

Liczba miejsc pracy w podziale na poszczególne sekcje charakteryzuje się istotną koncentracją. Najwięcej zajętych miejsc pracy było w przetwórstwie przemysłowym, a w dalszej kolejności w sekcji „handel, naprawa pojazdów samochodowych”. Zajęte miejsca pracy w tych dwóch sekcjach stanowiły 41,7% wszystkich miejsc pracy. Trzecia największa sekcja to edukacja – łącznie w trzech największych sekcjach znajdowała się ponad połowa miejsc pracy w gospodarce narodowej.

Między 2016 a 2017 rokiem (przeciętnie w roku) liczba wszystkich miejsc pracy wzrosła o 4,4%. Najwyższy wzrost zanotowano w sekcjach: administrowanie i działalność wspierająca (+13,1%), transport i gospodarka magazynowa (+10,4%), pozostała działalność usługowa (+8,5%) oraz budownictwo (+8,0%). Najniższe wzrosty zaobserwowano w edukacji, działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją oraz handlu. Tylko w jednej sekcji liczba zajętych miejsc pracy zmniejszyła się w stosunku do 2016 roku – w administracji publicznej i obronie narodowej (spadek o 1,2%).

Wykres 2.22. Zajęte miejsca pracy w IV kwartale 2017 według sekcji PKD
 Chart 2.22. Jobs in 4th quarter of 2017 by NACE sections

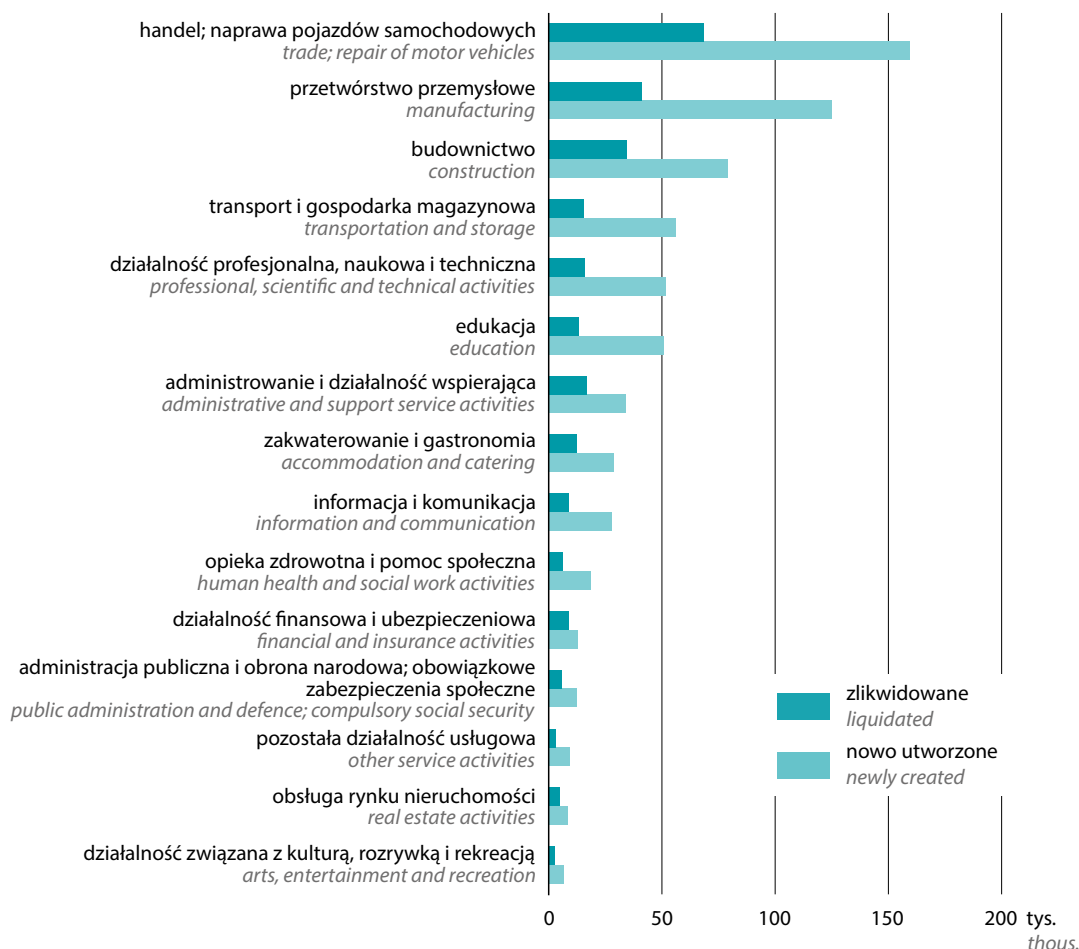

Wśród wszystkich nowo utworzonych miejsc w 2017 roku, 23,0% zostało utworzonych w sekcji „Handel, naprawa pojazdów samochodowych”, a kolejne 18,0% w przetwórstwie przemysłowym. Łącznie z budownictwem, w tych trzech sekcjach utworzono 52,4% wszystkich nowych miejsc pracy.

Te same trzy sekcje stanowiły 54,5% wszystkich zlikwidowanych miejsc pracy. Najmniejsza dynamika – czyli najmniej zlikwidowanych i nowo utworzonych – obserwowana była w sekcjach „działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją”, „obsługa rynku nieruchomości” i „pozostała działalność usługowa”.

We wszystkich sekcjach liczba miejsc pracy nowo utworzonych była wyższa niż zlikwidowanych. Różnica między tymi dwiema kategoriami była najniższa w sekcji „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa” (zlikwidowane miejsca pracy stanowią 69,0% nowo utworzonych miejsc pracy) oraz „Obsługa rynku nieruchomości: (zlikwidowane = 56,8% nowo utworzonych). Największa różnica występuje natomiast w sekcjach „Edukacja” (zlikwidowane stanowią 25,6% nowo utworzonych) oraz „Transport i gospodarka magazynowa (27,2%).

Wykres 2.23. Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy w 2017 roku według sekcji PKD
 Chart 2.23. Newly created and liquidated Jobs in 2017 by NACE sections

Największą grupą zawodów wśród zajętych miejsc pracy w IV kwartale 2017 r. byli specjaliści – zajmują blisko 2,6 miliona, czyli niemal 21,2% wszystkich zajętych miejsc pracy. Największą grupą specjalistów byli specjaliści do spraw nauczania i wychowania (936,0 tys., 36,2% wszystkich miejsc pracy dla specjalistów).

Ponad 1,8 miliona miejsc pracy zajętych było przez robotników przemysłowych i rzemieślników, a 1,6 mln przez pracowników usług i sprzedawców i tyle samo przez pracowników biurowych.

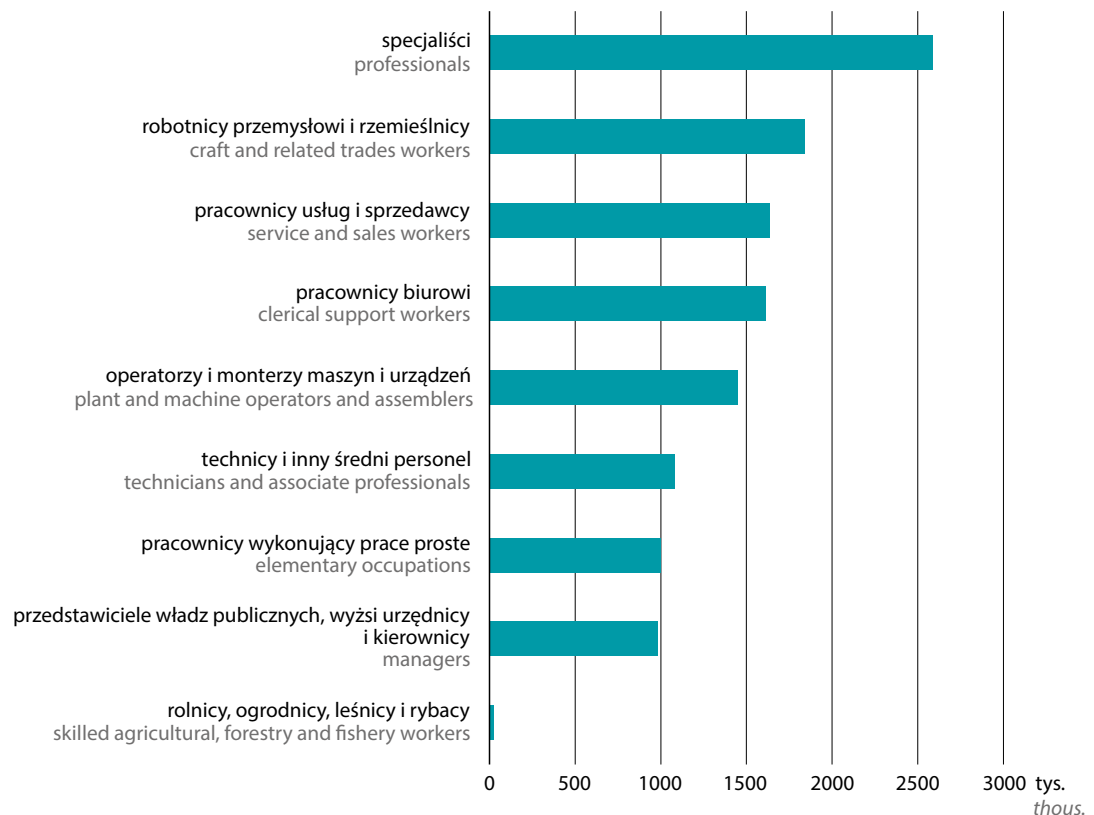
W IV kwartale 2017 r. najwięcej wolnych miejsc pracy – 33,1 tys., czyli 28,1% wszystkich wolnych miejsc – było przeznaczonych dla robotników przemysłowych i rzemieślników. W tej grupie najbardziej poszukiwani byli robotnicy budowlani i pokrewni (14,9 tys. wolnych miejsc pracy, czyli 45,2% tej grupy).

Dalsze w kolejności najbardziej poszukiwane grupy zawodów to operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń oraz specjaliści. W tej pierwszej grupie najbardziej poszukiwani to kierowcy i operatorzy pojazdów (11,5 tys.), a wśród specjalistów – specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania (6,1 tys.). Trzy powyższe grupy zawodów stanowiły 61,2% wszystkich zajętych miejsc pracy.

W porównaniu do ubiegłego roku (dane przeciętne roczne) najbardziej wzrosło zapotrzebowanie na pracowników wykonujących prace proste (+6,6%), i na robotników przemysłowych i rzemieślników (+6,0%), a najmniej – na pracowników usług i sprzedawców (+3,0%). Jedyną grupą zawodów, gdzie liczba zajętych miejsc pracy spadła w porównaniu do 2016 roku to rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (spadek o 0,5%).

Wykres 2.24. Zajęte miejsca pracy według wielkich grup zawodów w IV kwartale 2017 r.

Chart 2.24. Occupied jobs in 4th quarter of 2017 by occupations

Rozdział 3

Chapter 3

Niewykorzystana podaż pracy

Unutilised labour supply

Niniejszy rozdział poświęcono osobom bezrobotnym, czyli niezagospodarowanej podaży pracy. Charakterystykę demograficzno-społeczną bezrobotnych przedstawiono w rozdziale pierwszym, zatem tutaj analizę skoncentrowano na źródłach bezrobocia, długości pozostawania w stanie bezrobocia oraz metodach poszukiwania pracy, w tym poprzez korzystanie z pomocy urzędów pracy. Dodatkowo w rozdziale tym omówiono zbiorowości będące na pograniczu bezrobocia i bierności zawodowej, które potencjalnie mogłyby zwiększyć podaż pracy.

Dla zobrazowania zjawiska bezrobocia wykorzystano dwa źródła danych: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) oraz sprawozdawczość Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dotyczącą bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy. Dodatkowe zbiorowości na pograniczu bezrobocia scharakteryzowane zostały na podstawie wyników BAEL.

3.1. Bezrobotni²⁹

3.1. Unemployed

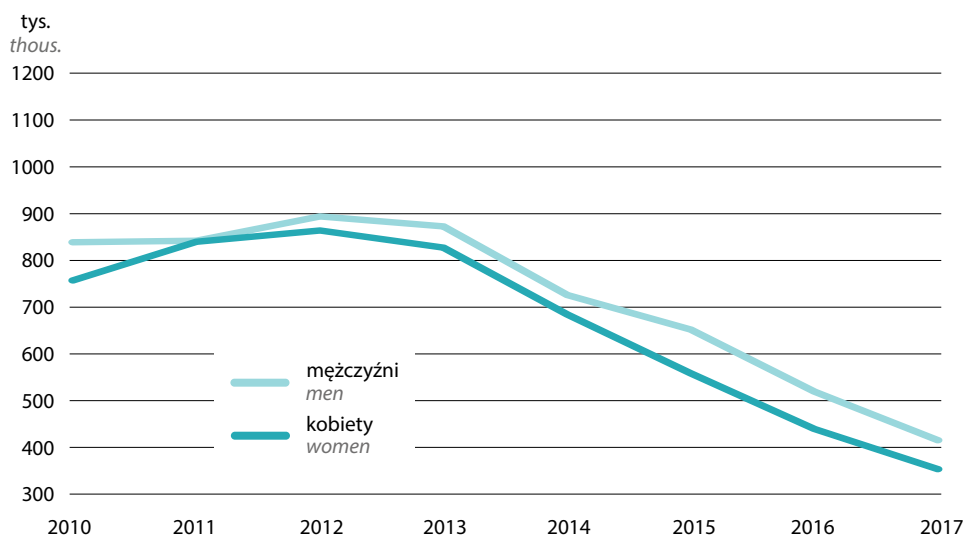
Jak wykazano w poprzednich rozdziałach, sytuacja na rynku pracy systematycznie się poprawia, czego przejawem jest m.in. wyraźny wzrost liczby pracujących i jednoczesny spadek liczby bezrobotnych. W ostatnim dziesięcioleciu kulminacyjnym był rok 2013, w którym przeciętna liczba bezrobotnych według międzynarodowych kryteriów stosowanych w BAEL wyniosła 1 793 tys. (maksymalna w I kwartale – 1 944 tys. a najniższa w ostatnim kwartale roku – 1 700 tys., na co wpływ miała także występująca na rynku pracy sezonowość zatrudnienia). W kolejnych latach liczba bezrobotnych zmniejszała się, podobnie, jak i natężenie bezrobocia, wyrażane stopą bezrobocia. Sytuacja taka miała miejsce zarówno wśród mężczyzn i kobiet, jak i populacji wyróżnianych ze względu na miejsce zamieszkania (por. rozdz. 1, wykresy 1.4.; 1.12.).

Tendencję spadkową bezrobocia – zarówno poziomu, jak i natężenia – potwierdzają także dane oparte na ewidencji powiatowych urzędów pracy, o czym więcej w dalszej części rozdziału (por. też poniższe wykresy 3.1. i 3.2. dotyczące liczby bezrobotnych według obu źródeł).

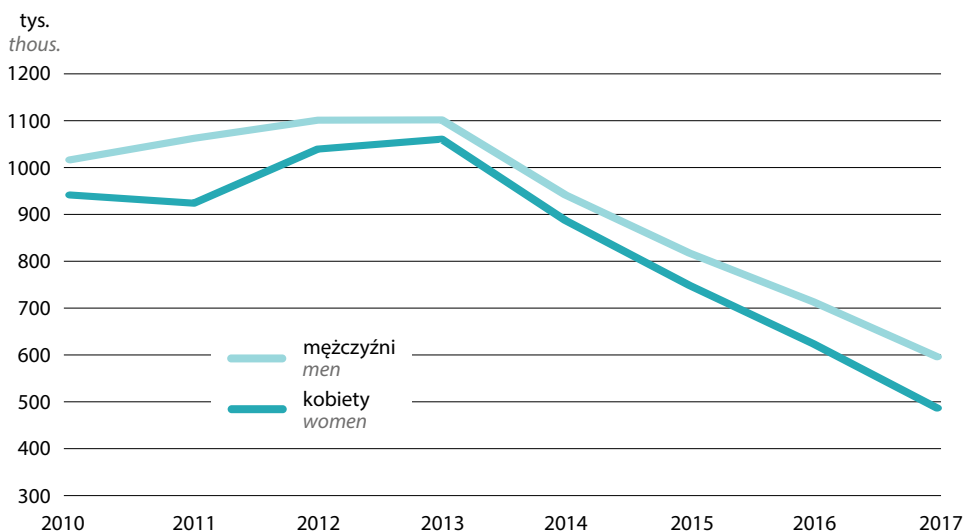
²⁹ Dostępnych jest kilka źródeł danych o bezrobociu w Polsce. Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, podobnie jak Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań, oba realizowane zgodnie z międzynarodowymi rekomendacjami, pokazują faktyczną sytuację ludności na rynku pracy, niezależnie od stanu prawnego, a więc np. do pracujących zaliczani są także pracujący w szarej strefie, natomiast bezrobotnymi są osoby, które nie mają pracy, ale aktywnie pracy poszukują i są gotowe do jej podjęcia, niezależnie od faktu czy są zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy (PUP) jako osoby bezrobotne, czy nie. Bezrobotnymi mogą być także studenci czy emeryci, jeżeli spełnili ww. kryteria, natomiast nie uznawane za bezrobotne są osoby, które pomimo rejestracji w PUP – podjęły równocześnie jakies prace dorywcze lub stwierdziły, że z jakichś powodów nie mogłyby podjąć pracy w krótkim okresie czasu, np. choroba czy konieczność sprawowania opieki. Definicje stosowane w BAEL przedstawiono w rozdziale 1; por. też: *Aktywność Ekonomiczna Ludności Polski IV kwartał 2017 r.*, GUS, 2018.

Z kolei analiza danych o bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy (sprawozdawczość MRPiPS-01 wraz z załącznikami) dostarcza informacji o tej właśnie zbiorowości, umożliwia analizę napływu i odpływu z rejestrów. Zaletą jest, że dane dostępne są na poziomie powiatów (a częściowo także gmin), co jest szczególnie istotne dla analiz regionalnych. Ponadto podstawowe statystyki dotyczące wielkości i natężenia bezrobocia rejestrowanego dostępne są co miesiąc, uzupełniane kwartalnie lub półrocznie o dodatkowe informacje (cechy demograficzno-społeczne oraz charakterystyka sytuacji zawodowej poprzedzającej rejestrację osoby jako bezrobotnej). Podstawą jest Ustawa z dnia 20.IV.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (jednolity tekst Dz.U. z 2016 r. poz. 645, z późniejszymi zmianami). Zmiany w prawie krajowym wpływają na zmiany populacji uprawnionej do zaliczania jej jako bezrobotnych i z tego powodu dane te tylko w ograniczonym stopniu mogą służyć do porównań międzynarodowych. Por. Bezrobocie rejestrowane. I–IV kwartał 2017 r., GUS, 2018.

Wykres 3.1. Bezrobotni według kryteriów międzynarodowych (na podstawie BAEL, IV kwartał)
 Chart 3.1. *Unemployed by international criteria (on the LFS basis, 4th quarter)*

Wykres 3.2. Bezrobotni zarejestrowani w urzędach pracy (na podstawie danych PUP, stan w końcu okresu)
 Chart 3.2. *Unemployed registered in labour offices (on the data powiats labour offices basis, end of the period)*

OSOBY BEZROBOTNE pogrupowano według kategorii związanych ze źródłami bezrobocia:

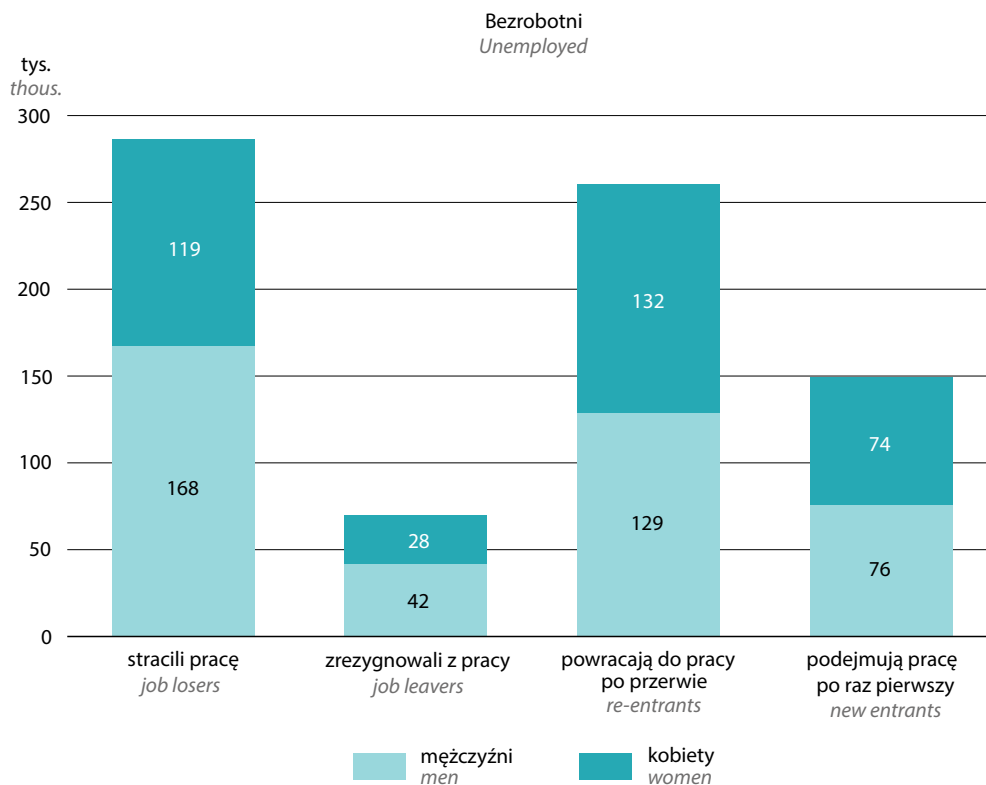
- bezrobotni, którzy stracili pracę, tzn. osoby, które odeszły z ostatniego miejsca pracy nie z własnej inicjatywy i natychmiast (tzn. w ciągu trzech miesięcy) rozpoczęły poszukiwanie pracy,
- bezrobotni, którzy zrezygnowali z pracy, tzn. osoby, które odeszły z pracy z własnej inicjatywy i natychmiast rozpoczęły poszukiwanie pracy,
- bezrobotni, którzy powracają do pracy po przerwie, w czasie której nie poszukiwali pracy przez minimum 3 miesiące,
- bezrobotni, którzy nigdy nie pracowali i poszukują pierwszej w życiu pracy

Polepszenie sytuacji na rynku pracy i przejście od tzw. „ryнку pracodawcy” do „ryнку pracownika” (od braku wolnych miejsc pracy, o które pracownicy musieli konkurować, do sytuacji w której to pracodawcy konkurują ze sobą w poszukiwaniu pracowników) spowodowało zmiany w liczebności, a także strukturze bezrobotnych, w tym również z uwzględnieniem źródeł bezrobocia i długości poszukiwania pracy.

W IV kwartale 2017 r. populacja bezrobotnych według BAEL liczyła 769 tys. osób, z tego co piąta osoba poszukiwała pierwszej w życiu pracy (150 tys.; 19,5%). Wśród pozostałej zbiorowości, tj. bezrobotnych uprzednio pracujących (619 tys.; 80,5%), największe, zbliżone liczebnie subpopulacje stanowiły osoby, które straciły pracę (287 tys.; 37,3% ogółu bezrobotnych) oraz powracali do pracy po przerwie (262 tys., 34,1%) natomiast najmniejszą zbiorowość (71 tys.; 9,2%) tworzyły osoby, które z własnej inicjatywy zrezygnowały z ostatnio wykonywanej pracy i natychmiast rozpoczęły poszukiwanie nowej. Uwzględniając podział według płci – wśród bezrobotnych mężczyzn dominującą grupą były osoby, które straciły ostatnią pracę (168 tys.), natomiast wśród bezrobotnych kobiet największą zbiorowość stanowiły panie chcące powrócić do pracy po co najmniej 3-miesięcznej przerwie (132 tys.) (por. wyk. 3.3.).³⁰

Wykres 3.3. Bezrobotni według kategorii źródła bezrobocia i płci w IV kwartale 2017 r.

Chart 3.3. Unemployed persons by categories and sex in 4th quarter 2017

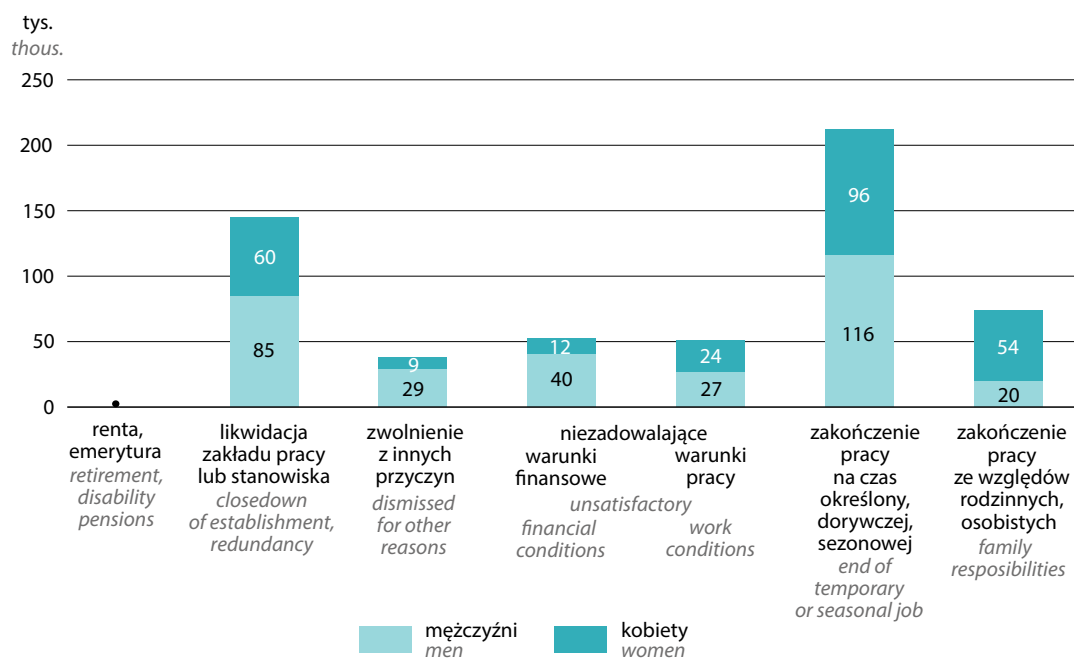

³⁰ Dla porównania: w roku 2013 – znaczącym pod względem skali bezrobocia w Polsce – osoby, które straciły pracę stanowiły, podobnie jak w 2017 r., największą zbiorowość spośród 4 wyróżnionych wyżej kategorii, jednakże skala była nieporównywalnie większa, bowiem osoby te tworzyły niemalże połowę całej zbiorowości bezrobotnych w tamtym okresie. W IV kwartale 2013 r. zbiorowość bezrobotnych liczyła 1700 tys. osób, w tym 762 tys. to osoby, które straciły pracę, co stanowiło 44,8%, powracający do pracy po przerwie stanowili 27,8% (483 tys.), podejmujący pracę po raz pierwszy 21,6% (367 tys.) a osoby, które zrezygnowały z pracy – 5,8% (98 tys.). Osoby, które straciły pracę były wówczas dominującą grupą, zarówno wśród mężczyzn – 47,0%, jak i kobiet – 42,4% (Por. *Aktywność ekonomiczna ludności w IV kwartale 2013 r.*, GUS).

Analiza zbiorowości bezrobotnych uprzednio pracujących według szczegółowych przyczyn zaprzestania ostatnio wykonywanej pracy wykazała, że w analizowanym okresie najliczniejszą grupę stanowiły osoby, które zakończyły pracę na czas określony/dorywczą lub sezonową (212 tys.), drugą w kolejności przyczyną była likwidacja stanowiska lub zakładu pracy (144 tys.). Niezadawalające warunki pracy były przyczyną bezrobocia 103 tys. osób, z tego po połowie były to warunki finansowe oraz pozafinansowe (finansowe wskazywane wyraźnie częściej przez mężczyzn). Względy rodzinne/osobiste jako przyczyna zaprzestania pracy dotyczyły 74 tys. bezrobotnych, w tym 54 tys. kobiet i 20 tys. mężczyzn – odwrotnie niż wśród innych subpopulacji, w których przeważającą zbiorowością byli mężczyźni (por. wyk. 3.4.).

Wykres 3.4. Bezrobotni uprzednio pracujący według wybranych przyczyn zaprzestania pracy i płci w IV kwartale 2017 r.

Chart 3.4. Unemployed previously in employment by selected reasons for leaving last job or business in 4th quarter 2017

Wśród ogółu bezrobotnych w IV kwartale 2017 r. (769 tys.), 52 tys. to osoby, które już znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w ciągu 3 miesięcy, natomiast 718 tys. bezrobotnych (93,4%) nadal aktywnie poszukiwało pracy.

Przeciętny czas dotychczasowego pozostawania w stanie bezrobocia (tj. aktywnego poszukiwania pracy bez znaczącej przerwy) wyniósł prawie 11 miesięcy, przy czym nieco ponad 11 miesięcy dla mężczyzn wobec 10 miesięcy w przypadku kobiet (por. tabl. 3.1.). Natomiast uwzględniając wiek bezrobotnych – przeciętnie od 10 miesięcy poszukiwały pracy osoby w wieku mobilnym, a od ponad 12 miesięcy – osoby w wieku produkcyjnym niemobilnym. Analiza bardziej szczegółowych grup wieku wykazała, że przeciętny czas poszukiwania pracy przez osoby młode jest stosunkowo krótszy (np. bezrobotni w wieku 20–24 lata przeciętnie poszukiwali pracy od 10 miesięcy; osoby w wieku 15–19 lat o połowę krócej), ale ma to swoje źródło w tym, że część z tych osób dopiero co zakończyła edukację i nie miała jeszcze szans być dłużej aktywnymi na rynku pracy, co należy mieć na uwadze prowadząc tego typu analizy porównawcze. Najkrótszy przeciętny czas poszukiwania pracy dotyczył bezrobotnych z wyższym wykształceniem – nieco ponad 8 miesięcy (a kobiety z wyższym wykształceniem – nawet krócej – 7,6 miesiąca), a na drugim biegunie znalazły się osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym oraz co najwyżej zasadniczym zawodowym – w przypadku obu tych grup „obecni” bezrobotni poszukiwali pracy przeciętnie już od ponad 11 miesięcy.

Struktura bezrobotnych według długości pozostawania w bezrobociu (dotychczasowego nieprzerwanego aktywnego poszukiwania pracy) kształtowała się następująco: 39,7% (305 tys.) to osoby poszukujące pracy nie dłużej niż 3 miesiące, 18,7% (144 tys.) – przez 4-6 miesięcy, 16,4% (126 tys.) – 7–12 miesięcy, natomiast 25,2% (194 tys.) bezrobotnych poszukiwało pracy ponad rok. Nieco większy odsetek długotrwale bezrobotnych dotyczył zbiorowości bezrobotnych mężczyzn (27,0%, wobec 23,3% dla kobiet). Im starsi bezrobotni, tym dłużej poszukują pracy. W przypadku bezrobotnych w wieku mobilnym – 41,5% stanowili poszukujący pracy do 3 miesięcy, pozostałe udziały kształtowały się odpowiednio: 20,2%, 16,0% oraz 22,3%. W przypadku osób w wieku niemobilnym struktura ulega znacznemu pogorszeniu, bowiem odsetek długotrwale bezrobotnych wyniósł 34,8%, wyższy niż w poprzedniej grupie wieku jest też odsetek bezrobotnych ze stażem poszukiwania pracy 7–12 miesięcy (17,6%). Większe różnice w strukturze bezrobotnych według czasu poszukiwania pracy i wieku widać w populacji kobiet (por. tabl. 3.1.).

DŁUGOTRWALE BEZROBOTNI, to bezrobotni poszukujący pracy ponad rok (13 miesięcy i więcej). W BAEL czas poszukiwania pracy liczony jest od momentu zakończenia przerwy w poszukiwaniu pracy, o ile wystąpiła i trwała co najmniej 4 tygodnie.

Tablica 3.1. Bezrobotni według okresu poszukiwania pracy¹⁾, wieku i płci w IV kwartale 2017 r.
Table 3.1. Unemployed by duration of job search, age and sex in 4th quarter 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>		Czas poszukiwania pracy w miesiącach <i>Duration of job search in months</i>				Przeciętny czas poszuki- wania pracy w miesiącach <i>Average duration of job search in months</i>
			do 3 włącznie <i>3 and less</i>	4–6	7–12	13 i więcej <i>13 and more</i>	
	w tys. <i>in thous.</i>		w % <i>in %</i>				
Ogółem <i>Total</i>	769	100,0	39,7	18,7	16,4	25,2	10,7
mobilny <i>mobile</i>	573	100,0	41,5	20,2	16,0	22,3	10,0
niemobilny <i>non-mobile</i>	187	100,0	32,6	15,0	17,6	34,8	12,3
Mężczyźni <i>Men</i>	415	100,0	39,4	17,5	16,1	27,0	11,3
mobilny <i>mobile</i>	308	100,0	41,9	17,5	16,6	24,0	10,9
niemobilny <i>non-mobile</i>	105	100,0	32,4	17,1	15,3	35,2	12,2
Kobiety <i>Women</i>	353	100,0	39,9	20,1	16,7	23,3	10,1
mobilny <i>mobile</i>	265	100,0	41,0	23,3	15,4	20,3	9,2
niemobilny <i>non-mobile</i>	81	100,0	33,3	11,1	21,0	34,6	12,5

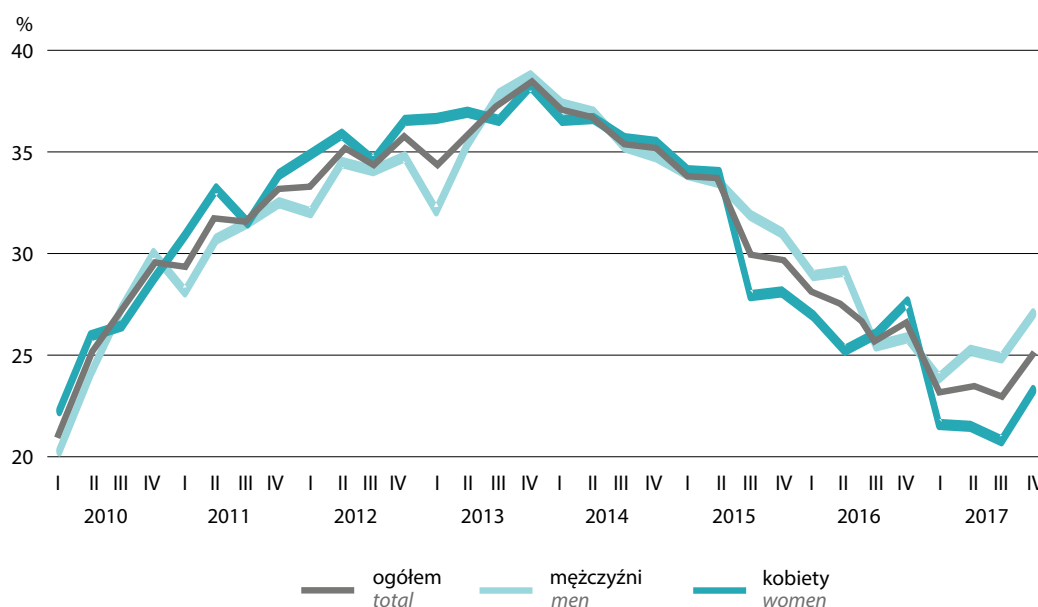
¹⁾ czas poszukiwania pracy liczony jest od momentu zakończenia przerwy w poszukiwaniu pracy, o ile wystąpiła i trwa co najmniej 4 tygodnie.

Wspomniana wcześniej poprawa sytuacji na rynku pracy wpłynęła także na skrócenie czasu poszukiwania pracy wskazywanego przez bezrobotnych. Przeciętnie w 2013 r. wynosił on 11,8 miesiąca (12,2 miesiąca w IV kwartale), w 2014 r. jeszcze się nieco wydłużył do 11,9 miesiąca (12,9 miesiąca w IV kwartale), ale w kolejnych okresach zaczął już się skracać i w IV kwartale 2017 r. wyniósł, jak już powyżej wspomniano – mniej niż 11 miesięcy.

W kulminacyjnym 2013 r. długotrwale bezrobotni stanowili ponad 1/3 wszystkich bezrobotnych (36,5%, przeciętnie w roku, a w IV kwartale – 38,6%). W kolejnych latach odsetek ten systematycznie się zmniejszał do 23,6% przeciętnie w 2017 r. (25,2% w IV kwartale). Świadczy to zatem, że rynek pracy poprawił się na tyle, że także części osób w trudniejszej sytuacji pod względem możliwości znalezienia pracy (jakimi są m.in. także długotrwale bezrobotni) udało się wyjść z bezrobocia. Jednak w dalszym ciągu bezrobotni długotrwale stanowią wysoki odsetek całej zbiorowości bezrobotnych (1/4 populacji), i wobec tych osób, które tkwią w tym bezrobociu – nawet pomimo korzystnej sytuacji na rynku pracy – należałoby skierować specjalne działania, aby pomóc im znaleźć zatrudnienie.

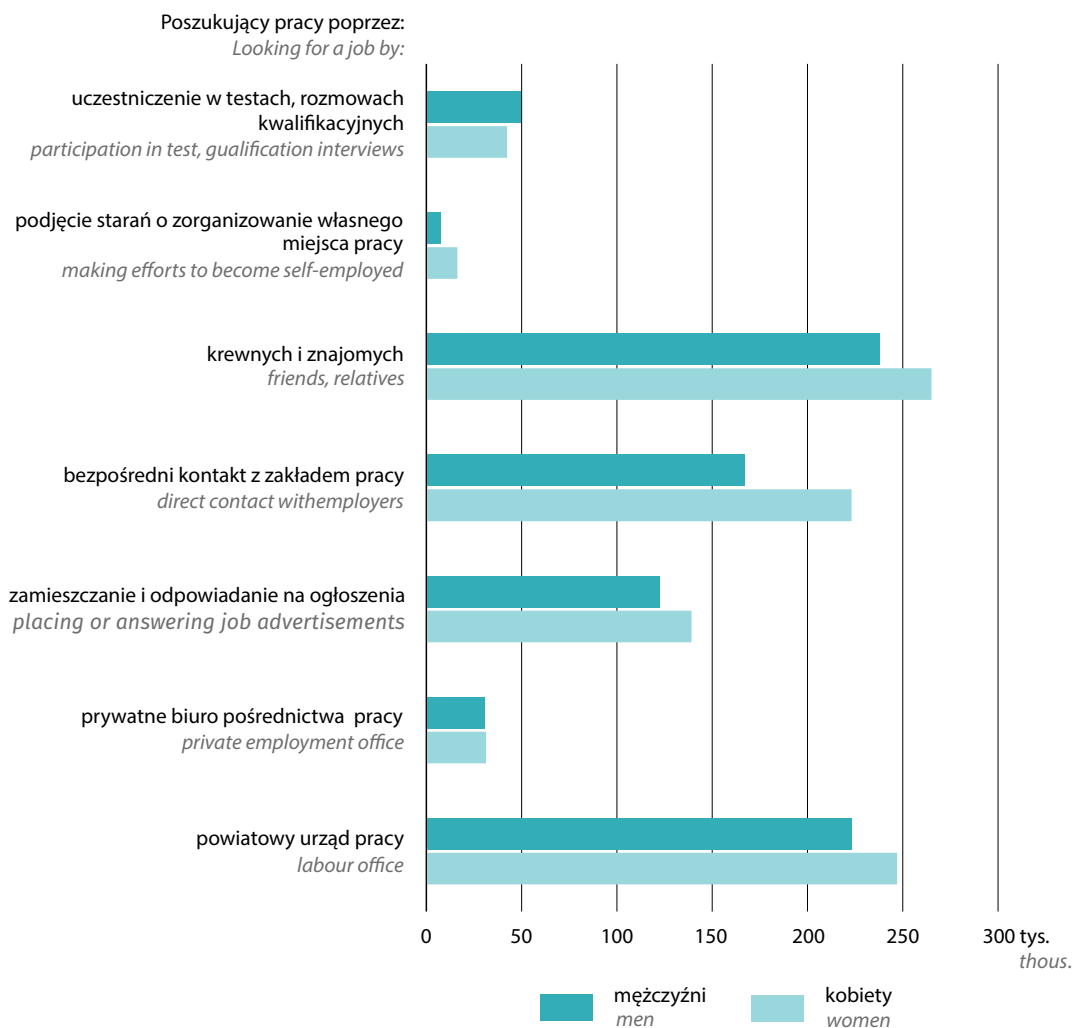
Wykres 3.5. Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych

Chart 3.5. Percentage of the long term unemployed persons in the whole population of the unemployed

W IV kwartale 2017 r. tylko niecałe 2/3 (61,2%) ogółu bezrobotnych zadeklarowało, że w ciągu ostatnich 4 tygodni poszukiwało pracy poprzez powiatowy urząd pracy (jeszcze mniejszy odsetek dotyczył bezrobotnych mężczyzn – 59,5% wobec 63,2% bezrobotnych kobiet). Najwięcej bezrobotnych deklaruowało poszukiwanie pracy poprzez krewnych i znajomych (503 tys., tj. 65,4% ogółu bezrobotnych), na trzecim miejscu spośród metod poszukiwania pracy uplasował się bezpośredni kontakt z zakładem pracy (389 tys., tj. 50,6%), w znacznej mierze praktykowany częściej przez mężczyzn (53,7%) niż kobiety (47,3%). Co trzeci bezrobotny (262 tys.; 34,1%) szukał pracy poprzez ogłoszenia, nieco rzadziej niż co dziesiąty (91 tys.; 11,8%) uczestniczył w testach, rozmowach kwalifikacyjnych. Starania o podjęcie zorganizowania własnego miejsca pracy podjęło tylko 24 tys. bezrobotnych (z tego 2/3 to mężczyźni). Osoby z wykształceniem średnim zawodowym oraz najniższym poszukują w takim samym stopniu pracy przez PUP jak i za pośrednictwem znajomych, podczas, gdy wśród pozostałych osób dominuje jednak ta druga forma.

Wykres 3.6. Bezrobotni według płci i metod poszukiwania pracy w IV kwartale 2017 r.¹⁾
 Chart 3.6. *Unemployed by sex and methods of job search in 4th quarter 2017¹⁾*

¹⁾ Suma według metod poszukiwania jest większa niż ogółem poszukujących pracy ze względu na to, że każda osoba może zaznaczyć dowolną liczbę odpowiedzi

¹⁾ The sum by the searching methods is higher than the total number of persons seeking a job due to the fact that there is possibility for multiple answers

Bezrobotni najczęściej poszukiwali pracy w charakterze pracowników najemnych (758 tys., 98,6%; a uwzględniając płeć – dotyczyło to 97,8% mężczyzn i 99,4% kobiet), natomiast zainteresowanie pracą na własny rachunek było minimalne. Bezrobotni poszukiwali przede wszystkim pracy najemnej w pełnym wymiarze godzin – 48,6% ogółu bezrobotnych stwierdziło, że tylko takiej pracy poszukuje (51,8% mężczyzn i 45,0% kobiet), a kolejne 16,4% (12,5%; 21,0%) stwierdziło, że poszukuje pracy w pełnym wymiarze, ale mogłoby też podjąć pracę na część etatu. Pracy w niepełnym wymiarze poszukiwało 3,5% bezrobotnych, przy czym 2,5% zainteresowanych było wyłącznie taką formą zatrudnienia – i były to głównie kobiety. Blisko co trzeci bezrobotny (231 tys., 30,0%) nie wskazał preferencji odnośnie wymiaru poszukiwanej pracy (32,5% bezrobotnych mężczyzn i 27,2% bezrobotnych kobiet). Ponadto 55 tys. (7,7% ogółu bezrobotnych) było zainteresowanych podjęciem pracy za granicą w krajach Unii Europejskiej.

Tak jak wspomniano wcześniej – nie wszyscy bezrobotni rejestrują się w urzędzie pracy, część osób szuka pracy innymi możliwymi metodami. I odwrotnie – nie każda osoba zarejestrowana w PUP spełnia kryteria bezrobotnego stosowane w statystyce międzynarodowej. Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności pozwala ocenić te proporcje, bowiem respondenci wylosowani do badania odpowiadają na końcu ankiety także na pytanie czy rejestrowały się w urzędzie pracy jako bezrobotne.

W IV kwartale 2017 r. tylko 431 tys., tj. 56,0% bezrobotnych definiowanych według kryteriów międzynarodowych stosowanych w BAEL (w odniesieniu do pozycji osoby na rynku pracy w konkretnym tygodniu), zadeklarowało, że zarejestrowało się w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotni (56,6% bezrobotnych mężczyzn i 55,5% bezrobotnych kobiet).

Z deklaracji respondentów wynika, że w IV kwartale 2017 r. zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy było 967 tys. osób, z tego 487 tys., tj. 50,4% (co druga osoba) nie poszukiwało aktywnie lub nie było gotowych do podjęcia pracy w danym lub następnym tygodniu (w BAEL zaliczeni zostali do biernych zawodowo), 431 tys, tj. 44,6% to bezrobotni także wg kryteriów BAEL, a 50 tys., tj. 5,2% pracowało, pomimo jednoczesnej deklaracji, że zarejestrowali się w urzędzie jako bezrobotni. Podobnie układały się udziały wyznaczone odrębnie dla mężczyzn i kobiet.

Tablica 3.2. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według deklaracji rejestracji w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotni w IV kwartale 2017 r.

Table 3.2. *Economic activity of population aged 15 years and more by registration in labour offices as unemployed in 4th quarter 2017*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Pracujący <i>Employed</i>	Bezrobotni <i>Unemployed</i>	Bierni zawodowo <i>Economically inactive</i>
		w tys. <i>in thous.</i>		
Ogółem <i>Total</i>	30 575	16 404	769	13 402
w tym: zarejestrowani w urzędzie pracy jako bezrobotni <i>in which: registered in labour offices as unemployed</i>	967	50	431	487

Bezrobotni zarejestrowani w powiatowych urzędach pracy³¹

Unemployed registered in employment offices

Kryteria definiujące jakie warunki należy spełnić, aby otrzymać status bezrobotnego zarejestrowanego w powiatowym urzędzie pracy szczegółowo sformułowane są w ustawie z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującej od 1 VI 2004 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 1065 z późniejszymi zmianami).

Podobnie, jak w BAEL, stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych do liczby ludności aktywnej zawodowo, odmienne są natomiast źródła danych wykorzystywane w liczniku i mianowniku tego wskaźnika.

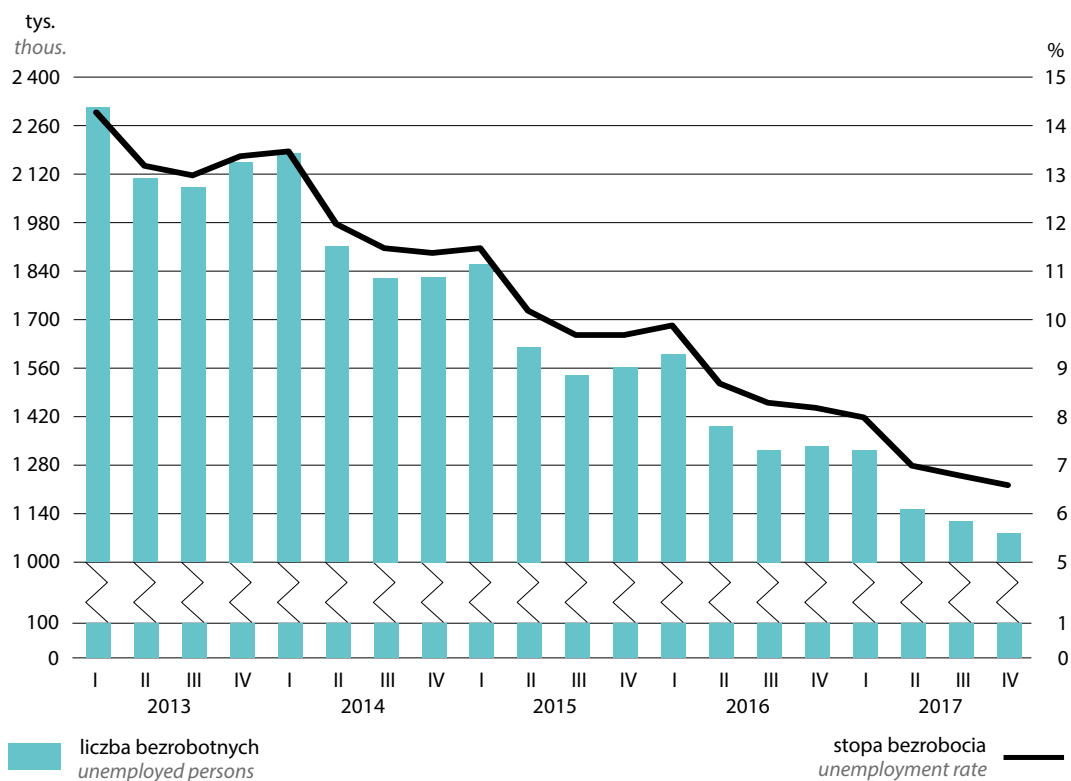
W końcu grudnia 2017 r. populacja bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w Polsce liczyła 1 081,7 tys. osób, natomiast natężenie bezrobocia rejestrowanego, mierzone stopą bezrobocia, wyniosło 6,6%. W obu przypadkach tak niskie wartości notowane były ostatnio w 1990 roku (odpowiednio 1 126,1 tys. osób i 6,5%).

³¹ Źródłem danych jest miesięczne sprawozdanie MRPIPS-01 o rynku pracy z załącznikami.

Od 2007 roku liczba bezrobotnych wynikająca z rejestrów powiatowych urzędów pracy, jak i stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce pozostają na wyższym poziomie niż w ujęciu BAEL, na co wpływ mają głównie różnice metodologiczne. Nie mniej jednak zarówno wyniki BAEL, jak i ewidencje urzędów pracy wykazują, że w ostatnim dziesięcioleciu najwyższe bezrobocie zanotowano w 2013 r., a począwszy od 2014 r. liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia zaczęły się zmniejszać.

Wykres 3.7. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych i stopa bezrobocia w latach 2013–2017
Dane według stanu na koniec okresu

Chart 3.7. Unemployed registered in employment offices and unemployment rate in 2013–2017. As of the end of period

Tablica 3.3. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych i stopa bezrobocia w końcu roku w latach 2010–2017

Table 3.3. Unemployed registered in employment offices and unemployment rate as of the end of years 2010–2017

Lata Years	Ogółem Total	Mężczyźni Men	Kobiety Women	Stopa bezrobocia Unemployment rate
	w tys. in thous.			w % in %
2010	1 954,7	939,9	1 014,8	12,4
2011	1 982,7	922,5	1 060,2	12,5
2012	2 136,8	1 037,6	1 099,2	13,4
2013	2 157,9	1 058,4	1 099,5	13,4
2014	1 825,2	885,6	939,6	11,4
2015	1 563,3	747,2	816,1	9,7
2016	1 335,2	623,0	712,2	8,2
2017	1 081,7	486,2	595,5	6,6

NAPŁYW BEZROBOTNYCH oznacza liczbę osób zarejestrowanych w ciągu okresu (miesiąca, kwartału, roku) w powiatowych urzędach pracy.
ODPŁYW BEZROBOTNYCH oznacza liczbę osób, które w ciągu okresu (miesiąca, kwartału, roku) zostały wykreślone z ewidencji urzędów pracy z różnych przyczyn m. in. w związku z podjęciem pracy stałej, sezonowej, interwencyjnej lub robót publicznych, w wyniku niepotwierdzenia gotowości do pracy, podjęcia nauki oraz nabycia praw emerytalnych lub rentowych itd.

Kształtowanie się poziomu bezrobocia zależy od wielkości i dynamiki zmian w napływie i odpływie z bezrobocia. Obie te wielkości charakteryzują się wysokimi wahaniami wynikającymi w znacznej mierze z sezonowości. Miesiące wiosenne są okresami spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych, co wynika m.in. z rozpoczynania się zarówno prac sezonowych w budownictwie i rolnictwie, jak i początku sezonu turystycznego. Z kolei na przełomie roku liczba bezrobotnych wzrasta z powodu napływu do bezrobocia osób, którym wygasają wówczas umowy o pracę oraz powrotu do bezrobocia osób wykonujących prace subsydiowane. W miesiącach kończących rok zmniejsza się też liczba bezrobotnych wyłączanych z ewidencji.³²

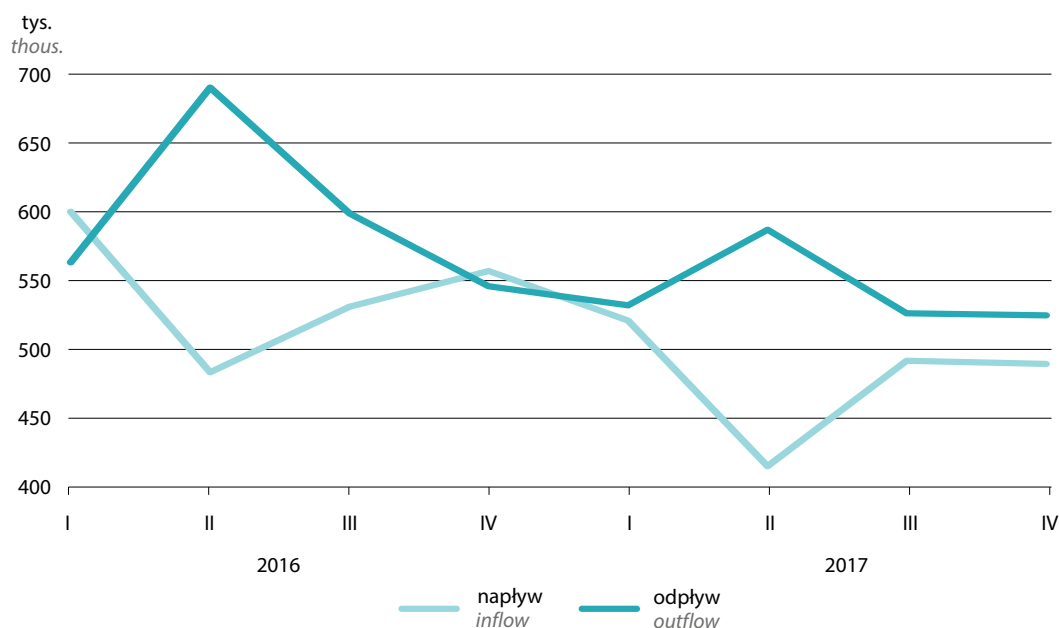
W całym 2017 r. odpływ z bezrobocia (2 168,3 tys.) przewyższył napływ (1 914,8 tys.), co przełożyło się na zmniejszenie się o 253,5 tys. liczby bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w stosunku do poprzedniego okresu. Skalę napływu i odpływu osób do rejestrów bezrobotnych w poszczególnych miesiącach oraz saldo tych zmian przedstawiono na wykresie.

W poszczególnych kwartałach 2017 r. napływ do rejestrów bezrobotnych wyniósł: 520,5 tys., 414,3 tys., 491,2 tys. i 488,8 tys., a jednoczesny odpływ to odpowiednio: 531,5 tys., 586,9 tys., 525,7 tys., 524,2 tys. Jak łatwo wywnioskować, bilans na koniec każdego kwartału pokazywał zmniejszającą się liczbę bezrobotnych.

Wśród nowo zarejestrowanych w IV kwartale 2017 r. – 408,6 tys. to osoby, które po raz kolejny znalazły się w ewidencji urzędów pracy (przed rokiem – 471,0 tys.).

Wykres 3.8. Napływ i odpływ bezrobotnych (w okresie sprawozdawczym)

Chart 3.8. Inflow and outflow of unemployed (in a reporting period)

³² Por. Bezrobocie rejestrowane w Polsce, opracowanie Departament Rynku Pracy w Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, dostępne w wydaniu internetowym na stronie www.mrpips.gov.pl

Tablica 3.4. Płynność bezrobocia rejestrowanego kobiet i mężczyzn
Table 3.4. Registered unemployment flow of women and men

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	w tys. <i>in thous.</i>							
Kobiety <i>Women</i>								
Napływ <i>Inflow</i>	1 468	1 270	1 256	1 286	1 178	1 149	1 058	941
Odływ <i>Outflow</i>	1 419	1 225	1 217	1 286	1 338	1 272	1 162	1 058
Saldo <i>Balance</i>	49	45	39	0	-160	-123	-104	-117
Mężczyźni <i>Men</i>								
Napływ <i>Inflow</i>	1 574	1 321	1 399	1 423	1 275	1 220	1 112	974
Odływ <i>Outflow</i>	1 560	1 339	1 284	1 403	1 448	1 359	1 236	1 110
Saldo <i>Balance</i>	14	-18	115	20	-173	-139	-124	-136

ZWOLNIENI Z PRZYCZYN DOTYCZĄCYCH ZAKŁADÓW PRACY (TZN. ZWOLNIENI GRUPOWO) – to osoby zwolnione zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz. U. Nr 90 z 2003 r., poz. 844 z późniejszymi zmianami).

Liczebności wybranych, nierozłącznych kategorii osób nowo zarejestrowanych w ciągu IV kwartału 2017 r. kształtowały się następująco:

- 70,5 tys. (14,4%) – osoby dotychczas niepracujące,
- 16,2 tys. (3,3%) – zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy
- 45,5 tys. (9,3%) – zarejestrowani w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki (absolwenci),
- 218,4 tys. (44,7%) – mieszkało na wsi

W IV kwartale 2017 r. z ewidencji urzędów pracy wyrejestrowano 524,2 tys. osób (przed rokiem – 545,6 tys.), z tego najwięcej w październiku 2017 r. – 222,0 tys. osób (przed rokiem – 202,0 tys. osób), a najmniej w grudniu – 141,2 tys. osób (przed rokiem – 168,8 tys. osób).

Mniej osób niż przed rokiem wykreślono z powodu podjęcia pracy, ale nadal jest to główna przyczyna wyrejestrowywania się – 269,1 tys., tj. 51,3% ogółu wyrejestrowanych (przed rokiem odpowiednio 293,3 tys. i 53,8%), z tego pracę niesubsydiowaną (w tym sezonową) podjęło 206,0 tys. osób, a subsydiowaną (m.in. prace interwencyjne i roboty publiczne) – 63,1 tys.

Spośród pozostałych osób wykreślonych z ewidencji w IV kwartale 2017 r. – 89,0 tys. osób nie potwierdziło gotowości do podjęcia pracy, co stanowiło 17,0% ogólnej liczby osób wyrejestrowanych (przed rokiem odpowiednio 104,8 tys. osób i 19,2%).

Z pozostałych przyczyn odpływu z bezrobocia można wymienić: rozpoczęcie szkolenia lub stażu u pracodawcy – 38,9 tys. (przed rokiem 36,8 tys.), dobrowolną rezygnację ze statusu bezrobotnego – 28,6 tys. (przed rokiem 30,2 tys.), nabycie praw emerytalnych lub rentowych 6,4 tys. osób (przed rokiem 5,5 tys.).

W efekcie powyższych zmian liczba bezrobotnych zarejestrowanych w końcu 2017 r. wyniosła 1 081,7 tys. Na zbiorowość tę składało się nieco więcej kobiet (595,5 tys., 55,1%) niż mężczyzn (486,2 tys.). W końcu 2017 r. na wsi mieszkało 493,1 tys. (45,6%) bezrobotnych, w tym 31,7 tys. posiadało gospodarstwo rolne (stanowiło to 2,9% ogółu bezrobotnych, a 6,4% bezrobotnych mieszkających na wsi). Zbiorowość niepełnosprawnych to 66,8 tys. (6,2% ogólnej liczby bezrobotnych).

Analiza zbiorowości bezrobotnych zarejestrowanych według wieku wykazała, że największą grupę wśród nich stanowiły osoby w wieku 25–34 lata – 303,0 tys. (28,0%), najmniej liczną zaś osoby w wieku do 24 lat – 134,3 tys. (12,4%). Nieco odmiennie kształtowała się struktura bezrobotnych kobiet według wieku, bowiem bardzo zbliżone liczebnie były zbiorowości kobiet w wieku 25–34 lata, jak i 35–44 lata, z przewagą tej pierwszej – 202,3 tys. wobec 149,3 tys., co stanowiło odpowiednio 33,9% i 25,1% ogółu bezrobotnych kobiet (wykres 3.7.).

DO BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W OKRESIE DO 12 MIESIĘCY OD DNIA UKOŃCZENIA NAUKI (ABSOLWENCI) zaliczono osoby bezrobotne, które w w/w okresie ukończyły (potwierdzoną dyplomem, świadectwem lub innym dokumentem) naukę w szkole ponadgimnazjalnej (zasadniczej-zawodowej i średniej), policealnej, wyższej, specjalnej, dzienne kursy zawodowe trwające co najmniej 24 miesiące lub nabyły uprawnienia do wykonywania zawodu jako osoby niepełnosprawne.

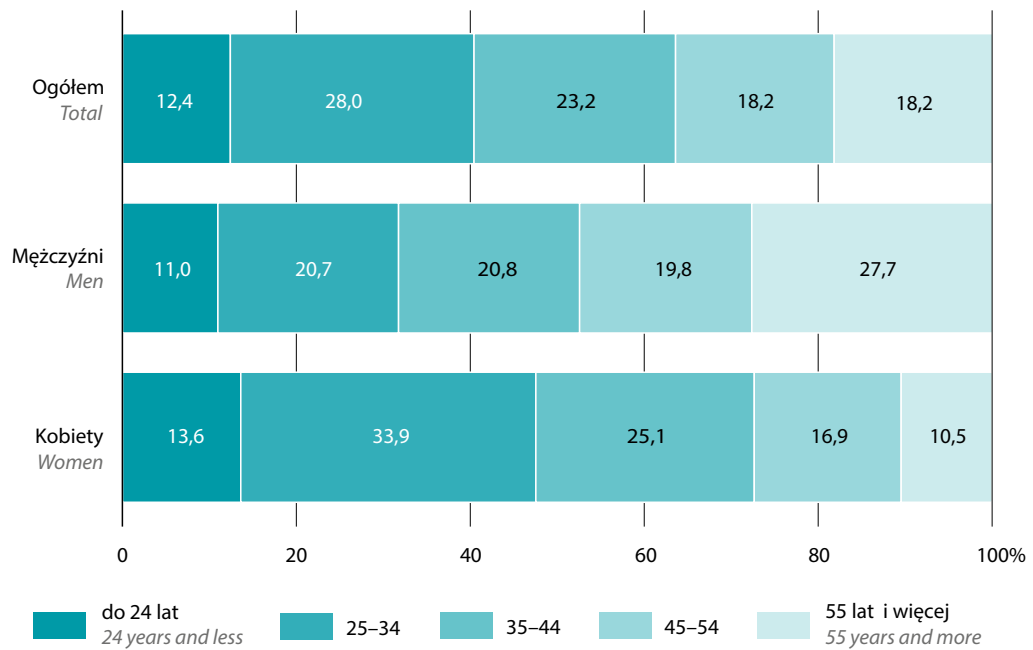
Tablica 3.5. Bezrobotni zarejestrowani według płci, poziomu wykształcenia i wieku (stan w końcu 2017 roku)
Table 3.5. Registered unemployed by sex, education level and age (at the end of the 2017)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Z wykształceniem <i>Education level</i>						W wieku <i>Aged</i>				
	ogółem <i>total</i>	wyższym <i>tertiary</i>	średnim zawodowym <i>secondary vocational</i>	średnim ogólnokształcącym <i>secondary general</i>	zasadniczym zawodowym <i>basic vocational</i>	gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym <i>Elementary complete and incomplete</i>	24 lata i mniej <i>24 years and below</i>	25–34	35–44	45–54	55 lat i więcej <i>55 years and over</i>
Ogółem <i>Total</i>	1 081,7	149,5	234,6	117,3	281,7	298,7	134,3	303,0	250,6	197,0	196,8
Mężczyźni <i>Men</i>	486,2	46,4	88,4	36,5	153,6	161,3	53,4	100,8	101,2	96,4	134,5
Kobiety <i>Women</i>	595,5	103,1	146,2	80,7	128,1	137,4	80,9	202,3	149,3	100,6	62,4

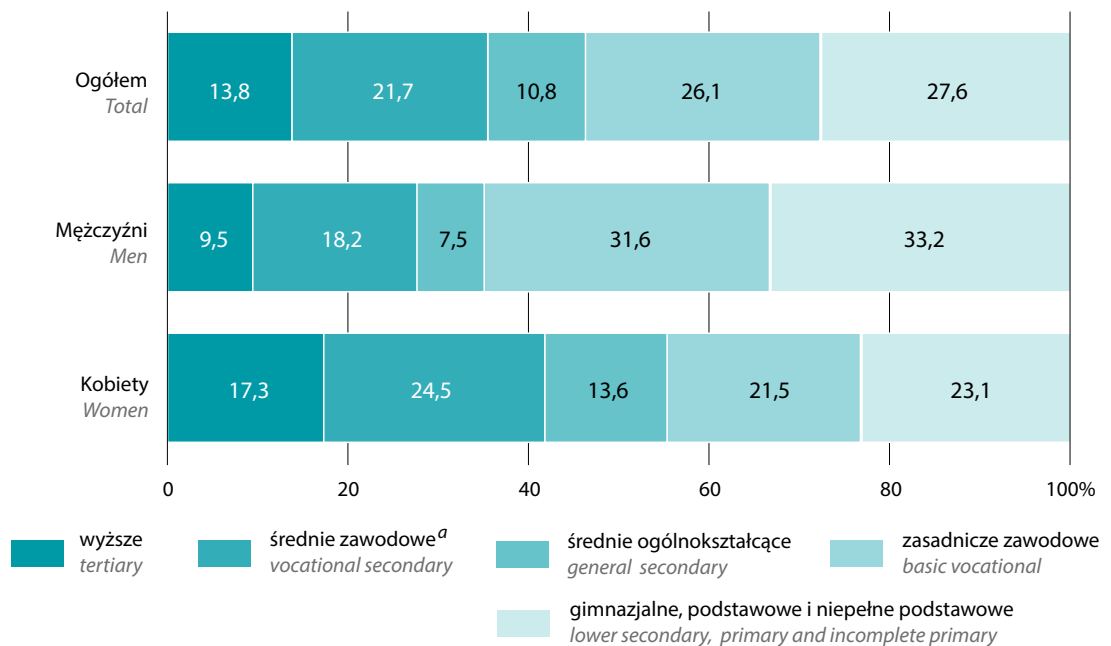
Ponad połowa bezrobotnych rejestrujących się w urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia: z gimnazjalnym i niższym – 298,7 tys. i zasadniczym zawodowym – 281,7 tys. (odpowiednio 27,6%, i 26,1% ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych w końcu grudnia 2017 r.). Nieznacznie tylko mniejszą zbiorowość niż dwie wcześniej wymienione tworzyli bezrobotni z wykształceniem średnim zawodowym i policealnym – 234,6 tys. (21,7%). Najmniejszą populację bezrobotnych zarejestrowanych stanowiły natomiast osoby z wykształceniem ogólnokształcącym (117,3 tys., tj. 10,8%), jest to jednak ściśle powiązane z ogólną liczbą ludności o tym poziomie wykształcenia, która także jest najmniej liczna. Włączając do tej analizy przekrój według płci, podobnie jak w przypadku analizy opartej na BAEL, na uwagę zasługuje odsetek bezrobotnych kobiet z wykształceniem co najmniej średnim – wyraźnie wyższy w każdej z poszczególnych grup wykształcenia w porównaniu do zbiorowości mężczyzn (wykres 3.8.).

Wykres 3.9. Bezrobotni zarejestrowani według wieku (w końcu 2017 r.)
 Chart 3.9. Unemployed registered in labour offices by age (end of 2017)

Wykres 3.10. Bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia (w końcu 2017 r.)
 Chart 3.10. Unemployed registered in labour offices by education (end of 2017)

^a łącznie ze szkołami policealnymi
 a including post secondary schools

BEZROBOTNI BEZ KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH – to bezrobotni nieposiadający kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu poświadczonych dyplomem, świadectwem lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu.

DŁUGOTRWALE BEZROBOTNI to osoby bezrobotne pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych w miejscu pracy.

W końcu 2017 r. na ogólną zbiorowość zarejestrowanych bezrobotnych składały się przede wszystkim osoby poprzednio pracujące – 931,3 tys. (86,1%), w tym 46,8 tys. to osoby zwolnione z przyczyn zakładu pracy (populacja ta stanowiła 4,3% ogółu bezrobotnych i jednocześnie 5,0% poprzednio pracujących). Bezrobotni zarejestrowani w okresie do 12 miesięcy od dnia zakończenia nauki (absolwenci) stanowili 3,5% ogółu bezrobotnych.

Zbiorowość bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych liczyła 332,6 tys. (30,7% ogółu bezrobotnych).

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych dominowały osoby ze stażem 1–5 lat oraz do jednego roku, populacje te łącznie stanowiły ponad dwie piąte ogólnej liczby bezrobotnych – odpowiednio 23,5% i 19,3% (wyższe odsetki dotyczyły bezrobotnych kobiet, odpowiednio 25,2% i 21,3%; w przypadku mężczyzn wyniosły one 21,4% i 16,8%). Osoby bez stażu pracy stanowiły 13,9% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (11,6% wśród mężczyzn i 15,8% wśród kobiet).

2/5 bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy – 40,5% – poszukiwało pracy dłużej niż 12 miesięcy (licząc od momentu rejestracji w urzędzie pracy). W przypadku mężczyzn odsetek ten wyniósł 30,5%, natomiast znacznie wyższy był w przypadku kobiet – 44,6%.

Zdecydowana większość bezrobotnych nie posiadała prawa do zasiłku – 922,2 tys. (85,2%). Spośród tej grupy bezrobotnych 45,6% to mieszkańcy wsi.

Warto także zwrócić uwagę na kolejne wybrane kategorie bezrobotnych, określane w art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20.IV.2004 r. jako znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Kategorie te nie są wobec siebie rozłączne, zatem jedna osoba może jednocześnie być zaliczona do kilku z wyróżnionych subpopulacji. W końcu 2017 r. status osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy posiadało 924,7 tys. osób, co oznacza, że 86 na 100 bezrobotnych spełniało kryteria by być uprzywilejowanym przy skierowywaniu do udziału w programach specjalnych (szkoleniach, stażach, przygotowaniu zawodowym dorosłych lub zatrudnieniu w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych). W końcu 2017 r. liczebności poszczególnych kategorii i odsetek jaki stanowili w ogólnej liczbie bezrobotnych, wyniosły:

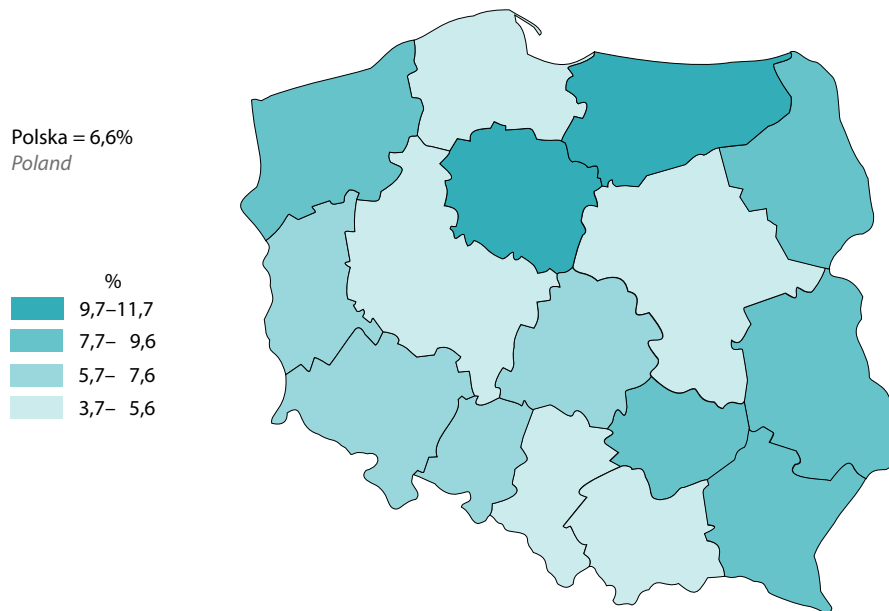
- bezrobotni długotrwale – 594,8 tys. (55,0%),
- bezrobotni powyżej 50 roku życia – 298,6 tys. (27,6%),
- bezrobotni do 30 roku życia – 282,4 tys. (26,1%),
- bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia – 211,5 tys. (19,6%),
- bezrobotni do 25 roku życia – 134,3 tys. (12,4%),
- bezrobotni korzystający ze świadczeń pomocy społecznej – 27,3 tys. (2,5%),
- bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18. roku życia – 2,3 tys. (0,2%),

Poziom i natężenie bezrobocia są oczywiście zróżnicowane terytorialnie. Wielkość populacji bezrobotnych jest w dużym stopniu powiązana z liczbą ludności na danym terenie, dlatego adekwatniejsze dla porównań regionalnych są miary względne. W końcu 2017 r. rozpiętość pomiędzy najniższą a najwyższą stopą bezrobocia w ujęciu wojewódzkim wyniosła 8,0 p. proc.: wielkopolskie – 3,7% wobec warmińsko-mazurskiego – 11,7%. Podobnie jak przed rokiem, do województw o wysokiej stopie bezrobocia, poza warmińsko-mazurskim, należały kujawsko-pomorskie (9,9%) i podkarpackie (9,6%). Najniższą stopę bezrobocia, poza wielkopolskim, odnotowano w województwach śląskim (5,1%) i małopolskim (5,3%) (por. mapa).

W porównaniu z końcem 2016 r. zarówno liczba bezrobotnych, jak i stopa bezrobocia zmniejszyły się w każdym z województw (ale także w każdym z powiatów). W przypadku zmian w poziomie bezrobocia według województw spadek kształtował się w przedziale od 15% w lubelskim do 24,2% w wielkopolskim.

Stopa bezrobocia obniżyła się najbardziej w województwie warmińsko-mazurskim (o 2,5 p. proc.), ale także zachodniopomorskim (o 2,4 p. proc.) oraz kujawsko-pomorskim i lubuskim (po 2,1 p. proc.) oraz świętokrzyskim (o 2,0 p. proc.). W najmniejszym stopniu stopa bezrobocia zmniejszyła się w województwach: małopolskim (o 1,3 p. proc.), wielkopolskim (o 1,2 p. proc.) oraz mazowieckim (o 1,4 p. proc.) oraz dolnośląskim i śląskim (po 1,5 p. proc.).

Mapa 3.1. Stopa bezrobocia według województw. Stan w końcu grudnia 2017 r.
Map 3.1. Unemployment rate by voivodship. As of the end of December 2017

Analiza zmian w stopie bezrobocia na poziomie powiatów wykazała, że we wszystkich województwach zmniejszeniu uległy różnice pomiędzy skrajnymi wartościami tego wskaźnika. Najgłębszy spadek różnicowania odnotowano w województwie śląskim (9,1 p. proc., wobec 12,6 p. proc. w grudniu 2016 r.), najmniejszy w podlaskim (10,8 p. proc., wobec 11,1 p. proc.). Największa różnica w ramach województwa utrzymała się w mazowieckim, gdzie w końcu grudnia 2017 r. różnica pomiędzy najwyższą, a najniższą wartością stopy bezrobocia wyniosła 23,7 p. proc. (25,7% w powiecie szydłowieckim i 2,0% w powiecie m.st. Warszawa), wobec 25,9 p. proc. w grudniu 2016 r. Najmniejszą rozpiętość odnotowano, podobnie jak w latach poprzednich, w województwie łódzkim (5,3 p. proc.), a wyznaczała je stopa bezrobocia na poziomie 9,5% w powiatach kutnowskim i łaskim, w powiecie rawskim 4,3% oraz w powiecie skierniewickim 4,2%³³.

Analiza wybranych (najliczniejszych) kategorii bezrobotnych zaliczanych do „będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy” także pokazuje duże zróżnicowanie terytorialne.

W końcu 2017 r. największy odsetek długotrwale bezrobotnych odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim (60,2%), podkarpackim (60,0%), podlaskim (59,5%) i lubelskim (59,4%) a najmniejszy w pomorskim (45,6%), wielkopolskim (47,6%) i lubuskim (49,1%).

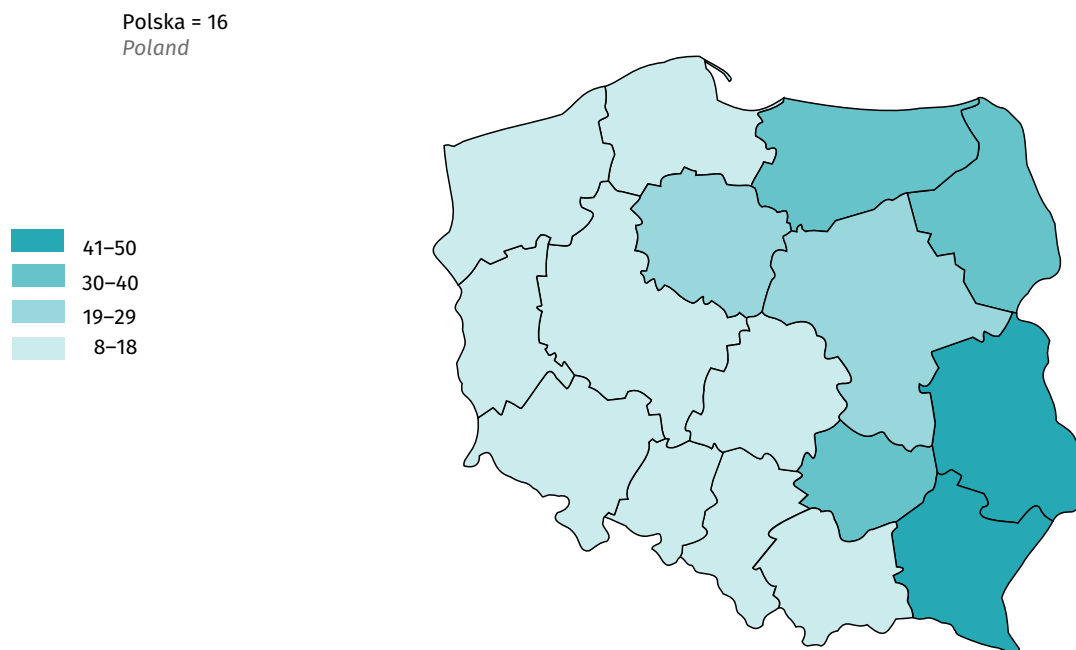
Udział osób do 30 roku życia był największy w województwach lubelskim (30,9%), podkarpackim (29,7%) i świętokrzyskim (29,0%), a najmniejszy w łódzkim i dolnośląskim (po 21,5%) oraz śląskim (22,9%).

W przypadku kategorii osób powyżej 50 roku życia największy udział tej kategorii bezrobotnych odnotowano w województwach: dolnośląskim (32,2%), opolskim (31,6%) i zachodniopomorskim (31,0%), najmniejszy w lubelskim i podkarpackim (odpowiednio 23,1% i 23,9%).

³³ Por. Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw Nr 4/2017, GUS, s.16–18

W końcu grudnia 2017 r. w kraju na 1 ofertę pracy zgłoszoną do powiatowych urzędów pracy³⁴ przypadło 16 zarejestrowanych bezrobotnych (w grudniu 2016 r. relacja ta wyniosła 21 bezrobotnych na 1 ofertę). Najkorzystniejsza sytuacja miała miejsce w województwach opolskim i śląskim (po 8 osób na 1 ofertę pracy), a także w dolnośląskim i lubuskim (po 9 osób na 1 ofertę pracy), natomiast najmniej sprzyjająca wystąpiła w podkarpackim (50 osób na 1 ofertę pracy) oraz lubelskim (43 osoby na 1 ofertę pracy).

Mapa 3.2. Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy według województw. Stan w końcu grudnia 2017 r.
 Map 3.2. *Unemployed per one job offer by voivodship (NUTS 2). As of the end of December 2017*

3.2. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy³⁵

3.2. *Unutilised potential labour resources*

Opisane wcześniej poziom i natężenie bezrobocia są najczęstszymi wyznacznikami sytuacji na rynku pracy, obrazującymi stopień niedopasowania podaży wobec popytu na pracę. Jednakże w kontekście coraz bardziej złożonego i dynamicznie zmieniającego się rynku pracy, pojawiania i upowszechniania się nowych form zatrudnienia (a w zasadzie nawet szerzej – form pracy), stopniowego odchodzenia od modelu pracy na pełen etat i w oparciu o umowę na czas nieokreślony – na uwagę zasługują zbiorowości znajdujące się także na pograniczu pomiędzy pracą a bezrobociem oraz bezrobociem a biernością zawodową. Zaliczane są tutaj osoby, które pomimo tego, że nie spełniają w danym momencie któregoś z warunków zaliczenia ich do osób bezrobotnych, to deklarują taki związek z rynkiem pracy, który pozwala ocenić, że stanowią potencjalne dodatkowe zasoby pracy. W efekcie osoby te stosunkowo łatwo mogłyby zmieniać swój status na rynku pracy i płynnie przechodzić do populacji bezrobotnych oraz z niej wychodzić.

³⁴ Więcej na temat ofert pracy w rozdziale 4.

³⁵ Por. Zeszyt metodologiczny. Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS, 2018, *Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (na podstawie BAEL)*. Materiał na konferencję prasową GUS w dniu 22 grudnia 2011 r. Warszawa oraz *New measures of labour market attachment*, Statistics in Focus, Eurostat, 2011.

Opracowanie dodatkowych zestawień opisujących te zbiorowości pozwala uchwycić i oszacować czasowe nieuwzględnienie w gronie bezrobotnych:

- z jednej strony – osób, które co prawda pracują, ale mogłyby, i chcą pracować w większym wymiarze czasu niż obecnie,
- z drugiej zaś strony – osób zaliczanych w danym momencie do biernych zawodowo, niespełniających tylko jednego z restrykcyjnych międzynarodowych kryteriów definicji bezrobotnego³⁶ w zakresie (1) gotowości albo (2) aktywnego poszukiwania pracy.

Pierwszą z trzech wyróżnianych kategorii stanowi populacja niepełnozatrudnionych. Pomimo tego, że są to osoby pracujące, to ich możliwości i gotowość do pracy nie są wykorzystane w pełnym zakresie – nie pracują w takim wymiarze, w jakim by chciały i mogły. Z punktu widzenia rynku pracy częścią niewykorzystanego potencjału jest dodatkowy czas, który mógłby być dobrowolnie poświęcony na pracę zawodową przez osoby, które już zaliczane są do grona pracujących.

Drugą grupą są bierni zawodowo poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia w najbliższym okresie czasu, np. z uwagi na konieczność opieki nad dzieckiem czy osobą dorosłą, chorobę własną lub konieczność realizacji innych zobowiązań niepozwalających na podjęcie pracy zawodowej, w tym np. zakończenie nauki.

Trzecia zbiorowość dotyczy biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia. Są to osoby niepracujące, chcące pracować i gotowe do podjęcia pracy praktycznie natychmiast, jednak nie poszukują pracy np. ze względu na zniechęcenie bezskutecznością dotychczasowych poszukiwań na lokalnym rynku pracy lub z powodów wymienionych wyżej. W tym przypadku kryterium, które nie pozwala zaklasyfikować tej grupy jako bezrobotnych jest brak aktywności w poszukiwaniu pracy.

KATEGORIA 1:

NIEPEŁNOZATRUDNIENI

- osoby pracujące w niepełnym wymiarze czasu, które chciałyby pracować więcej godzin tygodniowo i byłyby gotowe do podjęcia pracy w takim wymiarze.

KATEGORIA 2:

BIERNI ZAWODOWO POSZUKUJĄCY PRACY, ALE NIEGOTOWI DO JEJ PODJĘCIA

- są to osoby niemające pracy, ale które chciałyby pracować i poszukują pracy – tzn. spełniają dwa z kryteriów osoby bezrobotnej, jednak nie mogą być sklasyfikowane jako bezrobotne ze względu na ograniczoną gotowość do podjęcia pracy.

KATEGORIA 3:

BIERNI ZAWODOWO NIEPOSZUKUJĄCY PRACY, ALE GOTOWI DO JEJ PODJĘCIA

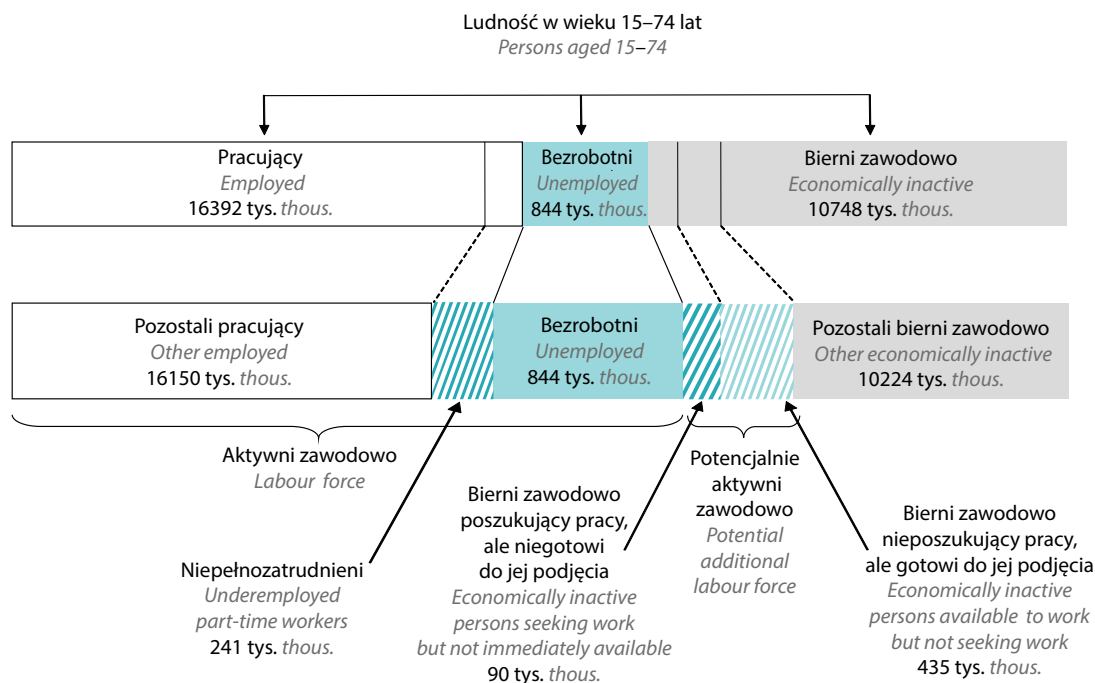
- są to osoby niemające pracy, ale chcące pracować i gotowe do podjęcia pracy, które jednak nie mogą być sklasyfikowane jako bezrobotne ze względu na niespełnienie warunku aktywnego poszukiwania pracy.

Liczebności wyróżnionych w ten sposób kategorii, ograniczonych do osób w wieku 15–74 lata, przedstawia wykres poniżej. W 2017 r. najliczniejszą zbiorowość – 435 tys. osób – stanowili bierni zawodowo nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia. Druga wyróżniona spośród biernych zawodowo zbiorowość liczyła 90 tys. Natomiast niepełnozatrudnieni stanowili 241 tys. To co różni Polskę od krajów Europy Zachodniej – to niski odsetek osób pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy, stąd i potencjalne zasoby liczone w „niewykorzystanych godzinach pracy” osób niepełnozatrudnionych nie są zbyt duże w porównaniu z innymi krajami. Jest to prawdopodobnie skutkiem niskiego poziomu wynagrodzeń za pracę, a zatem jeżeli osoba już taką pracę posiada, to pracuje z reguły w pełnym wymiarze czasu pracy i dotyczy to także kobiet.

³⁶ Por. definicje w rozdziale 1 „Zasoby pracy...”

Wykres 3.11. Podstawowe kategorie statusu osób na rynku pracy uwzględniające dodatkowe zbiorowości tworzące potencjalne zasoby pracy (dane średnioroczne za 2017 r.)

Chart 3.11. Basic categories of the status of people on the labour market including additional sub-populations creating potential labour resources (annual averages 2017)

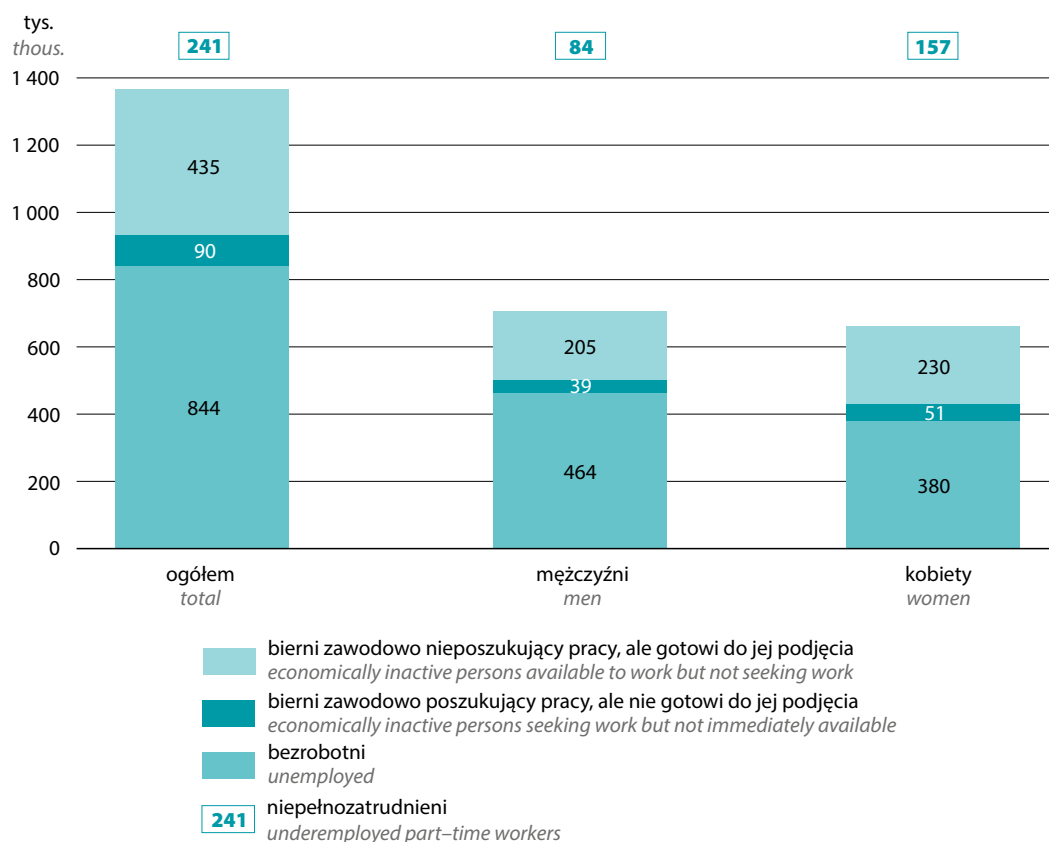
Źródło: Grafika na podstawie *New measures of labour market attachment, Statistics in Focus*, Eurostat, 2011. W opracowaniu wykorzystano dane BAEL, GUS,

Połączone zbiorowości osób biernych zawodowo poszukujących pracy, ale niegotowych do jej podjęcia oraz biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia tworzą kategorię osób potencjalnie aktywnych zawodowo, a więc dodatkowy potencjalny zasób podaży pracy. Natomiast suma bezrobotnych, potencjalnie aktywnych zawodowo oraz niepełnozatrudnionych daje obraz niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy (w tym z punktu widzenia niewykorzystanego czasu pracy), które można by stosunkowo łatwo zaktywizować. Poniżej zaprezentowano jak kształtują się te niewykorzystane zasoby pracy w Polsce w podziale według płci.

W 2017 r. osoby należące do trzech omawianych kategorii liczyły w sumie 766 tysięcy. Populacja potencjalnie aktywnych zawodowo, tj. osób, które co prawda formalnie są klasyfikowane jako bierne zawodowo, jednak w rzeczywistości pozostają na pograniczu bezrobocia, kształtowała się na poziomie 525 tysięcy. Biorąc pod uwagę, że liczba bezrobotnych w tym okresie wyniosła 844 tys., to suma niewykorzystanych w pełni potencjalnych zasobów pracy (bezrobotni + trzy „nowe” zbiorowości) wynosiła 1 610 tysięcy. We wszystkich trzech dodatkowo analizowanych grupach większość stanowiły kobiety (odwrotnie niż w przypadku populacji bezrobotnych), co wynika m.in. z faktu, że kobiety częściej niż mężczyźni opiekując się innymi osobami nie mają czasu/możliwości na poszukiwanie pracy lub nie są gotowe na podjęcie pracy w krótkim okresie czasu (m. in. ze względu na konieczność zorganizowania opieki np. dla dzieci), częściej też pracują w niepełnym wymiarze czasu.

Wykres 3.12. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy w Polsce według płci w 2017 r. (dane średnioroczne)

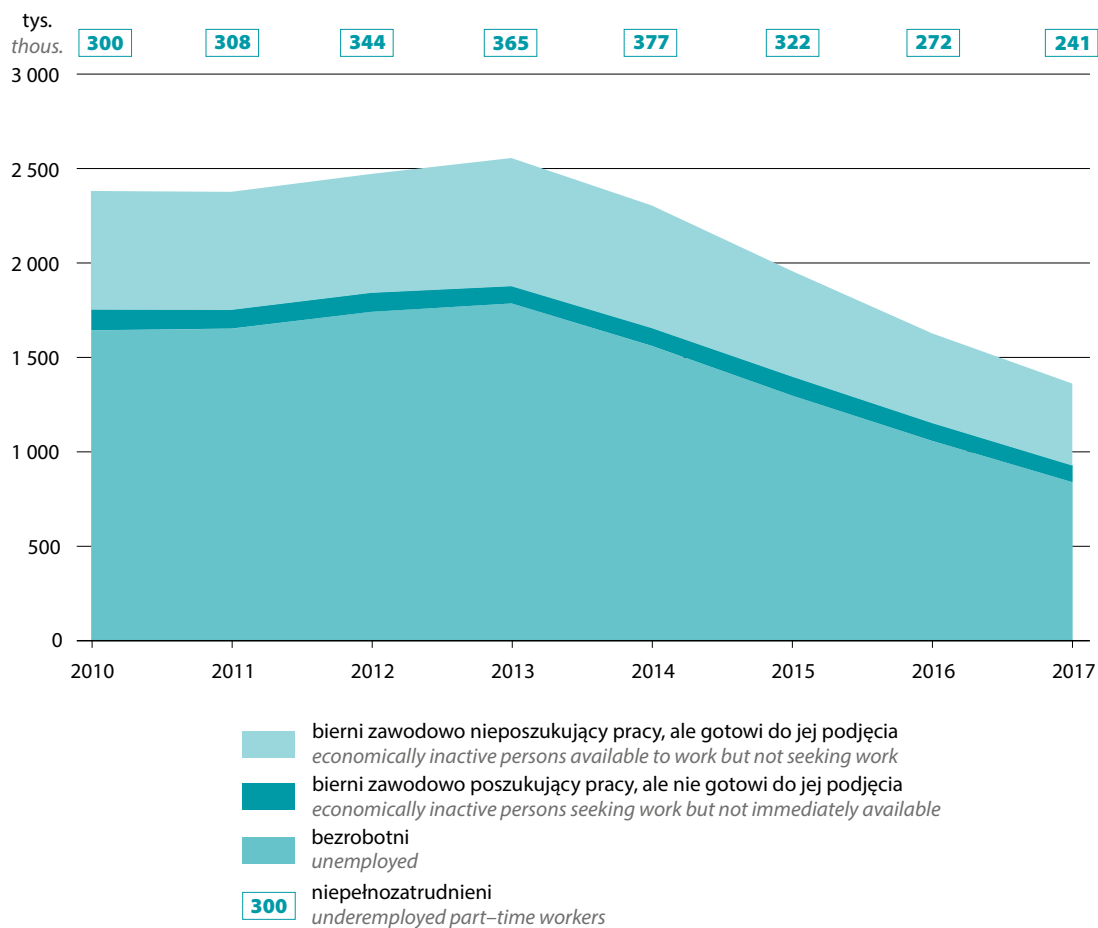
Chart 3.12. *Unutilised potential labour resources by sex in 2017 (annual averages)*

Warto też zwrócić uwagę na fakt, że w sytuacji, gdy obserwacja w czasie pokazuje szybkie tempo obniżającego się bezrobocia po 2013 r., to te dodatkowe populacje ulegają ograniczeniu w znacznie mniejszej skali. Zbiorowość bezrobotnych liczyła 1 650 tys. w 2010 r., 1 793 tys. w 2013 r., a w kolejnych latach populacja ta ulegała stopniowemu zmniejszeniu, do poziomu 844 tys. w 2017 r. (dane średnioroczne). W tym samym czasie dwie wyróżnione spośród biernych zawodowo zbiorowości (potencjalnie aktywni zawodowo), wyniosły odpowiednio: w 2010 r. – 630 tys. i 112 tys., w 2013 r. – 681 tys. i 93 tys., w 2017 r. – 435 tys. i 90 tys., niepełnozatrudnieni zaś odpowiednio 300 tys., 365 tys. (i wzrosły jeszcze w kolejnym, 2014 r. do poziomu 377 tys.) i 241 tys. w 2017 r.

Wykres 3.13. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy w Polsce w latach 2010–2017 (dane średnioroczne)

Chart 3.13. Unutilised potential labour resources in 2010–2017 (annual averages)

Rozdział 4

Chapter 4

Niezrealizowany popyt na pracę³⁷

Unrealized demand for labour

Na niezrealizowany popyt na pracę składają się wolne (w tym nowo utworzone) miejsca pracy, a także odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy. Pełne zaspokojenie zapotrzebowania przedsiębiorstwa na siłę roboczą oznacza, że w przedsiębiorstwie tym nie ma wolnych miejsc pracy, natomiast brak zaspokojenia popytu na siłę roboczą skutkuje powstaniem wolnych miejsc pracy. Wolne miejsca pracy rozumiane są jako nieobsadzone w momencie pomiaru pracy, na które pracodawca zamierza przyjąć właściwych kandydatów.

4.1. Wolne miejsca pracy

4.1. Vacancies

POPYT NA PRACĘ to liczba miejsc pracy, które oferuje gospodarka w określonych warunkach społeczno-ekonomicznych.

Informacje o wolnych miejscach pracy pozyskiwane są z dwóch podstawowych źródeł: badania popytu na pracę³⁸ oraz sprawozdania o rynku pracy MRPiPS-01.³⁹ Badanie popytu na pracę przeprowadzone w IV kwartale 2017 r., na którym opiera się przeprowadzona analiza, było reprezentatywne dla 737,9 tys. jednostek.

Z uwagi na inny zakres danych gromadzonych w obu źródłach – badanie warunków pracy gromadzi dane o wolnych miejscach pracy w przedsiębiorstwach, a sprawozdanie MRPiPS-01 o wolnych miejscach zgłoszonych do urzędów pracy – obie wielkości nie muszą być tożsame. Stąd bezpośrednie porównanie liczby wolnych miejsc pracy z obu źródeł nie jest wskazane.

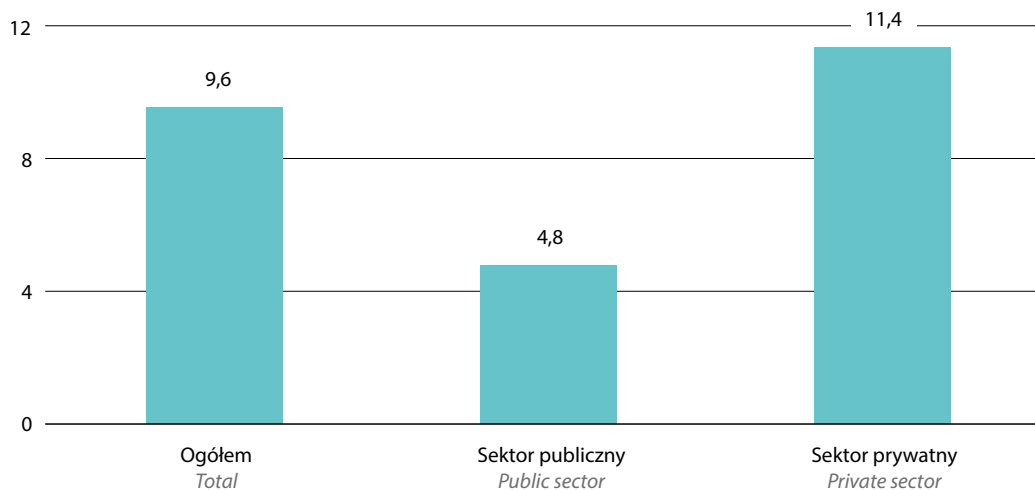
Według badania popytu na pracę, liczba wolnych (nieobsadzonych) miejsc pracy w polskiej gospodarce w końcu IV kwartału 2017 r. wyniosła 117,8 tys. Oznacza to, że na 1000 pracujących przypadało 9,6 wolnych miejsc pracy. Ten niezrealizowany popyt nie był równo rozłożony – znacznie wyższy był w firmach prywatnych niż w publicznych, wyższy był też w najmniejszych jednostkach (do 9 osób pracujących).

³⁷ Bez uwzględnienia rolnictwa indywidualnego

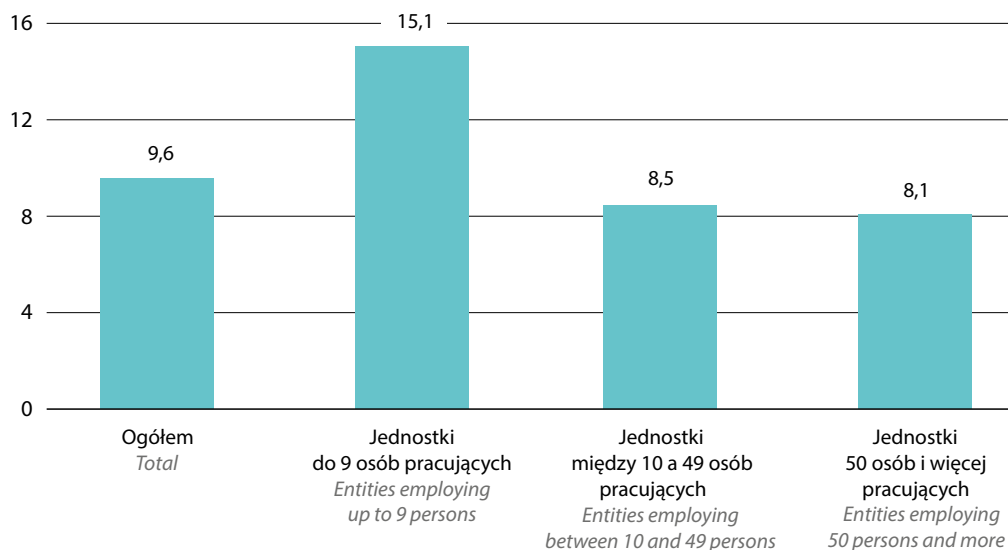
³⁸ Więcej na temat badania popytu na pracę znajduje się w rozdziale 2.4.

³⁹ Sprawozdanie MRPiPS-01 to badanie pełne, realizowane co pół roku wśród powiatowych i wojewódzkich urzędów pracy. Zawiera ono 8 załączników, informacje o wolnych miejscach pracy zbierane są w załączniku 2, który sporządzany jest w okresach półrocznych, inne załączniki są sporządzane w innych okresach.

Wykres 4.1. Wolne miejsca pracy na 1000 pracujących według sektorów własności, IV kwartał 2017 r.
 Chart 4.1. Vacancies per 1000 employed by ownership sectors, 4th quarter of 2017

Wykres 4.2. Wolne miejsca pracy na 1000 pracujących według wielkości jednostek, IV kwartał 2017 r.
 Chart 4.2. Vacancies per 1000 employed by size of entities, 4th quarter of 2017

WOLNE MIEJSCA PRACY to miejsca pracy powstałe w wyniku ruchu zatrudnionych, bądź nowo utworzone, w stosunku do których spełnione zostały jednocześnie trzy warunki:

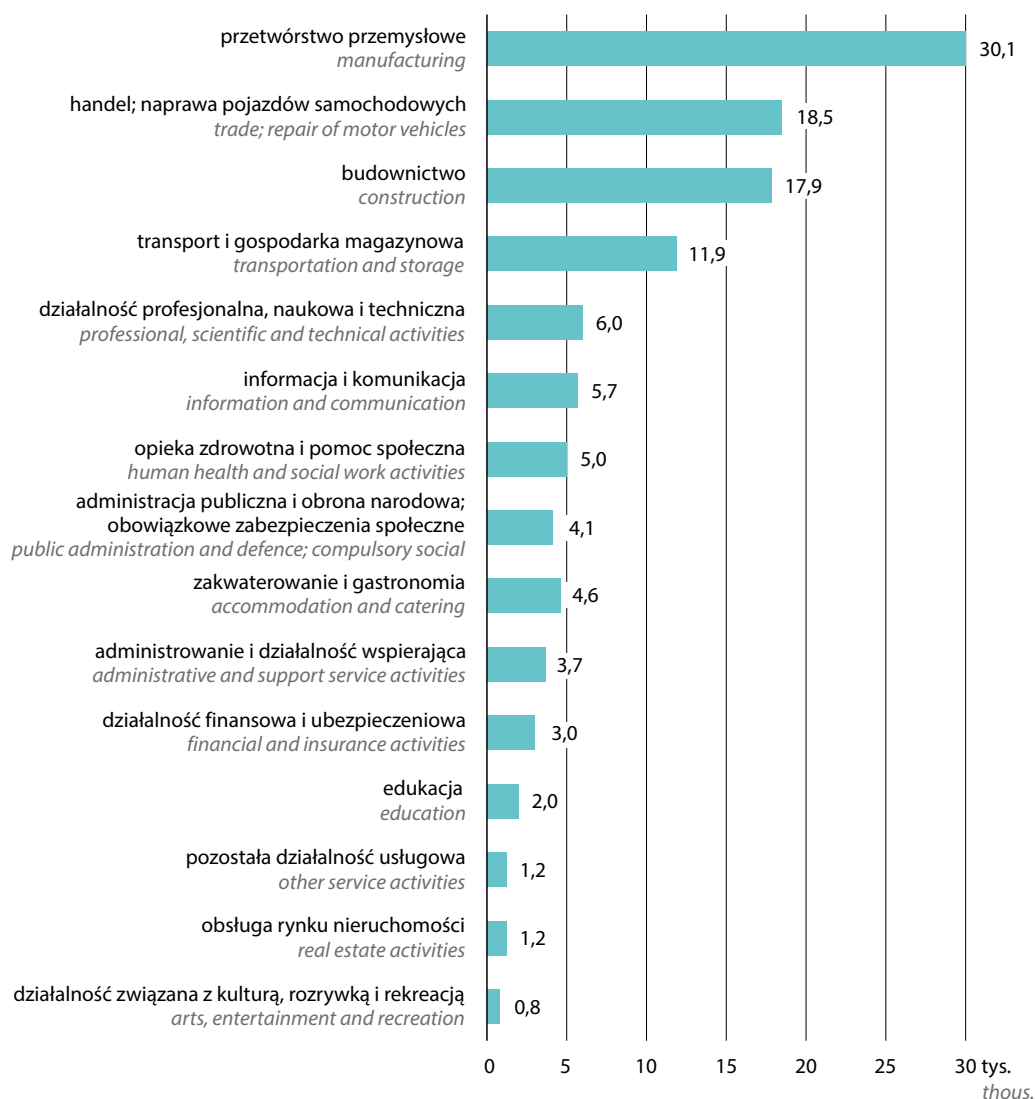
- 1) miejsca pracy w dniu sprawozdawczym nie były faktycznie obsadzone,
- 2) pracodawca czynił starania, aby znaleźć osoby chętne do podjęcia pracy,
- 3) w przypadku znalezienia właściwych kandydatów, pracodawca byłby gotów do natychmiastowego przyjęcia tych osób.

Najwięcej wolnych miejsc pracy było w przetwórstwie przemysłowym, stanowiły one ponad ¼ wszystkich wolnych miejsc pracy. Kolejne sekcje z największą liczbą miejsc pracy to handel, naprawa pojazdów samochodowych oraz budownictwo. Trzy sekcje z największą liczbą wolnych miejsc pracy stanowiły ponad 56% wszystkich wolnych miejsc pracy w Polsce. Najmniej wolnych miejsc pracy zaobserwowano w sekcjach związanych z usługami: działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, obsługa rynku nieruchomości i pozostała działalność usługowa.

Między 2016 a 2017 rokiem wzrost liczby wolnych miejsc pracy zaobserwowano we wszystkich sekcjach PKD, poza jedną. Najbardziej wzrosła (przeciętnie rocznie) liczba wolnych miejsc pracy w budownictwie (o 100%), obsłudze nieruchomości (o 86%), oraz administrowaniu i działalności wspierającej (o 74%). Najmniejszy wzrost zaobserwowano w sekcji „informacja i komunikacja”, natomiast w sekcji „działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” liczba wolnych miejsc pozostała na takim samym poziomie, jak rok wcześniej.

Wykres 4.3. Wolne miejsca pracy w IV kwartale 2017 według sekcji PKD

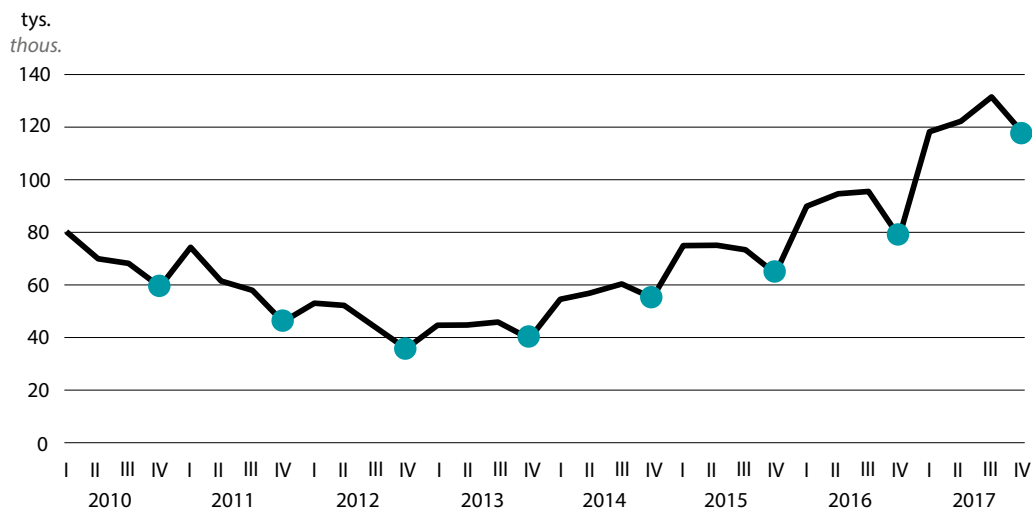
Chart 4.3. Vacancies in 4th quarter of 2017 by NACE sections

Zauważalna jest sezonowość w liczbie wolnych miejsc pracy. Najczęściej czwarty kwartał charakteryzuje się najmniejszą, a pierwszy – największą liczbą wolnych miejsc pracy. W ostatnich ośmiu latach w czwartym kwartale każdego roku liczba wolnych miejsc była najniższa w danym roku. Natomiast najwyższe wartości obserwowane były w pierwszym kwartale w latach 2010–2013 – w okresie, gdy ogólna liczba wolnych miejsc spadała. W latach 2014–2017 – czyli okresie stopniowego wzrostu wolnych miejsc pracy – najwyższe wartości notowano w trzecim kwartale roku (za wyjątkiem 2015 roku).

Wykres 4.4. Wolne miejsca pracy w gospodarce narodowej w podziale na kwartały

Chart 4.4. Vacancies in national economy by quarters

Wyraźny wzrost wolnych miejsc pracy w ostatnich latach, choć obserwowany we wszystkich sekcjach PKD, nie był równomierny. Między 2013 r. a 2017 r. najsilniejszy wzrost wystąpił w budownictwie – liczba wolnych miejsc wzrosła ponad 4-krotnie. Bardzo silne wzrosty zaobserwowano też w transporcie i gospodarce magazynowej, przetwórstwie przemysłowym i pozostałej działalności usługowej. Najniższe wzrosty zanotowały z kolei administracja publiczna oraz informacja i komunikacja. Widoczny jest więc trend silnego zapotrzebowania na miejsca pracy, gdzie wymagane są umiejętności techniczne i manualne, a mniejszego zapotrzebowania na miejsca pracy, na których potrzebne jest wykształcenie społeczne, humanistyczne lub artystyczne.

Tablica 4.1. Wolne miejsca pracy (przeciętnie rocznie) według sekcji PKD
Table 4.1. Vacancies (annual average) by NACE sections

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017	Zmiana % % change 2017–2013
	w tys. <i>in thous.</i>					
OGÓŁEM <i>TOTAL</i>	43,4	56,3	71,6	89,3	122,5	282,3
w tym: <i>of which:</i>						
Przetwórstwo przemysłowe <i>Manufacturing</i>	9,6	13,7	16,3	22,2	31,4	327,1
Budownictwo <i>Construction</i>	4,5	5,5	7,3	9,5	19,0	422,2
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^A <i>Trade; repair of motor vehicles</i>	7,4	9,5	14,8	16,7	19,0	256,8
Transport i gospodarka magazynowa <i>Transportation and storage</i>	3,0	4,7	6,4	7,5	10,9	363,3
Zakwaterowanie i gastronomia <i>Accommodation and catering</i>	1,8	2,9	3,1	4,1	5,1	283,3
Informacja i komunikacja <i>Information and communication</i>	3,5	4,1	5,0	5,7	6,2	177,1
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa <i>Financial and insurance activities</i>	1,2	1,8	1,9	2,4	3,0	250,0
Obsługa rynku nieruchomości <i>Real estate activities</i>	0,5	0,6	0,7	0,7	1,3	260,0
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna <i>Professional, scientific and technical activities</i>	2,6	3,8	4,3	6,1	6,1	234,6
Administrowanie i działalność wspierająca ^A <i>Administrative and support service activities</i>	1,9	2,0	2,8	3,1	5,4	284,2
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne ^A <i>Public administration and defence; compulsory social security</i>	2,6	2,7	3,2	3,6	4,1	157,7
Edukacja <i>Education</i>	0,9	1,0	1,1	1,4	2,0	222,2
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna <i>Human health and social work activities</i>	2,1	1,8	2,5	3,1	4,4	209,5
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją <i>Arts, entertainment and recreation</i>	0,4	0,5	0,5	0,6	0,8	200,0
Pozostała działalność usługowa <i>Other service activities</i>	0,5	0,7	0,8	1,1	1,8	360,0

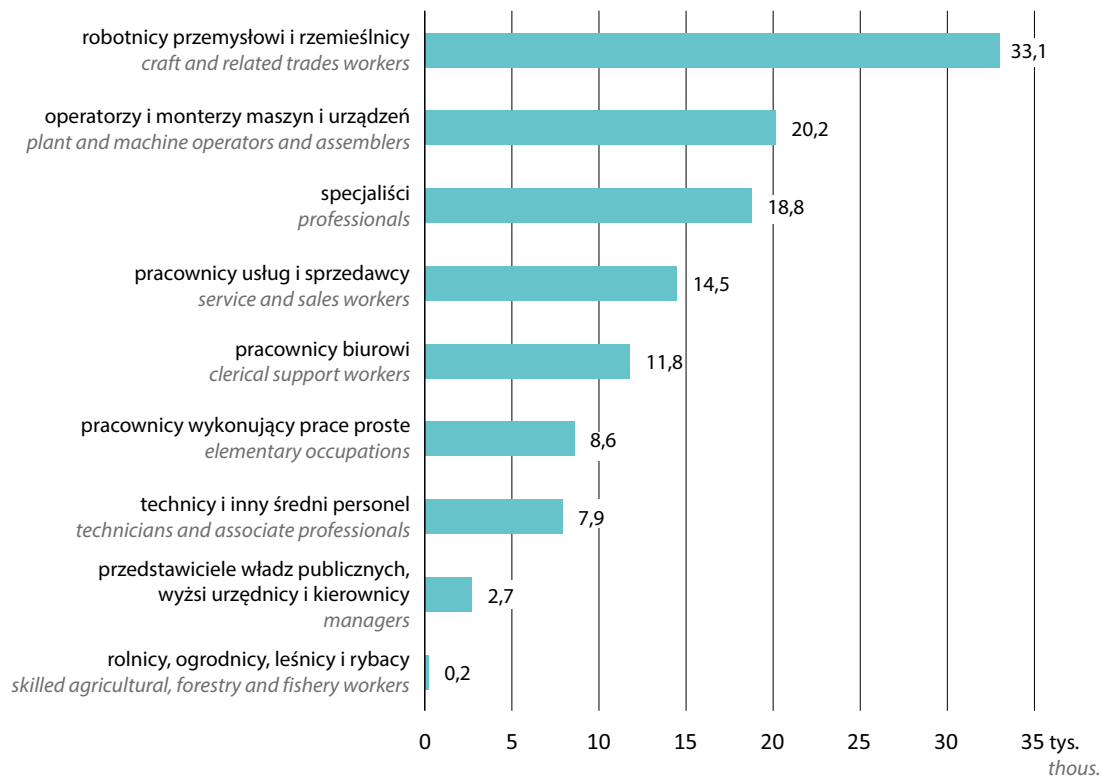
W IV kwartale 2017 r. najwięcej wolnych miejsc pracy – 33,1 tys., czyli 28,1% wszystkich wolnych miejsc – było przeznaczonych dla robotników przemysłowych i rzemieślników. W tej grupie najbardziej poszukiwani byli robotnicy budowlani i pokrewni (14,9 tys. wolnych miejsc pracy, czyli 45,0% tej grupy).

Dalsze w kolejności najbardziej poszukiwane grupy zawodów to operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń oraz specjaliści. W tej pierwszej grupie najbardziej poszukiwani to kierowcy i operatorzy pojazdów (11,5 tys.), a wśród specjalistów – specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania (6,1 tys.).

Najmniej wolnych miejsc pracy było dla rolników, ogrodników, leśników i rybaków, a także przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników.

W porównaniu do ubiegłego roku (dane przeciętne roczne) najbardziej wzrosło zapotrzebowanie na robotników przemysłowych i rzemieślników (o blisko 65,7%), a najmniej – na przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników (o 6,7%).

Wykres 4.5. Wolne miejsca pracy w IV kwartale 2017 r. według wielkich grup zawodów
 Chart 4.5. Vacancies in 4th quarter of 2017 by occupations

Tablica 4.2. Wolne miejsca pracy według grup zawodów w II półroczu 2017 r. zgłoszone do urzędów pracy
 Table 4.2. Vacancies by occupation groups in the 2nd half of 2017, submitted to labour offices

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Liczba wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej <i>Number of vacancies and occupational activation places</i>	
	zgłoszone w okresie sprawozdawczym <i>submitted in reporting period</i>	w końcu okresu sprawozdawczego <i>at the end of reporting period</i>
OGÓŁEM TOTAL	822 197	66 917
1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy <i>Managers</i>	5 422	518
2. Specjaliści <i>Professionals</i>	44 231	3 312
3. Technicy i inny średni personel <i>Technicians and associate professionals</i>	56 721	4 058
4. Pracownicy biurowi <i>Clerical support workers</i>	81 711	5 407
5. Pracownicy usług i sprzedawcy <i>Service and sales workers</i>	127 136	10 090
6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy <i>Skilled agricultural, forestry and fishery workers</i>	6 634	407
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy <i>Craft and related trades workers</i>	201 161	16 899
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń <i>Plant and machine operators and assemblers</i>	114 939	10 039
9. Pracownicy przy pracach prostych <i>Elementary occupations</i>	184 232	16 187
10. Siły zbrojne <i>Armed forces</i>	0	0
Bez zawodu <i>Without profession</i>	10	0

Źródło danych: opracowanie na podstawie Załącznika nr 3 do sprawozdania MRPiPS-01 o rynku pracy „Bezrobotni oraz wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej według zawodów i specjalności”, <https://www.gov.pl/web/rodzina/zarejestrowani-bezrobotni-oraz-oferty-pracy-wedlug-zawodow-i-specjalnosci>

Tablica 4.3. Wolne miejsca pracy według wybranych zawodów i specjalności w II półroczu 2017 r. zgłoszone do urzędów pracy Table 4.3. Vacancies by selected occupation in the 2nd half of 2017, submitted to labour offices

Kod zawodu <i>Occupation code</i>	Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Liczba wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej <i>Number of vacancies and occupational activation places</i>	
		zgłoszonych w okresie sprawozdawczym <i>submitted in reporting period</i>	w końcu okresu sprawozdawczego <i>at the end of reporting period</i>
522301	Sprzedawca <i>Salesperson</i>	30 253	2 313
432103	Magazynier <i>Storekeeper</i>	29 189	2 480
931301	Pomocniczy robotnik budowlany <i>Builder's helper</i>	28 839	2 369
515303	Robotnik gospodarczy <i>Domestic labourer</i>	21 418	832
932101	Pakowacz ręczny <i>Manual packer</i>	20 534	1 572
932990	Pozostali robotnicy wykonujący prace proste w przemyśle <i>Other elementary workers in manufacturing</i>	19 248	2 365
962990	Pozostali pracownicy wykonujący prace proste gdzie indziej niesklasyfikowani <i>Other elementary workers not classified</i>	19 211	1 844
721204	Spawacz <i>Welder</i>	13 710	926
411004	Technik prac biurowych <i>Office clerk</i>	12 907	462
411090	Pozostali pracownicy obsługi biurowej <i>Other clerical workers</i>	11 963	537
833203	Kierowca samochodu ciężarowego <i>Truck driver</i>	11 315	824
941201	Pomoc kuchenna <i>Kitchen helper</i>	10 574	684
911207	Sprzątaczką biurową <i>Office cleaner</i>	10 573	1 091
512001	Kucharz <i>Cook</i>	9 505	709
711202	Murarz <i>Bricklayer</i>	9 383	738
722204	Ślusarz <i>Blacksmith</i>	9 050	815
933304	Robotnik magazynowy <i>Warehouse labourer</i>	8 924	729
332203	Przedstawiciel handlowy <i>Sales representative</i>	8 197	569
815301	Szwaczka maszynowa <i>Sewing-machine operator</i>	7 929	878
932911	Pomocniczy robotnik w przemyśle przetwórczym <i>Manufacturing labourer's helper</i>	7 619	1 076

Źródło danych: opracowanie na podstawie Załącznika nr 3 do sprawozdania MRPiPS-01 o rynku pracy „Bezrobotni oraz wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej według zawodów i specjalności”, <https://www.gov.pl/web/rodzina/zarejestrowani-bezrobotni-oraz-oferty-pracy-wedlug-zawodow-i-specjalnosci>

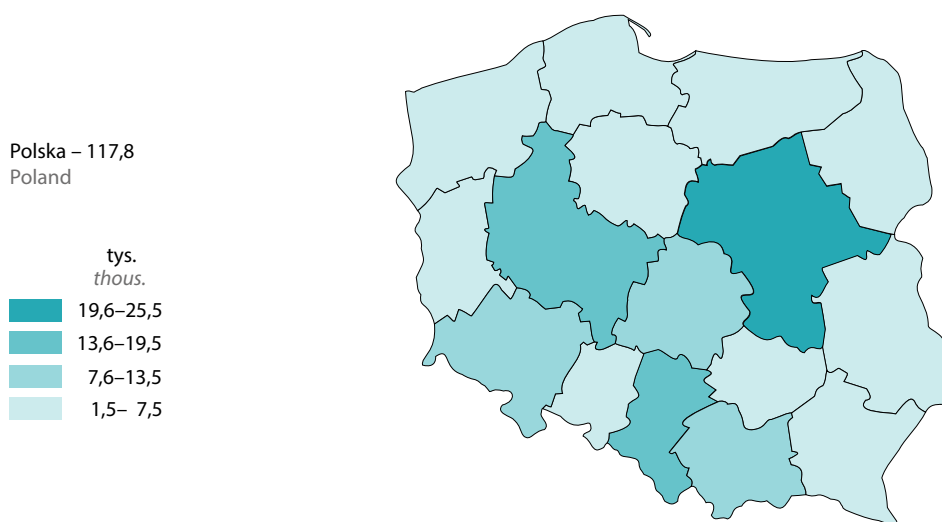

Wolne miejsca pracy stanowią 1,0% wszystkich obsadzonych miejsc pracy. Zachodzi ścisły związek między liczbą wolnych miejsc prac a liczbą pracujących w województwie. Najwięcej wolnych miejsc jest w województwie z największą liczbą pracujących, czyli w mazowieckim (25,5 tys., czyli 22,4% wszystkich wolnych miejsc pracy w Polsce). Najmniej wolnych miejsc było w województwach: podlaskim, warmińsko-mazurskim i opolskim.

Najwyższy odsetek wolnych miejsc w stosunku do liczby pracujących obserwowany jest w województwach: lubuskim (1,16%), dolnośląskim (1,12%) i małopolskim (1,11%), a najmniej – w województwach: warmińsko-mazurskim (0,59%), podkarpackim (0,64%) i lubelskim (0,65%).

Między 2016 a 2017 rokiem (przeciętnie rocznie) liczba wolnych miejsc pracy wzrosła najbardziej w województwie świętokrzyskim (o 106,7%), a w kilku innych województwach ten wzrost wyniósł między 45% a 50%. Najmniejszy wzrost zaobserwowano natomiast w województwie warmińsko-mazurskim (o 9,5%). Jedynym województwem, gdzie liczba wolnych miejsc pracy w 2017 r. była niższa niż w 2016 r. było zachodniopomorskie (spadek o 7,8%).

Mapa 4.1. Wolne miejsca pracy w IV kwartale 2017 r.
Map 4.1. Vacancies in 4th quarter of 2017

4.2. Wolne nowo utworzone miejsca pracy

4.2. Newly created jobs

W ramach wolnych miejsc pracy wyróżnia się specjalną kategorię nowo utworzonych miejsc pracy. W IV kwartale 2017 roku w całej Polsce było 24,5 tys. wolnych nowo utworzonych miejsc pracy i było to 24,4% więcej niż w IV kwartale poprzedniego roku (choć przeciętnie rocznie liczba wolnych nowo utworzonych miejsc pracy była w 2017 r. o 17,6% wyższa niż w 2016 r.).

Na każdy tysiąc pracujących przypadają więc dwa wolne nowo utworzone miejsca pracy. Miejsc takich było znacznie więcej w sektorze prywatnych niż publicznym. Największa liczba miejsc na 1000 pracujących była obserwowana w jednostkach zatrudniających mniej niż 10 osób.

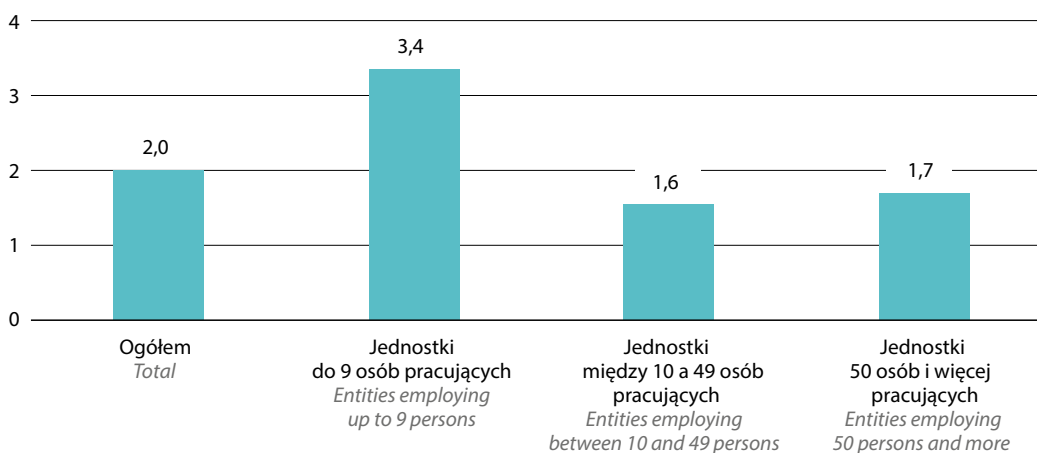
Wykres 4.6. Wolne nowo utworzone miejsca pracy na 1000 pracujących w IV kwartale 2017 r. według sektorów

Chart 4.6. Vacancies – newly created per 1000 employees in 4th quarter of 2017 by ownership sectors

Wykres 4.7. Wolne nowo utworzone miejsca pracy na 1000 pracujących w IV kwartale 2017 r. według wielkości jednostek

Chart 4.7. Vacancies – newly created per 1000 employees in 4th quarter of 2017 by size of entities

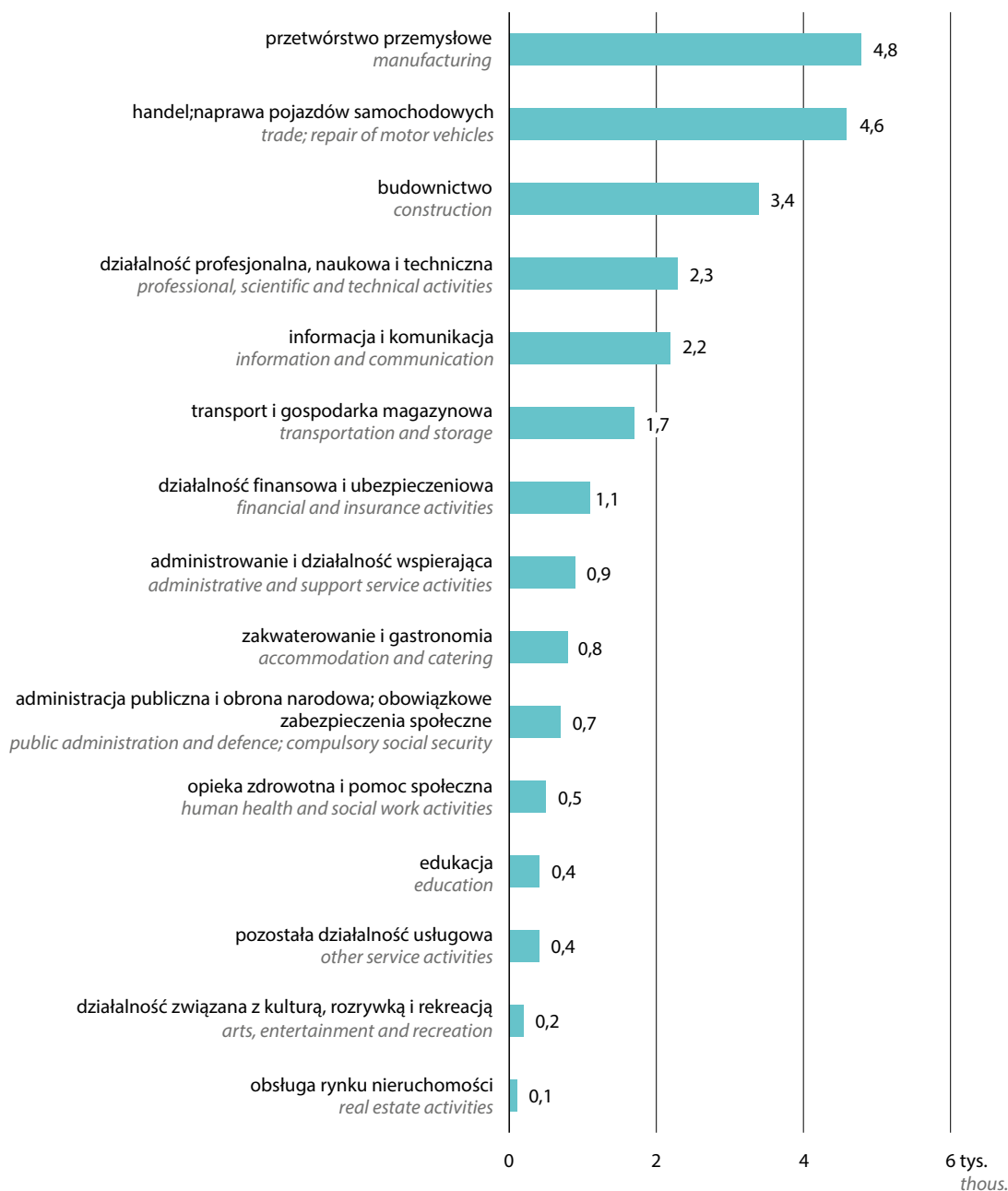

Najwięcej takich miejsc było w przetwórstwie przemysłowym oraz handlu i naprawie pojazdów samochodowych. Wolne miejsca w tych dwóch sekcjach stanowiły 38,4% wszystkich wolnych, nowo utworzonych miejsc pracy w Polsce.

Z drugiej strony, było aż 8 sekcji z liczbą wolnych nowo utworzonych miejsc pracy poniżej 1000. Najmniej takich miejsc było w sekcjach: obsługa rynku nieruchomości oraz działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.

W porównaniu z ostatnim kwartałem 2016 roku najbardziej wzrosła liczba wolnych, nowo utworzonych miejsc pracy w sekcjach: działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (+23,3%) oraz transport i gospodarka magazynowa (+22,5%), a spadła wyraźnie w sekcjach: obsługa rynku nieruchomości (-64,5%), edukacja (-65,8%).

Wykres 4.8. Wolne nowo utworzone miejsca pracy w IV kwartale 2017 według sekcji PKD
 Chart 4.8. Vacancies – newly created in 4th quarter of 2017 by NACE sectors

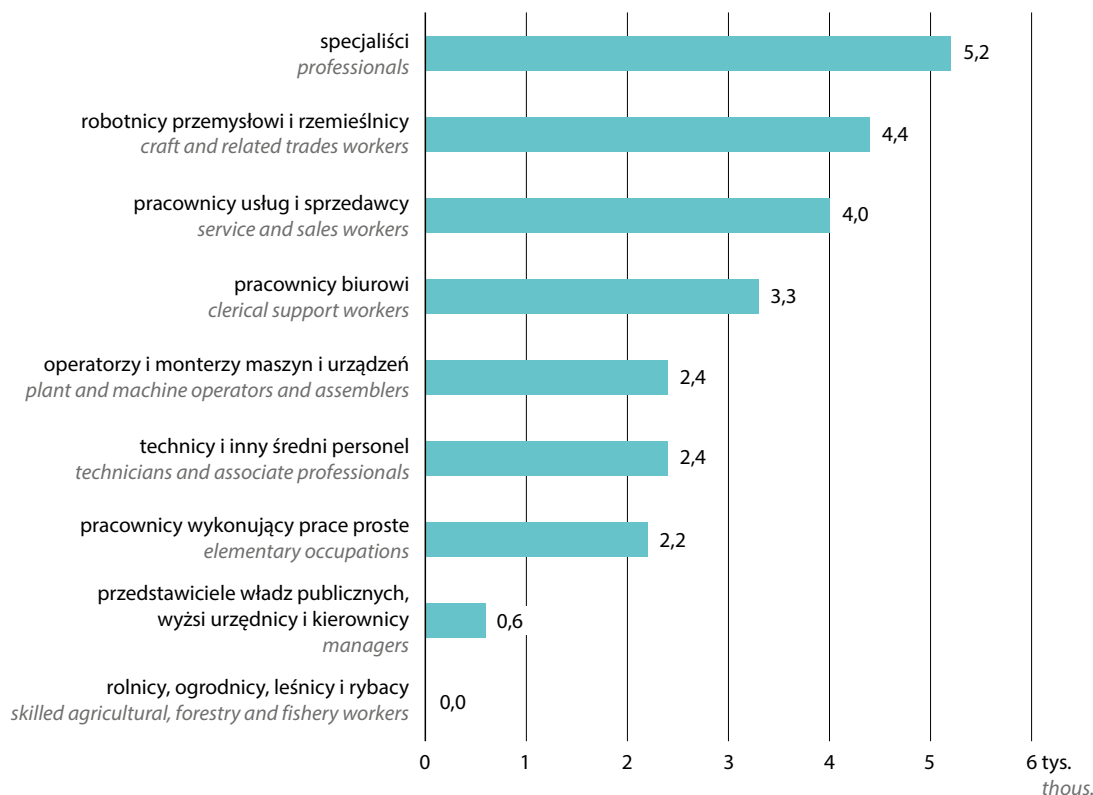
W IV kwartale 2017 r. najwięcej wolnych nowo utworzonych miejsc pracy – 5,2 tys., czyli 21,2% wszystkich – przeznaczonych było dla specjalistów. W tej grupie najbardziej poszukiwani byli specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania (1,8 tys.). Dalsze w kolejności grupy zawodów to robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy oraz pracownicy usług i sprzedawcy.

Najmniej wolnych miejsc pracy było dla przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników – zaledwie 0,6 tys., czyli 2,4% wszystkich wolnych nowo utworzonych miejsc pracy. Żadnego wolnego, nowo utworzonego miejsca pracy nie było natomiast dla rolników, ogrodników, leśników i rybaków.

W porównaniu z ubiegłym rokiem (dane przeciętne roczne) najbardziej wzrosło zapotrzebowanie na robotników przemysłowych i rzemieślników (o 34,1%) oraz pracowników biurowych (+22,2%). W przypadku jednej sekcji – przedstawiciele władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników – liczba miejsc spadła (o 27,3%).

Wykres 4.9. Wolne nowo utworzone miejsca pracy w IV kwartale 2017 r. według wielkich grup zawodów

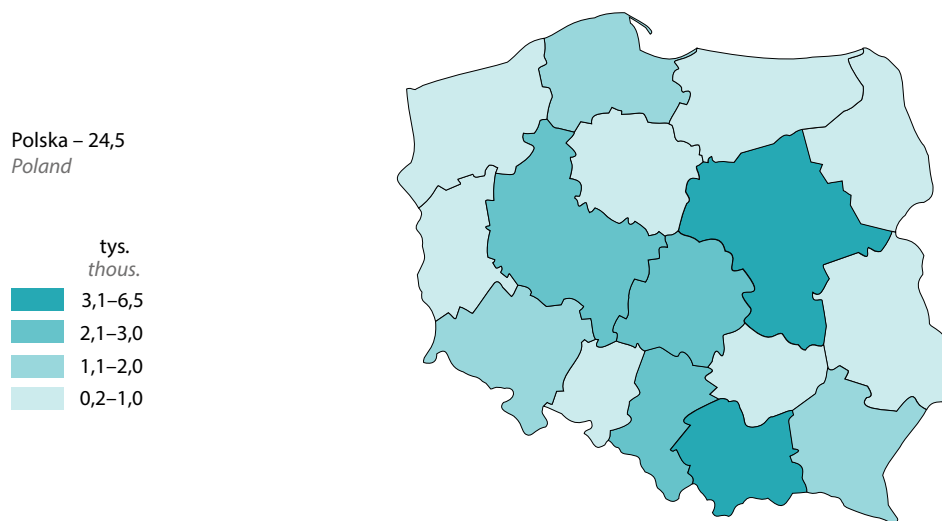
Chart 4.9. Vacancies – newly created in 4th quarter of 2017 by occupations

Zauważane są też silne różnicowania regionalne w zakresie wolnych nowo utworzonych miejsc pracy. Najwięcej takich miejsc było w województwie mazowieckim (6,5 tys., czyli 26,5% wszystkich w Polsce). Z drugiej strony, w 7 województwach liczba wolnych miejsc pracy nie przekraczała 0,6 tys. Były to przede wszystkim województwa Polski wschodniej oraz lubuskie, opolskie i kujawsko-pomorskie.

Najwyższy wskaźnik wolnych miejsc w stosunku do liczby pracujących obserwowany jest w województwach: małopolskim (0,31%), łódzkim (0,27%) i mazowieckim (0,25%), a najmniej – w województwach: świętokrzyskim (0,07%) i kujawsko-pomorskim (0,09%).

Mapa 4.2. Wolne nowo utworzone miejsca pracy w IV kwartale 2017 r.
Map 4.2. Vacancies – newly created in 4th quarter of 2017

4.3. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy

4.3. Job vacancy rate

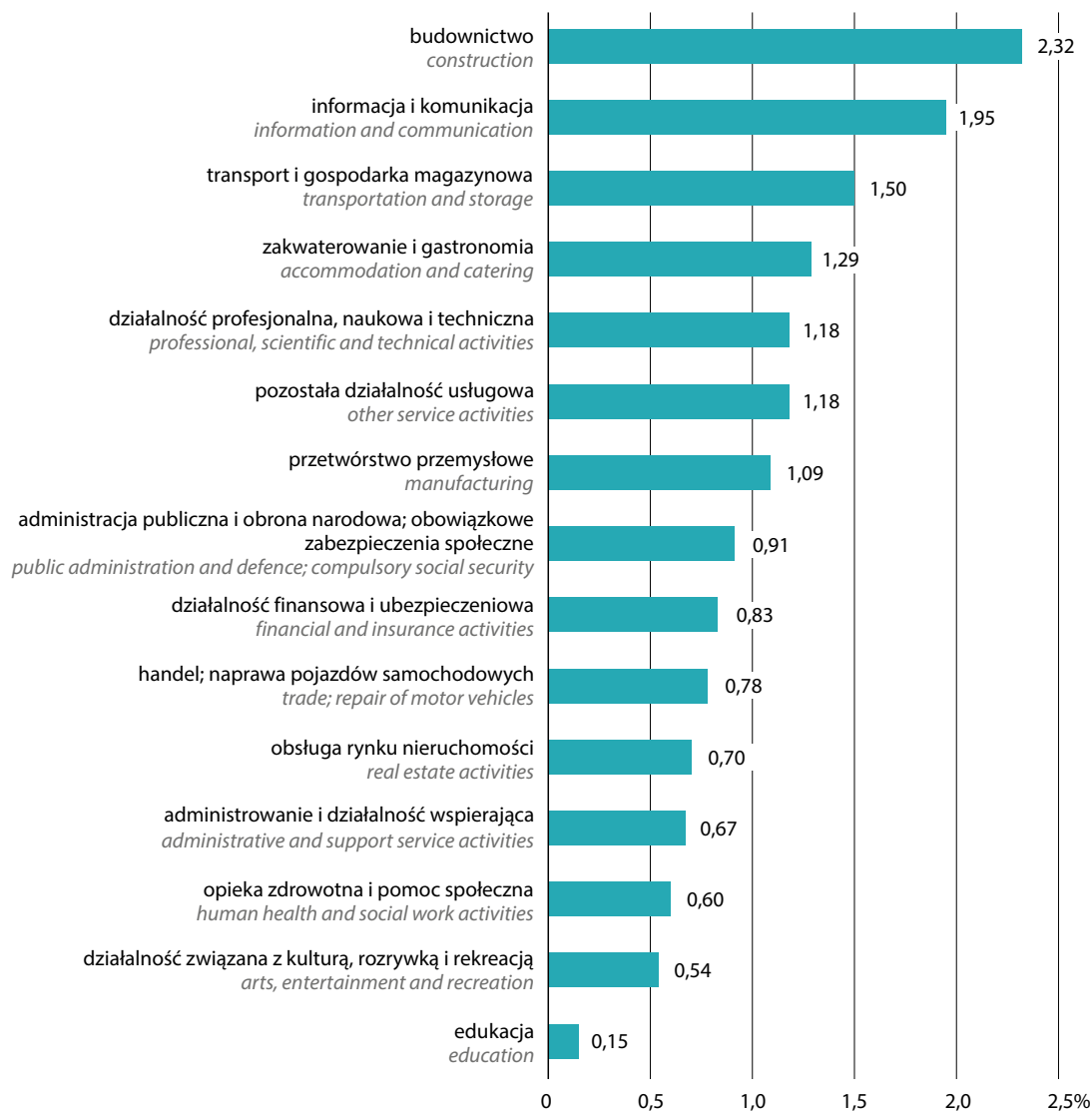
ODSETEK NIEWYKORZYSTANIA WOLNYCH MIEJSC PRACY jest to stosunek wolnych miejsc pracy do sumy zagospodarowanych i niezagospodarowanych miejsc pracy.

Istotną miarą niezaspokojonego popytu na pracę jest odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy, który pokazuje jaką część wszystkich (wolnych i obsadzonych) miejsc pracy stanowią te nieobsadzone.

W IV kwartale 2017 roku odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy był najwyższy od 5 lat i wyniósł 0,96%.

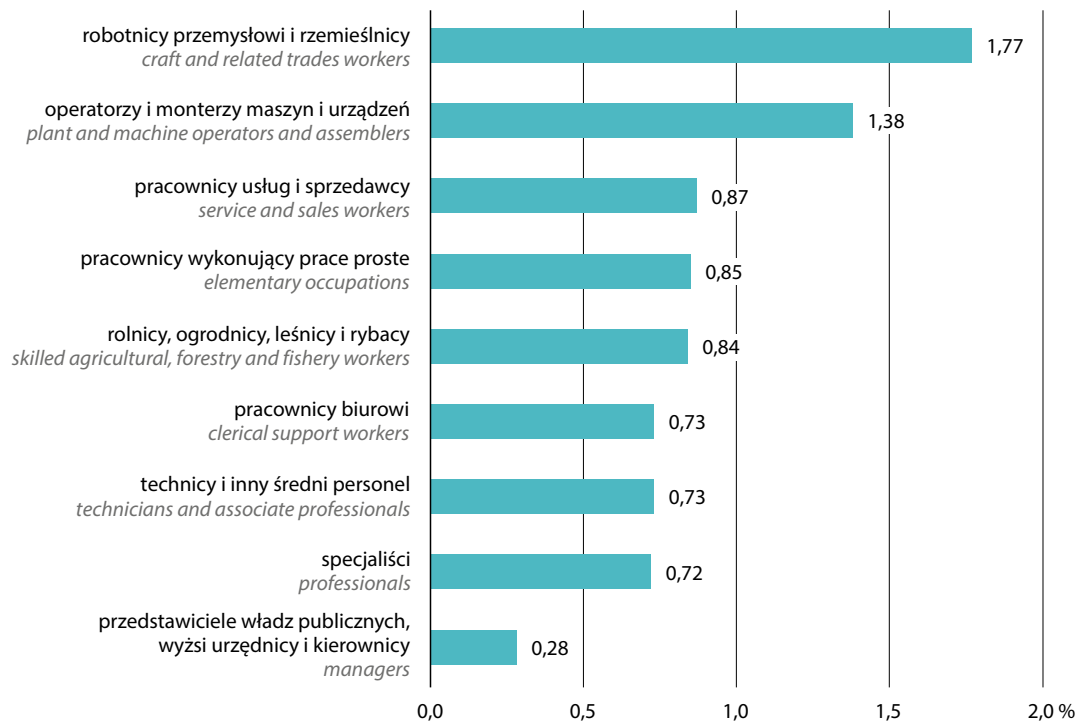
Najwyższy odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy zaobserwowano w sekcji budownictwo, gdzie przekracza on 2,3%. Wysoką wartość obserwowano też w sekcji informacja i komunikacja (blisko 2%). W wielu sekcjach odsetek ten był niższy niż 1%, a zdecydowanie najniższy – w sekcji edukacja (0,15%).

Wykres 4.10. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy w IV kwartale 2017 r. według sekcji PKD
 Chart 4.10. Job vacancy rate in 4th quarter of 2017 by NACE sections

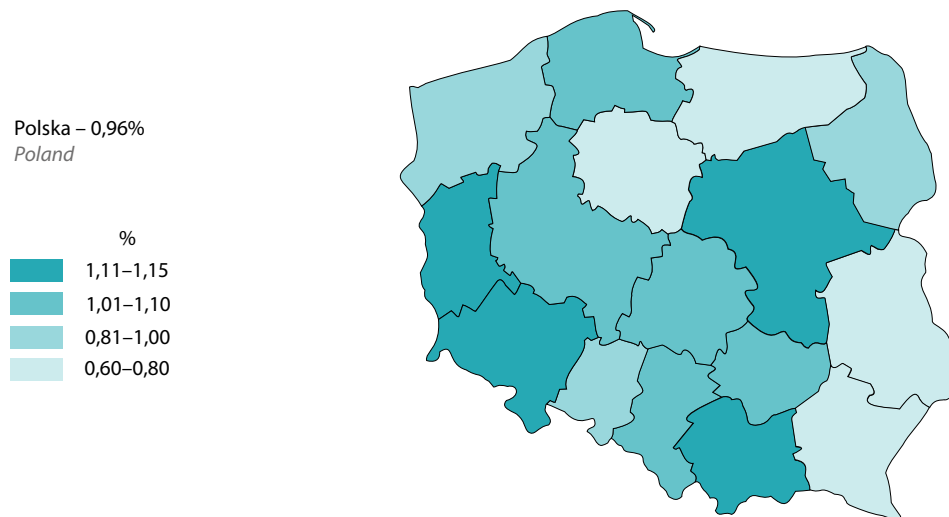
W dwóch grupach zawodów odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy przekraczał 1%: robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń. Są to jednocześnie dwie grupy z największą liczbą wolnych miejsc pracy. Najniższy odsetek niewykorzystania miejsc pracy dotyczy przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników

Wykres 4.11. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy w IV kwartale 2017 r. według zawodów
 Chart 4.11. Job vacancy rate in 4th quarter of 2017 by occupations

Zróżnicowania regionalne w zakresie odsetka niewykorzystania wolnych miejsc pracy są znacznie mniejsze niż w przypadku liczby wolnych miejsc pracy. Najniższe wartości – między 0,60% a 0,65% – obserwowane są w województwach wschodnich (warmińsko-mazurskie, lubelskie, podkarpackie), a najwyższe – w Polsce południowo-zachodniej (województwa lubuskie i dolnośląskie), jednak wskaźnik ten nie przekracza tam 1,2%.

Mapa 4.3. Odsetek niewykorzystania wolnych miejsc pracy w IV kwartale 2017 r.
 Map 4.3. Job vacancy rate in 4th quarter of 2017

Rozdział 5

Chapter 5

Wynagrodzenia i koszty pracy

Wages and salaries and labour costs

Wynagrodzenia są, obok zasobów pracy, kluczową miarą rynku pracy. Poziom wynagrodzeń i zmiany poziomu wynagrodzeń w czasie służą do oceny jakości pracy oraz produktywności. Do analizy wynagrodzeń najczęściej stosuje się zazwyczaj miary tendencji centralnej (średnia, mediana), które pokazują przeciętny poziom wynagrodzeń oraz miary zróżnicowań (np. zróżnicowanie decylowe, współczynnik Gini'ego). Niezwykle istotne z punktu widzenia zmian na rynku pracy jest również obserwacja dynamiki wynagrodzeń, zarówno nominalnej jak i szczególnie realnej (czyli uwzględniającej wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych).

W statystyce publicznej istnieją dwa podstawowe źródła danych o wynagrodzeniach, różniące się zakresem i sposobem pozyskiwanych informacji. W pierwszym przypadku z częstotliwością miesięczną, kwartalną lub roczną pozyskiwane są dane o łącznej kwocie wynagrodzeń i łącznej liczbie zatrudnionych w jednostce (przedsiębiorstwie lub jednostce sfery budżetowej) – dane te umożliwiają wyliczenie jedynie przeciętnego wynagrodzenia (suma wynagrodzeń wynikająca ze stosunku pracy podzielona przez średnią wielkość zatrudnienia dla badanego okresu), w podziale na sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności oraz lokalizacje przedsiębiorstwa. Informacje o przeciętnym wynagrodzeniu miesięcznym ogółem (publikowane przez GUS kwartalnie i rocznie, a także w niniejszym opracowaniu) dotyczą wszystkich podmiotów gospodarki, czyli także jednostek o liczbie pracujących do 9 osób⁴⁰. Drugim źródłem danych jest realizowane co dwa lata reprezentacyjne badanie struktury wynagrodzeń. W tym przypadku zbierane są indywidualne wynagrodzenia pracowników, dzięki czemu możliwe jest oszacowanie wynagrodzenia środkowego (mediany) oraz zróżnicowania wynagrodzeń. Badanie to obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

W uwagi na różne metodologie i różny okres badania (badanie struktury wynagrodzeń jest realizowane zawsze w październiku, a „bieżąca sprawozdawczość” prezentuje uśrednione wyniki obejmujące dany okres – miesięczny, kwartalny lub roczny) - nie należy bezpośrednio porównywać przeciętnego wynagrodzenia z różnych źródeł. Do analiz zróżnicowania (np. według sekcji PKD) oraz zmian w czasie wskazane jest porównywanie danych pochodzących z tego samego źródła.

⁴⁰ W bieżących miesięcznych opracowaniach GUS prezentowane są dane o przeciętnym zatrudnieniu i wynagrodzeniach dotyczące podmiotów gospodarki narodowej, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, rolnictwa indywidualnego, osób zatrudnionych poza granicami kraju (z wyjątkiem liczby pracujących), zatrudnionych w organizacjach społecznych, politycznych, związkach zawodowych i in. oraz zatrudnionych w działalności w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Ilekroć jest mowa o sektorze przedsiębiorstw, dotyczy to podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie: leśnictwa i pozyskiwania drewna; rybołówstwa w wodach morskich; górnictwa i wydobywania; przetwórstwa przemysłowego; wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją; budownictwa; handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle; transportu i gospodarki magazynowej; działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; informacji i komunikacji; działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości; działalności prawniczej, rachunkowo-księgowej i doradztwa podatkowego, działalności firm centralnych (head offices); doradztwa związanego z zarządzaniem; działalności w zakresie architektury i inżynierii; badań i analiz technicznych; reklamy, badania rynku i opinii publicznej; pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej; działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej; działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją; naprawy i konserwacji komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego; pozostałej indywidualnej działalności usługowej.

Por. Zatrudnienie w gospodarce narodowej w 2017 r., GUS, Warszawa 2018 oraz Zeszyt metodologiczny „Statystyka rynku pracy i wynagrodzeń” GUS, Warszawa 2018

5.1. Przeciętne wynagrodzenia

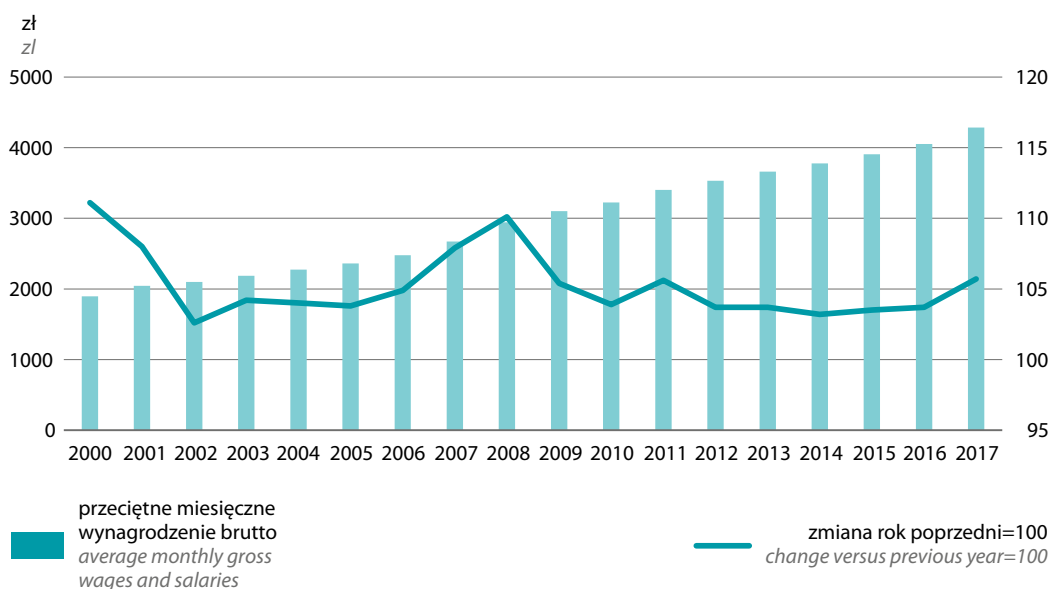
5.1. Average salary

PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIA MIESIĘCZNE (NOMINALNE) przypadające na jednego zatrudnionego obliczono przyjmując:

- wynagrodzenia osobowe bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą, oraz uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą,
- wypłaty z tytułu udziału w zysku do podziału i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach,
- dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej,
- honoraria wypłacone niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę np. dziennikarzom, realizatorom filmów, programów radiowych i telewizyjnych.

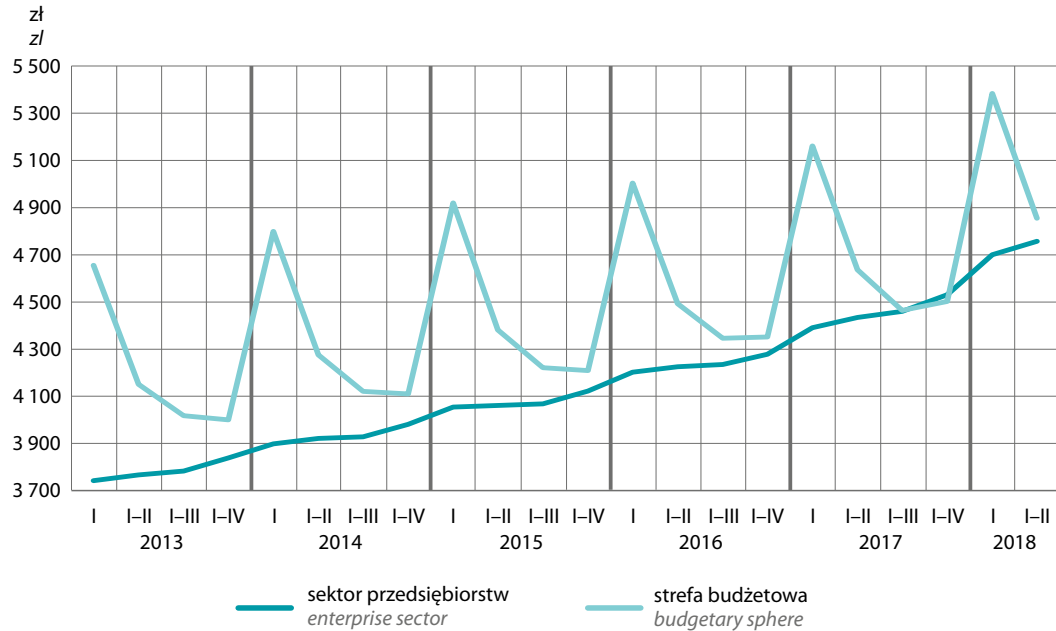
Przeciętne wynagrodzenie brutto za cały 2017 rok wyniosło 4 283,73 zł i było o 5,7% wyższe od wynagrodzenia w 2016 roku. Długookresowa analiza przeciętnego wynagrodzenia pokazuje stały, choć o różnym natężeniu, wzrost wynagrodzeń nominalnych (bez uwzględnienia wskaźnika cen) w Polsce. W roku 2000 przeciętne wynagrodzenie wynosiło niespełna 1 900 zł, w 2009 r. przekroczyło 3000 zł, a w 2016 r. – 4 000 zł. Przez te 17 lat nominalne przeciętne wynagrodzenie wzrosło o 126%, czyli więcej niż dwukrotnie. Średnioroczne tempo wzrostu wynagrodzenia brutto w okresie 2017–2000 wyniosło 4,9%, co oznacza, że w tym okresie wielkość wynagrodzenia wzrastała średnio o blisko 5% rocznie. Wzrosty nie były jednakowe, najwyższe obserwowano w latach 2000–2001 oraz 2007–2008, a najniższe w 2002 roku.

Wykres 5.1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto i jego zmiana w porównaniu do roku ubiegłego
 Chart 5.1. Average monthly gross wages and salaries and its change versus previous year

W IV kwartale 2017 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej wyniosło 4 516,69 zł. Było ono 7,1% wyższe niż w IV kwartale 2016 roku. Przeciętne wynagrodzenie narastająco podlega silnym wahaniom sezonowym, które mają jednak zupełnie inny charakter w sektorze przedsiębiorstw i sferze budżetowej. W sektorze przedsiębiorstw przeciętne miesięczne wynagrodzenie liczone w skali roku jest wyższe niż przeciętne wynagrodzenie w I kwartale, w I półroczu czy pierwszych trzech kwartałach. Natomiast w sferze budżetowej jest najwyższe w I kwartale roku, a następnie w kolejnych okresach (pierwsze półrocze, trzy kwartały, cały rok) stopniowo maleje. Taki charakter sezonowości wiąże się z okresem wypłaty nagród rocznych, które w sferze budżetowej zazwyczaj wypłacane są na początku każdego roku.

Wykres 5.2. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw i w sferze budżetowej
 Chart 5.2. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector and in budgetary sphere

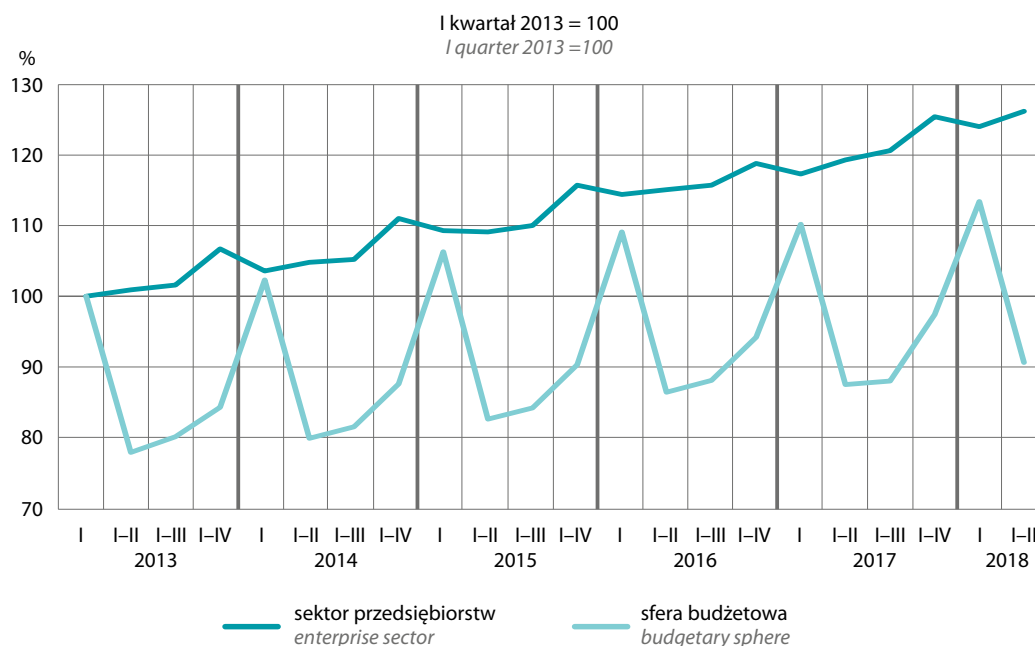
WSKAŹNIKI PRZECIĘTNEGO MIESIĘCZNEGO WYNAGRODZENIA REALNEGO BRUTTO obliczono jako iloraz wskaźnika wzrostu przeciętne go miesięcznego wynagrodzenia nominalnego brutto oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych pracowników.

Wskaźnik przeciętne go realne go wynagrodzenia brutto obrazuje zmianę wynagrodzenia w czasie, po uwzględnieniu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych.

W IV kwartale 2017 roku wskaźnik realne go wynagrodzenia brutto wyniósł 103,8, co oznacza wzrost o blisko 4% w stosunku do III kwartału 2017 roku. Wzrost ten również podlega silnym wahaniom sezonowym, a wahania mają inny charakter w sferze budżetowej i w sektorze przedsiębiorstw.

Wykres 5.3. Wskaźniki przeciętnych wynagrodzeń realnych w sektorze przedsiębiorstw i w jednostkach sfery budżetowej

Chart 5.3. Indices of gross real wages and salaries in enterprise sector and in budgetary sphere units

Przeciętne wynagrodzenia są silnie zróżnicowane w zależności od sekcji gospodarki narodowej. W 2017 roku najwyższe wynagrodzenie występuje w sekcji „Informacja i komunikacja”, gdzie było ono 74,4% wyższe niż przeciętne ogółem, a także w sekcji Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (65,0% wyższa). Z kolei najniższe występowało w sekcjach Administrowanie i działalność wspierająca (o 26,0% niższe od przeciętnego wynagrodzenia ogółem) oraz Zakwaterowanie i gastronomia (33,6% niższe). Różnica między sekcją o najwyższym i najniższym wynagrodzeniu wyniosła zatem ponad 4 625 zł.

W ostatnich 5 latach przeciętne wynagrodzenie nominalne rosło we wszystkich sekcjach, jednak ten wzrost również był zróżnicowany. Najwyższy wzrost zaobserwowano w sekcjach: Zakwaterowanie i gastronomia (25,2%), Administrowanie i działalność wspierająca (24,3%), Handel; naprawa pojazdów samochodowych (24,2%), Przetwórstwo przemysłowe (21,3%) oraz Informacja i komunikacja (21,1%), natomiast najniższy wzrost – w sekcjach Górnictwo i wydobywanie (3,1%) oraz Edukacja (8,9%).

Tablica 5.1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sekcji gospodarki narodowej oraz zmiana w stosunku do ubiegłego roku

Table 5.1. Average monthly gross wages and salaries by sections of national economy and the change versus previous year

Wyszczególnienie Specification		2013	2014	2015	2016	2017
OGÓŁEM TOTAL	a	3 659,40	3 777,10	3 907,85	4 052,19	4 283,73
	b	103,7	103,2	103,5	103,7	105,7
w tym: of which:						
sfera budżetowa budget sphere	a	3 998,17	4 108,48	4 209,00	4 348,02	4 499,03
	b	103,8	102,8	102,4	103,3	103,5
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo Agriculture, forestry and fishing	a	3 970,50	4 172,84	4 348,27	4 468,77	4 597,51
	b	100,7	105,1	104,2	102,8	102,9

Tablica 5.1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sekcji gospodarki narodowej oraz zmiana w stosunku do ubiegłego roku (dok.)

Table 5.1. Average monthly gross wages and salaries by sections of national economy and the change versus previous year (cont.)

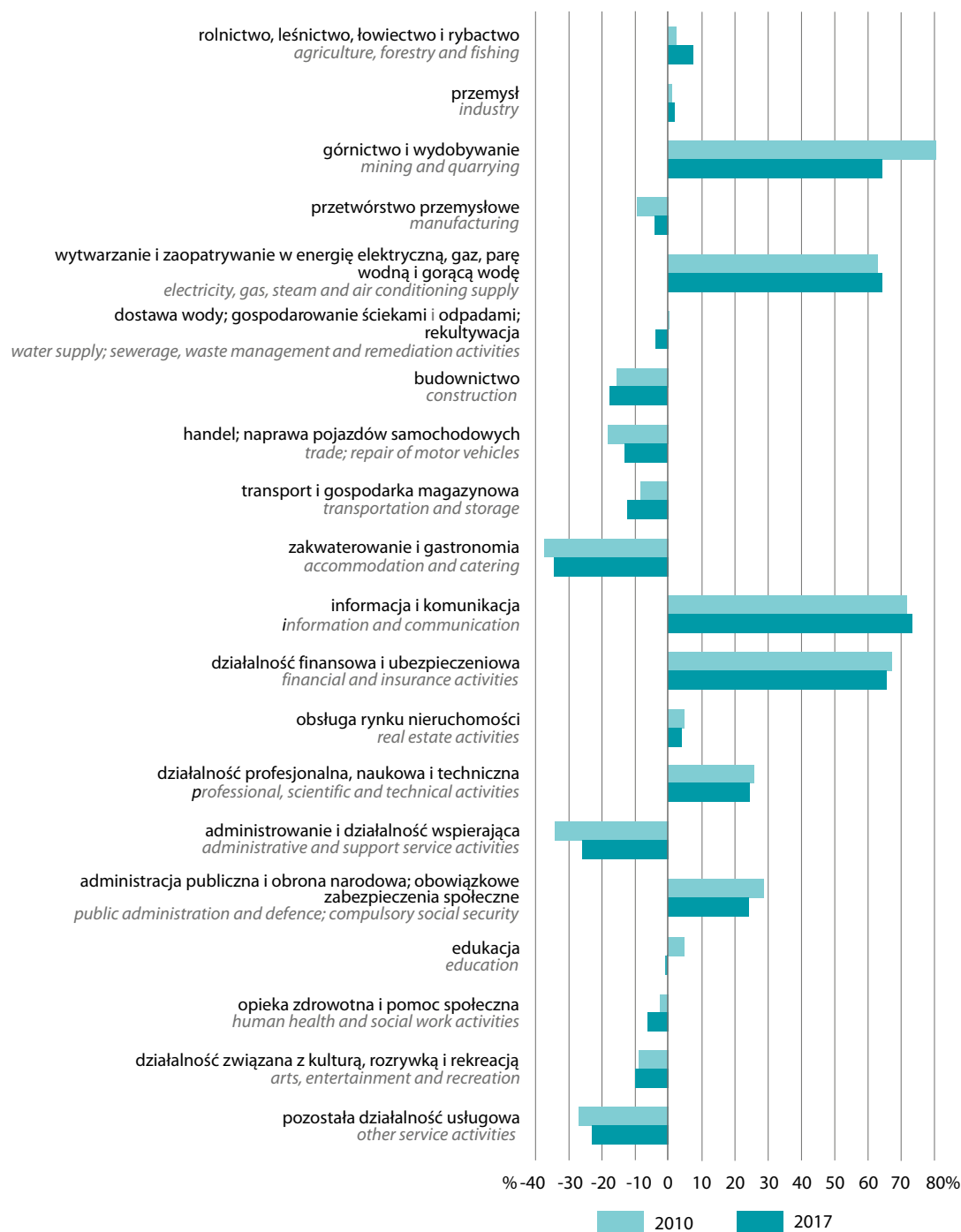
Wyszczególnienie Specification		2013	2014	2015	2016	2017
Przemysł Industry	a	3 763,97	3 876,91	3 983,49	4 111,33	4 365,76
	b	104,5	103,0	102,7	103,2	106,2
górnictwo i wydobywanie mining and quarrying	a	6 808,89	6 810,71	6 837,41	6 830,55	7 022,39
	b	107,7	100,0	100,4	99,9	102,8
przetwórstwo przemysłowe manufacturing	a	3 386,73	3 536,36	3 669,29	3 827,87	4 107,96
	b	104,4	104,4	103,8	104,3	107,3
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę electricity, gas, steam and air conditioning supply	a	6 234,55	6 353,66	6 546,95	6 763,53	7 015,03
	b	106,1	101,9	103,0	103,3	103,7
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^a water supply; sewerage, waste management and remediation activities	a	3 564,84	3 684,91	3 825,28	3 961,86	4 113,71
	b	102,7	103,4	103,8	103,6	103,8
Budownictwo Construction	a	2 993,01	3 102,29	3 17,49	3 348,63	3 553,83
	b	101,4	103,7	103,7	104,1	106,1
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^a Trade; repair of motor vehicle ^a	a	3 003,68	3 129,77	3 278,13	3 471,27	3 730,44
	b	103,4	104,2	104,7	105,9	107,5
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	a	3 258,50	3 374,49	3 469,75	3 551,48	3 759,55
	b	102,9	103,6	102,8	102,4	105,9
Zakwaterowanie i gastronomia ^a Accommodation and catering ^a	a	2 271,27	2 370,40	2 459,59	2 618,62	2 843,75
	b	104,3	104,4	103,8	106,5	108,6
Informacja i komunikacja Information and communication	a	6 165,88	6 423,53	6 685,33	7 059,73	7 468,83
	b	104,5	104,2	104,1	105,6	105,8
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa Financial and insurance activities	a	6 153,77	6 194,36	6 511,17	6 659,24	7 068,95
	b	102,7	100,7	105,1	102,3	106,2
Obsługa rynku nieruchomości ^a Real estate activities	a	3 831,30	3 941,47	4 075,46	4 223,28	4 523,55
	b	103,0	102,9	103,4	103,6	107,1
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna Professional, scientific and technical activities	a	4 451,83	4 597,66	4 862,37	5 007,73	5 387,82
	b	102,1	103,3	105,8	103,0	107,6
Administrowanie i działalność wspierająca ^a Administrative and support service activities	a	2 548,81	2 672,31	2 850,49	2 967,09	3 168,42
	b	103,5	104,8	106,7	104,1	106,8
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne Public administration and defence; compulsory social security	a	4 521,46	4 660,91	4 787,61	5 042,17	5 305,02
	b	102,9	103,1	102,7	105,3	105,2
Edukacja Education	a	3 908,97	4 014,98	4 133,48	4 175,83	4 255,90
	b	104,2	102,7	103,0	101,0	101,9
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna Human health and social work activities	a	3 374,64	34 56,57	3 565,98	3 751,98	4 005,51
	b	102,2	102,4	103,2	105,2	106,8
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją Arts, entertainment and recreation	a	3 253,94	3 353,40	3 476,75	3 644,38	3 853,51
	b	104,3	103,1	103,7	104,8	105,7
Pozostała działalność usługowa Other service activities	a	2 876,16	2 971,28	3 040,97	3 238,77	3 301,96
	b	113,2	103,3	102,3	106,5	102,0

a – wynagrodzenie w złotych

b – zmiana wynagrodzenia, analogiczny okres roku poprzedniego = 100.

Wykres 5.4. Odchylenia względne przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto od przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej według sekcji w 2017 r.

Chart 5.4. Relative deviations of average monthly gross wages and salaries from the average wages and salaries in national economy by sections in 2017

5.2. Struktura wynagrodzeń

5.2. Structure of wages and salaries

Przeciętne wynagrodzenie, ze względu na swoją prostotę, jest najczęściej stosowaną miarą jego poziomu. Ma ona jednak istotne ograniczenia, między innymi istotnie zależy od wartości skrajnych, np. silny wzrost 1% najwyższych wynagrodzeń powoduje istotny wzrost przeciętnego wynagrodzenia, podczas gdy dla 99% pracowników sytuacja nie zmieniła się.

Dlatego też aby w pełni zrozumieć sytuację na rynku pracy potrzebny jest szerszy wachlarz przedstawionych wskaźników. Jednym z takich wskaźników jest mediana wynagrodzeń, czyli wartość wynagrodzenia środkowego (50% pracowników zarabia nie więcej niż mediana, a drugie 50% – więcej niż medianę) dla całej gospodarki jak i w różnych przekrojach. Obecnie jedynym badaniem (ze względu na liczebność próby) pozwalającym na przedstawienie mediany w różnych zestawieniach jest badanie struktury wynagrodzeń według zawodów⁴¹, (z którego najnowsze dane dotyczą października 2016 roku, badanie będzie realizowane w 2018 roku, a wyniki upublicznione na początku 2020 roku).

Omawiane informacje dotyczą zatrudnionych (tj. pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych bez przeliczania niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych), którzy przepracowali w badanych jednostkach cały miesiąc październik 2016 roku. Pracownicy sektora publicznego stanowili 31,4% tej populacji, a sektora prywatnego – 68,6%. Wśród ogółu zatrudnionych 4 197,9 tys. stanowili mężczyźni (tj. 51,1%), a kobiety 4 010,7 tys. (48,9%). Warto dodać, że w sektorze publicznym częściej były zatrudnione kobiety (65,3%), natomiast w sektorze prywatnym – mężczyźni (58,7%).

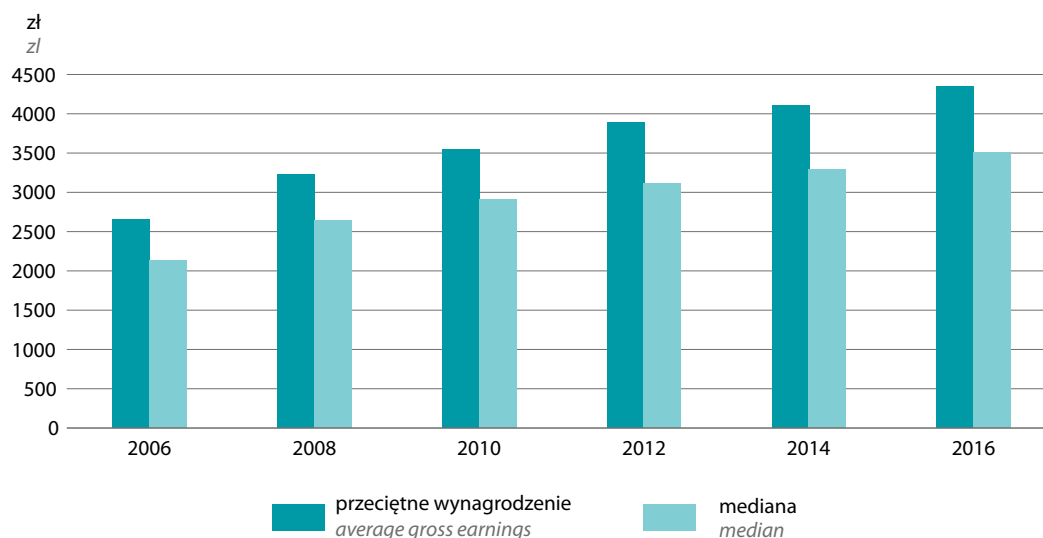
Poziom wynagrodzeń zostanie omówiony z trzech perspektyw: z pierwszej – od strony przedsiębiorstw i ich działalności – dokonując pogłębionej analizy w tym zakresie posłużymy się Polską Klasyfikacją Działalności (PKD 2007); z drugiej – od strony zatrudnionych i ich kwalifikacji zawodowych – tu natomiast kluczowa będzie Klasyfikacja Zawodów i Specjalności, która jest aktualizowana na bieżąco przez Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej; oraz z trzeciej – od strony terytorialnego podziału administracyjnego, czyli od miejsca zlokalizowania przedsiębiorstwa czy też jednostki lokalnej przedsiębiorstwa – posłużymy się tu podziałem Polski na województwa.

Wynagrodzenia, które można otrzymać w określonym zawodzie wpływają na strukturę pracowników. Wysokość wynagrodzeń może być przyczyną podnoszenia kwalifikacji, zmiany wykonywanego zawodu czy nawet podstawą do wyboru kierunku kształcenia. W związku z czym skala różnic występująca między zawodami, sekcjami działalności czy też województwami może być kluczowa nie tylko dla ośrodków centralnych podejmujących decyzje na szczeblu krajowym, ale również dla poszczególnych osób pracujących lub dopiero wchodzących na rynek pracy.

Porównanie przeciętnego wynagrodzenia i mediany wynagrodzeń w ostatnich 10 latach pokazuje, że wynagrodzenie przeciętne jest o ok. 20–25% wyższe od mediany i proporcja ta nie zmienia się od 2006 roku. Wskazuje to na utrzymującą się prawostronną asymetrię wynagrodzeń, czyli istnieje nieliczna grupa pracowników zarabiających znacznie powyżej średniej i znaczna grupa (powyżej 50%) zarabiająca poniżej przeciętnego wynagrodzenia. Utrzymujące się zróżnicowanie wynagrodzeń potwierdzają również bardzo zbliżone wskaźniki zmiany przeciętnego wynagrodzenia i mediany. Między 2006 a 2016 przeciętne wynagrodzenie wzrosło (nominalnie) o 24%, a mediana wynagrodzeń – o 25%.

⁴¹ Badanie struktury wynagrodzeń według zawodów jest badaniem reprezentacyjnym realizowanym z częstotliwością dwuletnią, obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Dane za 2016 rok dotyczą 8208,6 tys. zatrudnionych (tj. pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych bez przeliczania niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych), a dane o wynagrodzeniach prezentowane są w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy – za 21 dni roboczych. Zachęcamy do zapoznania się z pełną metodologią i dokładnymi wynikami z badania, które można znaleźć na stronie internetowej Głównego Urzędu Statystycznego w zakładce Publikacje: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy/struktura-wynagrodzen-wedlug-zawodow-w-pazdzierniku-2016-r-4,8.html>

Wykres 5.5. Przeciętne i środkowe wynagrodzenia brutto za październik
Chart 5.5. Average and median gross earnings in October

W październiku 2016 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 4 347 zł i było ono o blisko 6% wyższe niż w październiku 2014 roku.

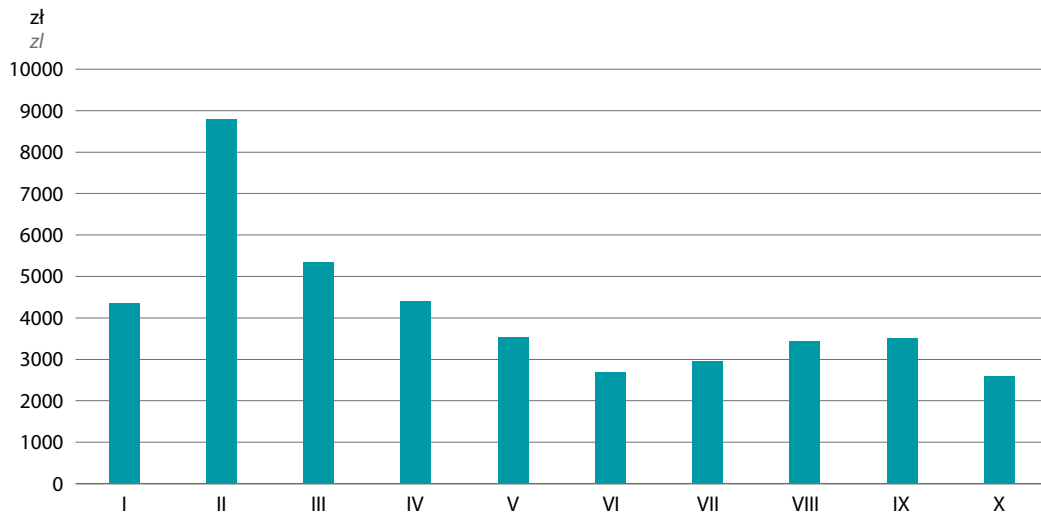
Przyjmując nomenklaturę z Klasyfikacji Zawodów i Specjalności (KZiS) można zauważyć, że jedynie w trzech wielkich grupach zawodów – *Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy* oraz *Specjaliści*, oraz *Technicy i inny średni personel* przeciętne wynagrodzenie ogółem brutto zatrudnionych pracowników było wyższe od przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej⁴². Przeciętnie najniższe wynagrodzenia otrzymywali pracownicy zatrudnieni w wielkich grupach: Pracownicy wykonujący prace proste oraz Pracownicy usług i sprzedawcy. Jeśli popatrzymy na skrajne poziomy przeciętnych wynagrodzeń, tj. wynagrodzenia zatrudnionych należących do najlepiej i najgorzej zarabiających wielkich grup zawodów, to stosunek tych wielkości wynosi 3,4:1, co świadczy o dużej rozpiętości zarobków już na poziomie jednego symbolu według KZiS.

⁴² Dla jednostek objętych badaniem.

Wykres 5.6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w październiku 2016 r. pracowników zatrudnionych według wielkich grup zawodów

Chart 5.6. Average monthly gross earnings of paid employees by "major" occupational groups in October 2016

W 2016 roku zatrudnieni pracownicy w sześciu sekcjach PKD zarabiali przeciętnie powyżej 4 346,76 złotych – przeciętnego wynagrodzenia. Największy powód do zadowolenia miały osoby zatrudnione w sekcjach: Informacji i komunikacja (J) oraz Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K), gdyż ich wynagrodzenia były najwyższe i wynosiły odpowiednio 176,1 oraz 158,0 procent przeciętnego wynagrodzenia w podmiotach gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Najniższe przeciętne wynagrodzenia wystąpiły w sekcjach – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (I) oraz Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (N) i stanowiły 65,5 oraz 75,4 procent przeciętnego wynagrodzenia.

Tablica 5.2. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w październiku 2016 r. pracowników zatrudnionych według sekcji PKD Table 5.2. *Employees' average gross earnings by sections (NACE rev. 2) for October 2016*

Sekcje PKD NACE sections	Przeciętne wynagrodzenie w X 2016 r. (w zł) Average monthly earnings in October 2016 (in PLN)
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo <i>Agriculture, forestry and fishing</i>	4 803,10
Górnictwo i wydobywanie <i>Mining and quarrying</i>	6 315,33
Przetwórstwo przemysłowe <i>Manufacturing</i>	4 070,72
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych <i>Electricity, gas, steam and air conditioning supply</i>	6 326,84
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją <i>Water supply, sewerage; waste management and remediation activities</i>	4 138,76
Budownictwo <i>Construction</i>	3 894,38
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych <i>Wholesale and retail trade; rep air of motor vehicles and motorcycles</i>	3 860,24
Transport i gospodarka magazynowa <i>Transportation and storage</i>	3 909,39
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi <i>Accommodation and food service activities</i>	2 847,98
Informacja i komunikacja <i>Information and communication</i>	7 655,17
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa <i>Financial and insurance activities</i>	6 867,95
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości <i>Real estate activities</i>	4 384,85
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna <i>Professional, scientific and technical activities</i>	6 222,79
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca <i>Administrative and support service activities</i>	3 278,94
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne <i>Public administration and defence; compulsory social security</i>	5 040,59
Edukacja <i>Education</i>	4 121,00
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna <i>Human health and social work activities</i>	3 976,10
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją <i>Arts, entertainment and recreation</i>	3 656,57
Pozostała działalność usługowa <i>Other service activities</i>	3 814,30

Wynagrodzenie przeciętne może być również punktem odniesienia do wyznaczenia liczebności grup pracowników według poziomu wynagrodzeń. Jedną z miar jest liczba zatrudnionych według wielokrotności przeciętnego wynagrodzenia.

W październiku 2016 r. miesięczne wynagrodzenie brutto co najmniej równe:

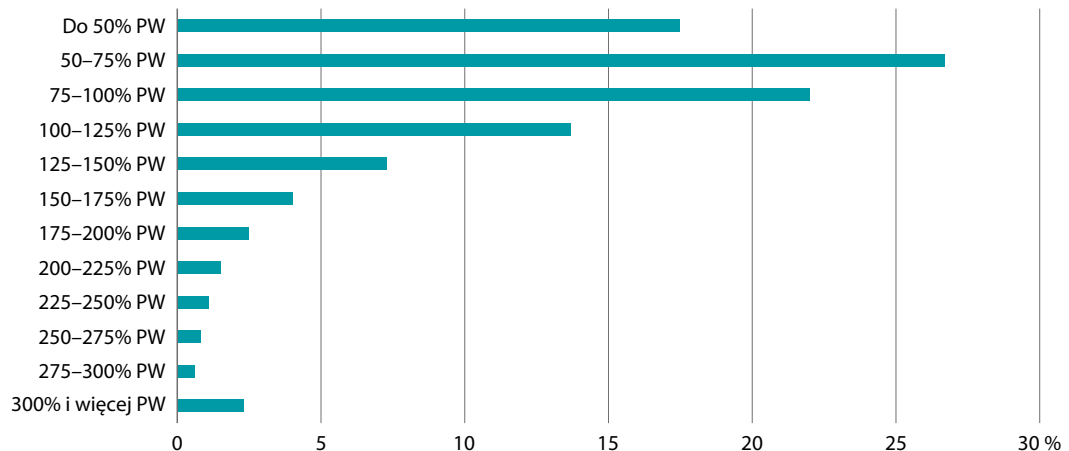
- 7 przeciętnym wynagrodzeniom miesięcznym (tzn. $\geq 3\,0427,32$ zł) – otrzymało 0,21% zatrudnionych;
- 6 przeciętnym wynagrodzeniom miesięcznym (tzn. $\geq 2\,6080,56$ zł) – 0,33% zatrudnionych;
- 5 przeciętnym wynagrodzeniom miesięcznym (tzn. $\geq 2\,1733,80$ zł) – 0,57% zatrudnionych;
- 4 przeciętnym wynagrodzeniom miesięcznym (tzn. $\geq 1\,7387,04$ zł) – 1,05% zatrudnionych;
- 3 przeciętnym wynagrodzeniom miesięcznym (tzn. $\geq 1\,3040,28$ zł) – 2,27% zatrudnionych;
- 2 przeciętnym wynagrodzeniom miesięcznym (tzn. $\geq 8\,693,52$ zł) – 6,26% zatrudnionych;
- 1 przeciętnemu wynagrodzeniu miesięcznemu (tzn. $\geq 4\,346,76$ zł) – 33,77% zatrudnionych.

Powyższa analiza wskazuje, że zdecydowana większość pracowników – ponad 66% – zarabia mniej niż wynagrodzenie przeciętne.

POŁOWA ZATRUDNIONYCH PRACOWNIKÓW otrzymała wynagrodzenie ogółem brutto do 3 510,67 zł (mediana = decyl piąty = wynagrodzenie środkowe).

Wykres 5.7. Rozkład zatrudnionych według krotności przeciętnego wynagrodzenia ogółem brutto (PW = 4 346,76 zł) dla gospodarki narodowej w październiku 2016 r.

Chart 5.7. Distribution of the employees by multiplicity of average total gross earnings (PW, i.e. average = 4 346,76 zł) in national economy in October 2016

Zauważalne są znaczące różnice w przeciętnym wynagrodzeniu w zależności od płci: 70,5% kobiet i 62,1% mężczyzn otrzymało co najwyżej wynagrodzenie miesięczne w wysokości 4 346,76 złotych (czyli równe wynagrodzeniu przeciętnemu). Mężczyźni zarabiali średnio o 358,87 złotych więcej od przeciętnego wynagrodzenia podczas gdy kobiety średnio zarabiała o 375,63 złotych mniej od przeciętnego wynagrodzenia, co w konsekwencji oznacza, że przeciętne wynagrodzenie mężczyzn było o 734,50 złotych (o 18,5%) wyższe od przeciętnego wynagrodzenia kobiet.

Wyraźne różnice widoczne są też wśród grup zawodów. Wynagrodzenie brutto nie większe niż przeciętne wynagrodzenie ogółem otrzymywało blisko 96% pracowników wykonujących prace proste oraz 93% pracowników usług osobistych i sprzedawców. Na drugim biegunie byli przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy, spośród których ponad 3/4 otrzymywało wynagrodzenia powyżej przeciętnego.

Tablica 5.3. Odsetek pracowników (w danej „wielkiej” grupie zawodów) otrzymujących wynagrodzenia miesięczne ogółem brutto co najwyżej równe przeciętnemu wynagrodzeniu w październiku 2016 r. w gospodarce narodowej (tzn. ≤ 4 346,76 zł)

Table 5.3. Population of employees receiving in October 2016 gross individual earnings not higher than the average gross earnings in the national economy (i.e. ≤ 4 346.76 zł)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Men	Kobiety Women
	w % in %		
OGÓŁEM TOTAL	66,2	62,1	70,5
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy Managers	24,8	21,6	28,7
Specjaliści Professionals	44,2	33,6	50,0
Technicy i inny średni personel Technicians and associate professionals	62,1	49,5	72,5
Pracownicy biurowi Clerical support workers	79,8	78,4	80,7
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy Service and sales workers	92,9	88,4	95,1
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy Skilled agricultural, forestry and fishery workers	87,7	86,0	93,2
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy Craft and related trades workers	78,2	75,0	95,6
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń Plant and machine operators and assemblers	76,6	72,8	91,5
Pracownicy wykonujący prace proste Elementary occupations	95,6	90,9	98,6

Uzupełnieniem analizy przeciętnego wynagrodzenia jest obserwacja, jak kształtują się przeciętne wynagrodzenia w skrajnych grupach, czyli tych, w których wartość przeciętnego wynagrodzenia jest odpowiednio najmniejsza i największa. Ze względu na cechy osób zatrudnionych:

- 1) wiek – zatrudnieni w wieku do 24 lat zarabiali 2 915,57 złotych, a w wieku 65 lat i więcej 5 658,86 złotych;
- 2) staż pracy – przeciętne miesięczne wynagrodzenie zatrudnionych o stażu pracy do 1,9 roku wyniosło 3 127,35 złotych, a dla zatrudnionych o stażu 15,0–19,9 lat wyniosło 4 862,48 złotych;
- 3) wykształcenie – zatrudnieni z wykształceniem gimnazjalnym zarabiali przeciętnie 2 772,01 złotych, podczas gdy zatrudnieni z wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym co najmniej doktora zarabiali 7 075,85 złotych.

Natomiast ze względu na cechy charakteryzujące zakład pracy:

- 1) sektor własności: zatrudnieni w sektorze publicznym zarabiali 4 565,09 złotych, czyli o 318,50 złotych więcej niż w sektorze prywatnym – 4 246,59 złotych;
- 2) wielkość zakładu: zatrudnieni w podmiotach gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 19 osób zarabiali najmniej – 3 148,27 złotych, podczas gdy w zakładach o liczbie pracujących 2000–4999 osób wyniosło 5 536,96 złotych.

Mediana wynagrodzeń, zwana inaczej wartością środkową, ukształtowała się w październiku 2016 roku na poziomie 3 510,67 złotych. Inaczej mówiąc połowa pracowników zatrudnionych w podmiotach gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 pracujących zarabiała nie więcej niż 3 510,67 złotych. Analizując odpowiednią subpopulację można stwierdzić, że miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w wysokości co najwyżej medianie otrzymało 53,9% kobiet oraz 46,2% mężczyzn. Przyjrzyjmy się jeszcze strukturze najlepiej zarabiających – wynagrodzenia powyżej 7 021,34 złotych (dwukrotność środkowego wynagrodzenia) dostawało 10,7% zatrudnionych: 7,3% kobiet i 13,9% mężczyzn. Z opinii przesyłanych do Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że dla odbiorców danych sta-

tystycznych ważne jest analogiczne z powyższym zestawienie do dwóch trzecich mediany czyli do 2 340,45 złotych. Analiza danych wskazuje, że co najwyżej 2 340,45 złotych zarabiała 21,5% zatrudnionych: 22,8% kobiet i 20,3% mężczyzn.

Jeżeli badaną zbiorowość pracowników, uporządkowaną pod względem wysokości wynagrodzenia miesięcznego od wielkości najmniejszej do największej, podzielimy na 2 równe części, to otrzymamy wielkość (w zł) zwaną medianą lub wynagrodzeniem środkowym.

Tablica 5.4. Średnie miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto pracowników zatrudnionych według wielkich grup zawodów od 2002 do 2016 roku

Table 5.4. Median monthly gross earnings of paid employees by "major" occupational groups in the years 2002–2016

Wyszczególnienie Specification	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
	w zł in zł							
OGÓŁEM TOTAL	1 820,73	1 907,61	2 130,43	2 639,51	2 906,78	3 115,11	3 291,56	3 510,67
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy <i>Managers</i>	3 812,03	3 993,29	4 269,40	5 241,01	5 508,27	5 956,73	6 200,00	6 500,00
Specjaliści <i>Professionals</i>	2 470,23	2 691,24	2 773,77	3 360,05	3 801,01	4 116,55	4 364,50	4 568,62
Technicy i inny średni personel <i>Technicians and associate professionals</i>	1 920,24	2 013,16	2 425,74	2 931,66	3 196,56	3 382,23	3 575,41	3 851,13
Pracownicy biurowi <i>Clerical support workers</i>	1 844,77	1 863,25	1 984,48	2 529,18	2 762,47	2 891,15	3 020,00	3 219,89
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy <i>Service and sales workers</i>	1 173,82	1 176,31	1 273,99	1 627,44	1 839,08	1 977,84	2 081,56	2 341,95
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy <i>Skilled agricultural, forestry and fishery workers</i>	1 450,39	1 501,42	1 600,96	1 766,55	1 975,82	2 260,77	2 365,78	2 585,93
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy <i>Craft and related trades workers</i>	1 638,73	1 646,16	1 894,49	2 369,76	2 487,20	2 772,68	2 937,42	3 070,48
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń <i>Plant and machine operators and assemblers</i>	1 830,88	1 855,46	2 039,29	2 517,96	2 701,07	2 886,40	3 030,02	3 214,41
Pracownicy przy pracach prostych <i>Elementary occupations</i>	1 178,59	1 241,08	1 386,92	1 684,46	1 854,14	1 988,31	2 152,80	2 357,34

Warto zauważyć, że wzrost wartości mediany zachodzi w sposób nieprzerwany od 2002 roku nie tylko na poziomie wszystkich zatrudnionych objętych badaniem, ale także na poziomie każdej z wielkiej grupy zawodów. Wzrost ten nie jest jednakowy w każdym roku. Można stwierdzić, że najlepszą sytuację mieli *Parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy*⁴³ w 2002 roku, dla których wartość mediany wynosiła 209,4% mediany wynagrodzeń krajowych. Pod tym względem najgorszą sytuację mieli *Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy*⁴⁴ w 2006 z medianą wynagrodzeń na poziomie 59,8% mediany krajowej. Interesujące zjawisko możemy dostrzec patrząc na medianę wynagrodzeń zatrudnionych należących do wielkiej grupy zawodów: *Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń*, która wzrastała z każdym badaniem, ale też stanowiła coraz mniejszą część mediany wynagrodzeń w Polsce (we wszystkich sekcjach łącznie).

⁴³ W 2002 roku obowiązywała Klasyfikacja Zawodów i Specjalności wprowadzona na podstawie Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 20 kwietnia 1995 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U. Nr 48, poz.253).

⁴⁴ W 2006 roku obowiązywała Klasyfikacja Zawodów i Specjalności wprowadzona na podstawie Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U. Nr 265, poz.2644).

Analiza szczegółowych grup zawodów pokazuje, że w październiku 2016 roku najwyższą medianą wynagrodzeń spośród wszystkich zatrudnionych zaklasyfikowanych do odpowiednich średnich grup zawodów cieszyli się zatrudnieni w grupie *Kierownicy do spraw technologii informatycznych i telekomunikacyjnych*, która wynosiła 10 500,00 złotych. W tym samym okresie wartość średnia wynagrodzenia zatrudnionych w grupie *Fryzjerzy, kosmetyczki i pokrewni* wynosiła 1 850,00 złotych czyli tyle co wynagrodzenie minimalne w 2016 roku. W związku z powyższym skrajne poziomy mediany wynagrodzeń zatrudnionych w średnich grupach zawodów były w stosunku wynoszącym 5,7:1, co świadczy o bardzo dużych różnicach w wynagrodzeniach w poszczególnych średnich grupach zawodów, a z tego wynika, że dla poszczególnych zawodów ta proporcja była jeszcze większa.

Tablica 5.5. Średkowe miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w październiku 2016 r. pracowników zatrudnionych według sekcji PKD

Table 5.5. Median monthly gross earnings of paid employees by sections (NACE rev. 2) for October 2016

Sekcje PKD NACE sections	Mediana w X 2016 r. (w zł) Median in October 2016 (in zł)
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo <i>Agriculture, forestry and fishing</i>	3 971,60
Górnictwo i wydobywanie <i>Mining and quarrying</i>	6 179,36
Przetwórstwo przemysłowe <i>Manufacturing</i>	3 385,13
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych <i>Electricity, gas, steam and air conditioning supply</i>	5 639,42
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją <i>Water supply, sewerage; waste management and remediation activities</i>	3 670,00
Budownictwo <i>Construction</i>	3 014,29
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle <i>Wholesale and retail trade; rep air of motor vehicles and motorcycles</i>	2 818,00
Transport i gospodarka magazynowa <i>Transportation and storage</i>	3 317,16
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi <i>Accommodation and food service activities</i>	22 01,00
Informacja i komunikacja <i>Information and communication</i>	6 000,00
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa <i>Financial and insurance activities</i>	5 133,12
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości <i>Real estate activities</i>	3 590,95
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna <i>Professional, scientific and technical activities</i>	4 634,00
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca <i>Administrative and support service activities</i>	2 144,00
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne <i>Public administration and defence; compulsory social security</i>	4 245,97
Edukacja <i>Education</i>	3 924,81
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna <i>Human health and social work activities</i>	3 465,44
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją <i>Arts, entertainment and recreation</i>	3 141,08
Pozostała działalność usługowa <i>Other service activities</i>	2 774,96

Mediana wynagrodzeń zatrudnionych pracowników jedynie dwóch sekcji PKD osiągnęła granicę 6 000,00 zł, mianowicie: Górnictwo i wydobywanie (B) oraz Informacja i komunikacja (J). Mediana wynagrodzeń zatrudnionych w ośmiu innych sekcjach PKD była na poziomie wyższym od mediany krajowej. Natomiast mediana wynagrodzeń w sekcjach Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (I) oraz Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (N) była relatywnie niska i nie przekroczyła 2 500,00 złotych.

Dodatkowych informacji dostarcza zróżnicowanie mediany wynagrodzeń w skrajnych grupach, czyli tych, w których wartość mediany wynagrodzeń jest odpowiednio najmniejsza i największa. Ze względu na cechy osób zatrudnionych:

- 1) wiek – dla zatrudnionych w wieku do 24 lat mediana wynosiła 2 625,34 złotych, a dla zatrudnionych należących do grupy 65 lat i więcej – 4 021,13 złotych;
- 2) staż pracy – mediana miesięcznych wynagrodzeń zatrudnionych o stażu pracy do 1,9 roku wyniosła 2 600,00 złotych, a dla osób zatrudnionych o stażu 25–29,9 lat – 3 936,68 złotych;
- 3) wykształcenie – mediana wynagrodzeń zatrudnionych z wykształceniem gimnazjalnym wyniosła 2 504,16, podczas gdy zatrudnionych o wykształceniu wyższym ze stopnie naukowym co najmniej doktora – 5 799,70 złotych.

Natomiast ze względu na cechy charakteryzujące zakład pracy:

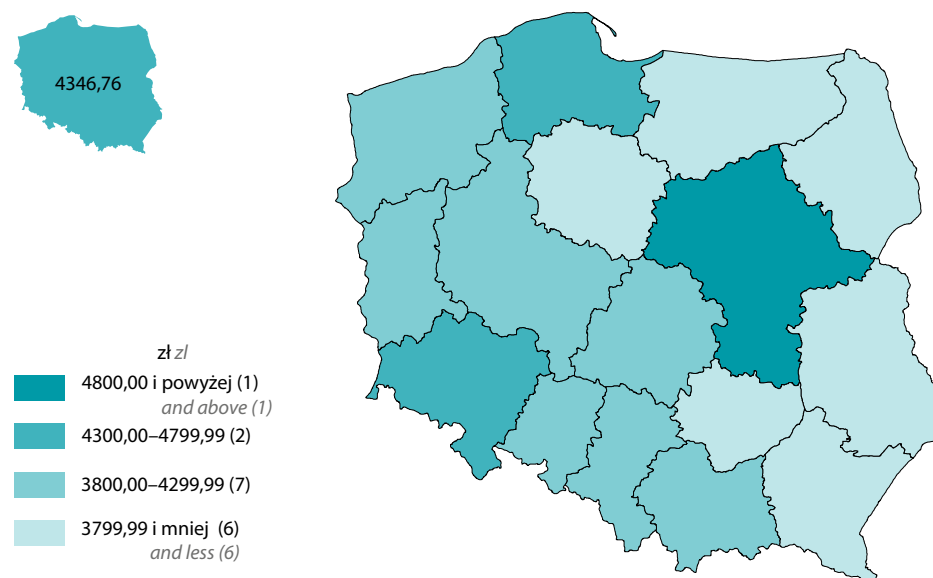
- 1) sektor własności: mediana w sektorze publicznym wyniosła 4 052,88 złotych, a w prywatnym – 3 222,34 złotych;
- 2) wielkość zakładu: mediana wynagrodzeń zatrudnionych w podmiotach gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 19 osób wyniosła 2 399,22 złotych, a dla zakładów pracy o liczbie pracujących 2000–4999 wyniosła 4 594,41 złotych.

Wynagrodzenia w Polsce charakteryzują się również silnym zróżnicowaniem regionalnym.

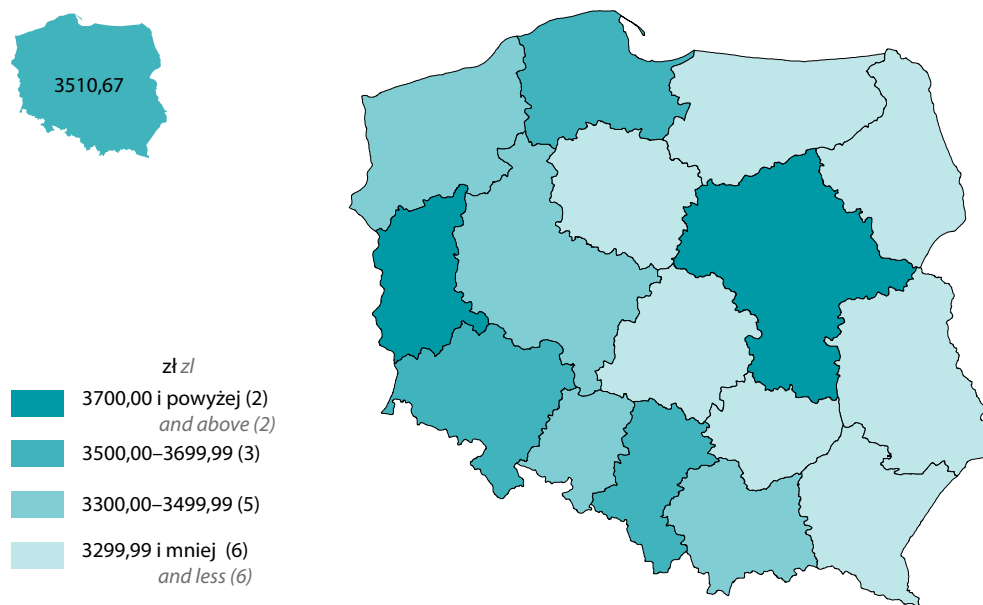
Patrząc całościowo w województwie mazowieckim zarabia się zdecydowanie najlepiej, gdyż przeciętne wynagrodzenie wyniosło 5 535,39 złotych, czyli o 1 103,40 złotych więcej niż w drugim w kolejności w tym zestawieniu województwie czyli dolnośląskim, w którym przeciętne wynagrodzenie wyniosło 4 431,99 złotych. Najgorzej zarabiano się w województwie podkarpackim, gdzie przeciętne zarobki były na poziomie 3 577,38 złotych. Widoczne jest, że przeciętne wynagrodzenie było wyższe w województwach położonych w zachodniej części Polski od tych położonych we wschodniej.

Mapa 5.1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w październiku 2016 r.

Map 5.1. Average monthly gross earnings in October 2016

Mapa 5.2. Średnie miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto w październiku 2016 r.
Map 5.2. Median monthly gross earnings in October 2016

Powyższa mapa przedstawia jak kształtowała się mediana wynagrodzeń w poszczególnych województwach, tu również jak w przypadku wynagrodzenia przeciętnego największe powody do zadowolenia mają mieszkańcy województwa mazowieckiego, w którym mediana wyniosła 4 120,43 złotych i jest to najwyższa osiągnięta wartość spośród wszystkich województw. Województwo lubuskie z medianą na poziomie 3 752,19 złotych zajmuje drugie miejsce w tym zestawieniu. Największą różnicę między wartościami median wynagrodzeń można zaobserwować między województwami mazowieckim, a podkarpackim i ta różnica wynosiła 1 119,66 złotych. Tu również miała miejsce analogiczna sytuacja jak przy przeciętnym wynagrodzeniu tzn., województwa położone na zachód miały wyższą medianę od województw położonych na wschód.

Wskaźnik zróżnicowania wynagrodzeń kobiet i mężczyzn (Gender Pay Gap – GPG) obrazuje różnicę w zarobkach kobiet i mężczyzn. Głównym źródłem informacji dla potrzeb opracowania wskaźnika jest badanie struktury wynagrodzeń według zawodów, realizowane w Unii Europejskiej pod nazwą Structure of Earnings Survey (SES) co 4 lata, natomiast w Polsce co 2 lata. W okresach pomiędzy badaniami prowadzone są szacunki z wykorzystaniem bieżących źródeł danych o wynagrodzeniach i zatrudnieniu. GPG jest wyliczany w procentach, z jednym znakiem po przecinku, przy wykorzystaniu przeciętnych stawek godzinowych wynagrodzeń ogółem brutto za czas opłacony (dla kobiet i mężczyzn zatrudnionych w grupach sekcji PKD 2007 od B do S z wył. O; tylko w jednostkach o liczbie pracujących 10 i więcej osób) oraz wzorów zgodnych z wymogami Eurostatu. Do uogólnienia był wykorzystywany mnożnik w postaci liczby wymiernej, z dokładnością do 2 miejsc po przecinku.

Tablica 5.6. Wskaźnik zróżnicowania wynagrodzeń kobiet i mężczyzn w październiku 2016 r. według sekcji PKD
Table 5.6. Gender Pay Gap by sections (NACE rev. 2) for October 2016

Sekcje PKD <i>NACE sections</i>	GPG w 2016 r. (%) <i>In 2016 (%)</i>
Górnictwo i wydobywanie <i>Mining and quarrying</i>	16,1
Przetwórstwo przemysłowe <i>Manufacturing</i>	20,7
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych <i>Electricity, gas, steam and air conditioning supply</i>	4,6
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją <i>Water supply, sewerage; waste management and remediation activities</i>	-4,3
Budownictwo <i>Construction</i>	-14,8
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle <i>Wholesale and retail trade; rep air of motor vehicles and motorcycles</i>	27,0
Transport i gospodarka magazynowa <i>Transportation and storage</i>	-3,8
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi <i>Accommodation and food service activities</i>	12,1
Informacja i komunikacja <i>Information and communication</i>	25,9
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa <i>Financial and insurance activities</i>	30,4
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości <i>Real estate activities</i>	7,4
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna <i>Professional, scientific and technical activities</i>	14,9
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca <i>Administrative and support service activities</i>	1,8
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne <i>Public administration and defence; compulsory social security</i>	15,1
Edukacja <i>Education</i>	4,8
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna <i>Human health and social work activities</i>	13,6
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją <i>Arts, entertainment and recreation</i>	10,7
Pozostała działalność usługowa <i>Other service activities</i>	32,5
Gender Pay Gap Ogółem <i>Total</i>	7,2

5.3. Koszty pracy

5.3. Labour costs

KOSZTY PRACY stanowią sumę wynagrodzeń brutto (łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych i ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe płaconymi przez ubezpieczonego pracownika) oraz pozapłacowych wydatków poniesionych w celu pozyskania, utrzymania, przekwalifikowania i doskonalenia kadr.

Badanie kosztów pracy w gospodarce narodowej (o symbolu 1.24.10) ma na celu określenie poziomu i struktury kosztów pracy, czyli kosztów ponoszonych przez pracodawcę na rzecz pozyskania, wykorzystania, utrzymania i doskonalenia zasobów pracy.

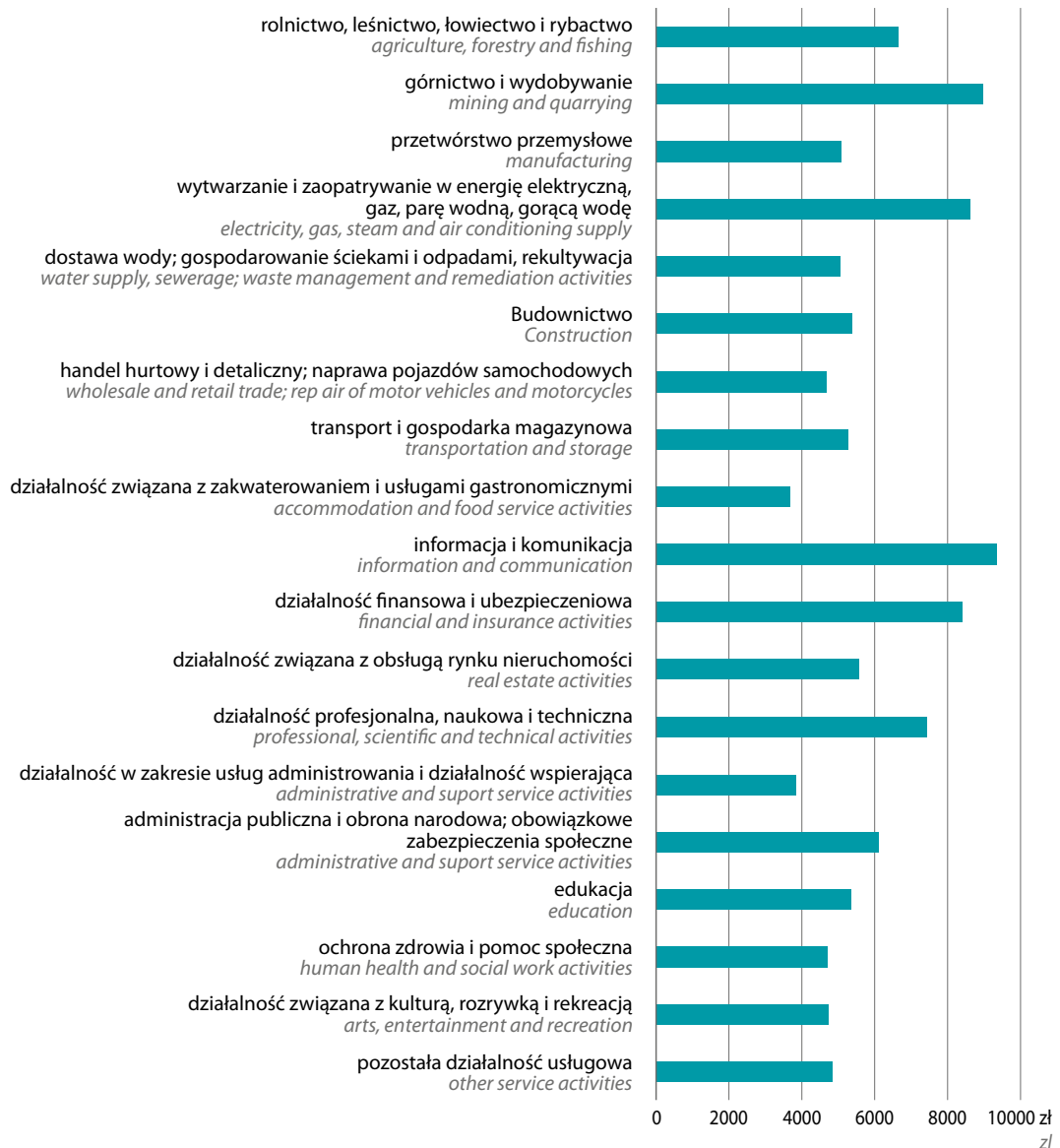
W statystyce kosztów pracy wykorzystywane są następujące wskaźniki: przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego, koszt pracy na 1 godzinę opłaconą i koszt pracy na 1 godzinę przepracowaną.

Wyniki badania kosztów pracy za 2016 r.⁴⁵ wskazują, iż najwyższe koszty pracy w przeliczeniu na 1 zatrudnionego, na 1 godzinę opłaconą i na 1 godzinę przepracowaną wystąpiły w jednostkach prowadzących działalność w zakresie informacji i komunikacji. Koszty te w przeliczeniu na 1 zatrudnionego, na 1 godzinę opłaconą i na 1 godzinę przepracowaną wynosiły: 9 356,66 zł, 56,29 zł i 64,28 zł i były wyższe od analogicznego miernika w gospodarce narodowej odpowiednio o: 70%, 67% i 64%. Z kolei, najniższymi kosztami pracy charakteryzowały się jednostki prowadzące działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, w których koszty zatrudnienia kształtowały się na poziomie odpowiednio: 3 675,04 zł, 22,01 zł i 25,15 zł i były niższe o 64–67% od analogicznego miernika dla gospodarki narodowej.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na fakt, że czas pracy był niemal jednakowo wykorzystany w jednostkach prowadzących działalność związaną z zakwaterowaniem i gastronomią (87,5% czasu opłaconego przez pracodawcę zostało przepracowane) oraz w jednostkach prowadzących działalność w zakresie informacji i komunikacji (87,6%).

⁴⁵ Jest to badanie reprezentacyjne, którego wyniki są uogólnione na całą populację. Obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Badanie jest przeprowadzane co 4 lata, zgodnie z zaleceniem Eurostatu. Zbiór jednostek objętych badaniem określony jest przez dwie zmienne: rodzaj działalności z klasyfikacji PKD 2007 oraz sektor własności (publiczny i prywatny). Dane prezentowane są też według wielkości jednostek (od 10 do 49 pracujących i powyżej 49 pracujących).

Wykres 5.8. Przeciętne miesięczne koszty pracy na 1 zatrudnionego według rodzajów działalności w 2016 r.
 Chart 5.8. Average monthly labour costs per 1 employee by NACE sections in 2016

Z badania struktury kosztów pracy za 2016 r. wynika, iż wyższe koszty pracy były w jednostkach sektora publicznego, gdzie pracodawca musiał wyasygnować o 7,3% więcej środków finansowych na zatrudnienie 1 pracownika najemnego niż w sektorze prywatnym. „Droższa” była również w sektorze publicznym 1 godzina opłacona – o 17,7%, a 1 godzina przepracowana – o 20,64%.

Koszt zatrudnienia 1 pracownika najemnego w jednostkach zatrudniających powyżej 49 osób w 2016 r. był o 33% wyższy niż w jednostkach o liczbie pracujących od 10 do 49 osób. Zależność ta występowała w większości jednostek objętych badaniem z wyjątkiem jednostek prowadzących działalność w zakresie m.in. ubezpieczeń, reasekuracji i funduszy emerytalnych, transportu wodnego, rybactwa, pozostałej produkcji wyrobów oraz handlu detalicznego.

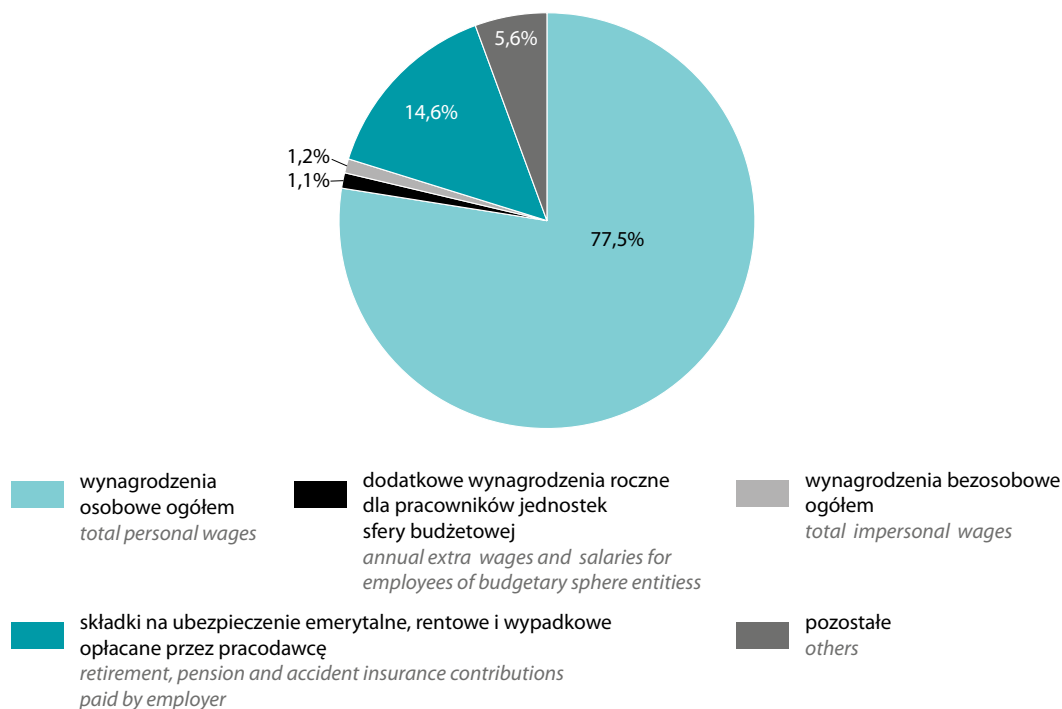
W jednostkach zatrudniających powyżej 49 osób w całej gospodarce narodowej 1 godzina opłacona przez pracodawcę była w 2016 r. o 27,5% „droższa” niż w jednostkach o liczbie pracujących 10–49 osób, a 1 godzina przepracowana – o 29,3%.

Badanie kosztów pracy stwarza także możliwość wyodrębnienia struktury kosztów pracy.

Niemal całkowite nakłady ponoszone przez pracodawcę w związku z zatrudnieniem w 2016 r. stanowiły wypłaty zaliczane w ciężar kosztów jednostki (99,9%), a wśród nich – wynagrodzenia osobowe (77,5%). Udział wynagrodzenia zasadniczego w przeciętnym wynagrodzeniu miesięcznym brutto wynosił 67,3%, a w koszcie pracy na 1 zatrudnionego – 53,0%. Koszty płacowe stanowiły 78,7%, a koszty pozapłacowe 21,3% kosztów pracy.

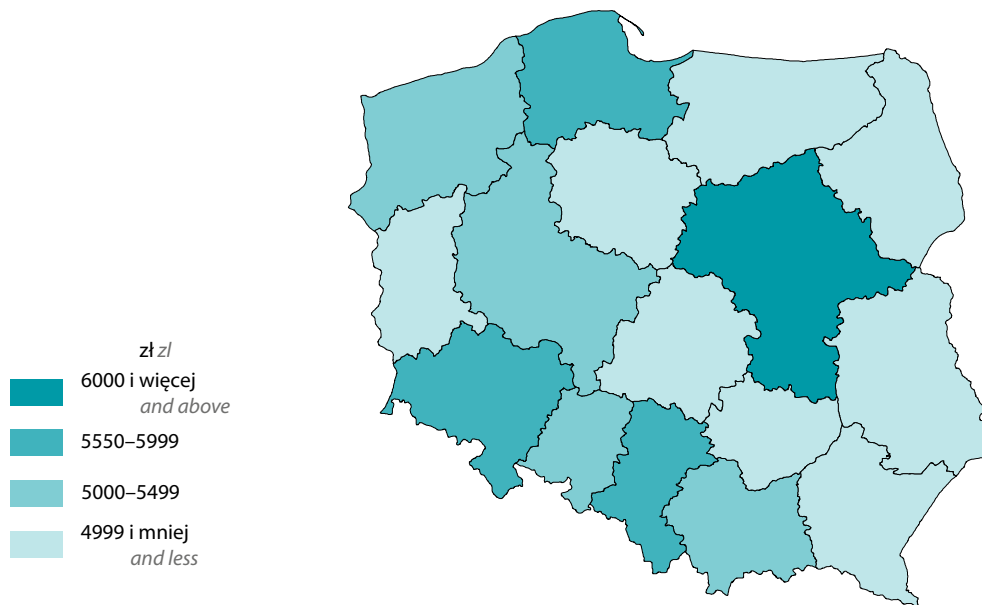
Wykres 5.9. Struktura kosztów pracy w gospodarce narodowej według składników w 2016 r.

Chart 5.9. The structure of labour costs in national economy by components in 2016

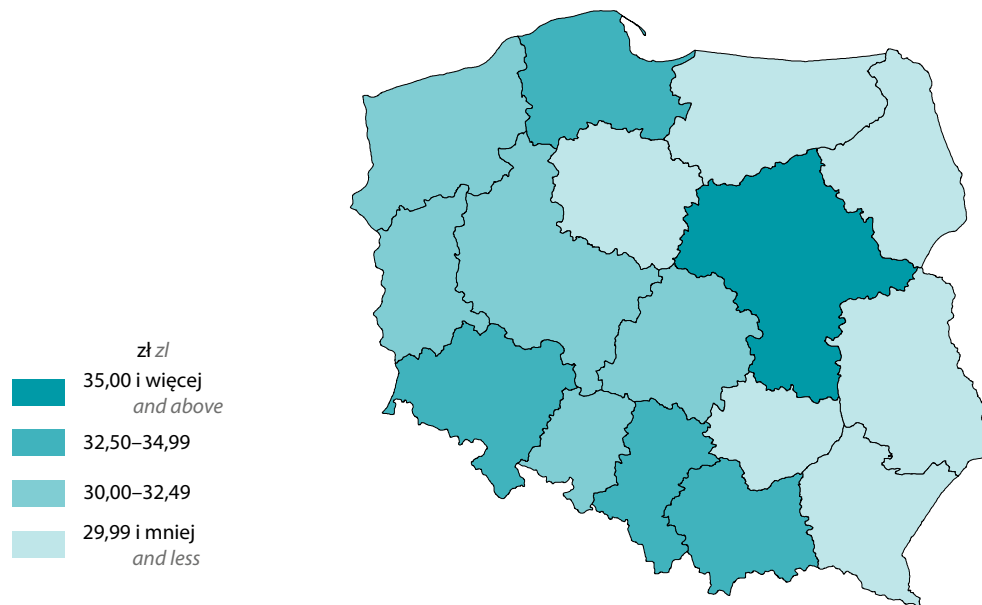

Najwyższe koszty pracy w 2016 r. w przeliczeniu na 1 zatrudnionego, 1 godzinę opłaconą i 1 godzinę przepracowaną wystąpiły w województwie mazowieckim, dolnośląskim, pomorskim i śląskim. Natomiast najniższe koszty pracy według powyższych mierników wystąpiły w województwie podkarpackim, kujawsko-pomorskim, warmińsko-mazurskim oraz podlaskim. Różnica między wartościami skrajnymi w koszcie pracy na 1 zatrudnionego wyniosła 2 126,07 zł. Z kolei różnica pomiędzy najwyższymi i najniższymi kosztami pracy na 1 godzinę opłaconą i 1 godzinę przepracowaną wynosiła odpowiednio: 14,50 zł i 12,63 zł.

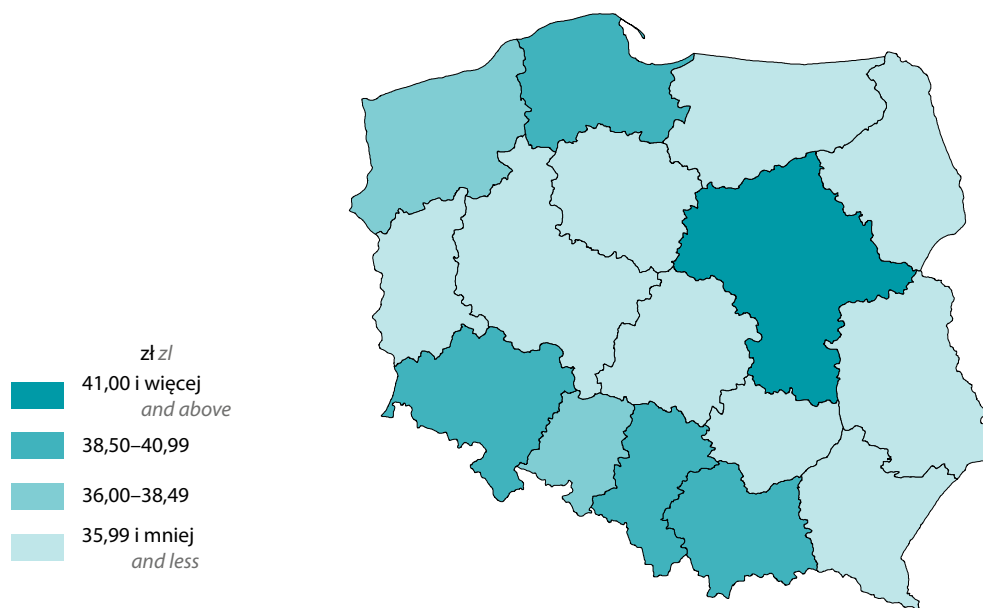
Mapa 5.3. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego według województw w 2016 r.
 Map 5.3. Average monthly labour costs per 1 employee by voivodships in 2016

Mapa 5.4. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 godzinę opłaconą według województw w 2016 r.
 Map 5.4. Average monthly labour costs per 1 hour paid by voivodships in 2016

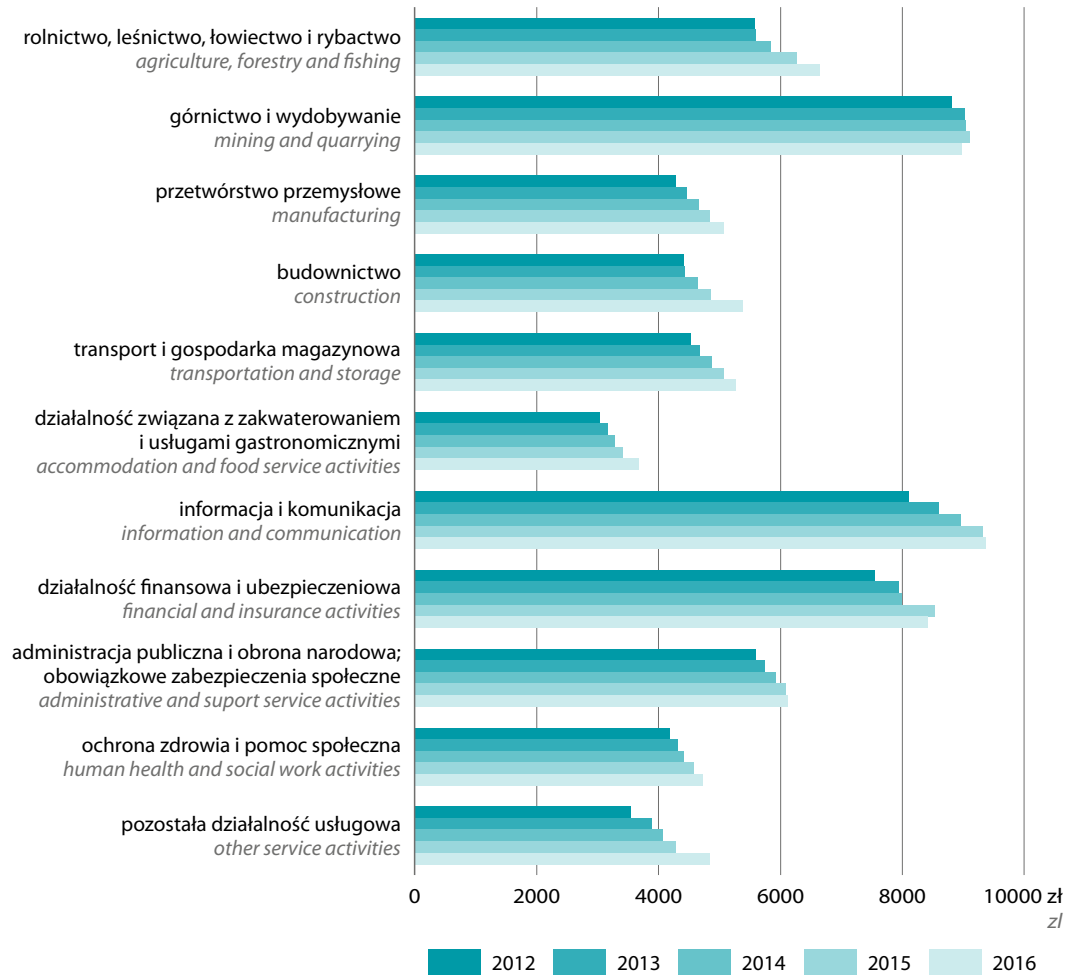
Mapa 5.5. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 godzinę przepracowaną według województw w 2016 r.
Map 5.5. Average monthly labour costs per 1 hour worked by voivodships in 2016

Porównując przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego w gospodarce narodowej w latach 2012–2016 zauważymy, że w 2012 r. wynosił on 4 758,64 zł, a w 2016 roku – 5 489,14 zł. Koszty pracy na 1 zatrudnionego w przeciągu 5 lat wzrosły więc o 15,4% i wzrastały z różnym nasileniem w poszczególnych latach. Największy wzrost w stosunku do poprzedniego okresu zanotowano w 2013 r. – wyniósł on 4,8%, zaś najniższy w 2016 roku – 2,6%.

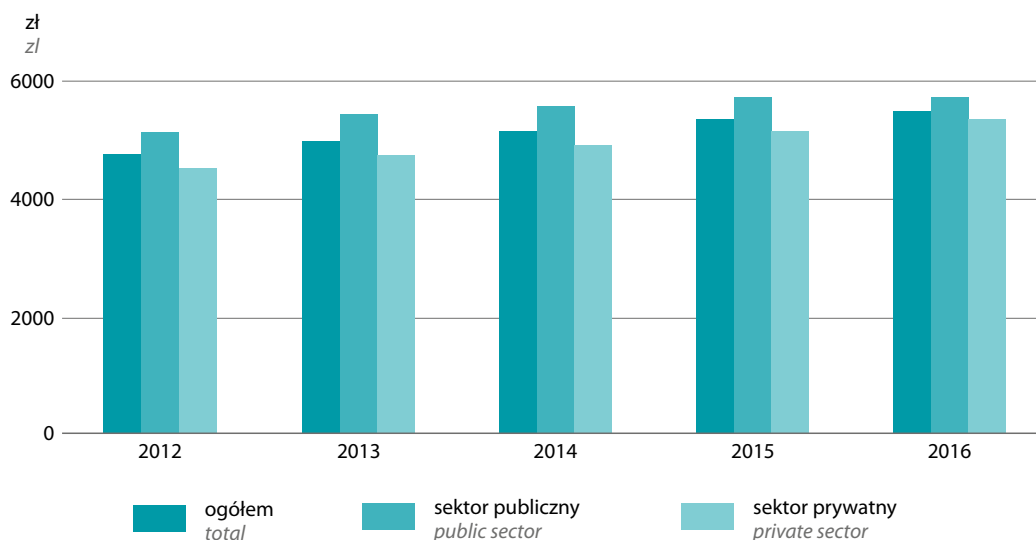
Wykres 5.10. Przekiętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego w gospodarce narodowej w latach 2012–2016 w wybranych rodzajach działalności

Chart 5.10. Average monthly labour costs per 1 employee in national economy in the years 2012–2016 in selected NACE section

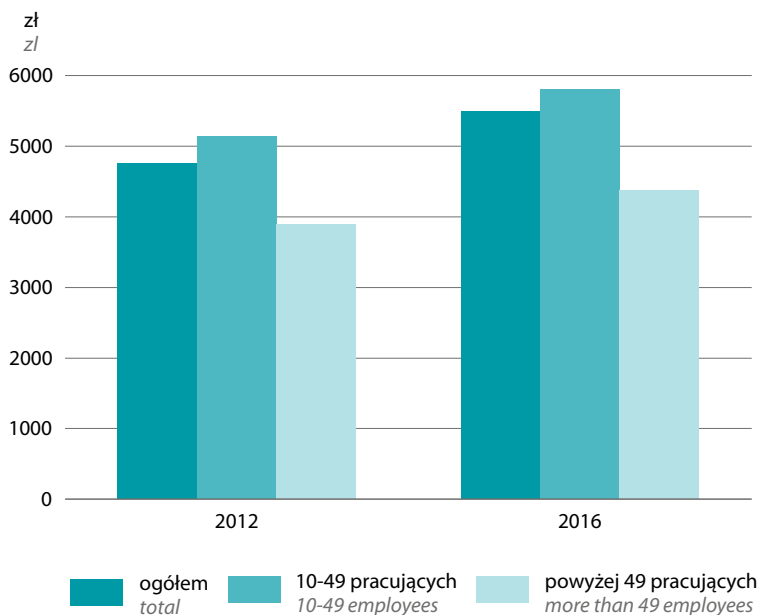
Wyniki badań kosztów pracy jak i szacunków kosztów pracy w okresach między badaniami wskazują, że w latach 2012–2016 wyższe koszty pracy odnotowano zawsze w sektorze publicznym. Natomiast porównując dynamikę kosztów pracy 1 zatrudnionego w 2016 r. w stosunku do 2012 r. była ona wyższa w sektorze prywatnym, gdzie ukształtowała się na poziomie 18,2%, podczas gdy w sektorze publicznym – odpowiednio 11,8%.

Wykres 5.11. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego według sektorów własności
 Chart 5.11. Average monthly labour costs per 1 employee in national economy by ownership sectors

Koszt pracy 1 zatrudnionego zarówno w 2012 r. jak i w 2016 r. był wyższy w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 49 osób niż w jednostkach o liczbie 10–49 pracujących. Różnica ta ukształtowała się w 2016 r. na poziomie nieco wyższym niż w 2012 r., ponieważ koszt zatrudnienia 1 pracownika najemnego w jednostkach powyżej 49 pracujących w 2016 r. był o 32,7% wyższy niż w tych zatrudniających od 10 do 49 osób, podczas gdy w 2012 r. ta sama relacja ukształtowała się na poziomie 31,9%.

Wykres 5.12. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego według wielkości jednostek
 Chart 5.12. Average monthly labour costs per 1 employee in national economy by size of units

INDEKS KOSZTÓW ZATRUDNIENIA (IKZ) pokazuje kształtowanie się kosztu zatrudnienia siły roboczej na godzinę przepracowaną ponoszonego przez pracodawcę w krótkim okresie czasu (kwartał).

Miarą, która prezentuje koszty pracy ponoszone przez pracodawcę w krótkim okresie czasu jest indeks kosztów zatrudnienia. Obejmuje on ogólny indeks kosztów zatrudnienia, płacowy indeks kosztów zatrudnienia, pozapłacowy indeks kosztów zatrudnienia oraz indeks kosztów zatrudnienia z wyłączeniem nagród.

Ogólny indeks kosztów zatrudnienia za I, II, III i IV kw. 2017 r. wyniósł odpowiednio 115,9; 116,2; 123,3 i 125,0. Stanowi to wzrost odpowiednio o 1,4%, 8,3%, 5,6% i 7,7% w stosunku do analogicznych kwartałów 2016 r.

Wykres 5.13. Indeks kosztów zatrudnienia ogółem Polska w kwartałach

Chart 5.13. Labour costs index – Poland, by quarters

Największy wzrost IKZ w stosunku do poprzedniego roku wystąpił w sekcji górnictwo i wydobywanie (dla II kw. 2017 r. wyniósł on 39,0% i dla IV kw. 2017 r. 17,0%) oraz w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (dla II kw. 2017 wzrost wyniósł 14,8%). Największe spadki indeksu w stosunku do 2016 r. miały miejsce w sekcji górnictwo i wydobywanie (dla III kw. 2017 r. spadek wyniósł 3,7%), w sekcji edukacja (spadek 2,7% w I kw. 2017 r.) oraz w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (spadek 2,6% w I kw. 2017 r.).

W okresach pomiędzy badaniami kosztów pracy opracowywane są roczne szacunki podstawowych mierników kosztów pracy, przy wykorzystaniu sprawozdania o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy oraz struktury kosztów pracy z ostatniego badania kosztów pracy.

Z rocznych szacunków kosztów pracy wynika, że w 2017 r. koszty pracy na jednego zatrudnionego i na jedną godzinę przepracowaną wyniosły dla Polski ogółem odpowiednio: 5 759,06 zł i 40,71 zł.

Tablica 5.7. Podstawowe mierniki kosztów pracy (szacunek) według rodzajów działalności w roku 2017
 Table 5.7. Basic labour costs measures (estimation) by NACE sections in 2017

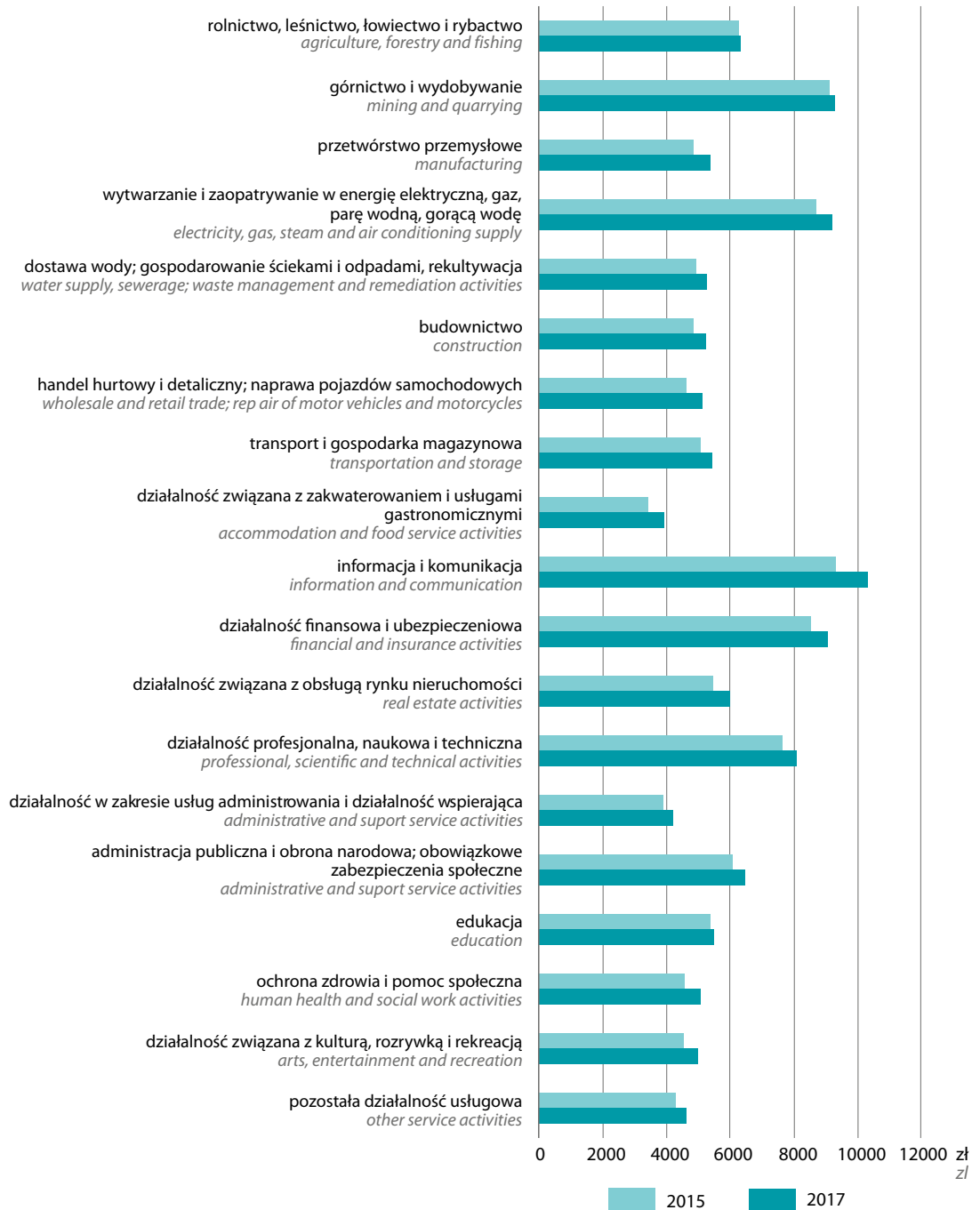
Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Koszty pracy w przeliczeniu <i>Labour costs per</i>	
	na 1 zatrudnionego (przeciętne miesięczne <i>1 employee (monthly average)</i>)	na 1 godzinę przepracowaną <i>1 hour worked</i>
	w zł	in zł
Ogółem <i>Total</i>	5 759,06	40,71
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo <i>Agriculture, forestry and fishing</i>	6 334,52	42,31
Górnictwo i wydobywanie <i>Mining and quarrying</i>	9 279,97	64,15
Przetwórstwo przemysłowe <i>Manufacturing</i>	5 385,47	36,38
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych <i>Electricity, gas, steam and air conditioning supply</i>	9 210,34	64,87
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją <i>Water supply, sewerage; waste management and remediation activities</i>	5 278,06	36,11
Budownictwo <i>Construction</i>	5 252,97	34,73
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle <i>Wholesale and retail trade; rep air of motor vehicles and motorcycles</i>	5 125,39	34,68
Transport i gospodarka magazynowa <i>Transportation and storage</i>	5 429,32	36,31
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi <i>Accommodation and food service activities</i>	3 930,21	26,27
Informacja i komunikacja <i>Information and communication</i>	10 315,91	70,86
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa <i>Financial and insurance activities</i>	9 079,62	64,46
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości <i>Real estate activities</i>	5 996,76	41,76
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna <i>Professional, scientific and technical activities</i>	8 082,12	55,34
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca <i>Administrative and support service activities</i>	4 208,81	28,36
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne <i>Public administration and defence; compulsory social security</i>	6 466,48	45,76
Edukacja <i>Education</i>	5 473,49	51,87
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna <i>Human health and social work activities</i>	5 071,28	36,18
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją <i>Arts, entertainment and recreation</i>	4 998,21	35,06
Pozostała działalność usługowa <i>Other service activities</i>	4 612,23	30,46

W porównaniu do rocznych szacunków kosztów pracy za rok 2015 koszty pracy na jednego zatrudnionego i na jedną godzinę przepracowaną wzrosły w 2017 r. we wszystkich rodzajach działalności. Największy wzrost nastąpił w jednostkach prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii (odpowiednio o 15,2% i 16,6%), przetwórstwa przemysłowego (o 11,4% i 12,2%) oraz opieki zdrowotnej i pomocy spo-

łącznej (o 11,0% i 12,5%). Najniższy wzrost kosztów pracy na jednego zatrudnionego i na jedną godzinę przepracowaną miał miejsce w jednostkach sektora rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (odpowiednio o 1,0% i 2,4%), edukacji (o 1,6% i 2,2%) oraz górnictwa i wydobywania (o 1,9% i 2,4%).

Wykres 5.14. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego w gospodarce narodowej (szacunek) w latach 2015 i 2017 według rodzajów działalności

Chart 5.14. Average monthly labour costs per 1 employee in national economy (estimation) in 2015 and 2017 by NACE sections

Lista opracowań Głównego Urzędu Statystycznego, w których można znaleźć więcej informacji o tematach poruszanych w niniejszej publikacji:

1. Aktywność ekonomiczna ludności Polski, IV kwartał 2017 r., Warszawa 2018.
2. Bezrobocie rejestrowane I-IV kwartał 2017 r., Warszawa 2018.
4. Biuletyn Statystyczny, Warszawa 2018.
4. Dojazdy do pracy w Polsce. Terytorialna identyfikacja przepływów ludności związanych z zatrudnieniem, Poznań 2010 r. (kolejna edycja w przygotowaniu).
5. Koszty pracy w gospodarce narodowej w 2016 r., Warszawa 2017.
6. Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2017 r. Stan w dniu 31 XII, Warszawa 2018.
7. Popyt na pracę w 2017 r., Warszawa 2018.
8. Praca nierejestrowana w 2017 r., informacja sygnałna z 24.10.2018 r. (na podstawie wstępnych wyników badania modułowego BAEL), Warszawa 2018.
9. Pracujący na własny rachunek w 2017 roku, 2018 (na podstawie wyników badania modułowego BAEL), Warszawa 2018.
10. Pracujący w gospodarce narodowej w 2017 r., Warszawa 2018.
11. Struktura wynagrodzeń według zawodów w październiku 2016 r., Warszawa 2018.
12. Wybrane zagadnienia rynku pracy (dane dla 2017 r.), informacja sygnałna z 28.12.2018.
13. Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2017 r., Warszawa 2018.
14. Zeszyt metodologiczny. Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, Warszawa 2018.
15. Zeszyt metodologiczny. Statystyka rynku pracy i wynagrodzeń, Warszawa 2018.